

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATÎCETİ'L-KÜBRÂ

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN -

DİZİN - TIPKIBASIM)

Yüksek Lisans Tezi

Elif SAKARYA

Eskişehir 2023

**AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATÎCETİ'L-KÜBRÂ (İNCELEME - TENKİTLİ
METİN - DİZİN - TIPKIBASIM)**

Elif SAKARYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Halit BİLTEKİN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2023

ÖZET

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATİCETİ'L-KÜBRÂ (İNCELEME - TENKİTLİ
METİN - DİZİN - TIPKIBASIM)

Elif SAKARYA

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2023

Danışman: Doç. Dr. Halit BİLTEKİN

Hız. Muhammed ve Hız. Hatice'nin evliliği, peygamberliğin gelişi ve yayılması etrafında gelişen olaylar, manzum ve mensur birçok esere konu olmuştur. İnsanlara yararlı olmak, öğretici olmak ve dua almak amacıyla kaleme alınan eser üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmada da bahsi geçen eserin on üç adet farklı nüshası olduğu tespit edilmiş ve bu elde edilen nüshalar karşılaştırılarak bir tenkitli metin oluşturulmuştur. Tenkitli metnin yanı sıra metin, şekil ve muhteva bakımından incelenmiş; dil içi çevirisi yapılmış ve dizin oluşturularak inceleme tamamlanmıştır.

Metinde üzerinde durulan en önemli unsur kişi ve olay örgüsüdür. Kişi olarak metinde en çok bahsedilen iki isim Hız. Muhammed ve Hız. Hatice'dir. Zaman ve mekân açısından bakıldığında bu unsurların detaylı bir biçimde metne yansıtılmadığı görülmektedir.

Metinde, Eski Anadolu Türkçesi (EAT) ile Osmanlı Türkçesinin özelliklerinin birlikte kullanıldığı görülmektedir. Yazılış amacı bakımından metin, sade bir dille kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akd-i nikah, Hız. Muhammed, Haticetü'l-Kübrâ, Mesnevî, Mevlid.

ABSTRACT

AKD-İ FAHR-İ KÂİNÂT MİN HATİCETİ'L-KÜBRÂ (A TEXTUAL ANALYSIS -
CRITICAL TEXT - INDEKS - FACSIMILE)

Elif SAKARYA

Department of Turkish Language and Literature

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences Institute

Supervisor: Assoc. Prof. Halit BİLTEKİN

Hz. Muhammad and the events surrounding Hz. Hatice's marriage, the coming and spreading of the prophethood, has been the subject of many works in prose and prose. Various studies have been carried out on the work, which was written in order to be useful to people, to be instructive and to pray. In this study, it was determined that there were twelve different copies of the mentioned work, and a critical text was created by comparing these obtained copies. In addition to the critical text, the text has been examined in terms of form and content; Intra-language translation was made and the review was completed by creating an index.

The most important element emphasized in the text is the person and the plot. The two names most mentioned in the text as a person are Hz. Muhammad and Hz. It is Hatice. In terms of time and space, it is seen that these elements are not reflected in the text in detail.

In the text, it is seen that the features of Old Anatolian Turkish (EAT) and Ottoman Turkish are used together. In terms of the purpose of writing, the text has been written in a plain language.

Keywords: Contract of married, Hz. Mohammed, Hatîcetü'l-Kübrâ, Mathnawi, Mawlid.

TEŐEKKÜR

Çalıőmam boyunca bana yol gösteren, destek ve emeklerini bir an bile esirgemeyen ve öğrencisi olmaktan daima gurur duyacağım tez danıőmanım sayın Doç. Dr. Halit BİLTEKİN'e sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim süresince bilgileriyle bana ışık tutan ve beni yönlendiren hocalarım Prof. Dr. Ahmet KARTAL'a, Prof. Dr. Muhsin MACİT'e ve Dr. Öğr. Üyesi Emrah GÜLÜM'e teőekkürü borç bilirim. Sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Buğra Oğuzhan ULUYÜZ'e de özellikle dil konusundaki yardımları dolayısıyla teőekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte yanımda oldukları için önce aileme daha sonra sevgili arkadaşlarım Büşra BORA ve Zafer AKTAŐ'a teőekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. TÜRK EDEBİYATINDA HZ. HATİCE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR	3
1.1. Manzum Eserler	3
1.2. Kitaplar	5
1.3. Tezler	9
1.4. Makaleler	10
1.5. Sempozyum Bildirileri	12
2. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	13
2.1. Şekil	13
2.2. Sebeb-i Telif	16
2.3. Vezin ve Kafiye	17
2.4. Dil ve Üslup	18
2.4.1. Dil.....	18
2.4.2. Üslup	21
3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	26
3.1. Olay Örgüsü.....	26

3.2. Kişiler	34
4. ESER NÜSHALARININ TAVSİFİ	40
4.1. Yazma Nüshalar	40
4.1.1. MK ₁ nüshası	40
4.1.2. MK ₂ nüshası	41
4.1.3. MK ₃ nüshası.....	41
4.1.4. MK ₄ nüshası.....	42
4.1.5. MK ₅ nüshası.....	43
4.1.6. AK ₂ nüshası.....	44
4.1.7. M nüshası	45
4.1.8. K nüshası	46
4.1.9. İAE nüshası.....	47
4.1.10. B nüshası	48
4.1.11. P nüshası.....	48
4.2. Matbu Nüshalar	49
4.2.1. AÜ nüshası	49
4.2.2. AK ₁ nüshası.....	50
5. METİN TENKİDİ HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL	52
6. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	54
7. METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ.....	55
8. DİZİN HAZIRLANIRKEN DİKKATE ALINAN ESASLAR	188
9. DİZİN.....	189
SONUÇ	333
KAYNAKÇA.....	342
TIPKIBASIM.....	347
ÖZGEÇMİŞ	

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- s. : Sayfa
- EAT : Eski Anadolu Türkçesi
- ' : Metin içerisinde hece düşürme durumu.
- / : Dipnotlarda nüshalar arası geçiş.
- ; : Dipnotlarda aynı kelimenin farklı nüshalardaki yazımı.
- MK₁ : Milli Kütüphane Mil Yz A 4789 nüshası.
- MK₂ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 3817 nüshası.
- MK₃ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1174 nüshası.
- MK₄ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 8670 nüshası.
- MK₅ : Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 4858 nüshası.
- AK₁ : Atatürk Kitaplığı 778 nüshası.
- AK₂ : Atatürk Kitaplığı 849 nüshası.
- M : Marmara Üniversitesi nüshası.
- K : Konya nüshası.
- İAE : İstanbul Araştırmaları Enstitüsü nüshası.
- B : Bosna Hersek nüshası.
- P : Paris Bibliotheque nüshası.
- AÜ : Atatürk Üniversitesi nüshası.
- + : Dizinde isimlere gelen ekler.
- : Dizinde fiillere gelen ekler.
- ö.a. : Özel ad.
- Fars. : Farsça kökenli kelimeler.
- Ar. : Arapça kökenli kelimeler.

Eski Türk.: Eski Türkçe kökenli kelimeler.

Orta Türk.: Orta Türkçe kökenli kelimeler.

k.a. : Kişi adı.

Ünl. : Ünlem.

s.a. : Sayı adı.

Bağ. : Bağlaç.

Ed. : Edat.

GİRİŞ

Eski Türk edebiyatının belirgin ve dikkate değer özelliklerinin başında edebiyatın temelinde yatan dinî kültür gelmektedir. Bu dinî kültür etkisi ile birlikte özellikle edebiyat alanında yüzlerce eser verilmiştir. Asırlarca devam eden ve sayısız şair tarafından yüzlerce eserin kaleme alındığı bu duruma bir bütün olarak bakıldığında, verilen eserlerdeki dinî konuların çokluğu bu yüzden dikkatli çekmektedir.

Dinî konuların yer aldığı bu eserlerde temel olarak Allah, Kur'an, Hz. Muhammed, dört halife ve dine ait olan bilgiler yer almıştır. Daha özele inildiğinde ise en çok bahsi geçen konunun Hz. Muhammed olduğu görülmüştür. Yıllar boyunca bu şekilde Hz. Muhammed'in hayatı etrafında şekillenen yüzlerce eser kaleme alınmış ve bu bağlamda çeşitli şairler hem nitelik hem de nicelik bakımından oldukça güçlü ve geleneği ortaya çıkaran eserler yazmışlardır. Bu eserlerin başında bizzat peygamberin hayatını konu olarak şekillenen na't, esmâ-i nebî, siyer ve mevlit gelmektedir. Müstakil olarak yazılan bu eserlerin dışında da metinlerin giriş kısımlarında bulunan na'tlar ve münacatlar Hz. Peygamber'in hayatının bahsedildiği bölümlerin başında gelmektedir.

Hz. Peygamber'in toplum hayatındaki ve edebiyattaki yerine bakılarak şairlerin onun vasıflarını övmek, hayatını, başına gelenleri topluma anlatmak ve bir öğreti sunmak amacıyla sıklıkla Hz. Muhammed'i eserlerinde andıkları görülür. Hz. Muhammed'in yanı sıra ilk eşi olan Hz. Hatice'ye duyduğu sevgi ve saygı, ona gösterdiği sadakat de ortaya konulan eserlerin konularından bir tanesidir. Şüphesiz ki henüz Muhammed'i görüp tanımadan onu sevip sayan ilk eşi Hz. Hatice İslam medeniyetinin edebiyatımızdaki yansımaları bakımından önemli bir şahsiyettir. Bu yüzden ki edebiyatımız sahasında, İslâmiyet ile tanışılmasının ilk dönemlerinden beri şairler ve yazarlar Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliğine, bu evliliğin örnek bir evlilik oluşu itibarıyla eserlerinde bu iki insanı ve evliliklerini sıkça anmışlardır.

Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliğini konu alan ve üzerinde çalışılan "Akd-i Fahr-i Kâinât min Hatîceti'l-Kübrâ" adlı bu eserlerde de şairler hem örnek bir evliliği topluma anlatmak hem de bu vesileyle kendi adlarını yaşatmayı amaçlamışlardır. Özellikle mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan bu eserlerin müellifi, müstensihisi ve bazı eserlerin istinsah tarihi belli değildir. Akıcı bir üslup ve sade bir dille yazılan bu eserlerde halk deyişleri ve ikilemeler sıkça kullanılmıştır. Öğretici bir yanı olan bu eserlerde

mevritlere özgü beyitler yer alsa bile bunlar mevlit örneği olarak değerlendirilmemektedir. Eski Anadolu Türkçesi (EAT) özelliklerini taşıyan eserlerde hareketlerin kullanılması da dikkati çekmektedir.

Âlemin yaratılmasını anlatarak başlayan ve “Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîceti’l-Kübrâ” başlıklı metin, Allah’ın varlığı, Hz. Muhammet, dört halife, dua ve sebep-i telif bölümlerinden sonra Hz. Muhammet’in anne ve babasının ölümünden bahsetmektedir. Hz. Hatice ile olan evliliğine kadarki olaylar daha hızlı aktarılırken özellikle evlilik hadisesine yoğunlaşmaktadır. Evlilikten sonra yine hızlı anlatımlarla onların çocuklarından, evlilik hayatlarından, Hz. Muhammet’in peygamber olmasından, hicretinden ve Müslümanların çoğalmasından bahsedilmektedir (Topbaş, 2022).

Yapılan katalog taramasından sonra eserin toplam 13 adet nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu nüshalardan bazıları çalışılmış olmasına rağmen tam ve toplu bir çalışma ortaya koymak amacıyla eserin bütün nüshaları karşılaştırmaya dâhil edilmiştir.

Milli Kütüphane’de bulunan ve “06 Mil Yz A 8670” yer numaralı nüsha ile ilgili olarak üç adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bunlardan ilki Emine Tursun tarafından hazırlanan ve “Hazâ Kitab-ı Hadîcetü’l-Kübrâ” başlığı taşıyan yüksek lisans tezidir¹. 2010 yılında hazırlanan bu tezde Tursun metni incelerken dil özellikleri üzerinde durmuştur. Ardından aynı nüsha üzerinde çalışan bir diğer isim Necdet Öztürk’tür.² 2016 yılında yüksek lisans tezi olarak çalışan Öztürk teze “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi” başlığını vermiş ve yine Tursun gibi dil incelemesi yapmıştır. Bahsi geçen nüsha ile ilgili son çalışma Rahim Erarslan’a aittir³. “Manzûme-i Hadîcetü’l-Kübrâ” adlı tez çalışmasını 2016 yılında tamamlamıştır.

Çalışmamızda kullanılmayan ama bahsetmenin elzem olduğu bir diğer nüsha Seda Garip tarafından çalışılan ve Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi’nde kayıtlı bulunan Gulâmî adlı şairin eseridir. Garip, bu çalışmayı dini açıdan incelemiştir.⁴

¹Emine Tursun, “Haza Kitâb-ı Hadîcetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2010).

²Necdet Öztürk, “Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, 2016).

³Rahim Erarslan, “Manzume-i Hadîcetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2016).

⁴Seda Garip, “Gulâmî, Dâsîtân-ı Hadîcetü’l-Kübrâ”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2016).

Üzerine çalışma yapılmış bir diğer nüsha Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan ve "42 Kon 2061" numaralı eserdir. 2018 yılında Zekiye Gizem Dereli tarafından incelenen nüsha yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur.⁵

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunan bir diğer nüsha 2017 yılında Büşra Bulut tarafından çalışılmıştır. 6040 demirbaş numaralı bu nüsha kütüphane kayıtlarında "Mawlud" adıyla geçmekte ve başında "Âşık Paşa Mevlidi" başlığı bulunmaktadır. Başlıkta "Âşık Paşa" adı geçmesine rağmen nüshanın içerisinde ona ait bir isim veya mahlas geçmemektedir.⁶

Değnilmesi gereken son çalışma doktora tezi olarak Selahattin Topbaş tarafından hazırlanmıştır. Eserin daha önce çalışılan altı nüshasını karşılaştırarak bir tenkitli metin çalışması yürüten Topbaş'ın çalışması, "Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları" başlığını taşımaktadır.⁷

Yukarıda bahsedilen tezler dışında Abdulkadir Karahan da şahsi kütüphanesinde bulunan bir nüsha ile Paris Bibliothéque Nationale'da bulunan bir başka nüshayı karşılaştırmıştır.⁸

Türk edebiyatında şu ana kadar yapılmış olan doğumundan itibaren Hz. Muhammed'in hayatını konu alan eserler içinde Hz. Hatice ve Hz. Muhammed'in evliliğinden bahseden bazı eserler kaleme alınmış ve bu eserler üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu eserler tamamlayıcı olması Hz. Muhammed'in evliliği, Hz. Hatice ile ilgili yapılan çalışmalar tasnif edilmiştir.

1. TÜRK EDEBİYATINDA HZ. HATİCE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.1. Manzum Eserler

Dâsîtan-ı Hadicetü'l-Kübrâ, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, 256.

⁵Zekiye Gizem Dereli, "Destân-ı Hadice", (Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2016).

⁶Büşra Bulut, "Âşık Paşa'nın Mevlidi", (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2017).

⁷Selahattin Topbaş, "Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları", (Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, 2022).

⁸Abdulkadir Karahan, "İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed" Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980, 226.

Manzûme-i Hazret-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 8902.

Menkıbe-i Fahri Kâinât, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 4789.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 3817.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 1174.

Mevlid, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 4858.

Manzûme-i Hazreti Hadîcetü'l-Kübrâ, Ankara Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 8670.

Mevlid-i Şerif Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Kitaplığı, 849.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Kitaplığı, 778.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 17066.

Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîcetü'l-Kübrâ, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi.

Destân-ı Hadîce, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi, 42 Kon 2061.

Vahyu'n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü'l-Kübrâ, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 3CSR0000212-01.

Mawlud, Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi, 6040.

Hikâye-i Nikâh-ı Mustafa, Konya Koyunoğlu Müzesi, 10731.

Hikâyet-i Hadîce Tezvîc-i Muhammed, Abdulkadir Karahan'ın şahsi kütüphanesinde bulunmaktadır.

Mevlid u Şerîf-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Paris Bibliotheque Nationale, 1515.

Hikâye-i Seyyide Hadîcetü'l-Kübrâ Ümmü'l-Mü'minin, Mısır Milli Kütüphanesi, Türkî 279.

Hikâye-i Hadîcetü'l-Kübrâ, Konya Koyunoğlu Kütüphanesi, 10250/a.

Hikâye-i Haticetü'l-Kübrâ, Hidiv Kütüphanesi 17560/1.

Mesnevî-i Hatice Hatun, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, 005626-II.

Risâle-i fi Tezväci'r-resûl bi-Hadîcetü'l-Kübrâ, Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi, 37 Hk 1591/2.

1.2. Kitaplar

- Akgül, S. (2013). *Ezvac-ı Tâhirât Hanesinin Bahtiyar Gülleri*. İstanbul: Işık Yayınları.
- Akıncı, A. C. (1966). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Akıncı, A. C. (2015). *Hz. Hatice: Radıyallahu Anha*. İstanbul: Muallim Neşriyat.
- Alkan, S. (2010). *Saadet Asrının Nurdan Anneleri Hanım Sahabeler*. İstanbul: Zafer Yayınları.
- Apak, A. (2019). *Hz. Hatice: Peygamberimizin İzinde 40 Sahabi 12*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Asımgil, S. (2000). *Hazreti Hatice*. İstanbul: İpek Yayınevi.
- Asımgil, S., & Şahin, M. (2013). *Kadın Sahabeler ve Muhteşem Kadınların Hayatı*. İstanbul: İpek Yayıncılık.
- Aydın, S. (2011). *İslam'ın Fedakar Kadınları*. İstanbul: Dua Yayıncılık.
- Bahadır, Y. (2013). *Peygamber Efendimizin Etrafındaki Kadınlar*. İstanbul: Elest Yayınları.
- Başar, S. (2011). *Kur'an'da İlk Kadın Yorumcuları*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Bildek, E. (2014). *Cennet Kadınları*. İstanbul: Paradoks Yayınevi.
- Burak, B. (2009). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Rehber Yayınları.
- Bursalı, M. N. (2013). *Ehli Beyt İlk Müslüman ve İlk Zevce Hz. Hatice-i Kübra*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Bursalı, M. N. (2014). *Kadın İlmihali*. İstanbul: Ailem Yayınları.
- Büyükşahin, M. (2012). *Hz. Hadice (Gül Devri-6)*. İstanbul: Muştı Yayınları.
- Damla, N. (2013). *Aşka Adanmış Bir Ömür - Hz. Hatice*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Dere, N. (2001). *Hanım Sahabeler - Asr-ı Saadetin İncileri*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.

- Dursun, P. (2022). *Adı Aşk Hz. Hatice*. İstanbul: İkinci Adam Yayınları.
- El-Benkani, M., & Salihoglu, N. (2017). *Resulullah'ın Medresesinde Yetişen Hanım Sahabeler*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- El-Kureşi, B. Ş. (2015). *Müminlerin Annesi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Revak Kitabevi.
- Emre, M. (1998). *Büyük İslam Kadınları ve Hanım Sahabeler*. İstanbul: Çelik Yayınevi.
- Eraslan, S. (2021). *Çöl Deniz Hz. Hatice*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Eriş, M. (2009). *Peygamberimizin Hanımları / Müminlerin Anneleri*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Ertem, M. S. (2019). *Hız Hatice Ajandası*. İstanbul: Dava Adamı Yayınları.
- Es-Saim, M. (2014). *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*. İstanbul: Ensar Yayınları.
- Gavsi, M., & Ozak, M. (1956). *Ümmül Müminin (Müminleri Anası) Seyidetün Nisâ Hazreti Hatice'tül Kübrâ Binti Huveylid İslamda Veliyye Kadınların Menkıbesi*. İstanbul: Ergin Kitabevi.
- Gazel, G. (2007). *Yeryüzünün En Hayırlı Kadını Hz. Hatice*. İstanbul: Muştı Yayınları.
- Gazel, G. (2009). *Gül Kokulu Annelerimiz*. İstanbul: Gündönümü Yayınları.
- Gazel, G. (2019). *Mekke'nin Hanımefendisi Hz. Hatice*. Gaziantep: Serencam Yayınevi.
- Hanım, F. Ş. (2012). *Hazret-i Peygamber'in Sevgilisi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Revak Yayınları.
- Işık, H. E. (2003). *Hanım Sahabeler*. İstanbul: Okul Yayınları.
- Kara, H. (2016). *Hanımlar Sultanı Hz. Hatice: Peygamberimiz ve Ailesi Dizisi*. İstanbul: İlkgençlik Yayınları.
- Kara, H. Ç. (2011). *Peygamberimizin Mutlu Yuvası*. İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Kara, H. Ç. (2021). *Vefakar Eş Hz. Hatice*. İstanbul: Çilek Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2007). *İlklerin Annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2008). *Annelerimiz*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Kara, H., & Kara, A. (2015). *Hız Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.

- Karabıyık, G. S. (2020). *Hız. Hatice "Onun Gibisi Var Mıydı?" Hz. Muhammed (S.A.S)*. İstanbul: Post Yayınevi.
- Kazancı, A. L. (2019). *Hazret-i Hatice El-Kübra*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kazıcı, Z. (2009). *Hız. Muhammed'in Aile Hayatı ve Eşleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Kılıç, Ü. (2015). *Müminlerin Sevgilisi Sevgilinin Sevgilisi Yar-ı Rasul Hz. Hatice-i Kübra*. İstanbul: Kayıhan Yayınevi.
- Kocaer, M. (2020). *Mü'minlerin Annesi Hz. Hatice (r.anha): Müminlerin Anneleri Serisi-1*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- Kolektif. (2017). *Kadın Şahsiyetler ve Hanım Sahabiler*. İstanbul: Arı Sanat Yayınevi.
- Kulaç, H. (2006). *Hanım Sahabelerin Hayatı*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Kulaç, H. (2017). *Hanım Sahabilerin Hayatı*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Kulübü, 4. (2015). *Nebi'nin Göz Nuruna Kırk Gül Hazret-i Hatice*. İstanbul: 40'lar Kulübü Yayınevi.
- Mansur, A. (2007). *Cennetle Müjdelenen Hanımlar*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Mert, H. (2020). *Gül Kokulu Bir Sabah Hz. Hatice*. İstanbul: İmam Rıza Dergahı Yayınları.
- Mutlu, M. Z. (2018). *İlk Mü'mine Hz. Hatice El-Kübra Radiyallahu Anha*. Konya: Çığır Yayınları.
- Necefzade, Y. K. (1968). *Hatice Anamız*. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- Özdemir, Ş. (2010). *Rehber Hanımlar / Asr-ı Saadet'ten Çanakkale'ye*. İstanbul: Gül Yurdu Yayınları.
- Özen, Y. (2016). *Aşık- Sadık Hz. Hatice*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Öztürk, S. (2020). *Cennetin Dört Hanımefendisi: Hz. Asiye, Hz. Meryem, Hz. Hatice, Hz. Fatıma*. Ankara : Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öztürk, Y. N. (1998). *Asr-ı Saadetin Büyük Kadınları*. İstanbul: Yeni Boyut Yayınları.
- Raci, M. (2013). *Resullah'ın Etrafındaki Hanım Sahabeler*. Konya: Serhat Kitabevi.

- Sabuncu, Ö. (2013). *Müminlerin Annesi Hazret-i Hatice*. İstanbul: Semerkand Kitabevi.
- Sabuncu, Ö. (2015). *Son Peygambere İlk İnanan İnsan Müminlerin Annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Serencam Yayınları.
- Sabuncu, Ö. (2021). *Peygamber Evinin Hanımları - Hz. Hatice Bint Hüveylid*. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Saraç, A. (2022). *Hazret-i Hatice-i Kübra Annemiz*. İstanbul: Erkam Yayınları.
- Sargut, C. (2011). *Peygambere Sevdiren Kadın*. İstanbul: Nefes Yayınları.
- Savaş, R. (1991). *Hız. Muhammed Devrinde Kadın*. İstanbul: Ravza Yayınları.
- Subaşı, E. (2010). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Mavi Lale Kitabevi.
- Subaşı, Y. (2018). *Hız. Hatice (r.a.) ile Hız. Muhammed (s.a.v.)*. İstanbul: Mevsimler Kitap.
- Şakir, Z. (2013). *Hız. Hatice*. İstanbul: Fikir Yayınları.
- Şimşek, M. (2002). *Hazreti Peygamberimizin Eşi Ehlibeytin Güneşi Hatice Anamız*. İstanbul: Can (Adil Ali Atalay) Yayınları.
- Taşkaynatan, M. (2020). *Vefa Abidesi Hazreti Hatice*. Gaziantep: Mir Yayınları.
- Tekin, A. (2013). *Kur'an'da Kadın ve Hız. Muhammed'in Hanımları*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Temiz, A. E. (2017). *Hız. Hatice*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Toprak, S. (2022). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları*. Ankara : Son Çağ Yayınları.
- Turan, H. (1998). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Denge Yayınları.
- Yardım, M. N. (2000). *Hız. Hatice*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Yavuz, S. (1992). *Çöl / Hız. Hatice*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Yıldırım, H. (2010). *Kadın Şahsiyetler ve Hanım Sahabeler*. İstanbul: Mercan Kitap.
- Yıldırım, M. E. (2012). *Risalet Davasının Annesi Hız. Hatice*. İstanbul: Siyer Yayınları.

Yıldız, N. (2011). *Kadın Kahramanlar / Kadınlığın Yüz Akları*. İstanbul: Mavi Lale Kitabevi.

Yunisiyan, A. A., & Duhayyil, M. A. (2015). *Ehlibeyt'in Anneleri*. İstanbul: Revak Kitabevi.

Zengin, A. (2014). *Haticetü'l-Kübra (r.a.)*. İstanbul: Semere Yayınları.

1.3. Tezler

Sabuncu, Ö. (2008). *Hz. Peygamber'in İlk Hanımı Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

Kara Tursun, E. (2010). *Hazâ Kitâb-ı Hadicetü'l-Kübrâ (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Garip, S. (2010). *Gulâmî'nin Dasitân-ı Hadicetü'l-Kübrâ Adlı Eseri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uysal, M. (2010). *Nikâh-nâme (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Taşçı, H. K. (2012). *Hz. Peygamber'in Büyük Kızı Hz. Zeyneb'in Hayatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Özdoğan, K. (2013). *Hz. Peygamber'in Çocukları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Öğüt, S. (2013). *Hz. Peygamber Döneminde İslam'ın Yayılmasında Kadınların Rolü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Uyar, H. H. (2013). *Hz. Peygamber'in (sav) Ehl-i Beyt Eğitimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Erarslan, R. (2016). *Manzûme-i Hatîcetü'l-Kübra (Metin-İnceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Öztürk, N. (2016). *Yazarı Belli Olmayan Hazret-i Hatice Manzumesi Metin-Dil İncelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Köse, F. (2017). *Yazarı Bilinmeyen Bir Hz. Hatice Hikâyesi (Tenkitli Metin-İnceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bulut, B. (2017). *Âşık Paşa'nın Mevlidi İnceleme-Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Debreli, Z. G. (2018). *Destân-ı Hadîce (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Çanakkale.

Soycan, A. (2018). *Türk Edebiyatında Hz. Hatice ve Manzûme-i Hazreti Hatîcetü'l-Kübrâ (Rol-Model Olarak Hz. Hatice)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Kalkan, A. (2019). *Menkıbe-i Fahr-i Kâinât/Hikâyet-i Hadîce (İnceleme, Metin ve Dil İçi Çeviri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, İstanbul.

Topbaş, S. (2022). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları (Metin-İnceleme)*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elâzığ.

1.4. Makaleler

Karahan, A. (1980). *İlk Osmanlı Edebiyatının İncelenmemiş Dinî Bir Mesnevisi: Hikâyet-i Hadice Tezvic-i Muhammed yahut Mevlid-i Hadîcetü'l-Kübra*. Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. 225-232.

Akgül, M. (1999). *Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bir İnceleme*. EKEV Akademi Dergisi, 1 (1), 93-112.

Batar, K. (2023). *Türk Edebiyatında Hazret-i Hatice Kıssaları*. Littera Turca, 9 (1), 214-216.

Demircan, A. (2003). *Cahiliyye ve Hz. Peygamber Döneminde Çok Kadınla Evlilik*. İstem Dergisi, 1 (2), 9-32.

Demircan, A. (2007). *Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bazı Düşünceler*. İslami İlimler Dergisi, 235-250.

- Sabuncu, Ö. (2009) *Hız. Peygamber'in İlk Hanımı Hz. Hatice'nin Hayatı ve Kişiliği*. Diyanet İlmî Dergisi, 45 (2), 49-72.
- Erdemli, K. (2009). *Hız. Hatice*. Diyanet İlmî Dergisi, 45 (1), 27-44.
- Avcı, S. (2009). *Peygamber Eşlerinin Faziletleri*. Diyanet Dergisi, 5 (2), 21-48.
- Güzel, A. (2012). *Hız. Hatice'nin Hz. Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme*. İstem Dergisi, (19), 57-100.
- Yonar, G. (2015). *2000 Sonrası Siyer Konulu Romanlarda Kadın Sahabe Profilleri*. Hadis ve Siyer Araştırmaları, 1, 164-180.
- Eker, S. (2016). *Hız. Peygamber'in İltifat Ettiği Bazı Hanım Sahabiler ve İltifat Şekilleri*. İstem Dergisi, (27), 145-166.
- Kaplan, S. (2016). *Hız. Hatice'nin Oğulları*. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Dergisi, 20 (1), 537-572.
- Köse, F. (2017). *Hilye Geleneğine Bir Katkı: Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait İki Mesnevîde Hz. Hatice (R.A.) Tasvirleri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (11), 473-495.
- Savaş, R. (2017). *Hız. Muhammed'in Evlilik Hayatında Tek Eşli Olduğu Dönemler*. Siyer Araştırmaları Dergisi, 2 (11), 11-25.
- Özdoğan, K. (2018). *Hız. Peygamber'in Hz. Hatice'den Dünyaya Gelen Çocuklarının Sayısı ve Sırası Üzerine Bir Değerlendirme*. İlahiyat Tetkikleri Dergisi, (49), 185-206.
- Çiftçi, H. (2018). *İlk Müslüman*. Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (11), 405-409.
- Topbaş, S. & Selçuk, B. (2019). *Hız. Peygamber'in Hz. Hatice ile Evliliğine Dair Bir Hikâye: Tezevvüci'r-Resûl*. Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature , 5 (4) , 752-780.
- Kazan, T. (2020). *Hız. Hatice'nin Evliliği ve İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi*. Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi, 11 (1), 307-337.

Kızıldaş, M. (2020). *Gulâmi'nin Dâsitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ Adlı Eserinin Bilinmeyen İki Nüshası ve Diğer Nüshalarına Dair*. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (24). 95-114.

Nazik, S. (2021). “*Manzum Siyer-i Nebî*” Bağlamında Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e Olan Muhabbeti. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (1), 31-50.

Özsoy Demiray, B. (2021). *Hz. Peygamber'in Eşleri ve Çocukları*. Siyer Araştırmaları Dergisi, 11 (Özel Sayı), 139-159.

Kiraz, S. & Bilgin, E. (2022). *Nesirden Nazma Aktarma Geleneği ve Abdî'nin Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin Evlenmelerini Anlatan Mesnevisi: Hikâyet-i Tezvîc-i Sultân-ı Enbiyâ*. Dil ve Edebiyat Araştırmaları, (25), 501-534.

Kandemir, M.Y. “*Hatice*” TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hatice> (12.12.2022).

1.5. Sempozyum Bildirileri

Aksu, A. (2015). *Vefa, Sadakat ve Fedakârlık Örneği Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 17-37). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Kılıç, Ü. (2015). *Bir Eş Olarak Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 39-71). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Savaş, R. (2015). *İslam'ın Kadına Kazandırdıklarına Genel Bir Bakış*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 9-16). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Özköse, K. (2015). *Tasavvuf Kültüründe Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 107-119). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Güzel, A. (2015). *Bir Anne Olarak Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 73-87). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Yıldız, A. (2015). *Türk-İslam Edebiyatında Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 89-105). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Kaplan, S. (2015). *Batı Literatüründe Hz. Hatice*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 121-136). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Süer, F. R. (2015). *Türkiye'de Hz. Hatice Çalışmaları*. Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri (s. 137-143). Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları.

Çorak, R. (2018). *Türk Edebiyatında Hz. Hatice Metinleri*. İslam Te'lif Geleneğinde Biyografi Yazıcılığı Sempozyumu Bildirileri, (s. 424-436). İstanbul.

2. ESERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

2.1. Şekil

Mesnevî bir edebiyat terimi olarak aynı vezinde ve her beyti her beyti diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi arasında kafiyeli bir nazım biçiminin adıdır. Bu nazım biçimine mesnevî adının verilmiş nedeni, her beytin mısralarının diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi içinde ikişer ikişer kafiyelenmiş olmasıdır. Diğer nazım biçimleri için konulmuş olan beyit sayısı sınırlaması bu nazım biçiminde yoktur. Mesnevîde beyitlerin diğer beyitlerden bağımsız olarak kendi içinde kafiyelenmesi ve beyit sayısı için bir sınırlama konulmamış olması, diğer nazım şekillerinde olduğu gibi şairleri kafiye bulma ve sayısı önceden belli birkaç beyit ile düşüncelerini ifade etme sıkıntısından kurtarmış; bu nedenle de uzun, bazen binlerce beyit tutan manzumeler bu nazım biçimiyle yazılmıştır (Saraç, 2009, s.64).

Mesnevîlerin düzenlenişi genel itibariyle birbirine benzer şekilde oluşturulur. Bu temaya dikkat edilen mesnevîlerde üç ana bölüm yer almaktadır. Bunlar giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm yani ana bölüm ve bitiş bölümüdür. Eserde ilk beyitten başlayarak 48. beyte kadar işlenen bölüm metnin giriş bölümüdür. 49. beyitten başlayarak 957. beyte kadar olan kısım ise konunun işlendiği bölümü oluştururken 958'den başlayarak 961'e kadar olan beyitler ise bitiş bölümünü oluşturmuştur.

Giriş bölümünde besmele ile başlayan eser, âlemin yaratılışı, Allah'a övgü, Hz. Muhammed ile dört halifeye övgü, dua ve sebep-i telif kısımlarından oluşmaktadır. Ardından gelen konunun işlendiği gelişme bölümü Hz. Muhammed'in yetim oluşu ve bunun üzerine annesinin de vefatının anlatılması ile başlamaktadır. Annesinin vefatının ardından dedesinin yanında kalması, dedesinin vefatının ardından da amcasının yanında kalması, halasının aracılığıyla Hatice'nin kervanına katılması ve evlendirilmesi bu bölümde yer almaktadır. Eserin asıl olarak yoğunlaştığı bölüm bu bölümdür. Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliğinin ardından olaylar detaylara değinilmeden

verilmiştir. Sonuç bölümünde şair eserinin kaleme alma nedeninden de bahsederek dua beklediğini ilereyerek eserini sonlandırmaktadır.

Mesnevî nazım şekli ile kaleme alınan eserlerde şairler kimi zaman şiirdeki monoton düzeni kırmak amacıyla beyitlerin arasına farklı nazım şekilleri ile yazılmış şiirler de katmaktadır. Eserde de bu şekilde araya katılmış iki gazel ve bir kaside bulunmaktadır. Eserde yer alan ilk gazel metinde yer alan kahramanlardan Buhra adlı rahip tarafından söylenmektedir. Okumayı yazmayı seven ve ahir zamana bir peygamber geleceğini, bu gelecek olan peygamberin işaretlerini bilen Buhra yıllarca süren bir bekleyişin ardından Muhammed'in geldiğini gördüğünde 8 beyitlik bir gazel söylemiştir.

Otuz yıldan beri h̄asret yaşını

Dökerdi gözlerüm ey mihribānum (386)

Kitāblarda okuyub bilmiş idüm

Seniñ evşāfiñ ey fahr-i cihānım (392)

Metinde yer alan ikinci gazel ise Meysere tarafından söylenmiştir. Bu gazel, 865-874. beyitler arasında yer almıştır. Hz. Muhammed'e peygamberliğin gelmesinin ardından şehadet getirip dine giren Meysere, "el-hamdu lillāh" redifli gazeli söyleyerek duygularını, dine girmesinin onda yarattığı sevinci paylaşmıştır.

Didi kim görmüşem el-ḥamdu li'llāh

Bu gūne görmüşem el-ḥamdu li'llāh

Ḳamu tācı u taḥtı u māl milki

Yolına virmişem el-ḥamdu li'llāh (865-866)

Eserde yer alan kaside 40 beyitten oluşmaktadır. Şiir, şekil itibariyle kaside özelliği taşısa bile metnin içerisindeki olay örgüsünün devamı niteliğindedir. 914-954. beyitler arasında yer alan kaside Hz. Muhammed'in peygamberliğinin ardından müslüman olan kişilerden, dinin yayılması ile müslümanların sayısının artışından ve peygamberin birkaç mucizesinden bahsetmektedir.

Anuñ ardınca ' Alī geldi imāna şöyle bil

Dağı Zeyd'ile Zübeyr ' Osmān getürdiler imān

'Abdu'r-raḥman Ṭalḥa hem Sa' d bin Vaḳḳāş geldiler

Biri Faḥḥāş şıdḳıla imān getürdiler hemān (920-921)

Çünkü günden güne artdı ümmeti hem şer' -i dīn

İns ü cinn oldu müşerref hem zemīn ü āsumān (942)

İndi menberden Resūl şıḡar eli ile anı

Sākin oldu ol direk evvelki gibi hem çünān (952)

Eserde belli aralıklarla on dört defa tekrarlanan salavat beyitleri de önem arz etmektedir. Mevlit türünün özelliklerini gösteren bu ifadelerin ilk iki beyti Türkçe olmakla birlikte son iki beyti Arapçadır.

Ger bu 'ālem ḥalḳı dirse subḥ u şām

Medḥ olunsa ḥaşre dek olmaz tamām

Ger dileriseñ bula cāniñ şafā

Vir şalavāt resūl-ı Muştafa

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā 'Āḳīb

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ṭaha

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Bā' is

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ṭāhir (181-184)

2.2. Sebeb-i Telif

Eski Türk edebiyatı alanında yazılan eserlerin kendine özgü bölümleri ve bu bölümler kaleme alınırken dikkat edilmesi gereken hususları vardır. Bu hususlara dikkat edilerek kaleme alınan metinde bir sistem oluşturulmakta ve kendi içinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerle beraber metni kaleme alan için de okuyucu için de bir kolaylık sağlanmaktadır. Çalıştığımız metinden de yola çıkarak mesnevilerin sistematiğine bakıldığında metnin ilerleyişinin giriş, asıl konunun işlendiği gelişme ve sonuç bölümleri olduğu görülmektedir. Bu bölümlerde kendi içlerinde çeşitli başlıklara ayrılmaktadır. Bahsi geçen sebeb-i telif de bu bölümlerden biridir. Genellikle asıl konuya giriş yapılmadan önce şair tarafından metnin ne için ve ne sebeple kaleme alındığının anlatıldığı kısımdır. Bu yüzden bir eserin yazılış sebebi sebeb-i telif kısmından anlaşılmaktadır.

Sebeb-i telif bölümü bir eserde müstakil bir başlıkla belirtilebileceği gibi direkt olarak beyitlerde de sebebe giriş yapılabilir.

Sebeb-i telif bölümü 28 ile 44. beyitler arasındadır. Şair, eseri kaleme alma sebebini Muhammed'in güzelliğini anlatmak, Hatice ile olan hikayesini açıklamak olarak belirtir. Birçok olgun kişilerin bu mevlidi söylediğini, Mustafa'nın mevlidini açıkladığını bu yüzden kendisinin de bir Mustafa destanı kaleme aldığını, bu destanı dinleyenin huzur bulacağını ifade eder.

Pes nice şāhib-kemāller söylemiş

Muştafa'nun mevlidin şerh eylemiş

Ben dahı bir dāsītān-ı Muştafa

Söyleyem kim dinleyen bula şafā (30-31)

Bu mevlidi söyleyenlerin bir mecliste dua ile anılacağını ve onun kıyamete dek isminin anılacağını, ruhunun daima dua ile sevineceğini de belirterek bu eseri okuyan ve diğerlerine okutan kimselerin de sevap kazanacaklarını açıkça ifade eder. Hemen ardından okuyucularından da onun için dua etmelerini rica eder.

Qıluram ben dahı sizlerden recā

Luḡf idüb eyleyesiz ḡayr du‘ā (35)

2.3. Vezin ve Kafiye

Eski Türk edebiyatı geleneđi içerisinde šiir “vezinli ve kafiyeli söz” olarak tanımlanmaktadır. Bundandır ki bir šiirin šeklinin temelini olušturan iki unsur vardır. Bu unsurların ilki vezin diđerisi ise kafiyedir. šiirin temeli olan bu iki unsur yıllardır ele alınmıš ve ayrı bir ilim olarak deđerlendirilmištir.

Eski Türk edebiyatı olarak anılan divan edebiyatında šairlerin hareket alanı çešitli geleneklerle kısıtlanmıštır. Geleneklerle kısıtlanan bir alanda özgün bir šiir elde edebilmek için šairler bašta vezin olmak üzere kafiye ve rediflerin kullanımına büyük bir önem vermištir. Bu bađlamda alıšılan eserde vezin ve kafiyenin deđerlendirilmesi yapılmıštır. Yapılan deđerlendirmeye göre eseri kaleme alan šair sanatsallık amacında olmadığı için özellikle kafiye kullanımında dikkatli davranmamıštır.

Metnin tamamında aruzun üç farklı kalıbının kullanıldığı tespit edilmištir. Kullanılan kalıplar, remel bahrinin “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” ile “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” ve hezec bahrinin “mefâ’ilün / mefâ’ilün / fe’ülün” kalıplarıdır. Bu kalıplardan “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” kalıbı metnin 914 ile 954. beyitler arasında yer alan kaside haricinde kullanılmamıštır. Belirli aralıklarla tekrar eden vasıta beyitlerinde ise “fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilün” kalıbının tercih edildiği görölmüštür. Bu her dört vasıta beyitinden son iki tanesinde beyit sonlarında kullanılan kelimelerin değermesi sebebiyle vezin bozulmuštur.

Eš-šalâtü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Muḡammed

Eš-šalâtü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Aḡmed (47)

Eš-šalâtü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Nebī

Eš-šalâtü ve’s-selāmu ‘aleyke yā Resülür’r-raḡīm (335)

Nitekim eser de mesnevî nazım şekliyle kaleme alındığı içim kafiyenin beyitler arasında olduğu görülmüştür. Metinde kafiye kimi zaman tek ses benzerliğine dayanırken kimi zaman ise birkaç ses benzerliği şeklindedir.

Üçüncü konağ ola çün müyesser

Oñat kııl bu işi eyleme ebter (242)

‘ Ātike çün diñledi bu sözleri

Yaşıla tıldı mübārek gözleri (630)

Bazı beyitlerde iç içe geçmiş kelimelerle ya da yakın seslerle de kafiye yapılmıştır. Bazı beyitlerde ise kafiyeye yer verilmediği gözlenmiştir.

İlla gön̄lüm hergiz inanmaz aña

Yohsa laṭīfe mi idersin baña (632)

Metinlere kafiyelerin hemen ardından tekrarlanan ek, kelime ya da kelime grupları redifi oluşturmuştur. Divan şiirinde kafiyenin bütünleyicisi ve zenginleştiricisi olarak redife çok yer verilmiştir. Redif, şiirde ses ve anlamın odak noktasıdır. Böyle bir odak noktası şiirin kendi içinde varlık bütünlüğünü sağlar (Macit, 2016, s. 240). Bu yüzden ki metinde kafiyenin yanı sıra redif kullanımına da önem vermiştir.

Aña göre aña ‘ izzet gerekdür

Kemālince aña hürmet gerekdür (234)

2.4. Dil ve Üslup

2.4.1. Dil

Hz. Muhammed’in annesinin vefatı ile başlayıp Hz. Hatice ile olan evliliğinin ve ardından peygamberliğin gelişi şeklinde devam eden metin, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini taşımaktadır.

X. yüzyıldan itibaren Orta Asya’dan batıya göç eden Oğuzların, XII. Yüzyılın sonlarında kendi lehçelerine dayalı olarak Anadolu’da kurup geliştirdikleri edebi yazı

diline Eski Anadolu Türkçesi (EAT) denilmektedir (Gülsevin ve Boz, 2013). EAT döneminin kendine özgü çeşitli özellikleri vardır ve bu özellikler metinde de çeşitli ek ve kelimelerle karşımıza çıkmaktadır. Metinde karşımıza çıkan dil özellikleri şu şekildedir.

Eser, ses bilgisi açısından incelendiğinde yine hem EAT hem de Osmanlı Türkçesi kullanımları görülmektedir. EAT döneminde yuvarlak ünlüler ile yazılan kimi eklerin (gözledüğüm, yazduranı) metinde dar ünlülerle yazıldığı durumlar da gözlenmektedir (sevdiğim).

Dağı bunlar Muştafa'nun **yāridur**

Cümle aşhābuñ dağı envārıdur (23)

Ḥabībim **sevdiğim** cānım cānānım

Fedā olsun yoluña rūh-ı revānım (55)

“+duk/+dük” isim fiil eki, “-dur/-dür/-ur/-ür” fiilden fiil yapım eki ve “-sun/-sün” emir ekinin metinde hem yuvarlak ünlülü hem de dar ünlülü biçiminin kullanılması metindeki ikili dil kullanımına örnek teşkil eden durumlardandır. EAT döneminin özellikleri gereğince yuvarlak ünlüler ile kullanılması gereken ekler, Osmanlı Türkçesinin etkisi devreye girdiğinde dar ünlülü biçimleriyle de kullanılmıştır.

Didi senden benüm yok**dur** ümīdim

Benüm saña degil**dir** i' timādım (80)

Eser, kalınlık-incelik uyumu olarak bakıldığında ile ve i-'nin yazımı açısından hem EAT hem de Osmanlı Türkçesi özellikleri taşımaktadır. “îmânıla” ve “cehdile” kelimelerindeki eklerin kullanımları iki dönem özelliğinin de metinde kullanıldığını göstermektedir. Aynı şekilde EAT döneminin belirgin özelliklerinden biri olan bildirme eki -dur ve -dür'ün durur biçiminde de kullanılması yine her iki dönemin özelliklerinin kullanıldığını göstermektedir. Bir başka ikili dil kullanımının olarak -dur/-dür ekinin dar ünlülü biçiminin kullanılması da örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ḳamu mīve vü nebātāt u zülāl

Pes güneş nūrıla bulurlar kemāl (6)

Kim ki söyler mevlid-i fahr-i resül

Añılur meclisde du‘ā ile ol (32)

Eserde dikkati çeken bir diğer özellik EAT döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan “-ısar/-iser” ekinin kullanılmasının yanında özellikle 15. asırdan itibaren sıklıkla karşılaşılan “-ecek/-acak” gelecek zaman ekinin de kullanılmış olmasıdır. Ayrıca yine EAT döneminin özelliklerinden olan “-ıp” zarf-fiil ekinin yanında “-uban/-üben” biçimi de kullanılmıştır.

Mesihden sonra geliser Muhammed

Şefā‘ at ehli olısar Muhammed (196)

Gelecekdir zīrā āhīr zamānda

Gele hem kārübān kavmile bunda (440)

Yine girüb oturub halvetine

Getürüb hem kitābların katına (342)

Yola oldılar andan çün revāne

Varuban kondılar bir hūb mekāna (309)

Şimdiki zaman eki olarak EAT döneminde karşılaşılan “-yürür” ekinin yanı sıra Osmanlı Türkçesinde kullanılmaya başlanan “-yor” eki de metinde kullanılmıştır. Bir başka ayırt edici ek ise birinci çoğul kişi eki olan “-vuz/-vüz” ekinin metinde kullanılmasıdır.

Gördiler kim ol Muhammed Muşafā

Çarşudan geliyürür ol pür-şafā (534)

Anı ol mālıla evlendirevüz

Muhammed’e gelin alıvirevüz (132)

Dikkati çeken ve EAT döneminin özelliklerinden olan “ki” ve “ile”nin uyum dışına çıkması da metinde kullanılan ikili dil özelliklerine örnektir. Aynı zamanda EAT

döneminde yuvarlak ünlüler ile kullanılan bazı kelimeler de düz ünlülü olarak kullanılmıştır.

Metnin önem arz eden yönlerinden biri de kimi kelimelerin ikili kullanımlarına da yer verilmesidir. Eskiçil öğelerin etkisiyle bu tür ikili kullanımlar EAT döneminin tipik özelliklerindedir. “korku” ve “korku” kelimeleri ile “deñli” ve “deñlü” kelimeleri bu kullanımlara örnektir.

Be-ğâyet Meysere’ye **korku** düşdi

Ebû Bekr’e dahı havfı irişdi (448)

Çamunuñ ol sâ’ at söyüñdi odi

Niçenüñ **korku**sından şındı ödi (435)

Dikkate değer bir diğer dil özelliği metinde, kelimeler yazılırken uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanılmasının yanı sıra harekelerin de kullanılmış olmasıdır.

2.4.2. Üslup

Metin, okuyan herkesin rahatlıkla anlamlandırabileceği biçimde sade bir anlatımla kaleme alınmıştır. Bundaki en önemli etkenlerden biri mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış dinî ve öğretici bir mesnevî olmasıdır. Sebeb-i telif kısmında da açıkça belirttiği üzere bu metni okuyanların ve dinleyenlerin huzur bulması, sevap kazanması, mecliste şairin kendi adının dua ile anılması gibi sebeplerle şair, metinde sanatsal kaygılar gütmektense daha sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Eserde ahengi sağlayan unsurların başında kafiye ve redif kullanımı gelmektedir. Redifin sıklıkla kullanıldığı eserde üç farklı aruz kalıbının kullanılması da esere ahenk katan unsurlardan biridir. Redif, kafiye ve aruzun kullanımının dışından ahenk unsuru olarak gösterilebilecek bir diğer özellik, anlatımı güçlendirmek, metne farklılık katmak ve metnin tekdüzeliğini önlemek için eserde iki gazele ve bir kasidede yer verilmesidir.

Konusu bakımından dinî mesnevilere dahil edilen metnin yazılış amacı topluma faydalı olmak gayesi etrafında şekillendiğinden metinde sanatlı anlatım, anlaşılması güç

ibareler, uzun cümlelerden ziyade halk deyişleri, deyimler, ikilemeler ve kısa cümleler tercih edilmiştir.

Ya aqçe isteyü kime varalum

Kime boyun eyüben yalvaralum (122)

Olayların akışında kullanılan sade anlatım kimi zaman yerini sanatlı bir söyleyişe bırakmıştır. Özellikle Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin tasvirinin yapıldığı beyitlerde sanatlı ifadelerle karşılaşmıştır.

Metinde kimi kısımlarda Arapça ve Farsça ibareler de kullanılmıştır. Karşımıza çıkan bu Arapça ve Farsça ibareler okuyanın rahatlıkla anlayabileceği özelliklerdedir.

Niçeler zehriñ içerler bu dehrin

Nebâtına irmişem **el-ğamdu li'llâh** (873)

Arapça ibareler ile en çok karşılaşılan kısım salavat beyitleridir. Metin boyunca aynı şekilde tekrarlanan bu ibarelerin son iki beyti tamamen Arapça kelimelerden meydana gelmiştir.

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şehir

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şâhid

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Şehid

Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Meşhüd (877-878)

Metinde hem Türkçe hem Arapça hem de Farsça tamlamalar yer almaktadır. Eserin sadelikten yana olan anlatımı da dikkate alındığında en çok tercih edilen tamlamaların Türkçe kelimelerle oluşturulmuş olanlar olduğu görülmektedir. Oluşturulan tamlamalarda kimi noktalarda vezin gereği olarak tamlayan ve tamlanan yer değiştirmiştir.

Ğaşre deñlü **nâmı anuñ** yâd olur

Dâ'imâ rûhı du'âdan şâd olur (33)

Kimi noktalarda ise tamlayan ve tamlananın arasına farklı sözcükler girmiştir. İsimlerden oluşturulan tamlamalar sayıca fazla olsa bile şair zamirlerle kurulan ya da

tamlayanı düşmüş tamlamaları da kullanmıştır. Metindeki bazı beyitlerdeki isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan eki düşmüştür.

Didi kim ey **gözüm nūrı** Muḥammed

Ki **oğlum ismi** ʿ Alī senūñ Aḥmed (107)

Sıfat tamlamaları, isim tamlamaları kadar çok kullanılmasa da metinde örnekleriyle karşılaşmıştır. Bu tamlamalar, metinde geçen kimi kahramanları tanıtırken ya da onların özelliklerini okuyucuya aktarmak için Türkçe ve Farsça kelimeler ile kullanılmışlardır.

Kim **üç oğlı** anda idi bile ḥāzır

Dönüb oğullarına baqdı **ol pīr** (72)

Şair, metin boyunca mısranın içerisinde tamamlanan kısa cümleleri kullanmıştır. Kısa cümlelerin tercih edilmesinin sebebi metnin okuyucusu ve dinleyicisine eseri rahatlıkla anlaşılır kılabilmesidir. Bunun yanı sıra kimi beyitlerde anlatımı monotonluktan kurtarmak amacıyla farklı özellikteki cümleler de kullanılmıştır. Metin boyunca kullanılan cümleler çoğunlukla olumlu olarak kullanılsa da az sayıda örnekte olumsuz cümle, soru ve ünlem cümlelerine rastlanmıştır. Bu tür cümleler vurgu yapılması gereken yerlerde kullanılmıştır.

Bu kez geldi ilerü Ebi ʿ Tālib

Babasınūñ sözine oldı rāğīb (86)

Duʿ āmı yā İlāhī sen kabūl it

Ḥabībūñ Muştafaʿya beni kul it (214)

Cümlelerin mısra ya da beyit içerisinde tamamlanmadığı, bir sonraki beyitlerde tamamlandığı kullanımlar da karşımıza çıkmaktadır. Sayıca az olan bu kullanımlar anlatımdaki sadeliği bozacak nitelikte değildir.

Pes Ḥadīce karşı geldi gülerək

ʿ İzzet ü taʿ zīm ü ikrām kılarək

Aldı elini eline ol zamān

Getürüb şadra geçürdi pes hemān (597-598)

Bağlaçlar ile bağlanmış veya bağlaç kullanımı olmadan sıralanan cümlelere de rastlanmıştır. Bu cümleler kısa cümleler olup rahatlıkla anlaşılabilir özelliktedir.

Ebū Bekr işitdi vü sevindi

Tesellisin buluban girü döndi (907)

Şair, anlatıma derinlik ve güzellik katmak amacıyla halk tarafında kolaylıkla anlaşılabilir deyimlerden sıklıkla yararlanmıştır. Deyimler kadar çok kullanılmamasına rağmen birkaç örnekte atasözlerine de rastlanmıştır.

Ebī Ṭālib işidüb şaldı başın

Akıdub gözlerinden kanlu yaşın (133)

Dimişler ulular şabır selāmet

İvenler ‘ ākıbet olur melāmet (222)

Ḳamunuñ ol sâ‘ at söyündi odı

Niçenüñ korhısından şındı ödi (435)

En az deyimler kadar sık kullanılan bir diğer unsur ikilemelerdir. Metinde Türkçe olarak kullanılan ikilemeler dışında Arapça ve Farsça olarak kullanılan ikilemelerle de karşılaşmıştır.

Ebī Ṭālib didi kim elümüzde

Şim ü zer yok kışadur dilümüz de (121)

Anuñ işi ki ‘ilmile ‘ibādet

Oğuyub yazmağ vü halvet riyāzet (315)

Metin okuyucuya bir konuyu öğretmek amacı taşıdığından metinde kullanılan edebî sanatlar sınırlıdır. Olayların işleyişini odak noktası haline getiren metinde başta olayın ana kahramanı Hz. Muhammed olmak üzere diğer kahramanların betimlenmesi sırasında teşbihe başvurulmuştur. Hz. Muhammed yüzü güle, aya ve güneşe; yanağı gonca güle, kırmızı yakuta; dişi inciye ve sözü Kevser suyuna benzetilmiştir. Teşbih kimi yerlerde

olayların ifade edilmesinde de kullanılmıştır. Güneşin doğduğu vakit dünyanın cennete, Hz. Muhammed'e peygamberlik verildiği an yüzündeki parlaklığın aya benzetilmesi buna örnektir.

Yañağı gonca gülden dağı terdür

Yüzi güneş anuñ alnı kamedür

Dişi dürdür ruhi yâkût-ı aḥmer

Sözi sükker lebidür âb-ı Kevşer (377-378)

Metni okuyanın heyecanını ve duygu durumunu diri tutmak isteyen şair, birçok beyitte “ey, yâ” gibi ünlemleri kullanmıştır. Bu sanatların yanı sıra metinde Buhra'nın Hz. Muhammed'i gördüğü an söylediği gazelde ve Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan bağının anlatıldığı beyitlerde mübalağa sanatına başvurulmuştur.

Şöyle bil kim mümkinâti ey hümâm

Altı günde cümlesin kıldı tamâm (20)

Giceler şubḥa deñlü ḥasretiñle

Eridür taşları âh u feğânım (389)

Hz. Muhammed, Buhra'nın bulunduğu yere geldiğinde onun başının üzerinde bir bulutun olması yine Hz. Muhammed minberde hutbe okurken direğin ah ve figanlar eşliğinde ikiye yarılmasından sonra peygamberin onu sakinleştirmesi gibi olaylarda kapalı istiare kullanılmıştır. “Ol dem içre kıldılar ‘aḥd-i nikâḥ / Bir araya cem’ olub şemsile mâh” beytinde Hz. Muhammed ve Hz. Hatice güneş ile aya benzetilerek yine istiare sanatına başvurulmuştur. Metindeki bir diğer istiare örneği ise Muhammed'in inciye benzetilmesi fakat adının geçmemesidir.

Şoñra bir menber yapıldı çıkdı üstüne Resûl

Ḥuṭbeye başladı oḫuyaydı nev-cüvân

Gördiler kim mescid içre ḫopdı feryâd u enîn

Ol direk yarılıb itdi nevḥa u âh u feğân (950-951)

Ne virürse dürr-i yetîme dahı

Anı ĥarc idüb yetürelüm ahî (601)

Metinde Kur'an surelerinden üç tanesinin adı geçmektedir. İlk olarak Cebrail'in Hira dağındaki Muhammed'in yanına gelerek ona peygamberliğini müjdelediği sırada indirdiği İkra yani Alâk Suresi'dir. İkinci olarak indirilen sure Müddessir Suresi'dir. Uzun bir aradan sonra Cebrail Muhammed'e bu sureyi vahyetmiştir. Son olarak bahsedilen sure ise Hz. Muhammed ve ashabı bir mağarada gizlice ibadet ederken Muhammed'i öldürmeye giden Hz. Ömer mağaraya vardığında okuduğu Taha Suresi'dir.

Kim İkrâ' Sûresi'ni ta' lîm itdi

Ne kim Ĥağ emri anı mâ' lûm itdi (846)

Saňa Müddeşiriñ Sûresi'ni bil

Nüzûl itdim olub da' vete meşğûl (889)

Gördi ol mağârada bunlar namâz kılar kıamu

Sûre-i Tâhâ okunur diñledi ol pehlüvân (930)

3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. Olay Örgüsü

Hz. Muhammed'in annesi henüz ona hamileyken babası Abdullah vefat eder ve bu şekilde babasından yetim kalan Muhammed, yedi yaşına kadar annesi ile birlikte yaşar. Yedi yaşına geldiği vakit annesinin hastalanması ve hemen sonrasında vefat etmesi üzerine hem anne hem de babadan yetim kalır. Annesinin ölümünü anlatan beyitlerde Amine küçük Muhammed'i yanına çağırır ve ona hasta olduğunu, ruhunun Hakk'a yolculuk yapmak üzere olduğunu söyler. Sevgi sözcüklerinden sonra oğlunun lütfunu görmek istediğini belirten Amine oğlunu Allah'a emanet ederek canını verir.

Amine'nin defninden sonra dedesi Abdülmuttalib torununu kendi evine götürür. Abdülmuttalib, Muhammed yanında olduğu sürece ona her türlü ikramı yapar, bir dediğini iki etmez ve onu asla yanından ayırmaz.

Günlerden bir gün Abdülmuttalib hasta olur ve Mekke uluları onu ziyarete gelir. Bu ziyaret esnasında üç oğlu da oradadır. Oğullarına Muhammed'in çocukluktan yetim kaldığını, kendisi öldükten sonra onu kimin alacağını, besleyip yetiştireceğini sorar. Bu sorunun ardından ilk olarak sözü Ebu Leheb alır ve Muhammed'i ona vermesini ister. Bunu duyan Abdülmuttalib oğluna dönerek ona itimadı olmadığını söyler. Bunun ardından Hamza söze girer ve Muhammed'i kendisine vermesini söyler. Oğlunun cömert, özünde sözünde bir kişi olduğunu ve gazadan kaçmadığını fakat Muhammed'i cefadan sakındığını söyleyen Abdülmuttalib Muhammed'i Hamza'nın himayesine de vermez. Kardeşlerinden sonra Ebu Talib ileri gelir ve Muhammed'i almak istediğini söyler. Bunun üzerine Abdülmuttalib oğlu Ebu Talib'e torununu alıp evine gitmesini, onu kendi oğlanlarından ayırmamasını, yetim olduğu için hor görmemesini öğütler. Abdülmuttalib, dualar ve övgülerle torununu oğluna emanet ederek vefat eder. Babasının vefatından sonra Muhammed'i alıp evine getiren Ebu Talib hiçbir zaman onu kendi oğlundan ayırmaz ve eşi Fatıma ile birlikte ona bakar.

Bir gün Ebu Talib'in yanına kız kardeşi Atike gelir. Atike, Ebu Talib'e Muhammed'in büyüdüğünü artık evlenme vaktinin geldiğini söyler ancak ellerinde onu evlendirecek malın olmadığını, bu durumla birlikte nasıl kız isteyeceklerini sorar. Ebu Talib de ellerinde altın ve gümüş olmadığını, kime gidip yalvararak akçe isteyeceklerini düşünür. Ağabeyinin bu sözleri üzerine Atike, kendince bir fikir bulduğunu, Hatice Hatun'un kervanının her yıl Şam'a ticaret yapmak için gittiğini ve bu vaktin geldiğini söyler. Habercilerin haberi yaydığını, mert delikanlıların bu kervanı beklemesini duyurduğunu ileten Atike, Ebu Talib'e Hatice'nin yanına gitmeyi teklif eder. Muhammed'i bir hizmete koymasını, yetecek kadar mal vermesini, o mal ile de Muhammed'i evlendirmelerini söyler. Ebu Talib ile yaptığı konuşmanın ardından Atike kendi evine gelerek Hatice'ye hediye etmek için çeşitli armağanlar hazırlar. Ardından Hatice'nin evine giderek karşısına çıkar ve Hatice'ye niyetini arz eder. Bu sözlerin karşısında Hatice bir an duraksayarak uykusunda gördüğü rüyayı hatırlar. Rüyasında gökteki ayın yeryüzüne inip kendi dizine konduğunu ve bu ışıkla beraber yeryüzünün ışıklara boğulduğunu gören Hatice uyanır uyanmaz eline kalem alıp rüya yorumcusuna

rüyasını anlatır. Rüya yorumcusu, eline ulaşan mektubu açtığı anda ahir zamana bir peygamber geleceğini ve Hatice'nin o peygambere nasip olacağını, peygamberin sıfatının Tevrat'ta yazıldığını, onun Hz. İbrahim'in soyundan geldiğini anlatır. Atike'nin söyledikleri üzerine "Biz Muhammed'i kiracı olarak bilmeyiz." diyerek onların tekliflerini kabul eder. Hatice'nin kabulü üzerine sevinçle Ebu Talib'e koşan Atike bütün konuşulanları ağabeyine de anlatır. İşittikleri üzerine yeğeni Muhammed'i yanına çağırın Ebu Talib onu Hatice'nin yanına gönderir.

Muhammed'in geldiğini gören Hatice elindeki Tevrat'ı öpüp eline aldıktan sonra oda duvarının kenarına gelir. Tevrat'ı iyi bilen ve bilginlere de danışan Hatice, İsa'dan sonra gelecek olan peygamberin Mekke şehrinde dünyaya geleceğini ve bütün alemi dine davet eyleyeceğini bilerek bütün bu düşündükleri üzerine duvar deliğinden baktığı anda Tevrat'ta bahsi geçen ahir zaman peygamberinin Muhammed olduğunu anlar. Muhammed'in olduğu odaya gelen Hatice hizmetkarlarına emirler buyurarak çeşitli ikramlar sunar. Muhammed'in ardından kervanını reisi olan Meysere ile konuşan Hatice ona olanları anlatır, gelecek peygamberin o olduğunu, Cebrail'in gelip Kuran'ın ona ineceğini Meysere'ye bildirir. Sandığını açıp içerisinden çeşitli giysiler çıkarır ve bu eşyaları bir bohçaya koyup Meysere'ye teslim eder. Yolculuğun başlayacağı vakit Muhammed'e haber vermesini, onu yanına almasını, yolculuktan evvel Muhammed'e haber vermesini ve bir Arap atı süsleyerek bu atı Muhammed'e vermesini tembihler.

Hatice bunların ardından çıkarıp elli altını bunu Muhammed'e harçlık olarak vermesini de söyler ve haber verildiği vakit hazır olmasını iletir. Bu sözleri işiten Meysere bohçayı da yanına alarak Muhammed'in yanına vararak olanları ona anlatır. Meysere gittikten sonra amcası Ebu Talib'in yanına varan Muhammed olanları amcası ve halasına anlatır.

Bir gün gitme vakti gelir ve Hatice'nin dört bin devesine yükler yüklenip yola çıkılmaya karar verilir. Yola koyulan Muhammed Meysere'nin yanına vararak onunla aynı ata biner. Üçüncü konağa vararak o akşam oraya yatarlar ve bu sırada Hatice'nin emanet ettiği bohçayı Meysere Muhammed'e verir. Sabah olup verilen giysileri giyen Muhammed ona hediye edilen ata biner. Onu görenler bu olaya sevinirken diğerleri Meysere'ye yaklaşarak bundan rahatsız olduklarını belirtirler. Muhammed'e yapılan bu hizmetin nedenini sorarlar. Bu sorulara karşılık Meysere, kendisinin Hatice'nin parayla satın alınmış kulu olduğunu o ne derse yapmakla yükümlü olduğunu belirtir.

Yolculuk sırasında kervan bir yere gelir. Geline bu yerde İsa inancında olan ve ismine Buhra-yı Rahip denilen bir rahip vardır. Tıpkı Hatice gibi Buhra da Tevrat ve İncil’de gelecek zaman peygamberini, onun özelliklerini, Mekke’de dünyaya geleceğini okur. Bu okudukları ile yıllardır gelecek olan peygamberi bekleyen Buhra Allah’a dua ederek gelecek peygamberin yüzünü kendisine göstermesini yalvarışlar eşliğinde rica eder. Duası Hak katında kabul olunan Buhra’ya Allah Muhammed’in yüzünü gösterir. Her ne zaman ki Mekke’den bir kervan çıkıp gelse Buhra tapınağından oturup izler ve onun peygamberin kervanı olup olmadığına karar verir. Otuz yıl boyunca bu şekilde bekleyen Buhra bir gün gelen Mekke kervanını gözlemek için yine tapınağına çıkar ve peygamberin işaretlerinden olan ak bulutu gördüğü an heyecandan tapınaktan düşer. Allah’ın ismini diline alır bu şekilde kılına bile zarar gelmez. Hemen çıkıp kervanın geldiği yöne doğru gider. Buhra’nın geldiğini gören kervan halkı önünde eğilip ondan dilek diler. Yanlarına gelen Buhra kervan halkına selam vererek onları yemek yemeye davet eder. Davetin kabulünün ardından tapınağa geri dönen Buhra hizmetçilerine kurban kesip yemek yapmalarını söyler.

Davete icabet eden kervan halkı o akşam kumaşların başına Muhammed’i bırakarak Buhra’nın tapınağına doğru yola koyulur. Buhra’nın evine vardıkları an, herkes geldi mi diye bakınan Buhra Muhammed’in orda olmadığını fark eder. Ebu Bekir’in de sözleriyle Buhra hemen tapınaktan ayrılır ve gidip Muhammed’i de davet eder. Muhammed’i gördüğü an onun peygamber olacağını anlayan Buhra heyecanlanarak Muhammed’e şiir okur. Muhammed’i de alarak tapınağa getirir. Bunu gören Ebu Cehil izinle men edeyim onu buradan dediği an Buhra bütün bu hazırlıkların Muhammed için yapıldığını, bu kâinatın onun hatırına yaratıldığını anlatır. Yemekler yenilip ayrılma vakti geldiğinde Buhra Muhammed’in önüne gelerek onu da ümmetinden ayırmamasını, şefaatiyle korumasını diler ve hemen ardından feryat figan ile orada can verir.

Buhra’nın vefatından sonra kervan yola devam eder. Günlerden bir gün Şam’a varan kervan, orada büyük bir kâr elde eder. Şam’a vardıkları sırada kervan halkı Cühudların bayramı olduğunu ve bunların büyük bir alan toplandığını öğrenir. Cühudların nasıl bir bayram yaptıklarını merak eden kervan halkı bu sebeple toplanıp bayram yerine gider. Alana vardıklarında görürler ki Cühudlar putların üstüne saç saçarak ortada yanan ateşe doğru secde eder. Muhammed bu durumu gördüğü an ateşe karşı bir dua okur ve böylece ortadaki büyük ateş söner. Bu durum karşısında halkın önde

gelenlerinden biri Mekke kavmini bulmalarını zira bu işaretlerin gelecek olan peygamberin yani Muhammed'in işareti olduğunu söyler. Bunun üzerine Mekke kavminin peşine düşen halkı gören Ebu Bekir'in içerisine bir korku düşer. Bu korkuyla beraber Muhammed'i cübbesinin altına saklar ve bu şekilde Muhammed'i korur. Bu hadiseden sonra eşyalarını hızlıca toplayan kervan yola çıkar. Mekke'ye üç konaklık bir yer kaldığını gören kervan halkı Meysere'nin katına gelir. Meysere, müjdeci ile Hatice'ye haber göndermek için eline bir kalem alarak Buhra olayından tutup yaşadıklarını anlatan bir mektup yazar ve halka müjdeci olarak kimi göndereceklerini sorar. Kervan halkı emir ve fermanın Meysere'de olduğunu ifade ederek kararı onun vermesini söyler. Böylece Meysere, en doğru kararın Muhammed olacağını belirtir ancak Ebu Cehil, Ebu Leheb bu karara karşı gelir. Münakaşadan sonra Meysere mektubu Muhammed'e teslim eder ve Muhammed yola çıkar.

Mekke'ye doğru giderken Muhammed'in uykusu gelir, devenin yularına yapışarak yolundan sapar. Bunun üzerine Hak Teala Cebrail'e yeryüzüne inerek deveyi doğru yola getirmesini emreder. Böylece Muhammed uykusunda yolundan saptığını fark etmeden Mekke'ye varır. Bu sırada beyitlerde Hatice'nin haline geçilir. Daima ağlayarak kervanın ve Muhammed'in yolunu bekleyen Hatice, hizmetçilerine eğer gelen olursa onu haberdar etmelerini emreder. Muhammed Hatice'nin evine eriştiğinde bunu gören iki nöbetçi hemen Hatice'ye Muhammed'in geldiğini müjdeler. Bu haberi alan Hatice müjdeciyi has odaya koymalarını emreder. Muhammed'den mektubu alarak okur. Ardından yine hizmetçileri emrederek Muhammed'e kervandan hangi gün ayrıldığını sordurur ve üç saat yol aldığını öğrenir. Bu olayla birlikte artık onun peygamber olduğundan hiçbir şüphesi kalmaz. Yemekler yenildikten sonra Muhammed'e bir kaftan giydirilir ve Muhammed Hatice'nin yazdığı mektubu alarak kervana geri dönmek üzere yola çıkar. Kervanın konukladığı yere yaklaşan Muhammed'i gören kervan halkı uykudan uyanır. Düşmanları bu çabuk gidiş ve gelişi haklı çıktık zannederek gülerek karşılar. Muhammed gelip halka selam verdikten sonra mektubu Meysere'ye teslim eder ve bunun üzerine mektupta Hatice'nin nişanını gören Meysere ve dostları sevinir. Günlerden bir gün kervan halkı Mekke'ye ulaşır. Halk onları karşıladıktan sonra herkes evine varır.

Böylece aradan bir zaman geçer, Ebu Talib ve Atike Muhammed'in ulufesinin gelmesini bekler. Fakat durum şöyle ki Hatice bir türlü ulufeyi göndermez. Bunun üzerine Atike ağabeyi Ebu Talib'e gidip Hatice'den ulufeyi istemeyi teklif eder ancak Ebu Talib

Hatice mürvetli bir kadındır bekle der. Bu halde aradan bir ay daha geçer ve en sonunda ağabeyinin izniyle Atike Muhammed'in ulufesini istemek amacıyla Hatice'nin evine gelir. Bütün bunlar olurken de Hatice, Rabbine her gece Muhammed'i kendisine yar etmesi için dualar eder hale gelir. Bu gizli derdini kimseye anlatmayarak kendi içinde yaşayan Hatice Muhammed'in ulufesini gönderdiği an Muhammed'e bir gelin alıp onu dünya evine sokacaklarından korkar. Ta ki bir gün Atike evine Muhammed'in ulufesini istemeye gelene kadar bu durum böyle sürer. Atike geldiği an bu gizli sırrını ona açar ve rüyasını, rüya yorumcusu tarafından yapılan yorumu Atike'ye anlatır. Muhammed ile Hatice'yi evlendirmelerini ondan rica eder. İlk başta bu duruma inanmayan Atike, Hatice'nin ciddi olduğunu anlayınca hemen Ebu Talib katına gelip durumu ona anlatır. Ebu Talib bunları işitince Ebu Bekir'in yanına vararak Hatice'nin sözlerini ona tekrar eder ve Mekke ulularını toplamasını söyler. Çağırılan kişiler toplanıp Hatice'nin babasına gider. Babası misafirlerini karşılar ve yemek faslından sonra söz açılarak Hatice Muhammed'e istenir. Bunu duyan babası kızgınlıkla ne cesaretle kızını istediklerini, birçok şahların kızını istediğini malımızı mülkümüzü verelim Hatice yine de bizim olsun dediklerini ama yine de Hatice'nin onlara nasip olmadığını söyler. Sessizlikle babasının evinden ayrılanlar hemen Ebu Talib katına gelerek ona olanları anlatır. Babasının yaptığını duyan Hatice, Mekke'nin önde gelenlerini davet eder. O sırada Hatice Ebu Talib'e bir mektup yazarak babasını sarhoş etmelerini ve kendi evine getirmelerini söyler. Hatice'nin mektubunu okuyan Ebu Talib, Hatice'nin babasını sarhoş ederek evine getirir. Babasının sarhoş geldiğini gören Hatice, babasının eteğinin ucunu sarı bir boya ile boyar.⁹

Sabah olup Hatice'nin babası uyandığında eteğindeki rengi görür ve Hatice'ye bunun ne olduğunu sorar. Hatice de babasına gece olanları, kendisini Muhammed'e verdiğini anlatır. Babasının karşı çıkmalarının ardından Hatice sözünden geri dönmek olmaz sana yalancı, arsız mı desinler diyerek babasını ikna eder. Babasının ikna olmasıyla birlikte Hatice Atike'ye bir mektup yazarak babasını ikna ettiğini söyler. Hatice'nin babasının razı olduğunu duyan Ebu Talib Muhammed'i Ebu Bekir'in yanına göndererek kendilerine Hatice'ye vermek üzere bez vermelerini daha sonra borcunu ödeyeceklerini söyler ve davet olduğu vakit gelmelerini bildirir. Amcasının söylediklerinin ardından Muhammed Ebu Bekir'in dükkanına gelir. Amcasının selamını iletir ve istedikleri söyler.

⁹ Beyitlerde geçtiğine göre eski zamanlarda bir kişi sarhoş iken kızını vermek için söz verdiğinde eteğinin ucu sarı bir boya ile boyanmış. Söz veren kişi sabah olup kendine geldiğinde bu rengi görüp böylece söz verdiğini anlanmış.

Ebu Bekir Muhammed'i köşeye oturtur ve istenilen kumaş haricinde on tabak altın, gümüş, misk, mercan ağacı ve on iyi kumaş, birkaç tane kıymetli taş hazırlar. Bu hazırlananları gören Muhammed bunları ödeyecek güçleri olmadığını söyler, bunun üzerine Ebu Bekir bunları satmadığını hepsini ona hediye ettiğini bildirir. Ardından bu malları Hatice'ye teslim etmek üzere yola koyulur.

Aradan zaman geçtikten sonra yine Mekke uluları toplanarak Hatice ile Muhammed'in nikahı kıyılır. Yapılan düğünü gören düşmanları bu kadar mal hanımınıdır, bir gün gelir bu hal bozulur derler. Bunu duyan Hatice yine Mekke ulularını büyük bir yerde toplar. Hatice, yenilip içildikten sonra alanın tam ortasına ipek bir döşek serdirir ve bütün malını bu döşeğin üzerine boşaltır. Ardından bütün bu mallarını Muhammed'e bağışladığını, kendi malının artık Muhammed'in olduğunu gelen tüm büyüklere söyler.

Evliliklerinin ardından Muhammed ve Hatice'nin altı tane çocuğu olur. Kızların adı Fatıma, Rukiyye, Ümmü Gülsüm ve Zeynep; erkeklerin ise Kasım ve Tahir'dir. Zaman böylece akıp giderken Muhammed'in yaşı kırka gelir. Günlerini Hira dağındaki mağarada geçiren ve üç günde bir yemek yiyen Muhammed'in bu halini gören amcası Hamza, kız kardeşi Atike'ye Muhammed'in bu halini sorar. Atike bu suali, Muhammed'e sormasını söyler. Hamza, Muhammed'in yanına giderek halini sorar eğer ki bir kimse seni incitti ise hemen onu parça parça edeyim, eğer bu değil de âşık olduysan söyle hemen bu işi bitireyim der. Bunları duyan Muhammed'in utançtan yüzü kıpkırmızı olur ve amcasına derdinin Allah aşkı olduğunu izah eder. Günlerden bir gün zamanı geldiği vakit Muhammed yine Hira dağında oturmuşken Allah Cebrail'e "Habibime risâlet buyur!" diye emreder ve Cebrail yeryüzüne inerek Muhammed'e İkra Suresi'ni indirir, Allah'ın emrini anlatır ve halkı dine davet etmesini emreder. Bunları emrettikten sonra Cebrail gözden kaybolur ve Muhammed dağdan inerek evine gelir. Muhammed'in geldiğini gören Hatice ona peygamberliğin geldiğini yüzündeki parlaklıktan anlar. Önce Hatice ve ardından da Meysere şehadet getirerek dine girer.

Dine girdikten sonra Hatice bu hali danışmak için Varka adındaki bir rahip ile görüşmeye gider. Ona bu hali, Hira dağında olanları anlatır. Bunları dinleyen Varka, Allah'ın Muhammed'in sıfatını ve ona olacakları Tevrat'ta söylediğini, onun ümmeti ile bu cihanın dolacağını belirtir.

İlk vahyin gelmesini ardından Cebrail uzunca bir süre ortada görünmez. Daha sonra bir gün Allah'ın selamını peygamberine ileterek ona Müddessir Suresi'ni vahyeder.

Muhammed'e peygamberlik geldiği zaman Ebu Bekir Şam'a ticaret yapmak için gider ve orada bir rüya görür. Tıpkı Hatice'nin gördüğü rüya gibi onun da rüyasında ay ve güneş gökyüzünden inerek dizine konar. Ebu Bekir bu rüyasını gidip bir rahibe anlatarak yorumlamasını ister. Rahip, Ebu Bekir'e nereden geldiğini sorar ve aldığı Mekke cevabı üzerine ona Muhammed'in peygamber olacağını, peygamberlik vaktinin geldiğini, Ebu Bekir'in de onun veziri olacağını söyler. Rahiple görüşmesinden sonra Ebu Bekir, Şam'dan Mekke'ye doğru yol alarak Mekke'ye varır. Muhammed'in yanına geldiğinde peygamberliğin geldiğini öğrenir ve hemen ardından şehadet getirerek dine girer. Ebu Bekir'in ardından Ali, daha sonra Zeyd, Zübeyr ve Osman; onların ardından ise Abdurrahman Talha ve Sa'd bin Vakkas ile Fahhas şehadet getirerek imana gelir. Hamza'nın da dine girmesi ile dokuz kişi olan müslümanlar ibadetlerini bir mağarada gizlice yapmaktadır. Hal böyle iken Ebu Cehil, Muhammed'in sırrını öğrenir ve bunu Ömer'e iletir. Peygamberi çeşitli sözlerle kötüler, kendisinin asıl peygamber olduğunu iddia eder. Aynı şekilde halka da çeşitli yalanlar söyleyerek kimilerini dininden döndürür. Ömer'e Muhammed'i öldürmesi karşılığında yüz deve ve yüz okka gümüş vermeyi teklif eder. Bu duyduklarının ardından silahını kuşanıp atına binen Ömer mağaraya doğru gelir. Mağaraya geldiğinde içeride Taha Suresi okunurken Muhammed o an Ömer'in hazır olduğunu anlar. İçeriden yükselen duayı işiten Ömer o an Muhammed'in gerçek peygamber olduğunu anlayarak şehadet getirir. Ömer'in dine girmesi ile Muhammed artık ibadetlerini gizlice değil açıkça yapmaya ve halkı dine davet etmeye başlar. Muhammed, Mekke'de tek bir damla kan dökmeden halkı dine davet eyledikten sonra Medine'ye varır. Medine halkı tarafından sevilen Muhammed onları da dine çağırır. Medine'de mescitler yapılarak beş vakit namaz kılınmaya başlanır.

Bir gün Cebrail gökten inerek Bilal'in ezan okumasını söyler. Bir cuma vakti Hz. Muhammed bir direğe dayanarak hutbe okurken ashabı, hutbeyi kimimiz işitir kimimiz işitmez bu yüzden size bir minber yapalım der. Minber yapıldıktan sonra Muhammed üzerine çıkarak hutbeyi okumaya başlar. Hutbeyi okumasını üzerine o direk ah ve feryatlarla birlikte yarılır. Bunu gören Peygamber eliyle direği sıvazlar ve direk sakinleşir. Bu olayı birçok kafir işitir ve Müslüman olur.

3.2. Kişiler

Metinde geçen kişilerde Hz. Muhammed ile Hz. Hatice metnin ana kahramanlarıdır. Abdülmuttalib, Ebu Talib, Atike, Meysere, Ebu Bekir ve Buhra ise metnin yardımcı kahramanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinde olay örgüsüne çok fazla dahil olmayıp isimleri zikredilen kişiler de vardır. Bunlar: Hamza, Hatice'nin babası, Hz. Muhammed'in annesi, Ebu Leheb, Ebu Cehil, Ebu Süfyan, Osman, Ömer, Ali, Fatıma, Ebül'l-As, Zeyd, Zübeyr, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas, Fahhas, Bilal ve Hz. Muhammed'in çocuklarıdır.

Hz. Muhammed: Son İslam peygamberidir. Metindeki ana kahramanlardan biridir. Şair, asıl olarak Muhammed'in ümmetine dahil olmak ve Hatice ile başından geçen hikâyeyi anlatmak için bu metni kaleme almıştır.

Muştafâ'nun hûb cemâlin söyleyem

Hadice hikâyetin şerh eyleyem (29)

Eserin en başından en sonuna kadar Muhammed ile ilgili olaylar sırasıyla yazılmıştır. Annesinin vefatı, dedesinin yanında kalması, ardından amcası Ebu Talib'in yanına gidişi, Hatice'nin kervanları ile ticarete gitmesi, Hatice ile olan evliliği ve daha sonra peygamberlik ile müjdelenmesi, etrafındakileri dine davet etmesi ve başından geçen mucizeler metinde yer almıştır.

Metindeki asıl olay örgüsü Muhammed'in evlenecek yaşa gelmesi ile beraber halası Atike'nin Hatice ile konuşarak Muhammed'i kervana aldırması ile başlamıştır.

Muhammed büyüdi ve yigit oldu

Anun evlenmesinun vahti geldi (118)

Hz. Hatice: Metne adını veren, Hz. Muhammed'in ilk eşi ve ana kahramanlardan biridir. Metinde ele alınan esas olay Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evlenmesi hadisesi ve hem evlenene kadar olan olaylar hem de evlendikten sonra yaşananlardır.

Metinde olay örgüsü Atike'nin Muhammed'i Hatice'nin kervanlarında işe girmesi için onunla konuşması ile başlamaktadır. Bu esnada bir rüya gören Hatice, Muhammed'in ahir zaman peygamberi olduğunu ve onunla evleneceklerini bilmektedir. Muhammed'in kervanları ile Şam'a ticarete gitmesi üzerine Hatice onun yollarını gözlemekte ve ona yar olmak için dualar etmektedir.

Meger Ḥadīce bir düş görmüş idi
Mu‘abbirlere anı şormuş idi (159)

Du‘āmı yā İlāhī sen kabūl it
Ḥabībūn Muştafa‘ya beni kul it (214)

Bilge bir kadın olması, Tevrat’ı okuyup içeriğini bilmesi yönüyle de ele alınan Hatice aynı zamanda zengin bir kadındır. Zenginliği ve evlendikleri vakit bütün malını Muhammed’e bağışlaması da beyitlerde bahsedilen konulardandır. Bunlara ek olarak güzelliği ile de metinde kendine yer bulmuştur.

Ḥadīce cümle Tevrāt’ı bilürdi
Ne deñlü vardırır anı oğurdı (191)

Döşek üzre dökdiler şol deñlü māl
Kimse anı şerh idebilmek muḥāl

Er boyunca dört küb incü var idi
Daḥı her dānesi gevher-dār idi

La‘l ü yāḳūt her biri kıymetli taş
Bī-ḥisāb u bī-ḳıyās zerrīn ḳumāş

Döşek ü yaşdıḳ u yorğan bī-şümār
Cümlesi zerrīn idi bil kim ey yār (776 - 779)

İlk iman edenlerden biri olması da metinde bahsedilen konulardandır.

Şehādet gelmesini ta‘līm itdi
Ne kim buyurdı ise anı tutdı (861)

Abdülmuttalib: Hz. Muhammed’in dedesidir. Muhammed’in annesi Amine vefat ettikten sonra peygamberi himayesi altına almış ve ölene kadar onun bakımını üstlenmiştir. Muhammed’i çok seven Abdülmuttalib, Muhammed yanında kaldığı sürece onu yanından ayırmamış, onsuz yemek dahi yememiştir.

Ki ‘ Abdü’l-muṭṭalib cecdi resûlûñ

Elin eline alub gonca gülûñ (63)

Ebû Tâlib: Hz. Muhammed’in amcasıdır. Abdülmuttalib öldükten sonra Muhammed’i yanına almıştır. Muhammed’in hayatında önemli bir rol oynayan Ebu Talib, Atike adlı kız kardeşinin de yardımı ile Muhammed ve Hatice arasındaki evliliğin gerçekleşmesinde önemli bir pay sahibidir.

Ebî Ṭâlib alub geldi resûli

Evine getirüb ol pür-uşûli (100)

Atike: Hz. Muhammed’in halası ve Ebu Talib’in kız kardeşidir. Metinde Muhammed’in Hatice’nin kervanıyla ticarete gitmesine ve aynı şekilde evlenmelerine aracılık etmiştir.

‘ Ātike adlu ḳarındaşı var idi

Ebî Ṭâlib anı ğâyet sever idi (114)

Meysere: Hz. Hatice’nin kervanlarının başı ve aynı zamanda kölesidir. Güvenilir bir kişi olan Meysere, Hatice’nin emriyle Muhammed’i ticarete giderken kendi yanına almıştır. Ayrıca beyitlerde görüldüğü üzere Hatice, Meysere’nin fikirlerine önem vermiş, onun söylediklerini dikkate almıştır.

Var idi bir ḳulu Meysere adlu

Re‘ is-i kârübân ‘ alî şıfâtlu (224)

Ebû Bekir: Hz. Muhammed’in dört vezirinden biridir. Aynı zamanda Mekke’nin önde gelenlerinden olan Ebu Bekir, Hatice’yi Muhammed’e istemek için gidenlerin arasındadır. Nişan hediyesi olarak verilecekleri Muhammed’e satmamış, hediye olarak vermiştir. Şam’a yapılan ticarete de bulunmuştur. Ticarete iken gördüğü bir rüya üzerine Muhammed’in peygamber olduğunu öğrenmiş, Mekke’ye döndüğü vakit şehadet getirerek dine girmiştir.

Çün Ebû Bekr işidüb gördi andan mu‘ cize

Şıdḳıla ĩmân getürdi oldı mü‘ min müslümân (919)

Buhra: Kaynaklarda Bahira veya Buhayra adıyla geçmektedir. Buhra, metinde Muhammed’in gelişini bekleyen, onun varlığını Tevrat ve İncil’den öğrenen bir rahiptir. Otuz yılı aşkın bir süre boyunca tapınağından Mekke kervanlarının gelişini gözleyen

Buhra, Muhammed'in gelişini üzerindeki ak buluttan anlamıştır. Muhammed'i ve kervanın diğer üyelerini tapınağında ağırlamış ve en sonunda Muhammed'e kavuştuğu için, onu da ümmetinden saymasını rica ederek tazarrular eşliğinde vefat etmiştir.

Tazarru' lar ile ayrıldı Buhrā

Fegānından tölardı tağ u şahrā (410)

Hamza: Hz. Muhammed'in amcasıdır. Cömert, özünde sözünde bir, gazadan kaçınmayan bir kişidir.

Dağı Hamza cihānuñ pehlüvānı

Didi vir baña ol rüh-ı revānı (81)

Fâtıma: Ebu Talib'in eşidir. Metinde Ebu Talib, Muhammed'i yanına aldığı vakit eşine Muhammed'e baktıkları için bunun karşılığını alacaklarını söylemiştir.

Var idi hātūnı Fâtıma adlu

Melek şıfatlu idi sözi tatlu (101)

Ömer: Dört halifeden biridir. Metinde Ebu Cehil kendisini peygamber olduğunu iddia ederek Muhammed'i öldürmesi karşılığında Ömer'e mal mülk vaat etmiştir. Muhammed ve imana gelenlerin gizlice ibadet ettiği mağaraya gelen Ömer, Hz. Muhammed'in Taha Suresi'ni okuması ile birlikte onun gerçek peygamber olduğunu anlamış ve dine girmiştir. Aynı zamanda açığa çıkarak dini yayması için Muhammed'e gereken desteği de o vermiştir.

Ol sâ' at ditredi 'Ömer'iñ eli ayağı

Tâkati tağ oldı şarardı beñzi güyā hazān (933)

Osman: Dört halifeden biri olan Osman, metinde Hz. Muhammed'in kızlarından ikisi ile evlenmiş olup damadı olarak geçmektedir.

Virildi 'Oşmān'a ikisi anuñ

Birisi hem Ebü'l-'Āş'a o cānuñ (802)

Ali: Ebu Talib'in oğlu ve Hz. Muhammed'in damadıdır. Hz. Muhammed'in kızlarından Fatıma ile evlenmiştir.

'Alī'niñ Fâtıma oldı naşībi

Ruqiyye Ümmü Gülşüm ey habîbi (801)

Ebu Leheb: Hz. Muhammed'in amcasıdır. Abdülmuttalib öldüğünde Muhammed'in bakımını üstlenmek istemiştir fakat babası bu görevi ona vermemiştir. Muhammed'e düşmanlık yapanlardan biridir.

Ebū Leheb didi kim sen baña vir

Anuñ hîdmetine beni ulaşdır (78)

Bu vechile çü gitdiler iki gün

Ebū Leheb Ebū Cehil'ile mel'ün (294)

Ebu Cehil: Mekke'nin önde gelen isimlerindendir. Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile beyitlerde ismi geçmektedir.

Ebū Cehil Ebū Leheb iştdiler

İkisi de ta'nlı sözler didiler (468)

Ebu Süfyan: Mekke'nin ticaretle uğraşan kişilerinden biridir. O da tıpkı Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Muhammed'e düşmanlığı ile metinde kendine yer edinmiştir.

Ebū Cehil Ebū Leheb Ebū Süfyān

Ebū Bekr dağı bileydi ey cān (281)

Varka: Metinde namı doğudan batıya kadar her yere yayılmış olan bir rahip olarak geçmektedir. Muhammed'e peygamberlik geldiğinde Hatice, onunla konuşmaya gitmiştir.

Ki bir ruhbān var idi adı Varğa

Ki nāmı tölmuş idi Şām u şarğa (879)

Zeyd, Zübeyr, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas, Fahhas: Metinde sırasıyla iman edenler olarak isimlerine yer verilmiştir.

Anuñ ardınca 'Alī geldi imāna şöyle bil

Dağı Zeyd'ile Zübeyr 'Oşmān getürdiler imān

'Abdurrahman Talğa hem Sa'd bin Vaqqāş geldiler

Biri Faḥḥāş şıdḳıla ĩmān getürdiler hemān (920-921)

Bilal: Hz. Muhammed'in sahabelerindendir. Metinde Cebrail gelerek Bilal'in ezan okumasını emretmiştir.

Anda mescidler yapuban kıldı beş vaḳit namāz

Cebrā'ıl geldi buyurdı kim Bilāl ide ezān (947)

Hz. Muhammed'in Annesi (Amine): Metinde Muhammed yedi yaşında iken annesi hasta olmuş ve ardından vefat etmiştir.

Yedi yaşına giricek faḥr-i 'ālem

Anası 'ömri daḥı oldu tamām (51)

Hatice'nin Babası (Hüveylid): Ebu Bekir ve Mekke'nin önde gelen diğer kişileri Hatice'yi Muhammed'e istedikleri zaman karşı gelmiştir. Hatice ise bu durum karşısında Ebu Talib'e mektup yazmış, babasını sarhoş ettirerek kendi evine getirtmiştir. Eteğine boya sürerek, bu oyunla babasını evliliğe ikna etmiştir.

Çün bu sözleri işitdi babası

Rāzī olmayub dimedi nitesi (663)

Ebü'l-As: Hz. Muhammed'in damadıdır fakat kızlarından hangisi ile evlendiği metinde açıkça belirtilmemiştir.

Virildi 'Oşmān'a ikisi anuñ

Birisi hem Ebü'l-'Āş'a o cānuñ (802)

Kasım, Tahir, Fatıma, Zeyneb, Ümmü Gülsüm, Rukiyye: Hz. Muhammed'in çocuklarıdır. Metinde sadece bir beyitte isimleri zikredilmiştir.

Ḥadīce'den hem iki oḒlı oldu

Biri Ḳāsım birisi Ṭāhir idi

Ruḳıyye Ümmü Gülsüm Zeyneb ey yār

Ki kızlar idi Fāṭıma'yla bunlar (799- 800)

4. ESER NÜSHALARININ TAVSİFİ

4.1. Yazma Nüshalar

4.1.1. MK₁ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 4789.

Cilt: Sırtı ve kenarları kahverengi meşin, cilt kapakları desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir.

Yazı: Eser harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Yaprakları yer yer rutubetlidir.

Ölçüleri: 210x112 – 130x95 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 46

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Üsküdarî, İsmail Nakşibendi

İstinsah Tarihi: 1181/1767

Eserin Başı: Hazā Kitāb-ı Menkıbe-i Faḥr-i Kāināt ‘Aleyhiş’şalaṭu Ves’selāmu Ma‘a Ḥadīce başlığından sonra;

Ḡonca-i gülzār-ı kelām-ı ḳadīm

Bi’smi’llāhirraḥmanirraḥim

Eserin Sonu:

Oḳuyanı yazanı diñleyeni

Raḥmetiñle yarlıḡaḡıl yā Ḡanī

Eserde düzensiz aralıklarla verilmiş olan dört beyitten oluşan nakarat kısımları vardır. Bu dört beyitten oluşan nakarat kısmının iki tanesi salavattır. Salavattan önceki iki beyit kırmızı mürekkeple kaleme alınmıştır.

4.1.2. MK₂ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Mili Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 3817.

Cilt: Sırtı ve kenarları yıpranmış ve yer yer kopmuştur. Siyah deri cildin üzerinde şemse şeklinde süslemeler yer almaktadır.

Yazı: Eser harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 200x110 – 130x100 mm'dir

Satır Sayısı: 10

Varak Sayısı: 86

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Seyyid Hafız

İstinsah Tarihi: 1192/1778

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ'im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oḡuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıġaġıl yâ Ğani

MK₂ nüshası "Mevlid" adıyla geçmekte ve Ahmedî'ye ait olduğu düşünülen eserinin 96a ve 182a varakları arasında yer almaktadır. Eserde salavat kısımları, peygamberimizin isimleri ve sıfatları ile Allah adının geçtiği yerler kırmızı mürekkeple belirtilmiştir.

4.1.3. MK₃ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1174.

Cilt: Cildi bulunmayan nüshanın yapraklarında yer yer rutubetten dolayı dağılmalar ve saydamlaşmalar vardır.

Yazı: Nüsha harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 235x172 - 155x105 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 47

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: İbrahim Edhem

İstinsah Tarihi: 1261/1845

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Anı işidüb nice kāfırlar oldı müslimān

Daḥı nice mu'cizāt görüb nice bān oḡlı bān

Diğer nüshalarda yer alan nakarat bölümleri MK₃ nüshasında yoktur. Diğer nüshalardaki nakarat bölümlerinin yerine başlık şeklinde ve kırmızı mürekkeple yazılmış “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta'zīmān / Şallu 'Aleyhü Vesselāmu Eslimān” beyiti nüshada yer almaktadır.

4.1.4. MK₄ nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 8670.

Cilt: Kenarları kahverengi meşin, miklebli ebru kaplı mukavva bir cildi vardır.

Yazı: Harekeli nesih ile kedi filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Başlık ve nakarat kısımları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 51

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Hazā Kitāb-ı Ḥadīcetü'l-Kübrā Razıallāhu 'Anhā başlığı ve Bi'smi'llāhirrahmanirrahim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā' im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı diñleyeni yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgāğıl yā Ğanī

4.1.5. MKs nüshası

Nüsha: Ankara Milli Kütüphane, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 4858.

Cilt: Eserin cildi ebru kâğıt kaplı ince kartondur. Kenar cetvelleri kırmızıdır. Başlık ve ilk iki sayfanın cetvelleri mülevvendir.

Yazı: Harekeli nesih ile harf filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 210x150 - 180x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 35

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1330/1911

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oḳuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgāğıl günāhdan beri

Nakaratlarda yer alan salavat beyitleri bu nüshada bulunmamaktadır.

4.1.6. AK₂ nüshası

Nüsha: Atatürk Kitaplığı, 849.

Cilt: Soğuk, şemseli ve meşin bir cildi vardır. Eser başlamadan önceki sayfalar ebru kaplıdır.

Yazı: Harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır. Eserin başlığı ve nakarat kısımlarının ilk iki beyti kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 45

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Hazā Mevlūd-i Şerīf Ḥadīcetü'l-Kübrā başlığı ve
Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oḡuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıḡaḡıl yā Ğanī

4.1.7. M nüshası

Nüsha: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 17066 arşiv numarası ile kayıtlı bulunan nüshanın başlığı "Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadīcetü'l-Kübrâ"dır.

Cilt: Sarı renkli karton bir cildi olan eser yer yer rutubet lekeleri ile kaplıdır.

Yazı: Harekeli nesih ile suyolu filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: 210x150 - 180x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 17

Varak Sayısı: 32

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1306/1888

Eserin Başı: Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadīcetü'l-Kübrâ başlığı ve
Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā'im göği devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı diñleyeni yazanı

Rağmetiñle yarlığagıl yā Ğani

4.1.8. K nüshası

Nüsha: Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 42 Kon 2061 yer numarası ile kayıtlı olan eserin adı "Destan-ı Hadice" olarak geçmektedir. Eserin başlığı "Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ğadīce Rażıyallāhu 'Anhā" şeklindedir.

Cilt: Metin kırmızı cetvelli, ebru kaplı mukavva ve sırtı düşmüş bir cilde sahiptir.

Yazı: Harekeli nesih ile kaleme alınmıştır. Yer yer mürekkep dağılmaları olmuştur.

Ölçüleri: 208x167 - 143x120 mm'dir.

Satır Sayısı: 11

Varak Sayısı: 46

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: Belli değildir.

Eserin Başı: Bi'smi'llāhirrağmanirrağim ve Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ğadīce Rażıyallāhu 'Anhā başlığından sonra;

Ey 'ademden 'ālemi var eyleyen

Yeri kā' im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

'Aceb manzūmdır medħiñ gül ise

Bunı yazan oğuyanuñ kul ise

Eserde nakarat kısımlarının ilk 2 beyiti bulunmamakta ve salavat beyitlerinden sonra “Bahr-i Âhir” başlığı yer almaktadır.

4.1.9. İAE nüshası

Nüsha: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü 3CSR0000212-01 arşiv numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı “Vahyu’n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü’l-Kübrâ”dır.

Cilt: Kırmızı deri bir cildi olan eserin üzerinde sarı renkli süslemeler yer almaktadır.

Yazı: Metin harekeli nesih ile filigranlı kâğıt üzerine yazılmıştır.

Ölçüleri: -

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 55

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1268/1859

Eserin Başı: “Vahyu’n-Nebi (a.s) Akd-i Hadîcetü’l-Kübrâ” başlığı ve Bi’smi’llâhirrahmanirrahîm’den sonra;

Ey ‘ademden ‘âlemi var eyleyen

Yeri kâ’im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgâğıl yâ Ğanî

Manzum bir metin olmasına rağmen eser nesir şeklinde kaleme alınmıştır. Nakarat şeklinde olan beyitlerden ilk iki beyit bu nüshada yer almamaktadır.

4.1.10. B nüshası

Nüsha: Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde 6040 demirbaş numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı "Mawlud"dur. Eser sonradan eklenen "Âşık Paşa'nın Mevlidi" başlığı altındadır.

Cilt: Eserin cildi, koyu kahverengi pandozit bez mukavvadır.

Yazı: Metin harekeli nesih ile kaleme alınmıştır.

Ölçüleri: 165x95 mm.

Satır Sayısı: 13

Varak Sayısı: 42

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1254/1838

Eserin Başı:

Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥim'den sonra;

Ey 'ademen 'ālemi var eyleyen

Yeri kâ' im gögi devvār eyleyen

Eserin Sonu:

Oḡuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgāğıl yā Ğanī

Metnin 38 varağı manzum düzeninde yazılmışken kalan 4 varağı mensur şekilde düzenlenmiştir.

4.1.11. P nüshası

Nüsha: Paris Bibliotheque Nationale Kütüphanesi'nde Supplement turc 1515 yer numarası ve R26349 demirbaş numarası ile kayıtlı olan eserin başlığı “Mevlûd-ı Şerîf-i Haticetü'l-Kübrâ”dır.

Cilt: Cilt özellikleri belli değildir.

Yazı: Metin, harekeli nesih ile yazılmıştır.

Ölçüleri: 245x160 mm.

Satır Sayısı: 15

Varak Sayısı: 36

Müellif: Belli değildir.

Müstensih: Belli değildir.

İstinsah Tarihi: 1830

Eserin Başlığı: “Hazâ Mevludu Şerîf Hadîcetü'l-Kübrâ” başlığı ve Bi'smi'llâhirrahmanirrahîm'den sonra;

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ' im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazanı yazdıranı

Raḥmetiñle yarlıgâgıl yâ Ğanî

4.2. Matbu Nüshalar

4.2.1. AÜ nüshası

Nüsha: Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde mevcut olan eser “Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ” başlığını taşımaktadır.

Cilt: Eserin cildi yoktur.

Yazı: Taş baskıdır.

Ölçüleri: 212x150 - 155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 17

Varak Sayısı: 26

Müellif: Belli değildir.

Basım Tarihi: 1278/1861

Eserin Başı: Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ başlığı ve Bi'smi'llâhirrahmanirrahîm'den sonra;

Ey 'ademden 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ'im göği devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğuyanı yazdıranı

Rağmetiñle yarlığağıl yâ Ğanî

Eser, İstanbul'da bulunan Tabhane-i Amire Taş Destgahı'nda Mehmet Recai tarafında basılmıştır.

4.2.2. AK₁ nüshası

Nüsha: Atatürk Kitaplığı 778 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin başlığı "Akd-i Fahr-i Kâ'inât min Hadîcetü'l-Kübrâ" dır.

Cilt: Cildi ebru kaplı kalın mukavva kartondur. Kenarları kahverengi deri kaplı olan eser yer yer rutubet lekeleri ile kaplıdır.

Yazı: Eser taş baskı şeklindedir.

Ölçüleri: 212x150-155x90 mm'dir.

Satır Sayısı: 19

Varak Sayısı: 29

Müellif: Belli değildir.

Basım Tarihi: 1279/1862

Eserin Başı: “Akd-i Fahr-i Kâ’inât min Hadîcetü'l-Kübrâ” başlığı ve
Bi'smi'llâhirrahmanirrahîm'den sonra;

Ey 'ademen 'âlemi var eyleyen

Yeri kâ'im gögi devvâr eyleyen

Eserin Sonu:

Oğyanı yazdıranı yazanı

Rahmetiñle yarlıgâğıl yâ Ğanî

Eser, İstanbul'da Aşir Efendi Litoğrafya Destgahı'nda basılmıştır.

METİN TENKİDİ HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL

1. Hazret-i Hatice ve Hz. Muhammed'in evliliği etrafında şekillenen metne ait on üç adet nüsha olduğu tespit edilmiştir.
2. Tespit edilen metinler MK₁, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, İAE, AÜ, M, K, B ve P biçimindeki kısaltmalarla belirtilmiştir.
3. Metin oluşturulurken MK₁ nüshası temel alınmıştır.
4. Metindeki Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesi dikkate alınmıştır.
5. Arapça ve Farsça kelimelerde geçen uzun ünlüler uzatma işareti (-) ile gösterilmiştir.
6. Metinde vezin gereği olarak kısa okunması gereken uzun ünlülerde bir düzenleme yapılmamış olup metnin orijinaline sadık kalınmıştır.
7. Metindeki vezinler beyitten hemen önce verilmiştir.
8. Metindeki nüsha farklılıkları dipnotta gösterilmiştir. Bu farklılıklar belirtilirken dipnotun başına beyit numaraları ve mısra kodları yazılmıştır.
9. Metinde geçen özel isimler büyük harfle başlatılmış ve bu isimlere gelen ekler kesme işareti (ˆ) ile ayrılmıştır.
10. Metindeki Farsça edat ile ön ekler kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır.
11. Metindeki Arapça kelime başı edatları kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır.
12. Bildirme hal eki olan "-dur" şekli bitişik yazılırken, bu ekin kelime halindeki biçimi "durur" ayrı olarak yazılmıştır.
13. Metinde vezin gereği düşürülmesi gereken ünlü harfler kesme işareti (ˆ) ile belirtilmiştir.
14. Metinde, kelimeler yazılırken uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanılmasının yanı sıra harekeler de kullanılmıştır.
15. Metinde kimi kelimeler yazılış bakımından iki farklı şekilde okunmuştur: nice-niçe, Ebû-Ebî.

16. Metin boyunca hareke tutarlı bir biçimde olmadığından ekler EAT dönemi özelliklerine göre okunmuştur.

17. Metinde hareketlerden ya da kısa ünsüzlerin yazımından kaynaklanmış olan farklılıklar dipnotta belirtilmemiştir: anılır/anulur.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا	A, a, E, e, Ê, ê, Ā, ā, ʾ
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	H, h
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ژ	J, j
ز	Z, z
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ş, ş
ض	Ž, ž, Đ, đ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ō, ō, Ū, ū
ه	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, Ĭ, ĭ, Ĭ, ĭ, Ī, ī, Ê, ê

METİN VE DİL İÇİ ÇEVİRİ

“Hazā Kitāb-ı Menkıbe-i Fahr-i Kā'ināt ‘Aleyhiş’şalātu Ves’selāmu Ma‘a
Hadice¹⁰

“fa‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

1b¹¹

1. Ğonca-i gülzār-ı kelām-ı qadīm¹²
Bi’smi’llāhirrahmanirrahīm
(Eski sözlerin gül bahçesinin goncası, Bismillahirrahmanirrahim.)
2. Ey ‘ademden ‘ālemi var eyleyen
Yiri qā’im gögi devvār eyleyen
(Ey yokluktan alemi var eyleyen, yeri sabit tutup üzerindeki göğü döndüren!)
3. Luṭfuñile ḥalk idüben ay u gün¹³
Devr iderler bu cihānı gün-be-gün¹⁴
(Ay ve güneş senin lütfunla yaratılıp bu dünyanın etrafında her gün döner.)
4. Her kaçan toğsa güneş olsa ‘ayān
Rūşen olur bu cihān mişl-i cinān
(Her ne zaman ki güneş doğsa ve görünse bu dünya cennetler gibi aydınlık olur.)
5. Pes güneş toğıcagız olur nehār¹⁵
İşine meşgūl olur her ne ki var¹⁶
(Öyleyse güneş doğup ortalık aydınlandığında (yeryüzünde) her ne varsa işi ile meşgul olur.)
6. Qamu mive vü nebātāt u zülāl¹⁷

¹⁰MK₁ nüshasında başlık bu şekildeyken, İAE de “Vaḥyu’n-nebī (a.s.) ‘Aqd-i Ḥadīcetü’l-Kübrā” , AÜ, M ve AK₁ nüshalarında başlık “Aqd-i Fahr-i Qā’ināt min Ḥadīcetü’l-Kübrā”, K nüshasında “Hazā Kitāb-ı Dāsītān-ı Ḥadīce Raziullāhu ‘Anhā”, MK₄ nüshasında “Hazā Kitāb-ı Ḥadīcetü’l-Kübrā Raziullāhu ‘Anhā”, AK₂ nüshasında “Hazā Mevlūd-i Şerīf Ḥadīcetü’l-Kübrā” ve B nüshasında “‘Āşık Paşa’nın Mevlidi”, P nüshasında “Hazā Mevlūdu Şerīf Ḥadīctü’l-Kübrā” şeklindedir.

¹¹1b MK₁, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, AK₂, AÜ, İAE, K, B, P; 2b M; 96a MK₂

¹²1a - Bu mısra sadece MK₁ nüshasında bulunmaktadır.

¹³3a - Ay u gün: Ay ve günü İAE / Ay-ı gün MK₂, AK₁, AK₂, P / Ay gün MK₃, MK₄

¹⁴3b - Cihān: Cihānı İAE

¹⁵5a - Pes: Bes İAE; Toğıcagız: Toğuncağa AÜ / Toğunca M, K / Toğuncağın MK₂ / Toğuncağaz MK₄, MK₅ / Toğuncağu AK₁ / Toğıncağaz AK₂, B, P;: Olur nehār: Olur nihān İAE, AÜ, K, MK₂ / Hem olur nihān M

¹⁶5b - İşine: İşile M

¹⁷6a - Mive: Meyve P; Nebātātı: Nebāti İAE, MK₅ / Nebādātı P

Pes güneş nūrıla bulurlar kemāl¹⁸
(Tüm meyve ve bitkiler ve tatlı sular güneş ile olgunlaşır.)

7. Her kaçan ʔolunsa gün olur gice
Ƙarañuluk zulmet olur ey h̃ace¹⁹
(Ey Hoca! Gün ne zaman batsa gece olur [etrafı] karanlık sarar.)
8. Enbiyālar içre ol şāh-ı cihān
Kevkeb içre gün gibi olmışdur ‘ ayān²⁰
(O âlemin padişahı [Hz. Muhammed], peygamberler içerisinde [tıpkı] güneşin yıldızlar arasındaki durumu gibi görünür olmuştur.)
- 2a
9. Her kaçan ʔoğsa güneş olur sürür
‘ Ālem içre berƘ urur dā‘ im būdūr²¹
(Her ne zaman güneş doğsa [ortalık] sevinçle dolar; dolunay da âlemin içerisinde şimşek gibi ışıldar.)
10. Ol Ḥabību’llāh Muḥammed Muşţafā
Ol durur dā‘ im viren Ƙalbe şafā
(Daima kalbe huzur veren Allah’ın sevgilisi Muhammed Mustafa’dır.)
11. Şöyle bil kim olmasa faḥr-i cihān
Berr ü baḥr ay u güneş u āsumān²²
(Şöyle bil ki, kâinatın iftihar kaynağı olan Hz. Muhammed olmasaydı toprak ve deniz içerisinde güneş ve gökyüzü [olmazdı].)
12. Olmayaydı yevm-i maḥşerde sebeb
Ƙulmet içre ins ü cin Ƙalaydı heb²³
(Maḥşer gününde Hz. Muhammed olmasaydı, insanlar ve cinler karanlık içerisinde kalırdı.)
13. Anuñ için dirler aña bil i cān
İki cihānuñ güneşidür hemān²⁴
(Ey can bil [ki], onun için ona “İki cihanın güneşidir.” derler.)

¹⁸6b - Pes: Bes İAE; Bulurlar: Bulur AÜ, AK₁

¹⁹7b - Ey h̃ace: Ey hoca AÜ, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰8b - Olmuşdur: Oldı M / Olmuş MK₅

²¹9b - Urur: Olur MK₃

²²11b - Berr ü baḥr: Berr baḥr AK₁, AK₂; İçre güneş āsumān: Ay güneş āsumān İAE, AÜ, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ay u güneş āsumān M, MK₅ / Ay güneş hem āsumān K / Ay u güneş u āsumān MK₂

²³12b - İns ü cin: İns-i cin İAE, MK₂, AK₂; Ƙalaydı: Ƙalıdı AK₂

²⁴13b - Cihānuñ: Cihān MK₅

14. İns ü cinn ü vaḥṣī u ṭayr u hem melek²⁵
 ‘ Arş u kürsī ay güneş hem nüh felek²⁶
 (İnsan, cin, hayvan ve kuş hem melekler; arşı ve kürsiyi, ay [ile] güneşi hem dokuz feleği [yaratmıştır].)
15. Yir ü gök [u] nār u cennet yoğ idi²⁷
 Anca esmā vü şifātı var idi²⁸
 (Yer ve gök, cennet ve cehennem yoktu, sadece [O’nun] isimleri ve sıfatı vardı.)
16. Cümleden evvel Ġanī Cebbār idi²⁹
 Lem yezel ü bī-zevāl Allāh idi³⁰
 (Hepsinden önce “Hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan” ve “dilediğini gerçekleştiren, yok olmayan ve sonu olmayan” [sadece] Allah idi.)
17. Diledi kim kudretin izhār ide³¹
 Mümkinātı yoğiken ol var ide³²
 ([Allah] kudretini açığa çıkarmak istediğinde varlı âlemini yok iken var eder.)
18. Evvelā nūr-ı Muḥammed Muştafa
 Ḥalk idüben ‘ âleme virdi şafa³³
 (İlk olarak Muhammed Mustafa’nın ışığını yaratarak aleme huzur verdi.)
19. Ol Ḥabību’llāh Muḥammed Muştafa
 Cümleden evvel yaratdı ol Ġanī³⁴
 (Hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan Allah, sevgilisi Muhammed Mustafa’yı yarattı.)
20. Şöyle bil kim mümkinātı ey hümām
 Altı günde cümlesin kıldı tamām³⁵

²⁵14a - İns ü cin : İns-i cinn MK₂, AK₂ / İnsan-ı cinn P; Vaḥṣī u ṭayr: Vaḥṣ ṭayr MK₂ / Vaḥṣī ṭayr AK₂, P

²⁶14b - Ay güneş: Ay u güneş M, MK₅ / Ay-ı güneş AK₁; Hem nüh: Hem İAE, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Nüh M

²⁷15a - Yir ü gök: Yir gök İAE, AÜ, AK₂, P / Yir-i gök MK₅; Nār u cennet: Nār-ı cennet İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, P / Nār ve cennet M / Ve cennet nār K

²⁸15b - Esmā: Āsumān MK₅

²⁹16a - Evvel: Ol AK₁, AK₂, P

³⁰16b - Lem yezel ü bī-zevāl: Lem yezel bī-zevāl AÜ / Lem yezel Rabbi lā-yezāl M, AK₁

³¹17a - İde: İdi İAE

³²17b - İde: İdi İAE, AÜ, K

³³18b - Ḥalk: Ḥalkı İAE, K; Şafa: Ziyā AÜ

³⁴Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

³⁵20b - Cümlesin: Cümle MK₃

(Ey insan şöyle bil ki [Allah] kâinatın tamamını altı günde yarattı.)

2b

21. Ol Muḥammed yüzi şuyına hemān
Ḥalk olupdur cümle maḥlûḳ âsumān³⁶
(Bütün yaratılanlar [ve] gökyüzü Muhammed'in yüzü suyu [hürmetine]
yaratılmıştır.)
22. Hem Ebū Bekr ' Ömer ' Oṣmān ' Alī³⁷
Ḥaḳ Te' ālā'nuñ bular maḳbûl ḳulı³⁸
(Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali; bunlar Allah'ın makbul kulları[dır].)
23. Daḥı bunlar Muṣtafā'nuñ yārıdur³⁹
Cümle aṣḥābuñ daḥı envārıdur
(Ve bunlar Mustafa'nın dostu, cümle sahabeleri de nurlarıdır.)
24. Her ki bularıñ birine buḡz ider⁴⁰
Şöyle bil kim anuñ imānı gider⁴¹
(Her kim ki bunların birine kin tutar şöyle bil ki onun imanı gider.)
25. Ḥaḳ buları raḥmetile toyladı⁴²
Her birisin raḥmete ḡarḳ eyledi
(Allah bunları rahmet ile ağırladı, her birini rahmete boḡdu.)
26. Ḥürmetine anlaruñ yā Rabbenā⁴³
Eyle bizi dostlaruñla āşınā
(Onların hürmetine ey Allah'ım bizi dostların ile yakınlaştır.)
27. Rāzī olsun cümlesinden ol Raḥīm⁴⁴
Rıdḡānu'llāhi ' aleyhim ecma' in⁴⁵
(O şefkat ve merhamet sahibi Allah hepsinden razı olsun!)
28. Dilerem ki dilime ḳuvvet ola

³⁶21b - Maḥlûḳ âsumān: Maḥlûḳ u âsumān MK₅ / Maḥlûḳ-ı âsumān P

³⁷22a - Hem Ebū Bekr ' Ömer ' Oṣmān ' Alī: Hem Ebū Bekr u ' Ömer u ' Oṣmān u ' Alī İAE, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, B, P / Hem Ebū Bekr u ' Ömer ü ' Oṣmān ' Alī MK₄

³⁸22b - Bular: Bunlar MK₅

³⁹23a - Daḥı: Hem daḥı MK₅; Muṣtafā'nuñ: Muṣtafā İAE

⁴⁰24a - Bularıñ: Bunların İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴¹24b - Kim: Ki AÜ

⁴²25a - Ḥaḳ: Ḥaḳ Te' ālā B; Buları: Bunları MK₅

⁴³26a - Ḥürmetine: Ḥürmetiçün K

⁴⁴27a - Ol Raḥīm: Ol Mu' in K

⁴⁵27b - Rıdḡānu'llāhi ' aleyhim ecma' in: Rıdḡānu'llāhu te' ālā ' aleyhim ecma' in MK₂

Ben ḥaḳīrūñ derdine dermān ola⁴⁶
(Dilerim ki dilime kuvvet olsun. Ben değersiz [olanın] derdine derman olsun.)

29. Muştafa’nuñ ḥüb cemālin söyleyem
Ḥadīce ḥikāyetin şerḥ eyleyem
(Mustafa’nın güzel yüzünü söyleyeyim, Hatice hikayesini şerh edeyim.)
30. Pes nice şāḥib-kemāller söylemiş⁴⁷
Muştafa’nuñ mevlidin şerḥ eylemiş
(Öyle ki pek çok olgunluk sahibi kişiler [bu mevlidi] söylemiş, Muhammed’in mevlidini şerh etmiş.)
31. Ben daḥı bir dāsītān-ı Muştafa⁴⁸
Söyleyem kim diñleyen bula şafā⁴⁹
(Ben de bir Mustafa’nın destanını söyleyeyim ki [bu destanı] dinleyen huzur bulsun.)
- 3a
32. Kim ki söyler mevlid-i faḥr-i resūl
Añılur meclisde du‘ ā ile ol⁵⁰
(Kim ki Hz. Muhammed’in mevlidini söyler o kişi mecliste dua ile anılır.)
33. Ḥaşre deñlü nāmı anuñ yād olur
Dā’imā rūḥı du‘ ādan şād olur
(Kıyamete kadar onun adı anılır, daima ruhu duadan sevinçle dolar.)
34. Daḥı medḥin oḳudan olur metāb⁵¹
Oḳudan diñleyen bulurlar şevāb⁵²
(Ve dahi övgüsünü okutan tövbe eder ve dinleyen sevap kazanır.)
35. Ḳıluram ben daḥı sizlerden recā
Luṭf idüb eylesesiz ḥayr du‘ ā
(Ben sizlerden rica ederim [ki siz bana] lütfedip hayır dua edesiniz.)
36. Dilerem ki Ḥaḳ murādātın vire

⁴⁶28b - MK₂ “derdine” kelimesi iki kez yazılmıştır.

⁴⁷30a - Pes: Bes İAE; Nice: Niçe MK₂

⁴⁸31a - Daḥı bir: Daḥı MK₃

⁴⁹31b - Kim: Ki AK₂, P

⁵⁰32b - Meclisde du‘ ā ile: Du‘ ā ile meclisde MK₅

⁵¹34a - Olur: Bulur MK₅

⁵²34b - Oḳudan diñleyen: Oḳuyan ve diñleyen İAE, AÜ, M, K, AK₂, P / Oḳuyan diñleyen MK₂, MK₃, AK₁ / Oḳuyan u diñleyen MK₄, MK₅; Bulurlar: Bulur K, MK₄, MK₅, AK₁, P

Cennet içinde didârın göstere⁵³

([Bana dua edenlere] dilerim ki Allah tüm istediklerini verir, cennette yüzünü gösterir.)

37. Cümle müşkil işleri āsān ola

‘ Āķıbet yoldaş aña ĩmān ola

(Bütün zor işleri kolay olsun, sonuna kadar yoldaşları iman olsun.)

38. Ben ḥaķīr bīçāreye luṭf işleye⁵⁴

Fātiḥa oķuyuban bađıřlaya⁵⁵

(Ben değersiz kimseye lütfi işlesin, Fatih okuyup bağışlasın.)

39. Muřtafā’nuñ ḥürmetine ey Ḥüdā⁵⁶

Raḥmetüñle cümlemüzi yarlıđa⁵⁷

(Ey Allah’ım, Mustafa’nın hürmetine hepimizi rahmetin ile bağışla.)

40. Ger bizüm yüz biñde bir şuçumuzu

‘ Adl idüben yarlıđamazsañ bizi⁵⁸

(Eğer bizim binde bir suçumuzu adil olup bağışlamazsan.)

41. Vay bizüm ḥālimize yā Müste‘ ān

Kim cehennem bize olısar mekān

(Ey Allah’ım vay bizim halimize! [Bizi bağışlamazsan] bizim mekānımız cehennem olacak.)

42. Fażl iderseñ ey bizüm İlähımız⁵⁹

Cennet-i A‘ lā ola evṭānımız⁶⁰

(Ey bizim İlahımız, [bize] iyilik yaparsan bizim vatanımız cennet olur.)

3b

43. Raḥmetüñ deryāsına yoķdur ‘aded

Zerrece andan bize eyle meded

(Sonsuz rahmet denizinden sen bize de yardım et.)

44. Yā İlähī dilerem cümlemüzi

⁵³36b - İçinde: İçre MK₅

⁵⁴38a - Luṭf: Luṭfi İAE, AÜ, M, K, AK₁, AK₂, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅; İşleye: İşlese AÜ, M, AK₁

⁵⁵38b - Oķuyuban: Oķuyub MK₅; Bağışlaya: Bağışlasa AÜ, M, AK₁

⁵⁶39a - Ey Ḥüdā: Yā Ḥüdā M

⁵⁷39b - Raḥmetiñle cümlemüzi yarlığa: Raḥmet eyle luṭfu cümlemüze İAE, AK₂ / Raḥmet eyle luṭf kııl cümlemize AÜ, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, B, P / Raḥmetiñle luṭf kııl cümlemize M, MK₃

⁵⁸40b - Yarlıđamazsañ: Yarlıđamazsıñ M, K, MK₂, B

⁵⁹42a - İlähımız: Yezdānımız M / Allāhımız MK₂

⁶⁰42b - Evtānımız: Vaṭanımız B / Oṭađımız P

‘ Ākıbet ĩmānıla gönder bizi
(Ey Allah’ım dilerim ki hepimizi sona doğru iman ile gönder.)

45. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām⁶¹
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

46. Ger dileriseñ bula cānıñ şafā⁶²
Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa⁶³
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

47. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muḥammed⁶⁴
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Aḥmed⁶⁵
(Sana selam olsun ey Muhammed, sana selam olsun ey Ahmed!)

48. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ḥāmid⁶⁶
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Maḥmūd⁶⁷
(Sana selam olsun ey öven ve övülen, sana selam olsun ey övülen!)

“mefā’ılün / mefā’ılün / fe’ülün”

49. Muḥammed Muştafa ol mäh-ı tábān
Ana rahminde iken bilgil ey cān
(Muhammed Mustafa o dolunay gibi [parlak olan], anne rahminde iken bil ki.)

50. Babadan yetim oldı faḥr-i cihān⁶⁸
Neler kıılır kim görüñ ulu Sübhān⁶⁹
(Ālemin övüncü olan [Muhammed Mustafa] babadan yetim kaldı. [Bunu gören]
yüce Allah görün neler yaptı.)

⁶¹45b - Medh: Şerh MK₅

Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶²46a - Bula cānıñ: Bulasın AÜ

⁶³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁴47a - Yā Muḥammed: Yā Muḥammedü AK₁, AK₂, P

⁶⁵47b - Yā Aḥmed: Yā Aḥmedü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

⁶⁶48a - Yā Ḥāmid: Yā Ḥāmidü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

⁶⁷48b - Yā Maḥmūd: Yā Maḥmüdü AK₁, AK₂, P

K ve B nüshalarında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

⁶⁸50a - Yetim oldı: Oldı yetim M

⁶⁹50b - Kıılır kim görüñ: Kııla görüñ kim İAE, AÜ, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Kıılır görüñ kim M, MK₅ / Kııla görüñ kim K, MK₄

51. Yedi yaşına giricek faḥr-i ‘âlem⁷⁰
Anası ‘ömri daḥı oldu tamâm⁷¹
(Âlemin övüncü [Hz. Muhammed] yedi yaşına gireceği vakit annesinin de ömrü tamamlandı.)
52. Mübârek cismi anuñ oldu ḥastâ
Diledi rûḥı vâşıl ola dosta
(Onun mübarek bedeni hasta oldu ve [O] ruhunun Allah’a ulaşmasını diledi.)
53. Didi kim yâ Muḥammed gel göreyim
Biraz yüzümi yüzüñe süreyim⁷²
(“Ey Muhammed gel göreyim, yüzümü yüzüne süreyim.” dedi.)
- 4a
54. Ki senden ayrılam gibi çün ey yâr⁷³
Be-ğâyet ḥasta oldum şöyle kim var⁷⁴
(Ki senden ayrılacak gibiyim ey Muhammed [çünkü] çok hasta oldum.)
55. Ḥabîbim sevdiğim cānım cenānım⁷⁵
Fedâ olsun yoluña rûḥ-ı revānım⁷⁶
(Sevgilim, sevdiğim, canım, ciğerim ruhum yoluna feda olsun.)
56. Umaridüm senüñ luṭfuñ göreydim
Risālātuña ‘ömür irgüreydim⁷⁷
(Peygamberliğine ömrüm ulaşıydu senin lütfunu görmeyi umardım.)
57. Müyesser olmadı el-ḥükmü li’llâh
Be-ğâyet rāzî oldum ḥamdu li’llâh⁷⁸
(Hüküm Allah’ındır [o bunu bana] nasip etmedi [ama] Allah’a hamd olsun ki ben ondan razı oldum.)
58. Atadan yetim olmışdıñ i cān⁷⁹

⁷⁰51a - Yedi yaşına: Yedisine M / Yedi yaşa K, AK₂, P; Faḥr-i ‘âlem: Faḥr-i cihân: MK₁

⁷¹51b - Anası: Atası MK₅; Tamâm: İtmâm M

⁷²53b - Süreyim: Süreyin İAE, MK₂, MK₃, MK₄

⁷³54a - Çün ey yâr: Çok ey yâr MK₂ / Ey yâr MK₅

⁷⁴54b - Kim: Ki AÜ, M, AK₁

⁷⁵55a - Cānānım: Cānım MK₃

⁷⁶55b - Rûḥ-ı revānım: Rûḥ revānım M / Rûḥ u revānım K

⁷⁷56b - ‘Ömür: ‘Ömri İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁷⁸57b - Ḥamdulillâh: El-ḥamdulillâh İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁷⁹58a - Atadan: Anadan AÜ, AK₁; Olmuşdıñ: Olmuşdı MK₅

Anadan daħı yetīm olduñ elān⁸⁰
(Ey can! Babadan yetim kalmıştın şimdi de anneden yetim kaldın.)

59. Şarılıb boynuna çü kıldı zārī⁸¹
Gör anuñ gitdi elden iħtiyārī⁸²
(Boynuna sarılıp ağladı, onun iradesi elden gitti, gör!)

60. Didi kim yā Muħammed ey yüzi māh⁸³
Seni ısmarladum Allāh’a her gāh
(“Ey Muhammed, ey yüzü ay! Seni Allah’a ısmarladım.” dedi.)

61. Bunı böyle deyüben virdi cānı
Semāya çıkdı kavminüñ fiğānı
(Bunu böyle diyerek canını verdi, kavminin çığlıkları göğe çıktı.)

62. Derilüb bir yere çok ağladılar
Şoñ ucı defn idüb kabre qodılar⁸⁴
(Bir yere toplanıp çok ağladılar, sonunda defnedip kabrine koydular.)

63. Ki ‘ Abdü’l-muħtalib cecdi resülün
Elin eline alub gonca gülün
(Ki Abdülmuttalib Muhammed’in dedesi, [O’nun] elini eline alıp.)

64. Getirdi evine faħr-i cihānı
Qıladı aña dürlü iħtiramı⁸⁵
(Âlemin övücünü evine getirdi. Ona [her] türlü saygıyı sundu.)

4b

65. Yetīm olduğıña ağlama ħabībüm
Ki sensin derdlü cānuma ħabībüm⁸⁶
(“Yetim olduğuna ağlama sevgilim ki benim dertli canımın doktoru sensin.”)

66. Nitekim ‘ ömrüm olduqça bil ey cān⁸⁷
Ki ħıfz idüb yerindirmem seni ben

⁸⁰58b - Anadan: Atadan AÜ; Olduñ: Oldı MK₅

⁸¹59a - Şarılıb: Şarılır MK₂ / Sarılıban B; Çü kıldı: Qıldı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂ / Hem kıldı M

⁸²59b - Gör anuñ: Gözetin İAE / Görenin M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

⁸³60a - Ey yüzi māh: Yüzi māh AÜ, AK₁

⁸⁴62b - Kabre qodılar: Qodılar AÜ, AK₁

⁸⁵64b - Dürlü: Dirler İAE

⁸⁶65b - Cānuma: Cāna MK₄

⁸⁷66a - Nitekim: Ne kim MK₅; Bil ey cān: Ey cān İAE

(“Ey can! Ömrüm oldukça ben seni koruyup [hiçbir zaman] üzmem, bil.”)

67. Resülün hâtrın kıldı tesellî
Kıla Hâk aña didârın tecelli
(Resul’ün gönlünü teselli ettiği [için] Allah ona [kendi] yüzünü göstersiz!)
68. Kõmazdı Aḥmed’i hergiz yanından⁸⁸
Severdi anı kim özge cânından⁸⁹
(Ahmed’i asla yanından ayırmazdı, onu ki kendi canından [fazla] severdi.)
69. Otursa tursa yanından kõmazdı
Ta’âmı daḥı ansuz kim yemezdi⁹⁰
(Otursa [ya da] kalksa onu yanından ayırmazdı, yemeği de onsuz yemezdi.)
70. Meger kim bir gün ol pîr ḥasta oldu⁹¹
İşidüb Mekke uluları geldi
(Meğer ki bir gün o ihtiyar hasta oldu, [bunu] işitip Mekke büyükleri [oraya] geldi.)
71. Şorub ḥâtır ziyâret eylediler⁹²
Şifâlıklar vire Allâh didiler
(Hatırını sorup [Abdülmuttalib’i] ziyaret ettiler, [ona] Allah şifa versin dediler.)
72. Kim üç oḡlı bile anda idi ḥâzır⁹³
Dönüb oḡullarına baḡdı ol pîr⁹⁴
(Ki [Abdülmuttalib’in] üç oḡlu bile orada hazırды. O ihtiyar dönüp oḡullarına baktı.)
73. Hemân-dem gözleri yaşıla tldı
Derûnından âh idüb nâle kıldı⁹⁵
(Hemen o an gözleri yaş ile doldu, gönülden ah edip inledi.)

⁸⁸68a - Yanından: Yanında P

⁸⁹68b - Cânından: Cânında P

⁹⁰69b - Ansuz kim: Kim ansız İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹¹70a - Bir gün ol pîr: Ol pîr İAE

⁹²71a - Ḥâtır: Ḥâtrın AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹³72a - Anda idi bile: Anda idi İAE / İle anda idi AÜ, MK₂, MK₅, AK₁ / Bile anda idi M, K, MK₃, MK₄, B, P / Bile idi AK₂; Kim: Ki AÜ

⁹⁴72b - Ol pîr: Ulsar MK₂

⁹⁵73b - Derûnından âh idüb: Derdünden âh idüben: İAE / Derûnından âh idüben MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, B, P

74. Görüb cümlesi anı nâle kıldı⁹⁶
 amunuñ elden ihtiyârı gitdi⁹⁷
 ([Oradakilerin] hepsi onu görüp inledi, hepsinin elden iradesi gitti.)
75. Didi bilüñ benim ağladığım bu
 Firâkıla ciğer tağladığım bu
 (Bilin benim ağladığım bu, ayrılıkla ciğer dağladığım bu, dedi.)
- 5a
76. Muammed kim yetim almışdı ey cān
 şabilikde atadan hem anadan
 (Muhammed ki ocukluğunda hem anneden hem babadan yetim kalmıştı.)
77. Gidicek ceddi kim alır cüvānı
 Aluban besleye far-i cihānı⁹⁸
 (Dedesi gittiğinde kim alır [bu] genci? Kim alıp ālemin övüncünü besler?)
78. Ebū Leheb didi kim sen baña vir⁹⁹
 Anuñ idmetine beni ulařdır¹⁰⁰
 (Ebu Leheb, “Sen bana ver, onun hizmetine beni ulaştır.” dedi.)
79. Kemālince aña idmet ılayın¹⁰¹
 Bu işi cānuma minnet ılayın¹⁰²
 (Olgunlukla ona hizmet edeyim, ben bu işi canıma minnet kılayım.”)
80. Didi senden benüm yodur ümidim¹⁰³
 Benüm saña degildir i‘ timādım
 ([Abdülmuttalib] senden benim ümidim yoktur, benim güvenim sana değıldir,
 [dedi].)
81. Daı amza cihānuñ pehlüvānı
 Didi vir baña ol rü-ı revānı¹⁰⁴

⁹⁶74a - Cümlesi: Cümlesini İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B ; Nâle kıldı: ıldı zārī İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

⁹⁷74b - Elden ihtiyârı gitdi: Gitdi elinden ihtiyârı İAE / Gitdi elde ihtiyârı AÜ / Gitdi elden ihtiyârı M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁸77b - Besleye: Besleye ol İAE, AÜ, B; Far-i cihānı: Ol far-i cihānı AK₂

⁹⁹78a - Kim: Kİ M; Sen: Luf it İAE, M, K, MK₂ MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Lufuñ AÜ; Baña vir: Baña MK₃

¹⁰⁰78b - idmetine: ürmetine MK₅

¹⁰¹79b - idmet kılayın: ürmet kılayım İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰²79b - ılayın: ılayım AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰³80a - Senden benüm yodur: Yodur benim senden M

¹⁰⁴81b - Vir baña: Baña vir MK₅; Rū-ı revānı: Rū u revānı P

(Hamza dünyanın pehlivanı [öne gelip] o ruh-ı revanı bana ver, dedi.)

82. Anuñ hıdmetine yüzler süreyim¹⁰⁵
Yolına cânımı kırbân vireyim
(Onun hizmetine yüzler süreyim, yoluna canımı kurban vereyim.)
83. Didi sen bir sehi cömerd kişisün¹⁰⁶
Dağı hem pehlüvânlaruñ başısuñ
([Abdülmuttalib) sen bir doğru, cömert kişisin, [ve] dahi pehlivanların başısın, dedi.)
84. Ki şadıksun özüñde vü sözüñ haq¹⁰⁷
Kim olsun iki cihānda yüzün aq¹⁰⁸
(Özünde sadıksın ve sözün doğru[dur]. [Bu yüzden] iki dünyada [da] yüzün ak olsun.)
85. Velī sen hālī olmazsın ğazādan
Muhammed’i şaķınuram cefādan
(Ama sen gazadan kaçınmazsın [ben] Muhammed’i cefadan sakınırım, dedi.)
86. Bu kez geldi ilerü Ebī Tālib
Babasınuñ sözine oldu rāğıb
(Bu kez Ebu Talib ileri geldi, babasının sözüne istekli oldu.)
87. Muhammed’i baña ışmarla ey şāh
Aña hıdmet ideyin inşā’allāh¹⁰⁹
(Ey şah! Muhammed’i bana ısmarla, ona Allah nasip ederse hizmet edeyim.)
- 5b
88. Didi ey gözlerüm nūrı ata sen
Muhammed’i baña ışmarla ihsān¹¹⁰
(Ey gözlerimin nuru baba, sen Muhammed’i bana bağışla, dedi.)
89. Bu sözi işidüb sevündi cânı
Şanasın aña virdiler cihānı

¹⁰⁵82a - Hıdmetine: Hürmetine MK₅

¹⁰⁶83a - Bir sehi: Sehi İAE

¹⁰⁷84a - Özünde vü sözüñ haq: Özünde hem sözüñ haq K / Özünde vü sözünde haq MK₄ / Özünde sözüñ haq MK₅

¹⁰⁸84b - Kim: Ki İAE, MK₄, MK₅; Cihānda: ‘Älemde İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹¹⁰88b - Muhammed’i baña ışmarla ahsen: İdesin hāşälillāh kim haqā sen K / Muhammed’i baña ışmarla it ihsān P

(Bu sözleri işitince canı sevindi, ona dünyayı verdiler zannedersin.)

90. Ebū Tālib'e didi kim babası
Veşayyet eylerem didi atası¹¹¹
(Babası Ebu Talib'e dedi ki [sana] vasiyet eylerim.)
91. Muḥammed'i alub eve varasın
Eviñ şadrına anı geçüresin¹¹²
(Muhammed'i alıp eve varasın, onu evin baş köşesine geçiresin.)
92. Elinden geldigünce aña ḥidmet¹¹³
Bulasın Ḥaḳ katında sen de izzet
(Elinden geldiğince ona hizmet [edip] Allah katında sen de izzet bulasın.)
93. Ḳamu oğlanlarıñdan hoş sevesin
Dilersen bulasın derde devāsın¹¹⁴
(Derdine devanı bulmayı dersen [onu] bütün oğlanlarından daha çok sevesin.)
94. Anı hergiz libāssız ḳomayasuñ
Ki ḥorlayub yetimdür dimeyesün¹¹⁵
(Onu asla kıyafetsiz bırakmayasın ki horlayıp [o] yetimdir demeyesin.)
95. Anuñ ḳadrini sen şoñra bilesin¹¹⁶
Sevinüb şād olub ḥandān olasın
(Onun kıymetini sen sonra bilesin, sevinip sevinçle dolasın.)
96. Ḥüdā aña risālet viriserdür
Niçeler ol şafāyı göriserdür¹¹⁷
(Allah ona peygamberlik verecektir, birçoğları o huzuru görecektir.)
97. Aña göre niçe dürlü şenālar¹¹⁸
Ebī Tālib'e eyledi du'ālar¹¹⁹
(Buna göre Ebu Talib'e birçok türlü övgüler ve dualar eyledi.)

¹¹¹90b - Eylem didi: Eyledim didi İAE, MK₂ / Eylem dir B

¹¹²91b - Anı geçüresin: Geçüresin İAE

¹¹³92a - Aña ḥidmet: Ḥidmet İAE / Eyle ḥidmet AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁴93b - Derde: Derdiñ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹¹⁵Bu mısra MK₃ nüshasında yoktur.

¹¹⁶Bu mısra MK₃ nüshasında yoktur.

¹¹⁷96b - Niçeler: Niceler İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P; Şafāyı: Şıfātı AÜ, M, K

¹¹⁸97a - Niçe : Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁹97b - Eyledi: Eyledi çün AÜ, M, K, B, P / Ḳıldı çoğ M

98. Aña ışmarladı vü kendi gitdi¹²⁰
Fenâ milkinden beķâyâ rışlet itdi¹²¹
([Abdülmuttalib Muhammed'i] ona ışmarladı ve kendi gitti. [Ruhu] yokluk
ülkesinden ebediyete göç etti.)
- 6a
99. Yuyub ol piri ķabrine ķodılar¹²²
Anuñçün ĥalk-ı    lem ağladılar
(O ihtiyarı yıkayıp kabrine koydular, onun için dünya halkı ağladılar.)
100. Ebî T l b alub geldi res li¹²³
Evine get r b ol p r-uş li
(Ebu Talib, o resul  alıp evine geldi.)
101. Var idi ĥ t n  F t ma'dlu
Melek şıfatlu idi s zi şatlu
([Ebu Talib'in] Fatıma adlı bir hatunu vardı, [bu hatun] melek sıfatlı [ve] tatlı
s zl yd .)
102. Didi ehline kim z i-sa   det¹²⁴
Naş b oldu bize kim bu ker met¹²⁵
([Ebu Talib'e o] saadet sahibidir, bu keramet bize nasip oldu dedi.)
103. Eviñe get resiñ z i-sa   det
ş k r kim bize virmişler ic zet
(ş k rler olsun ki o saadet sahibini evine getirmek için bize izin verilmiştir.)
104. Muĥammed Aĥmed'e d ye olavuz¹²⁶
Yarın maĥşerde hem raĥmet bulavuz¹²⁷
(Muhammed Ahmed'e bakıcı olalım, hem yarın maĥşer g n nde raĥmet bulalım.)
105. Anı c nımuza minnet bilel m
 l nce biz aña    zzet ķılalum¹²⁸
(Onu canımıza minnet bilelim, elimizden geldiğine ona saygı duyalım.)

¹²⁰98a - ışmarladı v  kendi gitdi: ışmarladı kendi gitdi  AE / ışmarladı v  gitdi gitdi MK₂

¹²¹98b - Fen  milkinden: Fen sından M

¹²²99a -  abrine:  abre MK₅

¹²³100a - Alub: Aldı  AE

¹²⁴102a - Z i: Ne z i  AE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

¹²⁵102b - Kim bu : Kim  AE / B yle K

¹²⁶104a - Olavuz: Olayız K

¹²⁷104b - Bulavuz: Bulayız K

¹²⁸105b - Biz: Ben A , AK₁ / T  M

106. Alub eline tîz şadra geçürdi¹²⁹
Ta‘âm getürüb yedürdi içürdi¹³⁰
(Muhammed’in elini alıp evin köşesine geçirdi, yemek getirip [onu] yedirip içirdi.)
107. Didi kim ey gözüm nûrî Muḥammed
Ki oğlum ismi ‘Alî senüñ Aḥmed¹³¹
(Ey gözümün nuru Muhammed, oğlumun adı Ali senin Ahmed.)
108. Seni artuḡ severem ben ‘Alî’den¹³²
Daḡı cānımdan artuḡ sevgüliden
(Ben artık seni Ali’den fazla severim [hatta] canımdan da sevgiliden de fazla severim.)
109. Muḥammed Muştafâ pes ṭurdi anda¹³³
Ḥuzûrile şafâ sürdi ol vaṭanda¹³⁴
(Öyle ki Muhammed Mustafa orada durdu, o evde huzur ile safa sürdü.)

6b

“fa‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fa‘ ilün”

110. Ger bu ‘âlem ḡalkı dirse şubḡ u şâm
Medḡ olunsa ḡaşre dek olmaz tamâm¹³⁵
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
111. Ger dilerisen bula cāniñ şafâ
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafâ¹³⁶
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
112. Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Aḡyed¹³⁷
Eş-şalâtü ve’s-selâmu ‘aleyke yâ Vaḡîd¹³⁸

¹²⁹106a - Eline: Elini MK₂, MK₅, AK₂; Tîz şadra geçürdi: Şadra tîz geçürdi MK₅

¹³⁰106b - Getürüb: Getürdi M

¹³¹107b - Ki: Kim AÜ, M, AK₁; İsmi: Adı M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹³²108a - Severem: Severen K

¹³³109a - Pes: Bes İAE, MK₃

¹³⁴109b - Şafâ sürdi: Geçürdi İAE, AÜ, M, P / Geçindi K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Ol vaṭanda: Vaṭanda AÜ, MK₄

¹³⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹³⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹³⁷112a - Yâ Aḡyed: Yâ Aḡed MK₂ / Yâ Aḡyedü AK₁, AK₂, P

¹³⁸112b - Yâ Vaḡîd: Yâ Vaḡîdü AK₁, AK₂, P

(Sana selam olun ey Ahyed, sana selam olsun ey eşi ve benzeri olmayan!)

113. Eş-şalâtü ve's-selâmu ʿaleyke yâ Mâhi¹³⁹
Eş-şalâtü ve's-selâmu ʿaleyke yâ Hâşir¹⁴⁰
(Sana selam olsun ey küfrü mahveden, sana selam olsun ey huzurunda toplanan!)

“mefâʿ ilün / mefâʿ ilün / feʿ ulün”

114. ʿĀtike adlu qarındaşı var idi¹⁴¹
Ebî Ṭalib gâyet anı sever idi
([Ebu Talib'in] Atike adlı bir kardeşi vardı, onu gayet severdi.)
115. Muḥammed'ün ḥâlası idi ey yâr¹⁴²
Ebî Ṭalib evine geldi ey yâr¹⁴³
(Ey yar, [o] Muhammed'in halası idi [ve] Ebu Talib'in evine geldi.)
116. Ki bir söz geldi ešnâ-yı kelâmda¹⁴⁴
Velîkin dili sözde gönli ğamda
(Söz sırasında [dilin ucuna] bir söz geldi fakat dili sözde gönlü gamdaydı.)
117. Didi kim ey gözüm nûrî qarındaş¹⁴⁵
Size bir söz diyeyin eyleme fâş¹⁴⁶
([Atike] ey gözümün nuru kardeşim size bir söz söyleyeyim ama bu sırrı kimseye söylemeyin, dedi.)
118. Muḥammed büyüdi vü yigit oldu¹⁴⁷
Anuñ evlenmesinüñ vakti geldi¹⁴⁸
(Muhammed büyüdü ve yigit oldu. Onun evlenmesinin vakti geldi.)
119. Velîkin elümüzde mâlımız yok

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

¹³⁹113a - Yâ Mâhi: Yâ Mâdiḥ K / Yâ Mâh MK₄

¹⁴⁰113b - Yâ Hâşir: Yâ Hâşiru MK₄, AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ nüshasında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḫer” başlığı vardır.

¹⁴¹114a - Qarındaşı: Qardaşı İAE, K, MK₂, MK₃, AK₂, B, P

¹⁴²115a - Ḥâlası: Ḥâlatesi AK₁

¹⁴³115b - Ey yâr: Bil ey yâr İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ol yâr M

¹⁴⁴116a - Geldi: Didi MK₅

¹⁴⁵117a - Qarındaş: Qarındaşım İAE

¹⁴⁶117b - Diyeyin: Diyeyim M, K, MK₅, AK₂, P

¹⁴⁷118a - Büyüdi: Büyürdi MK₂, AK₁

¹⁴⁸118b - Evlenmesinüñ: Evlenmesin AÜ, AK₁

Varub kız dileycek hālimiz yok¹⁴⁹
(Fakat elimizde malımız yok, gidip kız isteyecek halimiz yok.)

120. Aña fikr eyleyüb tedb̄ir idelüm¹⁵⁰
Ne kılub neyleyelim nic'idelüm¹⁵¹
(Bunun için ne yapıp ne eyleyeceğimizi düşünelim, [bir] çare bulalım.)

7a

121. Eb̄i Ṭālīb didi kim elimizde
S̄im ü zer yok kışadur dilümüz de
(Ebu Talib, elimizde altın ve gümüş yok dilimiz de kısadır, dedi.)

122. Ya akçe isteyü kime varalum¹⁵²
Kime boyun eyüben yalvaralum
(Ya akçe istemeye kime gidelim? Kime boyun eğip yalvaralım.)

123. ˆĀtike didi ey yār-ı vefā-dār¹⁵³
Ki ben bir fikr kıldım diñle ey yār¹⁵⁴
(Atike “Ey vefalı sevgili! Ben bir fikir düşündüm dinle!” dedi.)

124. Ḥadīce Ḥātūn' uñ kim kārübānı
Bilürsüñ Şām'a gider her yıl anı
(Bilirsin ki Hatice Hatun'un kervanı her yıl Şam'a gider.)

125. Ticāret vaḳti geldi diñle ey cān¹⁵⁵
Münādīler nidā kıldı ferāvān
(Ey can dinle, ticaret vakti geldi. Haberciler [bunu] çok kez duyurdu.)

126. Gelüb yazılalar Şām'a gidenler¹⁵⁶
ˆUlūfe ile at deve yedenler¹⁵⁷
(Şam'a gidenler, ulufe ile at ve deve güdenler gelip yazılısınlar.)

127. Yarar atlı silāhlı merd civānlar
Gelüben kārübānı bekleyeler

¹⁴⁹119b - Kız dileycek: Dileycek MK₃

¹⁵⁰120a - Eyleyüb: İdüb MK₅

¹⁵¹120b - Nicidelüm: Nice idelim İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁵²122a - Ya: Ne İAE, K

¹⁵³123a - Yār-ı vefā-dār: Yār u vefā-dār AÜ, MK₅, AK₁ / Yār vefā-dār K, AK₂

¹⁵⁴123b - Ben bir fikr: Ben fikr MK₃ / Bir fikr MK₅

¹⁵⁵125a - Diñle ey cān: Ey cān MK₃

¹⁵⁶126a - Gidenler: Gideler M, AK₁

¹⁵⁷126b - İle: Birle AÜ, M, AK₁; Yedenler: Yedeler M

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

(Faydalı, atlı, silahlı mert delikanlılar gelip kervanı beklesinler.)

128. ‘Ulûfe eyleye hâlli hâlince
Ri‘ âyet ola herkese yolunca¹⁵⁸
(Halli halince ödeme yapılısın, yolunca herkese saygılı olsun.)
129. Dilerem ben dahı varam o şâha
Ki ‘arzuḥâl idem ol yüzi mâha
(Dilerim ki ben de o şaha varayım, o yüzü ay [olana derdimi] anlatayım.)
130. Muḥammed’i ḳoya bir ḥidmete ol
Bulavuz ol sebebden müşkile yol
(O, Muhammed’i bir hizmete koysun. Bu zorlu yola bu sebeple bir çözüm bulalım.)
131. Mürüvvet kânı bir ehl-i keremdir
Yetecek deñlü māl virse ne ğamdır¹⁵⁹
(O, iyilik ve ihsanda bulunan bir cömertlik örneğidir. [Bu derdimizi çözmemize] yetecek kadar mal verse ne çıkar.)
- 7b
132. Anı ol mālıla evlendirevüz¹⁶⁰
Muḥammed’e gelin alıvirevüz¹⁶¹
(Muhammed’i o mal ile evlendirelim, ona gelin alalım.)
133. Ebî Ṭālīb işidüb şaldı başın
Aḳıdub gözlerinden ḳanlı yaşın
(Ebu Talib bunları işitince başını aşağı salıp gözlerinden yaşlar akıttı.)
134. Didi kim ey ḳarındaş aşlımızda
Kırâcı yoḳ durur hiç neslimizde¹⁶²
(Ebu Talib, ey kardeşim bizim neslimizde kira ile tutulan kimse yoktur, dedi.)
135. Yine ğayret idüb ‘aḳlını derdi¹⁶³
Ki kendi kendine fikr itdi didi¹⁶⁴

¹⁵⁸128b - Herkese: Herkes AÜ, AK₁

¹⁵⁹131b - Yetecek: Yinecek MK₅

¹⁶⁰132a - Evlendirevüz: Evlendireyiz K

¹⁶¹132b - Alıvirevüz: Alıvireyiz K

¹⁶²134b - Yoḳ durur: Yoḳdur AK₂, P

¹⁶³135a - Ğayret idüb ‘aḳlını: Ğayret idüben ‘aḳlı AÜ / Ğayret idüben ‘aḳlını AK₁ / ‘İzzet idüb ‘aḳlını B

¹⁶⁴135b - Kendine: Kendüye M, AK₂, P

([Ebu Talib] yine gayret edip aklını [başına] topladı, kendi kendine fikir etti ve dedi.)

136. Meger kim vardır ola Hikmetu'llāh¹⁶⁵
Görelüm nic'olur Kudretu'llāh¹⁶⁶
(Meğer ki [bu işte] Allah'ın bir hikmeti vardır, Allah'ın kudretini görelim ne olacak.)
137. İcāzetle 'Ātike geldi eve¹⁶⁷
Düzetdi armağanlar aña göre¹⁶⁸
([Atike] izin alarak evine geldi. Hatice'ye göre armağanlar hazırlattı.)
138. Ḥadīce bārigāhına irişdi
Bilüb bevvăblar anı görüşdi¹⁶⁹
(Hatice'nin makamına erişti, hizmetçiler Atike'yi görüp onunla görüştü.)
139. Ḥadīce Ḥātūn'a tīz söylediler¹⁷⁰
'Ātike geldigün 'arz eylediler¹⁷¹
(Hatice Hatun'a hemen söylediler, Atike'nin geldiğini bildirdiler.)
140. Segirdüb karşı çıkdı itdi qabūl¹⁷²
Elin alub içerü girdi fi'l-hāl¹⁷³
(Hızlı hızlı yürüyüp geldi, Atike'yi kabul etti. O anda elini alıp içeri girdi.)
141. Niçe ta'zīmīle şadra geçürdi¹⁷⁴
Gülāb şerbet mükerrer içürdi¹⁷⁵
(Birçok hürmetle köşeye geçirdi. Gül suyu şerbeti[ni] ona içirdi.)
142. Buyurdı ol kadar çekildi ni'c met¹⁷⁶
Ḥamusı sükkeri yiyene minnet¹⁷⁷
(Hepsi tatlı, yiyene lütuf getiren nimetlerin getirilmesini buyurdu.)

¹⁶⁵136a - Vardur ola: Var ola İAE / Bunda var bir M

¹⁶⁶136b - Nic'olur: Nice olur / Nicedir M

¹⁶⁷137a - Eve: Evine İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁶⁸137b - Düzetdi: Düzüldi İAE / Düzeltdi AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁶⁹138b - Bilüb: Görüb İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Görüşdi: Buruşdı K

¹⁷⁰139a - Tīz: Da İAE

¹⁷¹139b - Geldigün: Geldigini İAE; Eylediler: İtdiler MK₅

¹⁷²140a - Segirdüb: Segirtti K; İtdi qabūl: İdüb iqbāl K

¹⁷³140b - Elin alub: Alub elin MK₅

¹⁷⁴141a - Niçe: Nice M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁷⁵141b - Gülāb-ı şerbet: Gülāb-ı şerbeti İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Gülāb şerbeti K; Mükerrer; Sükker AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁷⁶142a - Çekildi: Çekdi AÜ, İAE, MK₂, B

¹⁷⁷142b - Sükkeri: Sükker İAE, MK₄

8a

143. Yenilüb içilüb du^ç ā kılmıdı
Du^ç ādan soñra el yüze sürüldi
(Yenilip içilip dua edildi, duadan sonra el yüze sürüldü.)
144. Ḥadīce söz açub didi ki ey yār
Ne geldigin eyleseñ bunda ikrār¹⁷⁸
(Hatice söz açıp niye geldiğini söyle ey yar dedi.)
145. Murādıñuz nedür söyleñ bilelüm¹⁷⁹
Aña göre tedārikler kılalum¹⁸⁰
(Muradınız nedir söyleyin bilelim ona göre hazırlık yapalım.)
146. ^ç Ātike dir dilerem var olasın¹⁸¹
Hemişe devletile yār olasın¹⁸²
(Atike, dilerim ki var olasın, daima mutlulukla yar olasın der.)
147. Daḡı ^ç ömrüñ mezīd pāyende olsun
Niçe şāhlar қаpuña bende olsun¹⁸³
(Ömrün de artsın, devamda olsun. Nice şahlar kapına köle olsun.)
148. Güler yüzüñ cihānda şolmasun hiç
Mübārek қalbine ğam gelmesün hiç
(O güler yüzün dünyada hiç solmasın, mübarek kalbine keder hiç gelmesin.)
149. Murādum budur ey devletlü ḡānum¹⁸⁴
Velīkin dimeye varmaz zebānum
(Ey mutluluğa ermiş olan sevgili hanım! İsteğim budur ama söylemeye dilim varmaz.)
150. Muḡammed Emīn adlu bil kim ey yār¹⁸⁵

¹⁷⁸144b - Ne geldigin eyleseñ bunda ikrār: Nedir bunda geldiginiz eyle ikrār İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Nedir bunda geldigin eyle izhār M / Murādıñuz ne ise eyle ikrār K / Nedir bunda gelmeñiz murād eyle ikrār AK₂ / Nedir bunda geldüviñiz eyle ikrār B / Nedir bunda gelmeñizden murād eyle ikrār P

¹⁷⁹145a - Söyleñ: Söyle MK₅

¹⁸⁰145b - Kılalum: Kuralum İAE

¹⁸¹146a - Dir: Eydür İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

¹⁸²146b - Yār: Yād AK₁

MK₅ nüshasında 146b ve 147a mısraları yoktur.

¹⁸³147b - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P; Қапуña: Қапунда M, AK₂

¹⁸⁴149a - Budur ey: Bu durur İAE

¹⁸⁵150a - Bil kim: Bil İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

Bir yiğit qarındaş kuzusu var
(Ey yar, Muhammed Emin adlı bir yiğit kardeş kuzusu var, bil.)

151. Niçeler hizmetinüz edicidür¹⁸⁶
Kimi deve kimi at yedidür¹⁸⁷
(Birçok kişiler sizin hizmetinizdedir. Kimi deve kimi at güdendir.)
152. Aña da n'ola bir hizmet buyursañ¹⁸⁸
Muṭī'dür emriñe her ne ki dirseñ¹⁸⁹
(Ona da bir hizmet buyursan ne olur? Her ne dersen o senin emrine itaatkardır.)
153. Ticâretten gelince kâribānuñ
Sevinüb şād u ḥandān ola cānuñ¹⁹⁰
(Kervanın ticaretten geldiğinde canın sevinip mutlulukla dolsun.)
- 8b
154. Kamularuñ 'ulūfesin viresin
Aña da ne olur iḥsān idesin¹⁹¹
(Hepsinin parasını veresin ne olur ona da bir iyilik yapasın.)
155. Anı evermek isteriz muḥaḳḳaḳ
Velikin destimizde sīm ü zer yok
(Onu şüphesiz evlendirmek isteriz ama elimizde altın ve gümüş yok.)
156. Ebī Ṭālib size kıılır du'ālar
İder dergāhıñıza hem şenālar¹⁹²
(Ebu Talib size dualar eder, hem huzurunuzda övgüler düzer.)
157. Didi kim luṭf u iḥsān eylesünler¹⁹³
Bu derdimize dermān eylesünler
([Ebu Talib] dedi ki, iyilik ve yardım buyursunlar, bu derdimize derman eylesinler.)
158. İşidüb bu sözi çünkim Ḥadīce¹⁹⁴

¹⁸⁶151a - Niçeler: Niceler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Nice MK₃

¹⁸⁷151b - Kimi deve kimi at: Kimi at kimi deve AÜ, M

¹⁸⁸152a - Hizmet: Hıdmete AÜ, AK₁

¹⁸⁹152b - Her ne ki: Her ne kim İAE / Her ne AÜ

¹⁹⁰153b - Şād u ḥandān: Şād-ı ḥandān AK₂, P

¹⁹¹154b - Ne olur: Ne kim İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ne MK₄; İdesin: Buyurasın İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

¹⁹²156b - Hem: Çok M

¹⁹³157a - Luṭf u iḥsān: Luṭf-ı iḥsān İAE, AÜ, AK₁, AK₂ / Luṭf iḥsān MK₄

¹⁹⁴158a - Çünkim: Çünki AÜ, M, AK₁ / Çün MK₅

Çü bildi neydigin ol dem netice¹⁹⁵
(Hatice bu sözü işittiği anda ne yapıp bu işi nasıl sonuçlandıracağını bildi.)

159. Meger Hadice bir düş görmüş idi
Mu' abbirlere anı sormuş idi
(Meğer ki Hatice bir düş görmüştü, [bu düşü] rüya tabircilerine sormuştu.)

160. Görür gökden münevver bedr-i mâhi¹⁹⁶
Tamâmet nûr idüb leyl-i siyâhi¹⁹⁷
([Hatice] parlak dolunayın göğün tamamını aydınlattığını görür.)

161. Nüzûl idüb iner ol yeryüzine¹⁹⁸
Çonar ol dem Hadice'niñ dizine
([Dolunay] yeryüzüne inip o an Hatice'nin dizine konar.)

162. Anuñla rüşen olur cümle ' âlem¹⁹⁹
Sevinüb şâd olur cinn ile âdem²⁰⁰
(Bütün alem onunla aydınlanır. Cin ile insan sevinip neşe içinde olur.)

163. Hadice hâbdan ol sâ' at uyandı²⁰¹
Şafâdan misk ü ' anbere boyandı²⁰²
(Hatice o saat uykudan uyandı, mutluluktan misk ve amber kokularına büründü.)

164. Çalem alub eline yazdı ol dem²⁰³
Mu' abbire hemân gönderdi âdem
(O an eline kalem alıp [mektup] yazdı, hemen rüya tabircisine birini gönderdi.)

9a

165. Düşüni nice gördüğünü bir bir²⁰⁴
Yazub kâğıda anı kıldı taqrîr
(Düşünü nasıl gördüğünü bir bir [anlatıp] kâğıda yazdı, onu tekrar etti.)

¹⁹⁵158b - Neydigin: Neyledüğün MK₃ / Neydugin P

¹⁹⁶160a - Gökden: Gökde M; Bedr-i mâhi: Bedr ü mâhi AÜ, AK₁

¹⁹⁷160b - Nûr idüb: Seyr ider MK₅; Leyl-i siyâhi: Leyl ü siyâhi AÜ, AK₁

¹⁹⁸161a - Ol yeryüzine: Yeryüzine MK₅

¹⁹⁹162a - Olur: Oldı AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰⁰162b - Olur: Olurlar AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Cinn ile âdem: Cinn ü âdem İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Cinn-i âdem MK₂, P / Cinn âdem AK₂

²⁰¹163a - Hâbdan ol sâ' at uyandı: Ol sâ' at düşden uyandı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰²136b - Misk ü ' anbere: Misk-i ' anbere P

²⁰³164a - Çalem: Divit İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁰⁴165a - Nice: Niçe MK₂

166. İrişdi çünki nāme vāşıl oldı
Getürüb mührünü oğudı bildi
(Çünkü mektup rüya tabircisine erişti, mührü görüp açıp okudu.)
167. K̄alem alub mu‘ abbir ol dem ele²⁰⁵
Getürdi Allāh adını diline²⁰⁶
(Rüya tabircisi o an eline bir kalem alıp diline Allah adını getirdi.)
168. Didi peygām-ber-i aḥir zamāna
Naşīb olasın ol faḥr-i cihāna
(Dünyanın son zamanına bir peygamber [gelecek, sen] o kâinatın iftihar kaynağına nasip ola [cak]sın.)
169. Gele Mekke’de hem ol nūr-ı ekber²⁰⁷
Cihān anuñıla ola mübeşşer²⁰⁸
(Hem o büyük nur Mekke’den gelecek, dünya onunla müjdelenmiş olacak.)
170. Ki Tevrāt’da yazılmışdur şıfātı²⁰⁹
Anuñçün ḥalk idübdür mümkināti²¹⁰
(Ki onu yüzü Tevrat’ta yazılmıştır, [Allah] onun için olan şeylerin hepsini yaratmıştır.)
171. Daḥı nesli ola İbrāhīm Ḥalīl’ün²¹¹
Ḥabībi ola ol Rabb-i Celīl’ün²¹²
([Ve] dahi o İbrahim Halil’in nesli olacak, Allah’ın da sevgilisi olacak.)
172. Olısdur anuñ ismi Muḥammed
Bir adı Maḥmūd ola biri Aḥmed²¹³
(Onun ismi Muhammed olacaktır, bir [diğer] adı Mahmut biri de Ahmed olacak.)
173. Ki nāmeyi Ḥadīce çünki bildi²¹⁴
Be-ğāyet cān u dilden rāzī oldı²¹⁵

²⁰⁵167a - Alıb: Aldı M, MK₅

²⁰⁶167b - Adını: Adı İAE

²⁰⁷169a - Mekke’de: Mekke’den MK₂, B

²⁰⁸169b - Anuñıla: Anıñla AK₂

²⁰⁹170a - Yazılmışdur: Yazılmışdı AÜ, M, AK₁

²¹⁰170b - İdübdür mümkināti: İdüb bu mümkināti M / İdüb mümkināti AK₁

²¹¹171a - Nesli: Tesellī AK₁

²¹²171b - Rabb-i Celīl’ün: Rabbü’l-Celīl’iñ İAE, K / Hem Rabbü’l-Celīl’iñ M

²¹³172b - Bir adı ola Maḥmūd biri Aḥmed: Bir adı ola Maḥmūd bir adı Aḥmed İAE / Bir adı Maḥmūd ola biri Aḥmed B, P

²¹⁴173a - Çünki: Oğudı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Oğuyub M

²¹⁵173b - Cān u dilden: Cān-ı dilden İAE, MK₃, MK₄, AK₂, P / Cān ve dilden K

(Hatice mektubu okuduğu an can ve gönülden son derece razı oldu.)

174. Yaraşmaz aña diyeler kiracı
Yaraşur ala küffardan haracı
(Ona kiracı demeleri yakışmaz, kafirlerden haraç alan olmak yakışıır.)
175. Umaram ben anı peygamber-ber ola
Bu maḥlūḳāta kamu reh-ber ola
(Ben onu umarım ki [o] peygamber olsun, bütün bu yaratılmışların hepsine rehber olsun.)
- 9b
176. Daḥı ḥūkm eyleye Şām u ‘Irāk’a²¹⁶
Şanemleri kırub yābāna ata
(Ve dahi Şam ve Irak’a hüküm eylesin, putları kırıp yabana atsın.)
177. Didi gönder Muḥammed bunda gelsün
Kiracı bilmeziz biz anı bilsün²¹⁷
([Hatice Atike’ye] gönder Muhammed buraya gelsin biz onu kiracı bilmeyiz bunu bilsin, dedi.)
178. Bile olsun n’ola ol kārubānda²¹⁸
Ola aña cihānuñ ḥalkı bende²¹⁹
(O kervanda o da olsa ne olur, ona dünyanın halkı köle olsun.)
179. Ki gelsün bunda anı biz görelüm²²⁰
Aña lāyık meşāliḥ biz görelüm²²¹
(Ki buraya gelsin biz onu görelim, ona layık işler verelim.)
180. İşitdi ‘Ātike anı sevindi²²²

²¹⁶176a - Şām u ‘Irāk’a: Şām’a ‘Irāk’a AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P / Şām’a u ‘Irāk’a MK₃ / Şām-ı ‘Irāk’a MK₅

²¹⁷177b - Bilsün: Gelsün M

²¹⁸178a - Olsun n’ola: Ola n’ola MK₅

²¹⁹178b - Ola aña cihānuñ ḥalkı bende: Ola kim bes cihān ḥalkı aña bende İAE, MK₃ / Ola kim pes cihān ḥalkı aña bende AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Cihān ḥalkı ola pes aña bende M / Olalar pes cihān ḥalkı aña bende K

²²⁰179a - Ki gelsün bunda anı biz görelüm: Ki gelürse böyle anı biz görelüm İAE / Ki gelürse bunda anı biz görelüm AÜ / Gelürse biz anı bunda görelüm M / Gelürse bunda anı biz görelim K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²²¹179b - Biz görelüm: Gösterelim İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P

²²²180a - İşitdi: İşidüb MK₅; Anı sevindi: Sevindi cāmı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

İcāzet diledi çünkü sevindi²²³
(Atike bunu duyunca sevindi, izin istedi.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

181. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olursa haşre dek olmaz tamâm²²⁴
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
182. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt resūl-ı Muşţafā²²⁵
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
183. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā ‘ Āķīb²²⁶
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ṭaha²²⁷
(Sana selam olsun ey peygamberlerin en sonuncusu, sana selam olsun ey temiz olan!)
184. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Bā‘ is²²⁸
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ṭāhir²²⁹
(Sana selam olsun ey yaratılış sebebi, sana selam olsun ey günahlardan uzak olan!)

“mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ulün”

185. ‘ Ātike Ḥātün’a çün oldı destūr²³⁰
Ebī Ṭālib’e irdi ol yüzi nūr²³¹
(Atike Hatun’a izin verilince o nur yüzlü Ebu Talib’in yanına geldi.)
186. Aña bildirdi cümle kıl u kālī²³²

²²³180b - Çünkü sevindi: Oldı revāne İAE, AÜ, M, MK₂, AK₁ / Oldı revānı K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

²²⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

²²⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

²²⁶183a - Yā Āķīb: Yā ‘ Āķīb AK₁, AK₂, P

²²⁷Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

²²⁸184a - Yā Bā‘ is: Yā Sīn MK₂, AK₂, B / Yā Bā‘ isu AK₁

²²⁹184b - Yā Ṭāhir: Yā Ṭāhiru AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

²³⁰185a - ‘ Ātike Ḥātün’a: ‘ Ātike Ḥātün AK₁; Çün oldı: Çü oldı MK₅

²³¹MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta‘zīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

²³²186a - Kıl u kālī: Kīle kālī MK₂ / Kıl kālī P

Ḥadīce ile olan ḥasb u ḥālī²³³
(Ona tüm konuşulanları, Hatice ile olan muhabbeti bildirdi.)

10a

187. Ebī Ṭālib didi kim yā Muḥammed
Ḥadīce inṣāʿ allāh ola mesned²³⁴
(Ebu Talib, Muhammed’e “Hatice Allah nasip ederse sana dayanak olacak” dedi.)

188. Buyurmuş sizleri anda varasız
Meşāliḥ ne ise anda göresiz²³⁵
(Seni buyurmuş oraya varasın, işler ne ise göresin.)

189. İşıtdi bu sözi çün faḥr-i cihān²³⁶
Saʿ ādetle teveccüh kıldı ol dem
(Kâinatın iftihar kaynağı bu sözü işitti, o an mutlulukla [o tarafa] yöneldi.)

190. Ḥadīce ḥānesine çünki irdi²³⁷
Ki taʿ zīm itdiler oṭaya girdi²³⁸
(Hatice evine erdi ki odaya girdiği [vakit onu] hürmetle karşıladılar.)

191. Ḥadīce cümle Tevrāt’ı bilürdi
Ne deñlü var durur anı oḫurdi²³⁹
(Hatice bütün Tevrat’ı bilirdi, ne denli var ise onu okurdu.)

192. İcāzet oldı çün geçdi oturdı
Muḥammed geldigin Ḥadīce gördi
(İzin verildiğinde gidip oturdu. Hatice Muhammed’in geldiğini gördü.)

193. Ki Tevrāt’ı öpüb eline aldı
Oṭa dīvārınūñ ḫurbına geldi
(Ki Tevrat’ı öpüp eline aldı, oda duvarının yanına geldi.)

194. Meger Tevrāt içinde görmüş idi²⁴⁰

²³³186b - Ḥasb u ḥālī: Ḥasbiḥālī M

²³⁴187b - Ḥadīce inṣāʿ llāh: İnṣāʿ llāh Ḥadīce K

²³⁵188b - Anda: Anı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁

²³⁶189a - Çün faḥr-i cihān: Çün faḥr-i ʿālem İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Faḥr-i ʿālem AK₂, P

²³⁷190a - Çünki: Çünkim MK₂

²³⁸190b - Ki: Kim İAE

²³⁹191b - Oḫurdi: Bilürdi MK₂, MK₃, AK₁

Bu beyit K, MK₂, MK₃ nüshalarında vardır. MK₂, MK₃, MK₅, AK₁ ve P nüshalarında 193. beyitten sonra gelmektedir.

²⁴⁰194a - Meger Tevrāt içinde görmüş idi: Ḥadīce cümle Tevrāt’ı bilürdi İAE, MK₄, AK₂

Dağı ‘ âlimlere de şormuş idi²⁴¹
(Meğer [Hatice] Tevrat içinde görmüştü ve alimlere sormuştu.)

195. Yazılmışdı Muḥammed’ün şıfâtı
Ḥaḳīḳat nice ise ḥadd u zātı²⁴²
(Muḥammed’in sıfatı gerçek ne ise bütün esasları ile [Tevrat’ta] yazılmıştı.)

196. Mesihden soñra geliser Muḥammed²⁴³
Şefā‘ at ehli olısar Muḥammed²⁴⁴
(İsa’dan sonra Muḥammed gelecektir, şefaet ehli olacaktır.)

197. Anuñ yüzi şuyına cümle ‘ âlem
Yaradılmış durur hem cinn ü âdem²⁴⁵
(Onun yüzü suyuna bütün alem, cin ve insan yaratılmıştır.)

198. Ḳamu peygām-bere reh-ber olısar
Velī nebī aña muḥtāc olısar
(Bütün peygamberlere rehber olacaktır, veli nebi ona muhtaç olacaktır.)

10b

199. Anuñçün yaradıbdur Ḥaḳ cihānı²⁴⁶
Ki ‘ arş u kürsī vü ḥūr u cinānı
(Allah dünyayı, arşı, kürsiyi ve hurilerle cennetleri onun için yaratmıştır.)

200. Vücūda Mekke şehrinde gele ol
Ḳamu ḥalkı dīne da‘ vet ḳıla ol
(O, vücuda Mekke şehrinde gelecektir. Bütün yaratılanları dine davet edecektir.)

201. Bu ‘ ilmi çün okuyub bilmiş idi
Derūndan aña müştāk olmuş idi
(Çünkü bu ilmi okuyup bilmişti, gönülden ona hasret çekmişti.)

202. Anuñ gelecek vaḳtı oldığını
Muḥammed hem vücūda geldiğini
(Onun gelecek vakti olduğunu, Muḥammed[in] hem vücuda geldiğini [bilmişti].)

203. Çü Mekke şehri içinde bil ey cān

²⁴¹194b - ‘ Âlimlere de: ‘ Âlimlere İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B

²⁴²195b - Ḥadd u zātı: Ḥadd-ı zātı AÜ, M, MK₄, AK₁

²⁴³196a - Geliser: Geliserdir AÜ, AK₁

²⁴⁴196b - Olısar: Olısarır AÜ, AK₁

²⁴⁵197b - Cinn ü âdem: Cinn-i âdem AK₂, P

²⁴⁶199a - Yaradıbdur: Yaratdı İAE / Yaradır MK₅

Güneş gibi ‘ ayān oldu o civān²⁴⁷
(Çünkü ey can, bil ki Mekke şehri içinde o delikanlı güneş gibi açığa çıkmıştır.)

204. Büyük küçük ulu kici bil anı
Severdi cümlesi faḥr-i cihānı
(Büyük, küçük, ulu onu bil[irdi], hepsi kâinatın iftihar kaynağını severdi.)
205. Muḥammed-i Emīn dirlerdi aña²⁴⁸
Ḳamu ḥalkuñ ḳatında ḳadri a‘ lā
(Ona Muhammed-i Emin derlerdi, bütün halkın katında onun kıymeti yüce idi.)
206. Anuñ ḳadrini Ḥadīce bilürdi²⁴⁹
Gice gündüz ḥayālinde olurdu
(Onun kıymetini Hatice bilirdi, gece gündüz [Muhammed onun] hayalinde olurdu.)
207. Dīvār delüğüne yüzün getürdi²⁵⁰
Kim ol sâ‘ at Ḥabību’llāh’ı gördi²⁵¹
(Duvar deliğine yüzünü getirdi ki o saat Allah’ın sevgilisini gördü.)
208. Tecellī eylemiş alnındaki nūr
Görürdi anı kim Tevrāt’da mezkūr
(Onu Tevrat’ta zikredildiğinden görürdü ki alnındaki nur tecelli eylemiş.)
209. Ḳaçan kim söylese maḥbūb zebānı²⁵²
Erirdi diñleyenüñ cism ü cānı²⁵³
(Her ne zaman ki o sevilen dili konuşsa dinleyenin cismi ve canı erirdi.)

11a

210. Daḥı kirpikleri ebrū siyāhī²⁵⁴
Cünün ider görenleri kemāhī
([Ve] dahi kirpikleri, kaşı siyahtır; [o gözler] görenleri deli eder.)

²⁴⁷203b - Oldı: Olmuşdı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, P; O civān: Civān AÜ / Ol cān K / Ol cüvān AK₂

²⁴⁸205a - Muḥammed-i Emīn: Muḥammed Emīn AÜ, M, K, MK₄, MK₅, AK₂, P / Muḥammedü Emīn AK₁

²⁴⁹206a - Ḳadrini: Ḳadrin K

²⁵⁰207a - Dīvār: Ḳapı K

²⁵¹207b - Gördi: Görürdi K; Kim ol sâ‘ at Ḥabību’llāh’ı gördi: Kim gördü anı ki Tevrāt’da mezkūr B

²⁵²209a - Maḥbūb zebānı: Maḥbūb u zebānı AÜ, MK₃, MK₅, AK₁ / Şirīn zebānı M / Maḥbūb lisānı K

²⁵³209b - Erirdi: Eridir MK₅; Cism ü cānı: Cismi cānı İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

²⁵⁴210a - Ebrū: Ebrī AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁ / Ābir: İAE, M, K, MK₅, AK₂, B, P

211. Görür anı ki ol maḥbūb-ı Ḥaḫdur²⁵⁵
Anuñ hergiz cihānda mişli yoḫdur
(Görür ki o Allah'ın sevdiğidir, onun dünyada hiçbir benzeri yoktur.)
212. Bilür anı ki bir şāḫib-cemāldür²⁵⁶
Kimesne anı vaşf itmek muḫāldür²⁵⁷
(Onu bilir ki o güzellik sahibidir, bir kimsenin onun vasfetmesi imkansızdır.)
213. Sevindi didi kim bu idi maḫşūd
Dilerem ki müyesser ide ma^c būd
(Sevindi, dedi ki söylenilmek istenen bu idi. Dilerim ki Allah [beni ona] nasip etsin.)
214. Du^c āmı yā İlāhī sen ḫabūl it
Ḥabībūñ Muştafā'ya beni ḫul it²⁵⁸
(Ey Rabbim, [sen] duamı kabul et. Sevgilin Mustafa'ya beni kul et.)
215. Ḥadīce geldi oturdı sarāya
Yüzi beñzemiş idi bedr aya²⁵⁹
(Hatice saraya geldi, oturdu. [Onun] yüzü dolunaya benzemişti.)
216. Sevinüb şāz olub evine geldi²⁶⁰
Ki çāşnigīrlere emr ḫıldı²⁶¹
(Sevinip evine geldi, çeşnicilerine emir verdi.)
217. Ṭa^c ām çekildi o yār-i vefāya²⁶²
Yedi vü içdi irişdi şafāya²⁶³
(O vefalı sevgiliye yemek hazırlandı, yedi ve içti, huzura erişti.)
218. Ḥadīce anı görüben sevindi²⁶⁴
Ke-enne kendüsini yāvı ḫıldı

²⁵⁵211a - Ki ol: Gören M / Ki MK₅, AK₁; Maḥbūb-ı Ḥaḫdur: Maḥbūb Ḥaḫdır AK₂ / Maḥbūb u Ḥaḫdur P

²⁵⁶212a - Ki: Kim İAE; Şāḫib-cemāldür: Şāḫib-i cemāldür İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

²⁵⁷212b - Kimesne: Kimse P

²⁵⁸214b - ḫul: Naşīb P

²⁵⁹215b - Yüzi: Dedi İAE; Bedr aya: Bedr ü aya AÜ, AK₁

²⁶⁰216a - Olub evine: Oluban eve İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁶¹216b - Ki çāşnigīrlere: Çāşnigīrlere K

²⁶²217a - O: Ol MK₄; Yār-i vefāya: Yār u vefāya AÜ, MK₅, AK₁

²⁶³217b - Yedi vü içdi: Yedi içdi İAE, AÜ, M, MK₅, AK₁

²⁶⁴218a - Görüben: Ben göri MK₃ / Göricek MK₅

(Hatice onu görüp sevindi, güya kendisini gizledi.)

219. Yine gayret idüb ' aqlımı derdi²⁶⁵
Ki kendi kendüsiyle fikr iderdi
(Yine gayret edip aqlımı [başına] topladı ki kendi kendisiyle fikir ederdi.)
220. Eger bu sırrı bir kimseye dirsem
Bu gizlü rāzımı izhār idersem²⁶⁶
(Eğer bu sırrı bir kimseye dersem, bu gizli sırrımı birine açık edersem.)
- 11b
221. İşidenler k̄amusı diñleyeler
Bu sırrdan nice ma' nī añlayalar²⁶⁷
(İşitenlerin hepsi dinler [ve] bu sırrdan nasıl anlam çıkarır?)
222. Dimişler ulular şabır selāmet²⁶⁸
İvenler ' āķıbet olur melāmet²⁶⁹
(Ulular sabr [edelim] selamet[e erelim], acele edenler sonunda ayıplanır demişler.)
223. Kirācı dimiş idi gönderelüm²⁷⁰
Nice olur işüñ şoñı görelüm²⁷¹
(Kiracı gönderelim, bu işin sonu nasıl olur görelim demiştir.)
224. Var idi bir k̄ulı Meysere adlu
Re' is-i kārübān ' alī şıfātlu²⁷²
([Hatice'nin] Meysere adlı bir kulu vardı, kervanın reisi, yüce sıfatlı [idi].)
225. K̄amu māl menālı ol zabt iderdi²⁷³
Ki yılda bir ticārete giderdi
(Bütün malı ve mülkü o zapt ederdi. Ki yılda bir [defa] ticarete giderdi.)
226. Re' isi idi cümle kārübānuñ
K̄amu maħkūm idi hūkmünde anuñ

²⁶⁵219a - Ğayret idüb ' aqlımı: ' Aqlımı gayret idüb MK₅

²⁶⁶220b - Rāzımı: Rāzı AÜ, AK₁ / Rāzı ben M

²⁶⁷221b - Nice: Niçe P

²⁶⁸222a - Dimişler: Dimişlerdir AÜ, AK₁

²⁶⁹222b - Olur: Çeker M

²⁷⁰223a - Dimiş idi: Dimiş İAE

²⁷¹223b - Nice: Niçe P

²⁷²224b - ' Alī: Hāydar M / Şıfātlu MK₃

²⁷³225a - Māl menālı: Māl u menālı M / Māl u k̄umaş K / Māl menālı MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Māl u menāl MK₅

(Bütün kervanın reisi idi. Bütün [kervan] onun hükmünde [işî yapmaya] mecbur idi.)

227. Didi yâ Meysere işit cevâbı²⁷⁴
Ne ise anı kıl işün şevâbı
([Hatice] “Ey Meysere cevabı işit, bu işin sevabı ne ise onu kıl.” dedi.)
228. Ki ‘ Abdü’l-muṭṭalib oğlu Muḥammed
Yazıldı kārübāna kıla ḥidmet
(Ki Abdülmuttalib’in oğlu Muhammed hizmet etmek [için] kervana yazıldı.)
229. Kureyş ulılarıdur aşı anuñ
Hem İbrāhīm Ḥalīl’dür nesli anuñ
(Onun aslı Kureyş ulularıdır hem onun [nesli] İbrahim Halil’in neslidir.)
230. Anı ben görmüşem Tevrāt içinde
Daḥı Tevrāt’daki ayāt içinde²⁷⁵
(Ben onu Tevrat içinde ve dahi Tevrat’taki ayetler [in içinde] görmüşüm.)
231. Ki Tevrāt’da olan na‘ t-ı şıfâtı²⁷⁶
Müşābihdür ḳamu ḥâlde şıfâtı²⁷⁷
(Ki [onun] bütün özellikleri Tevrat’ta bahsedilen özellikleriyle benzerdir.)
- 12a
232. Ola bir gün ki peyğam-ber ola ol²⁷⁸
Ḳamu peyğam-bere server ola ol²⁷⁹
(Bir gün O peygamber olacak, bütün peygamberlere rehber olacak.)
233. Daḥı Cebrā‘ il inüb gele Ḳur‘ ān²⁸⁰
Aña uyanlar ola ehl-i imān
([Ve] dahi Cebrail inip Kuran gelecek, ona uyanlar iman ehli olacak.)
234. Aña göre aña ‘ izzet gerekdür
Kemālince aña ḥürmet gerekdür
(Ona göre ona kıymet gerektir, olduğunca ona ḥürmet gerektir.)

²⁷⁴227a - Cevâbı: Aḥvālî MK₅

²⁷⁵230b - Ayât: Ayet AK₁

²⁷⁶231a - Nā‘ t-ı şıfâtı: Ni‘ met şıfâtı İAE

²⁷⁷231b - Ḥâlde şıfâtı: Ḥaddi şıfâtı İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ḥadd ü şıfâtı M, K, MK₅

²⁷⁸232a - Ola: Ol B

²⁷⁹232b - Server: Reh-ber MK₅

²⁸⁰233a - İnüb gele: Gelüb ine MK₅

235. Anuñ bir bendesiyüz inşā'allāh²⁸¹
O bize h̄idmet itmek h̄āšā li'llāh
(Allah nasip ederse biz onun bir kölesiyiz. Onun bize hizmet etmesi[ni] Allah [bizlere] göstermesin.)
236. El urub şandığında niçe eşvāb²⁸²
Çıkardı hem saçub üstüne gülāb²⁸³
(El vurub sandığından birçok giysi çıkararak üzerlerine gül suyu saçtı.)
237. İki gömlek iki yağlık iki ton
İpek yerine işlemişler altun²⁸⁴
(İki gömlek, iki büyük mendil, iki don [ki üzerlerine] ipek yerine altın işlemişler.)
238. İki h̄arīr libās hem iki dülbend
Görenler diyeler āferīn besend²⁸⁵
(İki ipek elbise hem iki tülbent [bunları] görenler "Aferin!" desinler.)
239. Koyub boğçaya didi bunları al²⁸⁶
Oñat kııl bu işi eyleme ihmāl²⁸⁷
(Boğçaya koyup bunları al; bu işi doğru yap, ihmal etme, dedi.)
240. Gidicek sen Muḥammed'e ḥaber vir
Ata bindür yanīñ şıra yola gir²⁸⁸
(Sen gidilecek [vakitte] Muhammed'e haber ver; [onu] ata bindir yanın sıra yola gir.)
241. İkinci konağa varınca hele
Yesün içsün k̄amu senüñle bile²⁸⁹
(İkinci konağa varıldığında seninle ve hepsiyle [birlikte] yesin için.)
242. Üçünci konağ ola çün müyesser²⁹⁰

²⁸¹235a - Bir: Biz P

²⁸²236a - Urub: Vurub K; Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

²⁸³236b - Çıkardı hem saçub üstüne: Çıkardı üstüne saçuban AÜ, AK₁ / Çıkardı saçuban üstüne M / Çıkardı hem saçar üstüne gülāb K

²⁸⁴237b - İşlemişler: İşlenmişdi M / İşlenmiş AK₁

²⁸⁵238b - Diyeler: Didiler AÜ, M, AK₁; Besend: Aḥsent İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

²⁸⁶239a - Bunları al: Bunları ey al MK₂ / Al bunları MK₅

²⁸⁷239b - Bu işi eyleme ihmāl: Eyleme ihmāl bu işi MK₅

²⁸⁸240b - Yanıñ şıra: Yanıñca hem M / Yanı şıra K

²⁸⁹241b - K̄amu senüñle: K̄amusuñla MK₃

²⁹⁰242a - Konağ ola çün: Konağ çün ola AÜ, MK₅, AK₁ / Çün konağ ola M / K̄onan ol çün MK₃

Oñat kıl bu işi eyleme ebter²⁹¹
(Üçüncü konağa varmak nasip olunca bu işi doğru yap, eksik bırakma.)

12b

243. Muḥammed'i uyarı tırı erden²⁹²
Aña geydür bu eşbâbı seherden²⁹³
(Muhammed'i erkenden haberdar et; bu giysiyi ona seher vaktinde giydir.)

244. Ki bir niçe ton u gömlek ḥarîrler²⁹⁴
Giyinsün dostları kılsun şükürler²⁹⁵
(Birçok don ve gömlekler, ipekler[i] giysin ki dostları onu görünce şükürler kılsın.)

245. Daḥı bu ince dülbendi şarınsun²⁹⁶
Niçe gün ḥalk içinde böyle gezsün²⁹⁷
([Ve] dahi bu ince tülbenti sarınsın; birkaç gün halkın içinde böyle gezsün.)

246. Daḥı bir ' Arabî atı egerle²⁹⁸
Müzeyyen eyle anı sîm ü zerle
([Ve] dahi [bir] Arap atını altın ve gümüşle süsleyerek eğerle.)

247. Egeri uyanı vü sîne-bendi²⁹⁹
Ki sîm ü zerden olsun hem kemendi³⁰⁰
(Eğeri, dizgini ve göğüs bağı hem [de] kemendi altın ve gümüşten olsun.)

248. Varub gelince aña eyle ' izzet
Bulasın sen daḥı katımda ḥürmet³⁰¹
(Varıp geldiğinde ona hürmet eyle [ki] sen de benim katımda hürmet bulasın.)

249. Varub geldükde seni kılam āzād

²⁹¹242b - Oñat: Güzel K

²⁹²243a - Uyarı tırı: Uyar tırı M, AK₁ / Uyarı tır K, MK₂

²⁹³243b - Bu eşbâbı: Eşbâb İAE, AK₂, MK₂, MK₃, MK₄, K / Bu eşvâbı M, AK₁

²⁹⁴244a - Bir niçe ton u gömlek: Bunca ton gömlekler İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P
/ Bunca ton u gömlekler M, MK₅

²⁹⁵244b - Geyinsün: Geysün İAE, AÜ, MK₃, MK₄, AK₁, B

²⁹⁶245a - Bu ince: Bunca MK₅

²⁹⁷245b - Niçe gün: Nice bir İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Gezsün: Gezinsün
AÜ, AK₁

²⁹⁸246a - Bir ' Arabî atı egerle: Bir ' Arabî atı aña egerle MK₅

²⁹⁹247a - Egeri: Eger İAE / Egerle AÜ; Uyanı vü sîne-bendi: Uyanı sîne-bendi MK₅ / Üstine
bindi B

³⁰⁰247b - Hem kemendi: Hep kemendi M, AK₁ / Kemendi MK₅

³⁰¹248b - Sen daḥı: Seyyid MK₃; Ḥürmet: ' İzzet MK₅

Şu deñlü māl virmegi olasin şād³⁰²
(Gidip geldiğinde seni [katımdan] azat edeyim; şu denli mal verip seni sevindireyim.)

250. Çıkardı şaydı t̄izrek elli altun³⁰³
Di aña bunı harçlık için alsun³⁰⁴
(Çıkardı, hemen elli altın saydı; onu bunu harçlık için [ver], alsın dedi.)

251. Yarağ itsün yola hem h̄azır olsun³⁰⁵
H̄aber oldığı s̄a' at bunda gelsün
(Hazırlık yapsın hem yola hazır olsun; haber edildiği saat buraya gelsin.)

252. Bu sözleri işitdi Meysere çün
Didi kim devletün p̄ayende olsun
(Çünkü Meysere bu sözleri işitti; devletin devamda olsun dedi.)

253. Ne kim siz buyurursız ey şehinşāh³⁰⁶
Dağı artuğ kılayım inşā'allāh³⁰⁷
(Şahlar şahı siz ne buyursanız bundan sonra Allah nasip ederse onu yapayım.)

13a

254. Yüzün yerlere sürüb t̄urı geldi³⁰⁸
Hem elli altını eline aldı
([Meysere] yüzünü yerlere sürüp geldi hem elli altını eline aldı.)

255. Dağı boğçayı aldı kıldı pinhān³⁰⁹
Muhammed'ün katına vardı ey cān
(Boğçayı aldı ve gizledi; o can Muhammed'in katına vardı.)

256. Virüb altını aña didi ey cān
Varub h̄azırlık eyle yola elān
(Altını ona verip "Ey can! Şimdi gidip yola hazırlık eyle!" dedi.)

257. Gidecek gün ola bunda gelesin

³⁰²249b - Virmegi: Virem kim K / Virem ki MK₂

³⁰³250a - T̄izrek: T̄iz MK₃, B / T̄izden MK₃

³⁰⁴250b - Di aña bunı harçlık için alsun: Di bunı aña harçlık için olsun AÜ, M, AK₁ / Didi aña bunı harçlık için alsun MK₅

³⁰⁵251a - Yarağ itsün: Tez itsün AÜ, M, AK₁ / Silāh alsun K; Yola hem: Hem yola MK₂, MK₃, AK₂

³⁰⁶253a - Siz buyurursız: Buyurursız M; Ey şehinşāh: Şehinşāh İAE, AÜ, M, K, MK₄, MK₅, B, P

³⁰⁷253b - Kılayım: Kılam ben K, MK₄

³⁰⁸254a - Yüzün yerlere: Yüz yerlere AK₂, T̄urı geldi: T̄ura geldi MK₅

³⁰⁹255a - Boğçayı: Boğça MK₅

Eyi yatlu bizümile olasın³¹⁰
(Gidilecek gün olduğunda buraya gelesin; iyi [veya] kötü bizim ile olasın.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

258. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām³¹¹
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
259. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa³¹²
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
260. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muṭahhar³¹³
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ṭayyib³¹⁴
(Sana selam olsun ey temizlenmiş olan, sana selam olsun ey temiz olan!)
261. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Seyyid³¹⁵
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resül³¹⁶
(Sana selam olsun ey önder olan, sana selam olsun ey peygamber!)

“mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ülün”

262. Yerinden tırdı çünkü oldu destür³¹⁷
Ebī Ṭālib kātına irdi ol nūr
(O Nur, izin verildiğine yerinden kalktı; Ebu Talib’in katına gitti.)
263. Didi ‘ ammisi aña kim bilesin³¹⁸
Hemişe dā’imā mesrūr olasın

³¹⁰257b - Yatlu: Yanlu MK₅

³¹¹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Z̄ādu Muḥammeden Ta‘ z̄imān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

³¹²Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

³¹³260a - Yā Muṭahhar: Yā Ṭayyib MK₄ / Yā Muṭahharu AK₁, AK₂, P

³¹⁴260b - Yā Ṭayyib: Yā Muṭahhar MK₄ / Yā Ṭayyibu AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

³¹⁵261a - Yā Seyyid: Yā Seyyidü AK₁, AK₂, P

³¹⁶261b - Yā Resül: Yā Resülü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

³¹⁷262a - Çünkü: Çünkü AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

³¹⁸263a - Didi: Didi kim AÜ, M, AK₁; Kim bilesin: Bilesin M

(Amcası, ona “Daima sevinçli olasın” dedi.)

264. Didi ‘ ammisine ey şāh-ı ‘ ālem³¹⁹
O deñlü kıldılar ‘ izzet ü ikrām³²⁰
(Amcasına “Ey dünyanın şahı, o denli saygı ve ikramda bulundular.” dedi.)
- 13b
265. Şu deñlü sükkeri ni‘ met çekildi
Anuñ rub‘ı dağı yenmedi kaldı
(Şu denli tatlı nimetler hazırlandı; onun çeyreği bile yenmedi, kaldı.)
266. Anı bir kimse vaşf itmek muhāldur
Bize bu ‘ izzet ü ikrām ne hāldur³²¹
(Onu ki nitelendirmek imkansızdır; bize bu gösteriş ve ikram ne haldir?)
267. Dağı hem virmiş idi elli altın³²²
Dimiş kim bunu varsun harçlık itsün
(Hem elli altın vermiş; demiş ki bunu alsın harçlık yapsın.)
268. ‘ Ātike Ebū Ṭalib diñlediler
Ḳatı mürvetli hātündür didiler
(Atike [ile] Ebu Talib dinlediler; şüphesiz cömert kadındır, dediler.)
269. Ki bir gün gitmege tedbīr kılundı³²³
Ṭabllar naḳareler kösler çalındı³²⁴
(Ki bir gün gitmek için hazırlık yapıldı; davullar, tefler, kösler çalındı.)
270. Ḥadice’niñ ḳamu dört biñ devesi
Kimi ipek kimi dülbend boğası
(Hatice’nin bütün dört bin devesi kimi ipek kimi tülbent [le yüklenmiş] erkek sığırları [vardı].)
271. Yükuñ yükledüb oldılar revāne³²⁵
Ḥaber eylediler faḫr-i cihāna³²⁶

³¹⁹264a - Ey şāh-ı ‘ ālem: Ol şāh-ı ‘ ālem M / Şāh ‘ ālem MK₅

³²⁰264b - ‘ İzzet ü ikrām: ‘ İzzet ve ikrām İAE, AÜ, M, MK₃, AK₁, AK₂ / ‘ İzzet ikrām K / ‘ İzzet-i ikrām MK₅

³²¹266b - Ğirret ü ikrām: Ğirret ikrām İAE / ‘ İzzet ikrām AÜ, MK₄, MK₅, AK₂, P / Ğirret-i ikrām MK₂ / ‘ İzzet-i ikrām MK₃, AK₁

³²²267a - Virmiş idi: Virilmiş idi AÜ, AK₁ / Virmiş bize K

³²³269a - Kılandı: Kıldı AÜ, M, AK₁

³²⁴269b - Naḳareler: Na‘ ralar P

³²⁵271a - Yükuñ: Yükleri K; Oldılar: Oldı MK₅

³²⁶271b - Eylediler: Virdiler AÜ, M, AK₁

(Yüklerini yükleyip yola çıktılar; kâinatın iftihar kaynağı Muhammed'e haber ettiler.)

272. Muḥammed daḥı ḥāzır olmuş idi
Zirā evvelden aña dınmış idi
(Muhammed de hazırlanmıştı; çünkü önceden ona [yola çıkılacağı] denilmişti.)
273. ˆ Ātike Ebī Ṭālib dīnlediler³²⁷
Muḥammed gidecegin añladılar³²⁸
(Atike [ile] Ebu Talib dinlediler; Muhammed'in gideceğini anladılar.)
274. Biraz vaqıt gözlerinden dökdi yaşı³²⁹
ˆ Ātike didi eyder ey qarındaşı³³⁰
(Bir zaman gözlerinden yaşlar döktüler; Atike "Ey kardeş!" dedi.)
275. Muḥammed'i becid tıt gönderelüm³³¹
Bu işüñ soñı ḥayr ola görelüm
(Acele et Muhammed'i gönderelim, bu işin sonu hayır olsun görelim.)
- 14a
276. İcāzetle Muḥammed yola girdi
Gelüben Meysere qatına irdi³³²
(Muhammed izin isteyip yola koyuldu; gelip Meysere'nin katına ulaştı.)
277. Tamām Meysere ḥāzırlanmış idi
Kılıç kuşanub ata binmiş idi
(Tam o an Meysere hazırlanmıştı; kılıç kuşanıp ata binmişti.)
278. Muḥammed geldüğün gördi sevindi
Bir ata hem Muḥammed daḥı bindi
(Muhammed'in geldiğini gördü [ve] sevindi; bir ata da Muhammed bindi.)
279. İkisi de yola oldu revāne
Gelüb irişdiler heb kārübāna³³³
(İkisi de yola koyuldular; gelip kervana yetiştiler.)

³²⁷273a - Dinlediler: Añladılar M

³²⁸273b - Muḥammed gidecegin añladılar: Muştafā'nın gidecegin bildiler M

³²⁹274a - Dökdi: Dökdiler AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

³³⁰274b - Didi eyder ey: Döndi ey İAE / Döndi eyder ey AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P /
Döndi ider ey M / Eyder döndü ey MK₅

³³¹275a - Becid: Nice AÜ, M, AK₁

³³²276b - İrdi: Geldi MK₅

³³³279b - Heb: Hem M

280. Ticâret ehli heb kıamusı geldi³³⁴
Ki Meysere öñünde tapu kııldı
(Ticaret yapanların hepsi geldi ki Meysere'nin önünde itaat etti.)
281. Ebü Cehl Ebü Leheb Ebü Süfyân³³⁵
Ebü Bekr dağı bileydi ey cân
(Ebu Cehil, Ebu Leheb, Ebu Süfyan, Ebu Bekir de oradaydı.)
282. İrişdiler üçünci konağa çün
İrişdi çünkü ağışam yattılar dün
(Üçüncü konağa ulaştılar; akşam olduğı için yattılar.)
283. Seherde Meysere kıalkub oturdı
Dağı boğçayı ortaya getürdi³³⁶
(Seher vaktinde Meysere kalkıp oturdu; bohçayı da ortaya getirdi.)
284. Resûlu'llâh'ı Meysere uyardı³³⁷
Aña cümle emânetleri viridi
(Meysere, Allah'ın resulünü uyandırdı; ona bütün emanetleri verdi.)
285. Didi diñle sözüüm ey mâh-ı ' âlem
Mübârek hâtırına gelmesün ğam
(O'na "Ey, alemi ay [gibi yüzü olanı] sözüümü dinle; mübarek kalbine keder uğramasın" dedi.)
286. Ğadice'den ne kim işitdi bildi³³⁸
Muğammed'e kıamusın ' arz kııldı³³⁹
(Hatice'den ne işittiyse hepsini Muhammed'e anlattı.)
- 14b
287. Ğarir atlas kıumâşları geyürdi³⁴⁰
Dağı dülbendini hem şarıvirdi³⁴¹
(İpek atlas kumaşları giydirdi; hem tülbentini de sarıverdi.)

³³⁴280a - Heb: Hem MK₄

³³⁵281a - Ebü Cehl Ebü Leheb Ebü Süfyân: Ebü Cehl Ebü Leheb ve Ebü Süfyân AÜ, MK₃, AK₁, AK₂, P / Ebü Cehl u Bū Leheb Ebü Süfyân M

³³⁶Bu beyit K nüshasında yoktur.

³³⁷284a - Uyardı: Öperdi AK₂

³³⁸286a - Bildi: Didi M

³³⁹286b - Kıamusın ' arz kııldı: Kıamusın ' arza kııldı K, MK₃ / Kıamusın ' arzu kııldı MK₄

³⁴⁰287a - Geyürdi: Geyirdi AÜ, AK₁,B / Getürdi K

³⁴¹287b - Dülbendini: Dülbendi AÜ, M, AK₁; Şarıvirdi: Şarığı viridi M

288. Dağı yağlığı hem hūb destmāller³⁴²
Tağındı vaşf idemez anı diller³⁴³
([Güzel] mendilleri de hem takındığında diller onu anlatamaz oldu.)
289. Dağı zerrīn egerlü bir eyi at
Getürdi didi gel bin yā Muḥammed³⁴⁴
(Meysere altından yapılmış eğerli bir iyi at getirip Muhammed’e “Gel, bin ey Muhammed”, dedi.)
290. Sūvār oldı Muḥammed çünki aña
Bu işi kim görürse ƣaldı taña³⁴⁵
(Muhammed’in o ata bindiğini görenler şaşakaldı.)
291. Yüridi kārübān oldı revāne³⁴⁶
Ki ta‘ zīm oldı ol faḥr-i cihāna³⁴⁷
(Kervan kâinatın iftihar kaynağına saygı gösterip yola koyuldu.)
292. Şabāḥ oldı anı gördi görenler³⁴⁸
Murāda irdi çün anı sevenler
(Sabah olduğunda onu görenler gördü; onu sevenler arzusuna ulaştı.)
293. Ebū Bekr anı görüben sevindi³⁴⁹
Ḥasūd olanlar anda oda yandı³⁵⁰
(Ebu Bekir onu görüp sevindi; kıskanç olanlar fesatlığından ateşler içine yandı.)
294. Bu vechile çü gitdiler iki gün
Ebū Leheb Ebū Cehl’ile mel‘ ūn
(Lanetli Ebu Leheb ile Ebu Cehil bu yolla iki gün gittiler.)
295. Didiler Meysere’ye ey ulumuz
Ey bizüm cānımızdan sevgilümüz³⁵¹
(Meysere’ye “Ey büyüğümüz, ey bizim canımızdan sevgilimiz!” dediler.)

³⁴²288a -Hüb: Çözüb MK₁; Destmāller: Destmālleri MK₄ / Destmāllere AK₁

³⁴³288b - Diller: Dillere AK₁

³⁴⁴289b - Gel: Sen AÜ, M, AK₁

³⁴⁵290b - Kim görürse: Kim ki gördi M; Ƙaldı taña: Taña İAE

³⁴⁶291a - Revāne: Ferāvāne AÜ, AK₁

³⁴⁷291b - Ta‘ zīm oldı: Ta‘ zīm ola AÜ, M, AK₁

³⁴⁸292a - Anı gördi: Gördi MK₅

³⁴⁹293a - Görüben: Gören AÜ, AK₁ / Gördi M / Göricek K

³⁵⁰293b - Ḥasūd olanlar anda oda yandı: Ḥasūd oldı anlar kim yerindi: MK₁

³⁵¹295b - Bizüm cānımızdan: Cānımızdan bizüm MK₁

296. Nedendir buña böyle ‘ izz ü hürmet³⁵²
Dağı bu aşl libās hem ‘ Arabī at³⁵³
(Buna böyle saygı ve hürmet nedendir? Bu güzel elbise hem Arap atı [nedendir?])
297. Revādur ol size eyleye hıdmet³⁵⁴
Bile hıdmetiñüz cānına minnet
(“O[nun] size hizmet etmesi revadır, [o sizin] hizmetinizde olmalı, [bu hizmet onun] canına minnet.)
- 15a
298. Sen aña hıdmet eyleyüb n’idersin³⁵⁵
Ki kendi kendüni taħfıf idersin³⁵⁶
(Sen ona hizmet edip ne edersin; ki kendi kendini küçültürsün.)
299. Bu sözleri işitdi Meysere çün
Didi kim ne sözüñüz var yā mel‘ ün³⁵⁷
(Meysere bu sözleri işitin “Ne sözünüz var ey lanetliler!” dedi.)
300. Bu şamu māl u milk cümle anuñdur³⁵⁸
Bilüñ Ĥadice dağı kim anuñdur³⁵⁹
(Bu bütün mal ve mülk onundur, bilin ki Hatice de onundur.)
301. Bilürseñ ben dağı anuñ şulıyam
Ki aqçesiyle alınmış şulıyam
(Bilirsin ben de onun kuluyum ki [onun] parasıyla alınmış kuluyum.)
302. Ne kim hüküm ide ben anı şulıram³⁶⁰
Velikin ben dağı şöyle bilürem
(Ne ki hükmederse ben onu yaparım; ama ben de şöyle bilirim.)
303. Şamu maħlūqdan ulıdur Muħammed
Ĥağ’uñ sevgüli şulıdur Muħammed
(Muhammed Bütün yaratılanlardan uludur; Muhammed Allah’ın sevgili kuludur.)

³⁵²296a - Nedendir: Nedir MK₅; ‘ İzz ü hürmet: ‘ İzz-i hürmet İAE, MK₂ / ‘ İzzet ü hürmet MK₃

³⁵³296b - Libās: Eşvāb M; Hem ‘ Arabī at: ‘ Arabī at İAE, M, MK₅, AK₂, P

³⁵⁴297a - Ĥidmet: Ĥürmet MK₃

³⁵⁵298a - Ĥidmet eyleyüb: Eyleyüb hıdmet M

³⁵⁶298b - Kendi kendüni: Kendüni AÜ

³⁵⁷299b - Ne sözüñüz: Sözüñüz MK₃

³⁵⁸300a - Bu şamu: Şamu bu M; Māl u milk: Māl-ı mülk İAE, AÜ, MK₂, MK₃, AK₁, P / Māl mülk AK₂

³⁵⁹300b - Dağı kim: Dağı hem İAE, AÜ, M, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dağı K

³⁶⁰302a - Ne kim hüküm ide: Ne ki hüküm eyleye AÜ, M, AK₁; Ben anı: Anı M

304. Hâk' uñ sevgüli kulu gerçi çokdur
Velîkin Muştafâ maħbûb-ı Hâkdur³⁶¹
(Gerçi Allah'ın sevgili kulu çoktur fakat Mustafa Allah'ın sevgilisidir.)
305. Kâmu düşmen bu sözleri işitdi
Hâsed nârına yanuban tûtuşdı³⁶²
(Bütün düşman bu sözleri işitti; kıskançlık ateşiyle yanıp tutuştu.)
306. Ebû Bekr bu sözleri fûrâvân
İşidüb itdi taħsîn şad-hezârân³⁶³
(Ebu Bekir bu sözleri işitip yüz binlerce [kez] takdir etti.)
307. Didi yâ Meysere ne hoş didigün³⁶⁴
Be-ğâyet hûb toğrı söyledigün³⁶⁵
([Ebu Bekir] "Ey Meysere, dediğin ne hoş[tur]; söylediğin son derece güzel, doğru[dur]." dedi.)
308. Yüzüñ aķ âferin ey merd-i ' âlem
Ki kılduñ düşmenüñ bağrını pür-ğam
(Ey alemin doğru sözlü olanı! Aferin, yüzün ak [olsun] ki düşmanın göğsünü kederle doldurdun.)
- 15b
309. Yola oldılar andan çün revâne
Varuban kındılar bir hûb mekâna³⁶⁶
(Ondan [sonra] yola koyuldular; varıp bir güzel mekâna yerleştiler.)
310. Ki andan gitdiler günlerde bir gün
Ki Buhrâ deyrine irişdiler çün³⁶⁷
(Ki ondan [sonra] günlerden bir gün gittiler; Buhra'nın kilisesine ulaştılar.)
311. O deyr içinde bir râhib var idi³⁶⁸
Aña Buhrâ-yı râhib dirler idi³⁶⁹

³⁶¹304b - Maħbûb-ı Hâkdur: Maħbûb u Hâkdır MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

³⁶²305b - Nârına: Odına K; Yanuban: Yanub MK₄

³⁶³306b - İtdi: Oğudı MK₅; Şad-hezârân: Ol an AÜ, AK₁ / Anı ol an M / Şâd B

³⁶⁴307a - Didigin: Didiniz M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

³⁶⁵307b - Söyledigün: Söylediniz M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

³⁶⁶309b - Hûb: Hoş AK₂, P

³⁶⁷310b - Ki Buhrâ deyrine: Ki Buhrâ derine AÜ, AK₁ / Buhrâ deyrine M / Buhrâ yerine MK₅

Kaynaklarda Bahira veya Buhayra olarak geçmektedir. Metinde Buhrâ biçiminde kullanıldığı için metne bağlı kalınmıştır.

³⁶⁸311a - Deyr: Der AÜ, K, AK₁

³⁶⁹311b - Aña Buhrâ-yı râhib: Aña Buhrâ-yı der-râhib AÜ, AK₁ / Buhrâ râhib adına M

(O kilise içinde bir rahip vardı; ona Rahip Buhra derlerdi.)

312. K̄amu ḥalk̄ anı işidüb bilmiş idi³⁷⁰
Anuñ vaşfi cihāna ṭolmuş idi
(Bütün halk [onu] işitip bilmişti; onun nitelikleri [bütün] dünyaya dolmuştu.)
313. ʿİbādet eyler idi meskeninde
Ki k̄ā'im olmuş id'İsī şer'inde³⁷¹
(Evinde ibadet ederdi; İsa peygamberin yolundan giderdi.)
314. Be-her yevm aḥşama dek şā'im idi³⁷²
Giceler şubḥa deñlü k̄ā'im idi³⁷³
(Her gün akşama kadar oruçluydu; gecelerden sabaha dek ibadet ederdi.)
315. Anuñ işi ki ʿilmile ʿibādet³⁷⁴
Oḫuyub yazmaḫ ü ḥalvet riyāzet³⁷⁵
(Onun işi ki ilim ile ibadet [etmek], okuyup yazmak ve halvette [olmak] ve nefsini köreltip ibadet etmektir.)
316. Meger Tevrāt içinde Muştāfā'yı³⁷⁶
Daḥı İncil'de hem ol bedr ayı³⁷⁷
(Meğer Mustafa'yı Tevrat'ın içinde hem o dolunay gibi parlak yüzlü olanı İncil'de de [görmüştü].)
317. Tamāmet oḫuyub hem bilmiş idi³⁷⁸
Derūndan aña müştāk olmuş idi
(Tamamını okuyup bilmişti; derinden onun hasretini çekmişti.)
318. Nice idüğini na't-ı şıfātın
Daḥı anuñ güzide mu'cizātın
(Niteliklerinin övgülerinin nasıl olduğunu [ve] onun seçkin mucizelerini de [bilirdi].)

³⁷⁰312a - Anı işidüb: İşidüb M, MK₃, MK₅, B

³⁷¹313b - K̄ā'im olmuş idi ʿİsī şer'inde: K̄ā'im idi ʿİsī şer'inde M

³⁷²314a - Yevm: Gün M, K

³⁷³314b - Şubḥa deñlü: Şubḥ olunca AÜ, M, AK₁ / Deñlü B

³⁷⁴315a - İş i ki: İşiydi K / İş i MK₃

³⁷⁵315b - Oḫuyub yazmaḫ vü ḥalvet riyāzet: Oḫuyub yazmaḫ hem ḥalvet riyāzet M / Oḫuyub yazmaḫ ḥalvet riyāzet K, MK₅

³⁷⁶316a - Meger: Meger kim AÜ / Meger ki M, AK₁

³⁷⁷316b - Bedr ayı: Bedr-i ay AÜ / Bedr ayı ey M / Bedr ü ayı AK₁ / Neydānı AK₂, P

³⁷⁸317a - Hem: Vü K

319. Cihān anuñ için oldu muḥaqqak³⁷⁹
Daḥı ḥūr u kuşūr cennet u uçmak³⁸⁰
(Hiç şüphesiz dünya, huri, köşkler, cennet ve bahçeler onun için [var] oldu.)
- 16a
320. Geleceğin daḥı aḥir zamānda
Ola bu ḥalkı-ı ‘ālem aña bende³⁸¹
(Dünyanın son zamanlarında geleceğini de bu dünyanın halkının ona kul olacağını da [bilirdi].)
321. Kāmu peygām-ber anuñ ‘izzetine
Gireler cennete anuñ hürmetine
(Bütün peygamberler onun yüceliğine ve onun hürmetine cennete girecekler.)
322. Toğısar Mekke şehri içre ol mäh³⁸²
Yaḥin ḳaldı mu‘ayyen oluñ āgāh³⁸³
(O ay Mekke şehri içinde doğacaktır; [onun doğacağı zamana] az kaldı; haberdar olun.)
323. Ki ḳanda giderise bilgil anı
Ola bir pāre bulut sāyebānı
(Bir parça bulut onun gölgeliği olacak ki nereye giderse onu tanı.)
324. Daḥı hem kārubān ile gideceğin³⁸⁴
Bu yollarda ne ḳılub n’ideceğin
(Bu yollarda ne yapıp edeceğini de kervan ile gideceğini de [bilirdi].)
325. Tamāmet ‘ilm içinde görmüş idi
Anuñcün aña gönül virmiş idi
(Onun tamamını ilim içinde görmüştü; onun için ona gönül vermişti.)
326. Mūnācāt eyleyüb didi İlähī
Ki sensin cümle maḥlūkuñ ilāhı
(Allah’a yalvarıp “İlahi, bütün yaratılanların ilahı sensin.” dedi.)

³⁷⁹319a - Muḥaqqak: Bil muḥaqqak AÜ, M, AK₁

³⁸⁰319b - Ḥūr u kuşūr cennet-i uçmak: Ḥūrī ve ḳaşr-ı cennet uçmak İAE, AÜ, K, MK₄, AK₁, AK₂ / Ḥūrī ü kuşūr u cennet uçmak M, MK₃ / Ḥūrī u kuşūr cennet uçmak MK₂ / Ḥūrī ḳaşr-ı cennet u uçmak MK₅ / Ḥūrī ve ḳaşır cennet uçmak P

³⁸¹320b - Bu ḥalkı-ı ‘ālem: Ḥalkı-ı ‘ālem MK₅

³⁸²322a - İçre: İçinde MK₅, P; Ol mäh: O mäh MK₃

³⁸³322b - Āgāh: Aña AK₂

³⁸⁴324a - Daḥı hem kārubān ile gideceğin: Daḥı ḳārubānıla hem gideceğin İAE, K, MK₂, B / Daḥı hem kārubānıla geleceğin M

327. Cemî³ -i kullaruñ ma³ bûdı sensin
Çamu ³ âbidlerüñ maqşûdı sensin
(Bütün kullarının ilahı sensin, bütün kulluk edenlerinin yöneldiği sensin.)

328. Dikenden gül şadefden dür virensin³⁸⁵
Çamu halkı murâda irgürensın³⁸⁶
(Dikenden gül, sedefden inci verensin; tüm halkı isteğine erdirensin.)

329. Bu kemter kulunuñ oldur murâdı³⁸⁷
Esirge luğ idüb bu nâm u adı³⁸⁸
(Bu değersiz kulunun arzusu bu adı ve namı lütfedip esirgemendir.)

330. Dilerem ol zamâna irgüresin
Anuñ mağbûb cemâlin gösteresin³⁸⁹
(Dilerim [beni] o zamana ulaştırırsın; onun sevgili yüzünü gösteresin.)

16b

331. İlâhî sen beni andan ayırma
Resûli görmeyince cânım alma³⁹⁰
(İlahi, sen beni ondan ayırma; resulü görmeden canımı alma.)

332. Beni eyle hem anuñ ümmetinden
Hüdâ eyleme âhir himmetinden³⁹¹
(Beni hem onun ümmetinden eyle; [beni] sonsuz şefaatten ayırma.)

“fâ³ ilâtün / fâ³ ilâtün / fâ³ ilün”

333. Ger bu ³ âlem halkı dirse şubh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm³⁹²
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

334. Ger dileriseñ bula cânıñ şafâ
Vir şalavât ber-resûl-ı Muştafa³⁹³

³⁸⁵328a - Virensin: Viren sensin AÜ, AK₁

³⁸⁶328b - İrgürensın: İrgüren sensin AÜ, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

³⁸⁷329a - Oldur: Ol durur AÜ, AK₁

³⁸⁸329b - İdüb bu nâm u adı: İdüb bu ben ³ ibâdı İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B / İt işbu ³ ibâdı AÜ, AK₁ / Kıl işbu ibâdı M / İdüb ben ³ ibâdı AK₂, P

³⁸⁹330b - Mağbûb cemâlin: Mağbûb u cemâliñ MK₄, AK₁

³⁹⁰331b - Cânım: Cänımı İAE

³⁹¹332b - Âhir: Bir dem M

³⁹²Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

³⁹³Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)

335. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Nebî³⁹⁴
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Resûlür'r-rahîm³⁹⁵
(Sana selam olsun ey Nebi, sana selam olsun ey merhametli Resul!)
336. Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Kayyim³⁹⁶
Eş-şalâtü ve's-selâmu 'aleyke yâ Câmî'³⁹⁷
(Sana selam olsun ey ayakta tutan, sana selam olsun ey bütün her şeyi kendinde toplayan!)

“mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün”

337. Çün ol rāhib du'āyî öyle kıldı³⁹⁸
Du'āsı Hāq katında maqbûl oldu³⁹⁹
(Çünkü o rahip duayı öyle etti; duası Allah katında kabul oldu.)
338. Pes Allāhu Te'ālā kıldı taqdîr⁴⁰⁰
Muhammed'in yüzini göre ol pîr
(Öylece Allah Teâlâ o pire Muhammed'in yüzünü görmesini nasip etti.)
339. Ne vaktin gele Mekke kārübânî⁴⁰¹
Çıqub şavma'adan gözlerdi anı⁴⁰²
(Mekke kervanın ne zaman geleceğini ibadet ettiği yerden çıkıp gözlerdi.)
340. Baquban göremezdi ol buludî⁴⁰³
Zîrā anuñ beşāreti ol idi
(Bakıp o bulutu görmezdi çünkü onun nişanı oydu.)

³⁹⁴335a - Yâ Nebî: Yâ Nebiyyü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

³⁹⁵335b - Resûlür'r-rahîm: Resûlü'r-rahmete AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂ / Resûlü P

³⁹⁶336a - Yâ Kayyim: Yâ Kayyimü AK₁, AK₂, P

³⁹⁷336b - Yâ Câmî': Yâ Câmî'ü AK₁, AK₂, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baħr-i Āħer” başlığı vardır.

³⁹⁸337a - Çün: Çü K; Du'āyî: Bu du'āyî AÜ, AK₁; Öyle: Böyle M

³⁹⁹MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muhammeden Ta'zîmān / Şallu 'Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

⁴⁰⁰338a - Pes: Bes İAE

⁴⁰¹339a - Ne vaktin gele Mekke kārübânî: Baquban göremezdi ol buludî M / Ne vaktin gelse Mekke kārübânî K

⁴⁰²339b - Gözlerdi anı: Gözlerdi MK₅

⁴⁰³340a - Baquban göremezdi ol buludî: Ne vaktin gele Mekke kārübânî M; Baquban: Baqub K

341. Yine girüb oturub ħalvetine
Getürüb hem kitâbların ħatına
([Kendini] kitaplarının katına getirip ibadet yerinde oturdu.)
- 17a
342. Yine bir yıla dek ‘ aşık-ı ħayrân⁴⁰⁴
Dökerdi gözlerinden yaşıla ħan
(O tutkun aşık, yine bir yıla dek gözlerinde kan ile yaş dökerdi.)
343. Ki her yıl bunu böyle eyler idi
İlâhî sen müyesser ħıl dir idi⁴⁰⁵
(Ki her yıl bunu böyle yapardı; “İlahi sen [bunu bana] nasip et.” derdi.)
344. Bu ħâl üzre ki otuz yıldan artuħ
Aħardı gözi yaşı selden artuħ
(Bu hal üzerine ki otuz yıl geçtiğinden, gözünün yaşı selden fazla akardı.)
345. Ki her kimse yaħın gelse o deyre⁴⁰⁶
Gider olsa ticârete ya seyre⁴⁰⁷
(Ki her kimse o kiliseye yaħın [bir yere] gelse, ticarete ya da seyre gitse.)
346. İnerlerdi devesinden atından
Süvâr gitmezdi şavma‘ a ħatından⁴⁰⁸
(Devesinden atından inerlerdi. İbadethanenin katından geçmeden gitmezlerdi.)
347. Ķamu ħalk aña müştâħ idi ey cân⁴⁰⁹
Velîkin kendüzin ħılurdi pinhân⁴¹⁰
(Bütün halk onu arzuları ama [O] kendisini gizlerdi.)
348. Ki ħalkdan ‘ uzlet ider kendüzini⁴¹¹
Göremez degme kimseler yüzünü⁴¹²
(Ki kendisini halktan gizlerdi rastgele kimseler [onun] yüzünü göremezdi.)
349. Kim irdi anda Mekke kârübânı⁴¹³

⁴⁰⁴342a - Yine bir yıla: Yıla bir yıla M

⁴⁰⁵343b - Ķıl: Eyle İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂

⁴⁰⁶345a - O deyre: O yere MK₅ / Ol deyre AK₂

⁴⁰⁷345b - Ya seyre: Seyre AK₂, P

⁴⁰⁸346b - Süvâr: Sürer M, AK₁

⁴⁰⁹347a - Ķalk: Ķalkı İAE

⁴¹⁰347b - Pinhân: Nihân İAE

⁴¹¹348a - İder: İderdi K, MK₃ / İdüb M; Kendüzini: Kendüziyi MK₂

⁴¹²348b - Kimseler: Kimse MK₄

⁴¹³349a - Kim: Ki İAE, AÜ, M, AK₁

Varub bildirdiler Buḫrā'ya anı⁴¹⁴

(Ki o anda Mekke kervanı [oraya] ulaştı; onu varıp [hemen] Buhra'ya bildirdiler.)

350. Segirdüb savma' a üstüne çıktı⁴¹⁵

O gelen kārübāndan yaña baqđı⁴¹⁶

(Atlayıp ibadethanenin üstüne çıktı; o gelen kervana doğru baktı.)

351. Görür bir aq bulut kim kārübānda⁴¹⁷

Nereye gitse bile gider anda

(Kervanda bir beyaz bulut görür ki nereye gitse [o bulut] da oraya gider.)

352. Bilür taḫḫīk ki gelmişdür ol Aḫmed⁴¹⁸

Ki bunda zāhir olmuşdur Muḫammed

(Şüphesiz bilir ki o Ahmed gelmiştir; Muhammed burada açığa çıkmıştır.)

17b

353. Sevindiginden anuñ ' aklı gitdi

Yerinden kendüzin ' aşağı itdi⁴¹⁹

(Sevindiği için onun aklı başından gitti; kendisini ibadethaneden aşağı attı.)

354. Ḥaḫ'uñ ismini getürdi diline

Ḥaḫā gelmedi anuñ bir kılna

(Allah'ın adını diline getirdi; onun bir kılına [bile] zarar gelmedi.)

355. Segirdüb kārübāna qarşu vardı⁴²⁰

Gelürken kārübān ḥalkı anı gördi

(Atlayıp kervanın karşısına geldi; gelirken kervan halkı onu gördü.)

356. Ḳamusı atlarından inmiş idi

Yönünü şavma' aya tütmiş idi⁴²¹

(Hepsi atlarından inmişti; yönünü ibadethaneye doğru tutmuştu.)

⁴¹⁴349b - Bildirdiler Buḫrā'ya: Buḫrā'ma bildirdiler İAE, MK₄, MK₅ / Buḫrā'ya didiler M / Buḫrā'ya bildirdiler AK₂, P

⁴¹⁵350a - Segirdüb: Sekredüb İAE, AÜ, M, K, B, P

⁴¹⁶350b - O gelen: Ol gelen AK₂, P

⁴¹⁷351a - Kārübānda: Ḳārübāndan İAE

⁴¹⁸352a - Bilür: Bilüb MK₂; Taḫḫīk ki: Taḫḫīk kim İAE, AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Ol Aḫmed: Aḫmed İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴¹⁹353b - Yerinden: Deyrden M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ve yerden İAE; İtdi: Atdı M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴²⁰355a - Segirdüb: Sekredüb İAE, AÜ, M, K, B, P

⁴²¹356b - Tütmiş: Dönmiş AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

357. Kimi sürer yüzün toprağa inler⁴²²
 Kimi el kaldırub hâcet dilerler⁴²³
 (Kimi yüzünü toprağa sürer; hepsi el kaldırıp [Buhra'dan] bir dilek diler.)
358. Görürler ol ' azizün geldüğünü⁴²⁴
 Hem ol dem anda hazır olduğünü⁴²⁵
 (O azizin geldiğini [ve] o anda hazır olduğunu görürler.)
359. Gelüb bunlara çün viridi selâmı⁴²⁶
 Didi işidiñüz ey hâş u ' âmı⁴²⁷
 ([Buhra] gelip bunlara selam verdi; "Hepiniz işitiniz!" dedi.)
360. Yüki bunda koyub bize gelesiz⁴²⁸
 Ta' am hâzırladım gelüb yiyesiz⁴²⁹
 (Yükleri buraya bırakıp bize gelin; yemek hazırladım gelip yiyin.)
361. Didiler ey ' aziz n'ola varalım⁴³⁰
 Varub dergâhına yüzler sürelim
 ([Kervan halkı] "Ey aziz, ne olur gidelim, varıp onun dergahına yüzler sürelim."
 dediler.)
362. Ki Buhrâ şavma' aya döndi andan⁴³¹
 İrişdi meskenine şād u hāndān
 (Ondan sonra Buhra yüzünü ibadethaneye döndü, sevinçle ve gülerек ibadethaneye erişti.)
363. Niçe kırbān kesüb aşlar pişürdi⁴³²
 Hāq'a hāmd u şenā dilinde viridi
 (Birçok kurban kesip, yemekler pişirdi; Allah'a gönlünden dua ve övgüler verdi.)

18a

⁴²²357a - Yüzün: Yüzünü İAE; İnler: Ey yār İAE, AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁴²³357b - Kāmu: Kimi M, K

⁴²⁴358a - Geldiğini: Geldiğın AK₂, P

⁴²⁵358b - Olduğın: Olduğın AK₂, P

⁴²⁶359a - Çün viridi: Viridi çün MK₂/ Viridi MK₅; Selâmı: Selâm İAE, AÜ, M, MK₄, AK₁

⁴²⁷359b - Didi işidiñiz: Didi işidiñ İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Didi kim

işidiñiz M, K; Hâş u ' âmı: Hâş u ' âm M, AK₁, B / Hâşı u ' âmı K, P

⁴²⁸360a - Gelesiz: Gelesin AK₁

⁴²⁹360b - Gelüb yiyesiz: Böyle bilesiz İAE / Şöyle bilesiz AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Şöyle bilesin AK₁

⁴³⁰361a - Ey ' aziz n'ola: N'ola ey ' aziz MK₃

⁴³¹362a - Ki Buhrā: Buhrā M

⁴³²363a - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂

364. Hemān-dem indürüben yüklerini
Dirüb bir yere cümle varlarını
(Hemen o an yüklerini indirip bütün varlarını bir yere topladılar.)
365. umāş beklemege odılar ādem⁴³³
Muḥammed bile alsun didiler hem
(Kumaşları beklemeğe bir adam koydular. Muhammed hem de burada kalsın dediler.)
366. Yürüyüb oldılar andan revāne⁴³⁴
Ulular şadra geçdi kāmūrāne
(Ondan sonra yürüyüp gittiler; büyükler dileklerine ulaşmış bir halde köşeye geçtiler.)
367. Ki Buḥrā ḥāzır itmişdi a‘ āmi⁴³⁵
Didi kim geldiñüz mi heb tamāmi⁴³⁶
(Buhra yemeği hazır etmişti ki ‘‘Hepiniz, tamamını geldiniz mi?’’ dedi.)
368. Ebū Cehl didi kim heb geldi bunda⁴³⁷
Buraya lāyık ādem yodur anda⁴³⁸
(Ebu Cehl ‘‘Hepimiz buraya geldik, burada buraya layık başka adam yoktur’’ dedi.)
369. Ebū Bekir didi kim ey ‘ azizüm
Ki bir yigit alubdur diñle sözüm⁴³⁹
(Ebu Bekir ‘‘Ey azizim! Bir yigit kalmıştır dinle sözümü.’’ dedi.)
370. Adı anuñ Muḥammed Muşṭafā’dır⁴⁴⁰
Yüzün görmek anuñ ‘ ayn-ı şafādır
(Onun adı Muhammed Mustafa’dır; onun yüzünü görmek mutluluğun kaynağıdır.)
371. amumuzdan anuñ aşlı ulıdur
Anuñla hem-dem olmak sevgilidir
(Onun aslı hepimizden yücedir; onunla dost olmak sevgilidir.)

⁴³³365a - odılar ādem: Bunda bir ādem M / orlar ādem K

⁴³⁴366a - Yürüyüb oldılar andan: Yürüb vardılar andan İAE / Yürüb vardılar anda AÜ, MK₂ / Yürüyüb andan oldılar M / Yürüyüb vardılar anda K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁴³⁵367a - Ki Buḥrā: Buḥrā M

⁴³⁶367b - Kim: Ki MK₂, MK₅

⁴³⁷368a - Didi kim: Didi M, MK₃, MK₅, AK₂, B, P; Geldi: Geldik İAE, AÜ, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁴³⁸368b - Ādem yodur: Yodur MK₃

⁴³⁹369b - Bir yigit: Biriñe MK₃

⁴⁴⁰370a - Adı anuñ: Anuñ adı M

372. İşitdi bu sözi Buhrā çü bildi⁴⁴¹
Muhammed'den yaña hem 'azm kıldı
(Çünkü Buhra bu sözleri işitti, bildi; Muhammed'e doğru yola çıktı.)
373. Görür ol aq bulut turur yerinde⁴⁴²
Kumâş turdığı yeriñ üzerinde
(Görür ki o beyaz bulut yerinde, kumaşların durduğı yerde durmaktadır.)
374. Hemîn 'azm eyleyüb segirtti vardı
Bu kavme ol nazar eyledi gördi
(Hemen yola çıkıp atlayarak [oraya] vardı; bu kavme doğru baktı, gördü.)
- 18b
375. Ki anda gördi serverüñ yüzini
Olub hayrân unuttı kendüzini
(Ki o anda o ulu kişinin yüzünü gördü; [ona] hayran olup kendisini unuttu.)
376. Görür kim berq urur alnındaki nür
Mişal olmaz aña cennetteki hür
(Görür ki (onun) alnındaki ışık şimşek gibi vurur; cennetteki huri ona benzemez.)
377. Yañağı gönca gülden dağı terdür⁴⁴³
Yüzi güneş anuñ alnı kamedür
(Yanağı yeni açılmış gülden daha tazedir; yüzü güneş onun alnı aydır.)
378. Dişi dürdür ruğı yâküt-ı aqmer⁴⁴⁴
Sözi sükker lebidür âb-ı Kevşer⁴⁴⁵
(Dişi incidir, yanakları kırmızı yakut; sözü tatlı, dudağı Kevser suyudur.)
379. Siyâh ebruları dönmiş hilâle
Didiler beñzemez haddine lâle⁴⁴⁶
(Siyah kaşları hilale benzemiş; yanağına lale benzemez dediler.)

⁴⁴¹372a - Bu sözi Buhrā çü bildi: Bu sözi Buhrā çün bildi AÜ, AK₁ / Çün Buhrā sözi bildi M / Bu sözi çü Buhrā bildi MK₅

⁴⁴²373a - Durur yerinde: Yerinde İAE / Dağı yerinde AÜ, M, K, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Hem yerinde MK₅

⁴⁴³377a - Dağı terdür: Terdir İAE

⁴⁴⁴378a - Dürdür: Dür İAE, K, MK₅ / Düri dağı AÜ, M, AK₁, P / Düri MK₂, MK₃, MK₄; Yâküt-ı aqmer: Yâküt u aqmer İAE, AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, P / Yâküt aqmer MK₂, AK₂

⁴⁴⁵378b - Lebidür: Lebi ve İAE / Lebi düri AK₂

⁴⁴⁶379b - Didiler beñzemez: Diler kim beñzeye İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅ / Diyeler kim beñzeye AÜ, MK₂, AK₁, AK₂ / Diyeler beñzeye M / Diler kim beñzeye P

380. Gören ‘aynın olur vâlih u hayrân⁴⁴⁷
Olur ‘ışıkla anuñ bağıri biryân
(Gözlerini gören şaşkın ve hayran olur; onun aşk ile göğsü kebab olur.)
381. Şanasın servidür ol kıadd-i bālā⁴⁴⁸
Muşavver hūb yaratmış Hāḡ Te‘ ālā⁴⁴⁹
(O uzun boynunu servi sanırsın; Hak Teâlâ [onu] güzel bir şekilde yaratmış.)
382. Nereye uğrasa idi o server⁴⁵⁰
Ḳoḡardı haftaya dek misk ü ‘anber⁴⁵¹
(O ulu kişi nereye uğrasa [gelecek] haftaya deġin [etraf] misk ve amber kokardı.)
383. Hemīn-dem gördi Buḡrā ‘aḡlı gitdi⁴⁵²
Yine ‘aḡlını dirüb ġayret itdi
(Hemen Buhra onu gördü, akli [başından] gitti; yine gayret edip aklını [başına] topladı.)
384. Birazdan ‘aḡlını başına derdi
Elin öpüb yüzün yüzine sürdi⁴⁵³
(Birazdan aklını [başına] topladı; elini öpüp yüzünü yüzüne sürdü.)
385. Didi ey benim ārzū eylediġim
Gice gündüz yolını gözlediġim⁴⁵⁴
(“Ey benim arzu eylediġim, gece gündüz yolunu gözlediġim!” dedi.)

“Şi‘ r-i Beyt-i Buḡrā”

386. Otuz yıldan beri ḡasret yaşını⁴⁵⁵
Dökerdi gözlerüm ey mihribānum⁴⁵⁶

⁴⁴⁷380a - Vâlih u hayrân: Vâlih-i hayrân İAE / Vâlih hayrân K

⁴⁴⁸381a - Ol: Ola MK₂

⁴⁴⁹381b - Yaratmış: İtmiş MK₅

⁴⁵⁰382a - Uğrasa idi: Varub uğrasa M; O: Ol MK₂

İAE nüshasında bu mısra bulunmamaktadır.

⁴⁵¹382b - Ḳoḡardı: Ḳoḡar MK₅; Haftaya dek: Üç güne dek K / Haftaya MK₃; Misk ü ‘anber: Misk-
i ‘anber M, K, MK₂, MK₄, MK₅, P / Misk ‘anber AK₂

⁴⁵²383a - Hemīn-dem: Hemīn M

Bu beyit MK₁ nüshasında yoktur.

⁴⁵³384b - Yüzün yüzine: Yüzünü yere AÜ, AK₁

⁴⁵⁴385b - Gözlediġim: Beklediġim M

AÜ ve AK₁ nüshalarında bu beyitten sonra “Buḡrā-yı Beyt-i Buḡrā”, M nüshasında ise
“Şi‘ r-i Beyt-i Buḡrā” şeklinde başlık vardır.

⁴⁵⁵386a - Yaşını: Yaşını dökdüm MK₅ / Yaşını gözlerim P

⁴⁵⁶386b - Dökerdi: Buḡrā daḡı dökerdi AK₂, P

(Ey güler yüzlüm, gözlerim otuz yıldan beri hasret yaşını dökerdi.)

19a

387. Seniñ ‘ ışkıñla geçmişdür bu ‘ ömrüm ⁴⁵⁷
Seniñ şevkiñle devr ider zamānum
(Bu ömrüm senin aşkınla geçmiştir; senin arzunla zamanım devretmiştir.)
388. Bi-ḥamdi’llāh müyesser oldı āḥir
Bī-çāre bülbüle sen gül-sitānım
(Allah’a şükürler olsun sonunda nasip oldu; [ben] çaresiz bülbüle sen gül bahçemsin.)
389. Giceler şubḥa deñlü ḥasretiñle⁴⁵⁸
Eridür taşları āḥ u feğānım⁴⁵⁹
(Gecelerden sabaha kadar [senin] hasretinden ahlarım ve inlemelerim taşları eritir.)
390. Tazarru‘ lar kılub dergāh-ı Ḥaḫdan
Seniñ didārıñ idi ārzūmānım
(Yalvarıp Allah’ın katından istediğim senin yüzünü [görmekti].)
391. Eger yazarlarısa āḥ u zārım⁴⁶⁰
Ḳalem şerḥ idemezdi dāsītānım
(Eğer ahlarımı ve bağırırlarımı yazarlarsa [benim bu] destanımı kalem yazamazdı.)
392. Kitāblarda okuyub bilmiş idüm
Seniñ evşāfiñ ey faḫr-i cihānım⁴⁶¹
(Ey kâinatın iftihar kaynağı senin özelliklerini kitaplarda okuyup bilmiştim.)
393. Bu şi‘ ri okuyub didi kim ey yār⁴⁶²
Seniñçündür bu ḥidmetler ne kim var⁴⁶³
([Buhra] bu şiiri okuyup “Ey yar, her ne var ise bu hizmetler senin içindir.” dedi.)

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḫammeden Ta‘ zīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

⁴⁵⁷387a - Geçmişdür: Geçmiş idi İAE

⁴⁵⁸389a - Giceler: Gice AK₂

⁴⁵⁹389b - Āḥ u feğānum: Āḥ-ı feğānım İAE, MK₄, P / Āḥ feğānım K, AK₂

⁴⁶⁰391a - Yazarlarısa: Yazarısa AÜ, AK₁; Yazarlarısa āḥ u zārım: Yazmak murād olaydı ḥālim M / Yazarlar ise āḥ u feğānım MK₅ / Yazarlar ise āḥ-ı zārım AK₂, P

⁴⁶¹392b - Ey faḫr-i cihānım: Faḫr-i cihānım AK₂

⁴⁶²393a - Şi‘ ri okuyub didi kim: Şi‘ ri okudı çün didi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Şi‘ ri okuyub didi ki M / Şi‘ ri okudı çü didi AK₁

⁴⁶³393b - Kim: Ki M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

394. Muḥammed'in elini eline aldı
Hemān-dem ṭoġrı ŧavma' aya geldi⁴⁶⁴
(Muhammed'in elini eline alıp hemen ibadethaneye doġru geldi.)
395. Ŗamunuñ üzerine kıldı taḳdīm
Ebū Cehl diledi kim men' ideyim
(Hepsinin üzerine takdim etti; Ebu Cehil [Muhammed'in] men edilmesini istedi.)
396. Didi Buḫrā aña kim ne sözüñ var⁴⁶⁵
Ki söylemege ey la' in[-i] murdār⁴⁶⁶
(Buhra, ona "Ey lanetli ve iġrenç [kişi]! Ne sözün var?" dedi.)
397. Ḥiṭāb idüb didi diñleñ bu sözi⁴⁶⁷
Ki da' vet eylemişim cümleñüzi⁴⁶⁸
([Davetlilere] hitap edip "Bu sözü dinleyin ki ben hepinizi davet etmişim." dedi.)
- 19b
398. Muḥammed için olmuşdur ziyāfet
Ben itmezdim size zerrece raġbet
(Bu ziyafet Muhammed için olmuştur [yoksa] ben size zerrece raġbet etmezdim.)
399. Daġı ben böyle iderdim ŧehādet⁴⁶⁹
Muḥammed'dür aŧıl ehl-i sa' ādet
(Ben böyle ŧehadet ederdim; asıl mutluluk ehli Muhammed'dir.)
400. Bilüñ āḫir zamān peygām-beridür
Daġı cümle nebīler serveridür
(Bilin [ki O] son zaman peygamberidir ve dahi bütün nebilerin öncüsüdür.)
401. Bunuñ yüzi ŧuyına kā'inātı
Ḥüdā ḫalk eylemişdür mümkināti⁴⁷⁰
(Allah Muhammed'in yüzü suyu [hürmetine] bütün varlıkları yaratmıştır.)

⁴⁶⁴394b - Ṭoġrı ŧavma' aya: ŧavma' aya ṭoġrı İAE

⁴⁶⁵396a - Didi Buḫrā aña kim: Buḫrā aña didi M / Didi Buḫrā kim MK₅

⁴⁶⁶396b - La' in: Mel' ün M

⁴⁶⁷397a - Dinleñ: Dinle MK₅

⁴⁶⁸397b - Ki: Ki ben MK₅

⁴⁶⁹399a - Böyle iderdim: İderem böyle AÜ, M, AK₁ / Böyle iderem MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂,

P

⁴⁷⁰401b - Mümkināti: Kā' ināti MK₅

402. Eger bu olmasaydı olmaz idi⁴⁷¹
Cihāna cinn ü âdem gelmez idi⁴⁷²
(Eğer O olmasaydı [hiçbir şey] olmazdı; bu dünyaya cin ve insan gelmezdi.)
403. Bu sözleri didi vü daḥı ṭurdi⁴⁷³
Varub bu ḥalka tiz ni' met getürdi
(Bu sözleri dedi ve durdu; varıp bu halka çabucak nimet getirdi.)
404. Yenildi vü içildi dürlü ni' met
Du' ā kılındı vü tağıldı şoḥbet⁴⁷⁴
(Çeşitli nimetler yenildi ve içildi; dua edildi ve sohbet dağıldı.)
405. Ṭurı gelüb icâzet dilediler
Hemişe himmetiñ olsun didiler
(Gelip izin istediler; daima yardımın olsun dediler.)
406. Ṭurub Muḥammed'i gönderdi vardı
Yine tekrâr yüzün yerlere sürdi
([Buhra] durup Muhammed'i gönderdi [yanına] vardı yine yüzünü yerlere sürdü.)
407. Budur senden dileğim yâ Muḥammed
Çaçan kim saña irişür nübüvvet⁴⁷⁵
(Ey Muhammed, senden dileğim budur ki sana peygamberlik erişir.)
408. Beni de ümmetinden eyleyesin
Yarın şefâ' atinle toylayasın
(Beni de ümmetinden eyleyesin; yarın [mahşerde] şefaatinle ağırlayasın.)
- 20a
409. Şükürler eyleyüb didi ki ey mäh⁴⁷⁶
Murâda irmişem el-ḥamdu li'llâh
(Ey ay [yüzlü!], şükürler edip Allah'a hamd olsun arzuma ulaşmışım.)
410. Tazarru' lar ile ayrıldı Buḥrâ

⁴⁷¹402a - Eger: Ger İAE

⁴⁷²402b - Cinn ü âdem: Cinn ve âdem AÜ, MK₃, B, P

⁴⁷³403a - Bu sözleri didi vü daḥı ṭurdi: Bu sözi eyle didi ṭurdi İAE / Bu sözleri didi daḥı ṭurdi K /
Bu sözile didi ve daḥı ṭurdi P

⁴⁷⁴404b - Kılındı: Kııldı AÜ, M, AK₁; Vü tağıldı: Ṭağıldı MK₅

⁴⁷⁵407b - İrişür: İrsün K

⁴⁷⁶409a - Ki: Kim AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

Feġānından ʔolardı ʔaġ u ʔaħrā⁴⁷⁷

(Buhra oradan baġırışlar içinde ayrıldı; daġ ve ʔöl [onun] figanıyla doldu.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

411. Ger bu ‘ ālem ħalkı dirse subĥ u ʔām

Medĥ olunsa ĥaʔre dek olmaz tamām⁴⁷⁸

(Eġer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

412. Ger dileriseñ bula cāniñ ʔafā

Vir ʔalavāt resūl-ı Muʔṡafā⁴⁷⁹

(Eġer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)

413. Eʔ-ʔalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muĥtefī

Eʔ-ʔalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Muĥaffī⁴⁸⁰

(Sana selam olsun ey ardı sıra giden, sana selam olsun ey ardında toplanan!)

414. Eʔ-ʔalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resūlü’l-melāħim⁴⁸¹

Eʔ-ʔalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resūlü’r-raħāti⁴⁸²

(Sana selam olsun ey savaʔçı resul, sana selam olsun ey rahat ettiren!)

“mefā‘ ilün / mefā‘ ilün / fe‘ ülün”

415. ʔü yola kārübān oldı revāne⁴⁸³

Yine at ʔekdiler faħr-i cihāna⁴⁸⁴

(Çünkü kervan yola koyuldu; iftihar kaynaġına yine at verildi.)

416. Bular günlerde bir gün irdi ʔām’a

Ĥaber iriʔdi cümle ĥāʔ u ‘ āma

(Bunlar günlerden bir gün ʔam’a ulaʔtılar; bütün halka haber eriʔti.)

⁴⁷⁷410b - Feġānından: Eġānından P; ʔaġ u ʔaħrā: Kūh-ı ʔaħrā İAE, MK₄ / Kūh u ʔaħrā AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁ / Kūh ʔaħrā AK₂, P

⁴⁷⁸Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muħammeden Ta‘ zīmān / ʔallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” baʔlıġı vardır.

⁴⁷⁹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁴⁸⁰Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁴⁸¹414a - Yā Resūlü’l-melāħim: Yā Resūlü’l-delā‘ il AK₁

⁴⁸²Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

414b - Resūlü’r-raħāti: Resūlillāh İAE / Resūlü’r-raħmete AÜ, M, K, B
K nüshasında bu beyitten sonra “Baħr-i Āħer” baʔlıġı vardır.

⁴⁸³415a - ʔü yola: ʔün yola İAE, AK₂, P / ʔün bu yola AÜ

⁴⁸⁴415b - At ʔekdiler: ʔekdiler İAE, MK₃

417. Çıkuban ehl-i Şâm karşıladılar
Size Allāh mu‘în olsun didiler⁴⁸⁵
(Çıkıp Şam halkı karşıladılar; size Allah yardımcı olsun dediler.)
418. Varub hanlara kondılar tamāmi⁴⁸⁶
Oṭalar tutdılar heb hāş u ‘āmı
(Tamamı varıp hanlara yerleştiler; hepsi odalar tuttular.)
419. Şu deñlü fā‘ide itdi ki bunlar
Kimesne görmemiştir şöyle kim var⁴⁸⁷
(Kervan halkı, o denli faydalar ettiler ki böyle faydaları kimseler [daha önce] görmemiştir.)
- 20b
420. Didiler kim gelürüz bunda biz çok⁴⁸⁸
Ki böyle fā‘ide itdigimiz yok
(Biz burada çok geliriz ki böyle bir yararımız yok.)
421. Ebū Bekr didi Meysere’ye ey cān
Muḥammed ḥidmetindendür bu iḥsān⁴⁸⁹
(Ebu Bekir Meysere’ye “Ey can, bu ihsan Muhammed’in hizmetidir.” dedi.)
422. Didi Meysere gerçek söylediñüz
Muḥaḳḳaḳdur anı kim siz didiñüz⁴⁹⁰
(Meysere “Doğru söylediniz, bu söylediğiniz şüphesiz ki doğrudur.” dedi.)
423. Ki ben beni bileden beri ey şāh
Ticārete gelürem bunda her gāh⁴⁹¹
(Ey şah, ben kendimi bildiğimden beri her zaman ticarete gelirim.)
424. Ki böyle fā‘ide görmüş degülem
Bu işüñ sırrına irmiş degülem
(Ki böyle yarara görmüş değilim, bu işin sırrına ulaşmış değilim.)

⁴⁸⁵İAE nüshasında bu mısra yoktur.

⁴⁸⁶418a - Varub: Varuban MK₅

⁴⁸⁷419b - Kimesne: Kimse İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Kimseler B; Kim: Ki AÜ, M, MK₅, AK₁

⁴⁸⁸420a - Gelürüz bunda biz çok: Gelürüz kim bunda çok MK₅

⁴⁸⁹421b - Ḥidmetindendür: Ḥürmetindedir İAE / Ḥidmetinedir AÜ / Ḥizmetinden K

⁴⁹⁰422b - Anı kim siz: Anı kim size AÜ, AK₁ / Siz anı kim M

⁴⁹¹423b - Gelürem: Gelürdüm İAE / Gelürin K / Gelürüz MK₅

425. Ḥadīce'nün ḥisābsız oldı mālī⁴⁹²
Sevinüb Meysere buldı kemālī
(Hatice'nin malı hesapsız oldu; Meysere sevinip huzuru buldu.)
426. Cühūdlaruñ meger bayrāmı geldi⁴⁹³
Şhirden şamuları şaşra oldı
(Meğerse Yahudilerin bayramı gelmişti; hepsi şhirden gitmişti.)
427. Bular bir ulu şahrāya ŧonandı
Tenefler şurılıb şandīl uyandı⁴⁹⁴
(Bunlar bir büyük çöle toplandı; çadırlar kurulup kandiller yakıldı.)
428. Didiler gelüñüz biz de varalum
Nicesi bayrām iderler görelüm⁴⁹⁵
(Gelin biz de gidelim, nasıl bayramı kutlarlar görelim dediler.)
429. Ebū Bekr ile Meysere'Bū Süfyān⁴⁹⁶
Ki Mekke ulıları cümle a' yān
(Ebu Bekir, Meysere, Ebu Süfyan, Mekke büyüklerinin hepsi.)
430. Muḥammed'i bile aldılar ey yār⁴⁹⁷
Varalar seyr için ol gice bunlar⁴⁹⁸
(O gece [bayramı] seyretmek için Muhammed'i bile [yanlarına] aldılar.)
- 21a
431. Görürler ki şamu yeyüb işerler⁴⁹⁹
Ki bütler üstüne şacı şaşarlar
(Görürler ki hepsi yiyip işerler; putların üstüne saçı şaşarlar.)
432. Olar odlar yaşub secde iderler⁵⁰⁰

⁴⁹²425a - Oldı mālī: Oldı AK₂

⁴⁹³426a - Bayrāmı: Bednāmı AÜ, M, MK₂, AK₁, B

⁴⁹⁴427b - Tenefler: Çadırlar M, K; Şandīl: Şandīller İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P;
Uyandı: Yandı K

⁴⁹⁵428b - Nicesi bayrām iderler: Nicesi betnām eylerler AÜ, MK₂, MK₅, AK₁ / Nice bednām iderler
M / Nicesi bayrām eylerler K, MK₃, MK₄, AK₂

⁴⁹⁶429a - Ebū Bekr ile Meysere'Bū Süfyān: Ebū Bekr ile Meysere Ebū Süfyān AÜ, K, MK₂, MK₃,
MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Ebū Bekr ile Meysere Bū Süfyān M

⁴⁹⁷430a - Muḥammed'i bile aldılar ey yār: Muḥammed'i bilesince alurlar M / Muḥammed bile
aldılar ey yār MK₃

⁴⁹⁸430b - Varalar: Varırlar M / Vara MK₅

⁴⁹⁹431a - Görürler ki: Görür ki MK₅

⁵⁰⁰432a - Olar: Ulu AÜ, M, K, AK₁; Odlar: Āteş K

Ki bunlar adına Mecūsī dirler⁵⁰¹
(Büyük ateşler yakıp [ona] secde ederler ki bunların adına Mecusi derler.)

433. K̄amusı yeyüb içüb şād u ḥandān⁵⁰²
Kimi mest kimi serḥoş kimi ḥayrān
(Hepsi sevinçli ve gülererek yiyip içerler; [bunların] kimisi mest olmuş, kimisi sarhoş kimisi hayrandır.)

434. Muḥammed Muştafā çün bunı gördi
Ki bir kez bunlara karşı okurdu⁵⁰³
(Muhammed Mustafa bunları gördü; bir kez bunlara karşı [dua] okudu.)

435. K̄amunuñ ol sâ' at söyüñdi öd⁵⁰⁴
Niçenüñ qorḥusından şındı öd⁵⁰⁵
(O saat hepsinin ateşi söndü; birçoğunun korkudan ödü koştı.)

436. Niçe kim cehd idüb yaqamadılar⁵⁰⁶
Bize bu ne muşibetdür didiler⁵⁰⁷
(Uğraşıp ateşi [tekrar] yakamadılar; bize bu ne musibettir dediler.)

437. Ol itlerüñ var idi bir ulusı
K̄amunuñ iḥtiyārı sevgülisi
(O itlerin bir büyüğü vardı; [O] hepsinin [en] yaşlısı, sevgilisiydi.)

438. Didiler bize bildür bu ne ḥaldür
Bu işde cümlemüz heb bī-mecāldür⁵⁰⁸
([O'na] “Bu işte hepimiz güçsüzüz, bu ne haldir bize anlat.” dediler.)

439. Didi kim Mekke kavmini buluñuz
Muḥammed bunlaruñladır bilüñüz
([Büyükləri] “Mekke kavmini bulunuz, Muhammed onlardır biliniz.” dedi.)

440. Gelecekdir zīrā āḥir zamānda⁵⁰⁹
Gele hem kārübān kavmile bunda

⁵⁰¹432b - Ki bunlar: Bunlarıñ K

⁵⁰²433a - İçüb: İçün MK₂ / Şād u ḥandāñ: Şād-ı ḥandān AK₂, P

⁵⁰³434b - Bunlara: Butlara MK₂, MK₅; Okurdu: Oturdu M / Okudu MK₅ / Okur B

⁵⁰⁴435a - Ol: O M, K; Söyüñdi: Söñdi AÜ, M, AK₁

⁵⁰⁵435b - Niçenüñ: Niceniñ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂ / Nicesinin MK₅; Şındı: Şıddı AK₁

⁵⁰⁶436a - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁵⁰⁷436b - Bize bu ne: Bize bu AK₂, P

⁵⁰⁸438b - Heb bī-mecāldür: Bī-mecāldür AÜ, M, AK₁ / Hem bī-mecāldür MK₄, MK₅, AK₂, P

⁵⁰⁹440a - Gelecekdir zīrā: Gelecekdir İAE / Ki zīrā gelecek M

(Son zamanda [dünyaya] gelecektir; kervan halkı ile hem buraya gelecektir.)

441. Muḥammed'îñ gelecegi zamānı
İrişmişdir budur anuñ nişānı
(Onun işareti budur; Muhammed'in geleceği zaman gelmiştir.)
- 21b
442. Naẓarı irdi çü putlara yaqın⁵¹⁰
Söyüñdi odı qandillere baqın⁵¹¹
(Putlara baktı, ateşi söndürdü kandillere bakın.)
443. Bilüñüz kim cihāna ol geliser⁵¹²
Qamu dīnleri heb bātil qılısar
(Biliniz ki O dünyaya gelecek; bütün dinleri geçersiz kılacak.)
444. Nişānın deyüvirdi bir bir anuñ
Didi ol bundadur taḥqīk inanuñ
(Onun işaretlerini bir bir anlattı; “Şüphesiz o buradadır, inanın.” dedi.)
445. Anuñ hükmi tuta cümle cihānı
Musahḥar eyleye kevn ü mekānı⁵¹³
(Onun hükmü bütün dünyaya yayılacak; kâinatı ele geçirecek.)
446. Ki ‘ asker cem‘ idüb kılıç çeke ol⁵¹⁴
Nice başlar kesüb qanlar döke ol⁵¹⁵
(O ki asker(leri) toplayıp kılıç çekecek; birçok başı kesip kanlar dökecek.)
447. Bu sözleri çün işitdi bu itler⁵¹⁶
Aradı Mekke qavmin ol pelīdler⁵¹⁷
(O itler bu sözleri işitti; o alçaklar Mekke kavmini aradı.)
448. Be-ğāyet Meysere'ye qorqu düşdi

⁵¹⁰442a - Çü putlara: Putlara İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Çün bunlara M / Bunlara AK₁

⁵¹¹442b - Söyüñdi odı: Söñdi odı AÜ, AK₁ / Söñdi odlar M / Söyüñdi âteş K; Qandillere: Qandiller İAE, AÜ, M, K, MK₄, AK₁, AK₂, P; Baqın: Yaqın AÜ, M, K, AK₁, AK₂, P

⁵¹²443a - Kim: Ki İAE, MK₂, MK₄

⁵¹³445b - Kevn ü mekānı: Kevn-i mekānı İAE, AÜ, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Kevn mekāñı K, MK₂

⁵¹⁴446a - Çeke ol: Çeke MK₅

⁵¹⁵446b - Nice: Niçe AÜ, AK₁, AK₂, P; Döke ol: Döke MK₅

⁵¹⁶447a - Bu sözler: O bu sözi B; Çün işitdi bu itler: İşitdi çün ol itler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

⁵¹⁷447b - Qavmin: Qavmini MK₃, B; Ol pelīdler: Pelīdler B

Ebū Bekr'e dađı ĥavfı iriřdi⁵¹⁸
(Sonunda Meysere'nin [içine bir] korku düştü; Ebu Bekir'e de korku erişti.)

449. Alub Meysere ol faĥr-i cihānı
Ki cübbe altına řaĥladı anı
(Meyser, O kâinatın iftihar kaynağını alıp cübbesinin altına sakladı.)
450. Be-ġāyet ceĥd idüb bulamadılar⁵¹⁹
Ki ĥanda idügün bilemediler
(Çok uğraşıp bulamadılar; nerede olduğunu bilemediler.)
451. Dönüb kārübāna itdiler ĥaber tīz
Ėamu oĥalarına gitdiler tīz⁵²⁰
(Hemen dönüp kervana haber verdiler; hepsi hemen odalarına gittiler.)
452. O gice kārübān oldı revāne⁵²¹
Güneş şoğuncaya dek bu cihāna⁵²²
(O gece kervan yola koyuldu; bu dünyaya güneş doğuncaya kadar [yola devam ettiler].)
453. Bular ĥaĥ^c eylediler bir ĥonaĥ yer⁵²³
Selāmet ĥurtulub anda yigid-ber⁵²⁴
(Yaşlı [ile] genç sağlam bir şekilde kurtulup bir konaklık yeri geçtiler.)
- 22a
454. Yüridiler ĥamusı ĥona göçe
Cemī^c an řād u ĥandān yiye içe⁵²⁵
(Hepsi dura kalka, gülererek ve mutlu yiyip içip yürüdüler.)
455. Yaĥmın ĥalmıřdı Mekke üç ĥonaĥ yer⁵²⁶
Neler ĥılur görüñ ol Ėayy u Ėādir⁵²⁷
(Mekke'ye üç konaklık bir yer kaldı; O bütün varlıklara hayat kaynağı olan ve mutlak kudret sahibi Allah gör neler yapar.)

⁵¹⁸448b - Ėavfı: Bīñ ĥavf İAE, AÜ, MK₃, MK₄ / Pek ĥavf M, K, AK₁, AK₂, P / Ėavf pek MK₂

⁵¹⁹450a - Be-ġāyet: Ėāyet İAE

⁵²⁰Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

⁵²¹452a - O gice: Ol gice MK₅, AK₂, P

⁵²²452b - Dek bu cihāna: Değin cihāna K

⁵²³453a - Bular: Bunlar K, MK₅

⁵²⁴453b - Yigid-ber: Yigid-bīr İAE, MK₃ / Yigid-pīr AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁵²⁵454b - Cemī^c an: Cem^c isi M, AK₂, P / Cem^c i K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / řād u ĥandān: řād-ı ĥandān AK₂, P

⁵²⁶455a - Ėalmıřdı Mekke: Ėaldı Mekke'ye B; Üç: Bir AÜ, M, AK₁; Ėonaĥ yer: Ėonaĥ MK₅

⁵²⁷455b - Ėayy u Ėādir: Ėayy u Ėallāĥ MK₅ / Ėaĥ Ėādir AK₂, P

456. amu Mekke ulular derildi⁵²⁸
Ki cümle Meysere atına geldi
(Bütün Mekke büyükleri toplandı; hepsi Meysere'nin katına geldi.)
457. açan kim ol yere gelseler ey yār
alarlar buradan müjdeci bunlar ⁵²⁹
(Ne zaman ki onlar o yere varsalar buradan bir müjdeci gönderirler.)
458. Ki Meysere alem aldı eline
Getürdi Allāh adını diline
(Ki Meysere eline kalem aldı; Allah adını diline getirdi.)
459. adīce ātūn'a tīz yazdı nāme
Ne günü varub irdigüni ām'a ⁵³⁰
(Hatice Hatun'a mektup yazdı; am'a hangi gün varıp eriştiklerini [bildirdi].)
460. Daı Burā hikāyetin tamāmi⁵³¹
Nice onuqladığın āş u 'āmi ⁵³²
(Buhra hikayesinin tamamını, (kervan) halkını nasıl konuk ettiğini.)
461. Bu seferde daı hem kārubānuñ⁵³³
Nicesi fā'ide itdüğün anuñ ⁵³⁴
(Bu sefer kervanın birçok kār ettiğini.)
462. Daı hem ol cühūdlar bayrāmında⁵³⁵
Didi hem nicesi olmuşdur anda⁵³⁶
(Ve dahi Yahudilerin bayramında nelerin olduğunu da [anlattı].)
463. Nicesi olmuşıdı yazdı bir bir⁵³⁷

⁵²⁸456a - Mekke ulular: Kārubān büyükleri K

⁵²⁹457b - alarlar: alarlard İAE / alalar AÜ; Buradan: Oradan AÜ, M, AK₁ / Ol yerden MK₅

⁵³⁰459b - Günü: Güne İAE, AK₂

⁵³¹460a - ikāyetin: ikāyesin M

⁵³²460b - Nice: Niçe AÜ, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³³Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³⁴461b - Nicesi: Niçesi AÜ, MK₂, AK₁

⁵³⁵462a - Daı hem ol cühūdlar bayrāmında: Daı hem ol cühūdlarn bet-nāmında AÜ / Cühūdlarn daı hem bed-nāmında M / Daı ol cühūdlar bayrāmında K / Daı hem ol cühūdlar bed-nāmında MK₂ / Daı hem cühūdlarn bet-nāmında AK₁ / Daı hem o cühūdlar bayrāmında AK₂

⁵³⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵³⁷463a - Nicesi: Nice İAE, MK₄ / Niçe AÜ, M, K, MK₂, AK₁; Yazdı: Hep yazdı M

Ne kim olmuşdu anı kıldı taqrîr⁵³⁸
(Neler olduğunu bir bir anlattı; olanları tekrar etti.)

464. Didi kim ey ulular diñleñüz söz⁵³⁹
Ki müjdecî kimi gönderelüm biz
(“Ey büyükler sözümü dinleyiniz, biz kimi müjdecî gönderelim?” dedi.)

22b

465. Didiler kim emr ü fermân seniñdür⁵⁴⁰
Aşıl māl metā^ç kārübān seniñdür⁵⁴¹
(“Emir ferman senindir, asıl mal mülk kervan senindir.” dediler.)

466. Didi kim ben revā gördüm Muḥammed⁵⁴²
Varub müjdeleye vü giye ḥil^ç āt⁵⁴³
([Meysere] “Ben Muhammed’i uygun gördüm; varıp müjdelesin ve kaftanı giysin” dedi.)

467. Ḳamusundan Muḥammed’e revādur
Ki evlād-ı Ḥalīl hem Muṣṭafā’dur⁵⁴⁴
(Hepinizden [daha fazla] Muhammed’e layıktır ki Mustafa hem Halil’in neslindedir.)

468. Ebū Cehl Ebū Leheb işitdi
İkisi de ṭa^ç nlı sözler itdi
(Ebu Leheb ve Ebu Cehil işittiler ikisi de ağır sözler söylediler.)

469. Didiler bu sözüñ hiç aşlı yoḳdur
Celāsunlar bu ^ç asker içre çoḳdur
(“Bu sözün hiç gerçeği yoktur; cesur olanlar bu askerin içinde çoktur.” dediler.)

470. Didigiñüz kişi yolu ne bilür⁵⁴⁵

⁵³⁸463b - Anı kıldı: Kıldı anı M

⁵³⁹464a - Diñleñüz: Diñleyiñ M, K; Söz: Siz İAE, M, K

⁵⁴⁰465a - Didiler kim: Didiler M, MK₅; Emr ü fermân: Emr fermân İAE, K, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / Emr ü fermânlar M

⁵⁴¹465b - Māl metā^ç kārübān: Māl-ı metā^ç -ı kārübān İAE, MK₂, MK₄, AK₂, P / Metā^ç -ı kārübān AÜ / Metā^ç ı kārübān cümle M / Mālī metā^ç u kārübānı MK₃ / Māl u metā^ç karubān MK₅ / Metā^ç u kārübāñ AK₁; Seniñdür: Cümle seniñdür AK₁

⁵⁴²466a - Gördüm: Gördigim İAE; Muḥammed: Aḥmed’i M / Muḥammed’i AK₁

⁵⁴³466b - Müjdeleye vü giye: Müjdeleye ve giye İAE, AÜ, K, AK₁ / Müjdeleye giye M, MK₅; Ḥil^ç āt: Ḥil^ç ātı M, AK₁

⁵⁴⁴467b - Evlād-ı Ḥalīl hem Muṣṭafā’dur: Evlād-ı Ḥalīl Muṣṭafā’dur İAE, AÜ, K, MK₂, AK₁ / Evlād-ı Ḥalīl-i Muṣṭafā’dır MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁵⁴⁵470a - Didigiñüz: Didiniñiz P; Kişi: Ādem MK₅

Yarım mil gitmeden yolu yañılır⁵⁴⁶
(Dediğiniz kişi yolu ne bilir; yarım mil [bile] gitmeden yolu karıştırır.)

471. Ol aşıl kişi hiç anı ider mi⁵⁴⁷

Gice ile tırub yola gider mi

(O asıl kişi bunu hiç yapar mı? Gece ile durup yola gider mi?)

472. İşıtdi Meysere didi ki Va'llāh⁵⁴⁸

Ümidüm bu durur şaklaya Allāh⁵⁴⁹

(Meyser e işitti “Allah’a yemin olsun! Ümidim budur, Allah sakınsın.” dedi.)

473. Hüdā şaşırma y olundan anı⁵⁵⁰

Selāmet ilte ol faħr-i cihānı

(Allah onu yolundan şaşırtmasın; o kâinatın iftihar kaynağını esenlikle ilet sin.)

474. Getürüb virdi nāmeyi eline⁵⁵¹

Hüdā irsāl ide Mekke yolına⁵⁵²

([Meyser e] mektubu getirip eline verdi; Allah, [seni] Mekke yoluna [esenlikle] göndersin.)

475. İdüb cehdi oluñ yola revāne⁵⁵³

Ki didi şubħa degin yüri vara⁵⁵⁴

(Sabaha kadar yürüyüp varacaksın [o yüzden] hemen yola çıkmak için çaba gösterin.)

23a

476. Hemān uyħuyı terk idüb gidesin⁵⁵⁵

Şu nāmeyi Hādīce’ye viresin⁵⁵⁶

(Hemen uykuyu terk edip gidesin; şu mektubu Hatice’ye ilet esin.)

477. Bilüb sağlıgımız oluban şād

Ola hem qalbi anuñ gāmdan āzād

⁵⁴⁶470b - Yolu: Yolu gitmez MK₃

⁵⁴⁷471a - Hiç anı: Anı hiç AÜ, M, AK₁

⁵⁴⁸472a - Ki: Kim İAE, MK₄

⁵⁴⁹472b - Bu durur: Budur İAE, AÜ, MK₄, MK₅, AK₁

⁵⁵⁰473a - Yolundan: Yoldan İAE, MK₄

⁵⁵¹474a - Virdi nāmeyi: Nāmeyi virdi K / Virdi nāme MK₃

⁵⁵²474b - İrsāl ide Mekke yolına: Āsān ide gide yoluna K

⁵⁵³475a - Oluñ yola: Oluñ didi AÜ, AK₁ / Didi oluñ M

⁵⁵⁴475b - Degin: Dek M; Vara: Revāne AÜ, AK₁, AK₂, P / Mekke’ye M

⁵⁵⁵476a - Uyħuyı: Uyħuñı AÜ, AK₁; Gidesin: Gidesiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁶476b - Şu nāmeyi: Şu nāme AK₂; Viresin: İlet esin İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B / Viresiz AK₁ / İlet esiz AK₂, P

(Sağlıklı olduğumuzu bilip sevinsin; onun kalbi hem kederden azat olsun.)

478. Girü mektüb alub bize gelesin⁵⁵⁷
Ki yolda bize karşı getüresin⁵⁵⁸
(Geri mektup alıp bize gelesin ki yolda bizimle karşılaşsın.)

“fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün”

479. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm⁵⁵⁹
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
480. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa⁵⁶⁰
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
481. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Kāmil⁵⁶¹
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā İklîl⁵⁶²
(Sana selam olsun ey eksiksiz olan, sana selam olsun ey baş tacı!)
482. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Müddeşsir⁵⁶³
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Müzzemil⁵⁶⁴
(Sana selam olsun ey örtüsüne bürünen, sana selam olsun ey örtünüp bürünen!)
483. Seyyid-i ‘ âlem Muḥammed ol gice⁵⁶⁵
‘ Azm-i Mekke kıldı gitdi ol gice⁵⁶⁶
(Dünyanın efendisi Muhammed o gece Mekke’ye doğru yola koyuldu.)

“fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilâtün / fâ‘ ilün”

⁵⁵⁷478a - Gelesin: Gelesiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁸478b - Getüresin: Getüresiz AK₁, AK₂, P

⁵⁵⁹Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta‘ zīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

⁵⁶⁰Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁵⁶¹481a - Yā Kāmil: Yā Kāmilü AK₁, AK₂, B, P

⁵⁶²481b Yā İklîl: Yā İklîlü AK₁, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁵⁶³482a - Yā Müddeşsir: Yā Müddeşsirü AK₁, B, P

⁵⁶⁴482b - Yā Müzzemil: Yā Müzzemilü AK₁, B, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥir” başlığı vardır.

⁵⁶⁵483a - Gice: Giceye MK₂

⁵⁶⁶MK₃ ve AK₂ nüshalarında 483 ve 484. beyitlerin yerleri değiştirilmiştir.

484. T̄iz hec̄in ayarlayub bindirdiler⁵⁶⁷
 Muşafā'yı müjdecı gönderdiler⁵⁶⁸
 (Hemen deveyi hazırlayıp Mustafa'yı müjdecı gönderdiler.)
485. Gideriken gözine uyḥu gelür⁵⁶⁹
 Ya' n̄i kim ğaflet aña fırsat bulur⁵⁷⁰
 (Giderken gözüne uyku gelir yani ki uykusuzluk ona fırsat bulur.)
486. Devenüñ yularına yapışub ol⁵⁷¹
 Yoldan ırak yire ilter ol fużül⁵⁷²
 ([Muhammed] devenin yularına yapışırken o yol bilmez deve O'nu yoldan uzak yere iletir.)
- 23b
487. H̄aḫ Te' ālā emr ider Cebrā' il'e⁵⁷³
 Deveyi didi getür toĝrı yola⁵⁷⁴
 (Allah Cebrail'e deveyi doĝru yola getir diyerek emreder.)
488. Ol s̄a' atde indi Cibril-i Em̄in⁵⁷⁵
 Deveyi yolına getürdi hem̄in
 (O saatte Cebrail [yeryüzüne] indi; deveyi hemen doĝru yoluna getirdi.)
489. Çün uyur idi daḫı uyanmadı⁵⁷⁶
 Kendüsini yoldan azdum şanmadı
 ([Muhammed] uyurdu ama uyanmadı; kendisinin yoldan ayrıldığını anlamadı.)
490. Sen uyurken toĝrı yola getüren⁵⁷⁷

⁵⁶⁷484a -Ayarlayub bindirdiler: H̄azırlayub didiler İAE, AÜ, MK₂, MK₅, AK₁

⁵⁶⁸ Bu beyit İAE, M, K, MK₂, MK₄, MK₅ ve AK₁ nüshalarında 473. beyitten sonra gelmektedir. AÜ nüshasında yoktur.

⁵⁶⁹485a - Uyḥu gelür: Uyḥu geldi İAE

⁵⁷⁰485b - Ya' n̄i kim ğaflet aña fırsat bulur: Ya' n̄i kim şeytān aña fırsat bulur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Ya' n̄i kim uyḥusı gelüb ol uyur AÜ, M, AK₁ / Ya' n̄i şeytān aña fırsat bulur MK₅

⁵⁷¹486a - Yularına yapışub ol: Yularına yapışub ol şeytān-ı la' in AÜ, AK₁ / T̄utdı yuların iblis-i la' in M

⁵⁷²486b - Yoldan ırak yire ilter ol fużül: Yoldan ırak yire iletür ol fużül İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Yoldan ayrı eyledi anı hem̄in AÜ, M, AK₁ / Yoldan uzak yire iletir ol fużül K

⁵⁷³487a - Cebrā' il'e: Cebrā' il MK₂

⁵⁷⁴487b - Deveyi didi getür: Deveyi getür didi İAE, MK₅ / Develiyi getür AÜ, M, AK₁

⁵⁷⁵488a - Ol s̄a' atde: Ol s̄a' at AK₂; İndi: Anladı İAE; Cibril-i Em̄in: Cebrā' il-i Em̄in MK₃, MK₄, AK₂ / Cibril ü Em̄in AK₁ / Cebrā' il Em̄in P

⁵⁷⁶489a - Uyur idi: Olur idi MK₂

⁵⁷⁷490a - Uyurken: Olurken MK₂

Niçe dürlü müşkil işin bitüren⁵⁷⁸
(Sen uyurken [seni] doğru yola getiren; birçok zorlu işi bitiren.)

491. Sen yetimiken saña ihsân iden
İki cihâna seni sultân iden⁵⁷⁹
(Sen yetimken sana yardım eden; iki dünyaya seni sultan eden.)
492. Ümmetüñi heb saña bağışladım
Yâ Muhammed gör ne ihsân işledim⁵⁸⁰
(Ümmetini hep sana bağışladım; gör ey Muhammed sana ne yardım[lar] ettim.)
493. Ümmetiñden şöyle kim bir kimsenüñ
‘Ömri yetmiş yıl dälâletde anuñ⁵⁸¹
494. Geçse hergiz hayr ‘amel işlemese⁵⁸²
Âhîretçün fikr idüb gam yemese⁵⁸³
495. ‘Âkıbet suçlarına ikrâr idüb
Cân u dilden tevbe istiğfâr idüb⁵⁸⁴
496. Dise kim yâ Rab şığındım saña⁵⁸⁵
Derdimendem ya‘nî dermân it baña⁵⁸⁶
(Şöyle ki ümmetinden bir kimsenin ömrü yetmiş yıl [boyunca] doğru yoldan ayrı geçse; asla iyi işler yapmasa ahireti için kederlenmese, sonsuz suçlarını kabul edip can ve gönülden tövbe etse, dese ki “Ya Rab sana şığındım, dertliyim bana derman et.”)
497. Şuçunu bağışlayub rahmet kılam
Âhîretde meskenin cennet kılam⁵⁸⁷

⁵⁷⁸490b - Niçe dürlü: Nice dür İAE / Nice dürlü M, K, MK₄, AK₁, AK₂; İşin: İşi AÜ, AK₁
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁷⁹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁰Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸¹493b - Dälâletde: Dälâlet içinde AK₂, P
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸²494a - Geçse: Gice K

⁵⁸³494b - Âhîretçün: Âhîreti M
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁴495b - Cân u dilden: Cân dilden MK₂/ Cân-ı dilden AK₂, P
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁵496a - Yâ Rabb: Yâ Rabbi M, K, MK₄, AK₂

⁵⁸⁶496b - Derdimendem: Derdimendem İAE, MK₂, MK₅, B
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁷Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

([Onun] suçunu bağışlayıp merhamet edeyim; ahirette [onun] yerini cennet eyleyeyim.)

24a

498. Biz geelüm yine söz evveline⁵⁸⁸
Gitdi deve yine doğru yolına⁵⁸⁹
(Biz yine sözün öncesine gelelim; deve yine doğru yoluna gitti.)
499. Hâk Te'âlâ emri ile pes i cân⁵⁹⁰
Ol sâ'atde Mekke'ye irdi hemân
([Muhammed] Allah'ın emri ile o saatte hemen Mekke'ye ulaştı.)
500. Hâdîce'nün diñle imdi hâlini
Kimseye bildürmedi ahvâlini
(Şimdi Hatice'nin halini dinle; [O] durumunu kimseye anlatmadı.)
501. Şöyle kim müştâk u ser-gerdân idi⁵⁹¹
Ağlamağdan gözleri giryân idi
(Şöyle ki hasretinden ne yapacağını bilmezdi; gözleri yaşlarla dolu ağlardı.)
502. Gözlerinden dâ'imâ dökerdi yaş
Ağlaşurlardı aña kıl qaravaş⁵⁹²
(Gözlerinden daima yaş dökerdi; [onun bu haline] kulları ve hizmetkarları da ağlardı.)
503. Dir idi kim müjdecî geldigini
Müjdeleyüb baña bildürse anı
(“Kim müjdecinin geldiğini müjdeleyip bana bildirirse.” derdi.)
504. Ben anı mālımdan âzâd ideyim
Dağı çok nesne virüb şâd ideyim
(Onu malımdan azat edeyim ve dahi çok mal verip sevindireyim.)
505. Şubh u şâm bekler idi cāriyeler⁵⁹³
Gice nevbetle uyurlardı bunlar⁵⁹⁴

⁵⁸⁸Bu mısra MK₅ nüshasında yoktur.

⁵⁸⁹498b - Yolına: Yola MK₄

MK₅ nüshasında bu mısradan sonra “‘‘ Azm-i Mekke kıldı gitdi ol gice’’ mısrası gelmektedir.

⁵⁹⁰499a - Pes: Bes İAE

⁵⁹¹501a - Müştâk: Ser-gerdân idi MK₃

⁵⁹²502b - Aña: Dâ'imâ MK₅

⁵⁹³505a - Şubh u şâm: Şubh-ı şâm AK₂, P; Cāriyeler: Cāriye İAE

⁵⁹⁴505b - Bunlar: Bular İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

(Cariyeler sabah akşam beklerdi; gece nöbetle uyurlardı.)

506. Çün irişdi anda ol dem Muştafâ
Ol yüzi gül alnı ay bedr-i ŝafâ⁵⁹⁵
(O an, o yüzü gül, alnı ay, dolunay gibi parlak olan Mustafa [oraya] ulaştı.)
507. İki cāriye uyanıkdı hemān
Ĥadice'ye müjdeledi ŝadumān⁵⁹⁶
(O sırada iki cariye uyanıktı; hemen sevinçle Hatice'ye [Muhammed'in geldiğini] müjdelediler.)
508. Çün Ĥadice işidüben ŝāz olur⁵⁹⁷
Açılıban gül yüzi ĥandān olur⁵⁹⁸
(Hatice işitip sevinir; gül yüzü açılıp neşelenir.)
- 24b
509. Emr ider ĥadimlerine tiz varın⁵⁹⁹
Müjdeciyi ĥāŝ oĥaya ĥondurun⁶⁰⁰
(Hizmetçilerine hemen çabucak varın, müjdeciyi has odaya oturtun diye emreder.)
510. Ķoŝuŝub ĥādım u bevvāb vardılar⁶⁰¹
Ta' zīmile oĥaya ĥondurdılar⁶⁰²
(Hizmetçi ve kapıcılar koşup vardılar; hürmetle odaya koydular.)
511. Gördiler kim gelen Muĥammed Emīn⁶⁰³
Ĥadice'ye anı didiler hemīn
(Gelenin Muhammed-i Emin olduğunu gördüler; hemen Hatice'ye onu söylediler.)
512. Çün Muĥammed geldüğün işitdi ol
ŝād oluban kendüzinden gitdi ol⁶⁰⁴
(O, Muhammed'in geldiğini işitti; sevinip kendinden geçti.)

⁵⁹⁵506b - Ol yüzi gül alnı ay: Yüzi alnı ay ol MK₅ ; Bedr-i şafâ: Pür-şafâ M / Bedr ü şafâ AK₁

⁵⁹⁶507b - Ĥadice'ye: Ĥadice K; Müjdeledi: Müjdelediler AK₂, P

⁵⁹⁷508a - İşidüben: İşidüb AÜ, AK₁

⁵⁹⁸508b - Gül yüzü: Yüzi MK₃

⁵⁹⁹509a - Ĥadımlarına: Cāriyelerine İAE

⁶⁰⁰509b - Müjdeciyi: Müjdeci M; Ĥāŝ: Ĥāzır AÜ, M, AK₁

⁶⁰¹510a - Ĥādım u bevvāb: Ĥādım u bevvāblar İAE / Ĥādimler bevvāb MK₅ / Ĥādım bevvāb AK₂

⁶⁰²510b - Ta' zīmile: Ta' zīm idüb M; Ķondurdılar: İndirdiler İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁰³511a - Gördiler kim gelen: Gördiler ki AK₂, P; Muĥammed Emīn: Muĥammedü Emīn MK₃

⁶⁰⁴512b - Oluban: Olub AÜ, M, AK₁

513. Çün Hādīce gördi geldi Muştafa⁶⁰⁵
Şād u ḥandān oldı ğāyet pür-şafā⁶⁰⁶
(Çünkü Hatice Mustafa'nın geldiğini gördü; gayet huzur dolu sevinip mutlu oldu.)
514. Ḥādım aldı nāmeyi virdi aña⁶⁰⁷
Oğudı şükr idüb qaldı taña⁶⁰⁸
(Hizmetçi mektubu alıp ona iletti; okudu ve şükretti, şaşkınlık içinde kaldı.)
515. Nāmeyi çünkim oğudı bildi ol⁶⁰⁹
Ḥālīq'a yüz biñ şükürler kıldı ol⁶¹⁰
(Mektubu alıp okudu, bildi; Allah'a yüz bin [kez] şükretti.)
516. Niçe ta^c zīm itdigün Buḥrā aña⁶¹¹
Hem şehādet itdigün önden şoña⁶¹²
(Buhra'nın ona nasıl saygı gösterdiğini, önden sona hem şehadet ettiğini [gördü].)
517. Didi varuñ idüñüz Muḥammed'e
Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm Aḥmed'e⁶¹³
(O sevgili ve o tabibim Muhammed'e varım, dedi.)
518. Kārübāndan ḳaḅı gün ayrıldı ol
Anı bildirsün bize ol pür-uşul
(O, hangi gün kervandan ayrıldı, onu bize bildirsün.)
519. O sâ^c at ḥādım varub şordı revān⁶¹⁴
Kārübāndan ḳaḅı gün gitdüñ i cān⁶¹⁵
(Hizmetçi hemen o saat gidip "Ey can, kervandan hani gün ayrıldın?" diye sordu.)

⁶⁰⁵513a - Geldi: Bildi AÜ, M, AK₁

⁶⁰⁶513b - Şād u ḥandān: Şād ḥandān K / Şād-ı ḥandān AK₂, P

⁶⁰⁷514a - Virdi: İletdi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁰⁸514b - Oğudı şükür idüb: Oğudı ve şükür idüb İAE, AÜ, M, K, MK₂, AK₁, AK₂ / Oğudı vü şükür idüb MK₃, MK₄, MK₅, B, P

⁶⁰⁹515a - Nāmeyi: Nāme K, MK₅; Çünkim: Çünki MK₅

⁶¹⁰515b - Yüz biñ: Biñ biñ K

⁶¹¹516a - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Buḥrā aña: Buḥrāña MK₂

⁶¹²516b - Hem şehādet: Şehādet P; Önden şoña: Şoña İAE

⁶¹³517b - Ol ḥabīb ü ol ṭabībüm: Ol ḥabīb ol ṭabībüm AÜ, MK₂ / Ol ḥabībüm ol ṭabībim M, K, AK₁ / Ol ḥabībim ol ṭabībim AK₂, P; Aḥmed'e: Ol Aḥmed'e MK₅

⁶¹⁴519a - O sâ^c at: Ol sâ^c at AK₁; Şordı revān: Şoruban AÜ, M, AK₁ / Aña MK₅

⁶¹⁵519b - ḳaḅı gün: ḳaḅı İAE; Gitdüñ ey cān: Olduñ nihān M / Gitdüñ eyā MK₅ / Ayrıldıñ ey cān AK₂, P

- 25a
520. Dir Muḥammed kim bu gice gelmişem⁶¹⁶
Üç sâc at geçdügi dem c azm itmışem⁶¹⁷
(Muhammed “Bu gece gelmişim, üç saat geçtiği an buraya varmışım.” dedi.)
521. Didi ḥādīm bu gice çıkmış o yār⁶¹⁸
Üç sâc at geçdügi dem olmuş süvār⁶¹⁹
(Hizmetçi “Ey yar, bu gece [yola] çıkmış; üç saat geçtiği an buraya varmış.” dedi.)
522. Didi kim kalmadı şekküm yā İlāh
Budur ol iki cihānda pādīşāh⁶²⁰
([Hatice] “Ey Allah’ım şüphem kalmadı ki iki dünyanın da padişahı budur.” dedi.)
523. Bu durur Tevrāt’da vu İncil’de ol⁶²¹
Ḥātemü’n-Nebī Muḥammedü’r-Resül⁶²²
(Tevrat’ta ve İncil’de [bahsedilen] budur, peygamberlerin sonuncusu resul Mustafa’dır.)
524. Çaşnīgīrlere buyurdı’l nigār
Tiz ta’am ḥāzır idün didi i yār
(O resim gibi güzel sevgili yemekçilerine buyurdu, “Hemen yemek hazırlayın.” dedi.)
525. Pes ta’am çekildi anda yediler⁶²³
Şoñunda el-ḥamdu li’llāh didiler
(Bundan sonra yemek hazırlandı ve yediler; sonunda “Allah’a hamd olsun!” dediler.)
526. Bir ağır bahālī kaftān virdiler
Muştāfā’nuñ egnine geydirdiler
(Bir ağır pahalı kaftan verdiler; Mustafa’nın bedenine giydirdiler.)
527. Didi gider misün ol cānāneye⁶²⁴

⁶¹⁶520a - Muḥammed kim: Muḥammed ki AÜ, M, AK₁ / Muḥammed MK₅; Bu gice: Gice İAE

⁶¹⁷520b - c Azm itmışem: c Azm eylemişem AÜ, AK₁ / Muḥaddem c azm eylemişem M

⁶¹⁸521a - O yār: Ey yār İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶¹⁹521b - Geçdügi dem olmuş: Ol eylemiş M / Adem olmuş K

⁶²⁰522a - Budur: Bu durur İAE

⁶²¹523a - Bu durur Tevrāt’da u İncil’de: Bu durur Tevrāt’da İncil’de / Budur Tevrāt’da ve İncil’de AÜ, MK₅, AK₁, AK₂ / Budur Tevrāt ve İncil’de K

⁶²²523b Ḥātemü’n-Nebī Muḥammedü’r-Resül: Ḥātemü’n-Nebiyin Muḥammed Resül AÜ, M, MK₅, AK₁

⁶²³525a - Pes: Bes İAE, K, MK₃; Anda: Andan M

⁶²⁴527a - Gider misün: Gidiserin AÜ; Ol cānāneye: Ol cānibe MK₅

Kārübāna yā sa‘ ādet-ḥāneye
 (“Sevgilinin evine gider misin? Ya mutluluk hanesine ya da kervana?” dedi.)

528. Didi kim ben kārübāna giderem⁶²⁵
 Nāme yazsunlar varub ‘ arz iderem⁶²⁶
 (“Ben kervana giderim; mektubu yazsınlar varıp onu arz edeyim.” dedi.)

529. Nāmeyi yazdı Ḥadīce ol zamān⁶²⁷
 Virdiler Muḥammed’e oldı revān
 (Hatice o zaman mektubu yazdı; Muhammed’e verdiler yola koyuldu.)

530. Kārübāndan yaña çün ‘ azm eyledi
 Derdile bir kerre yā Allāh didi⁶²⁸
 (Kervana doğru azim eyledi; derdi ile bir kez “Ya Allah!” dedi.)

25b

531. Ḥaḫ Te‘ ālā emrile bil i yār⁶²⁹
 Şubḥ-ı şādık olmadan ol bil i yār⁶³⁰
 (Ey yar Allah’ın emri ile bil henüz gün ağarmadan bil.)

532. Ol konaḫdan kārübāna irdi ol⁶³¹
 Dostları şād oldı düşmānı melūl
 (O yerden kervanın konakladığı yere vardı; dostları sevindi düşmanları[nın] boynu büküldü.)

533. Uyanub kalkmış idi heb tācirān⁶³²
 Yüklerini yükledirler şādumān⁶³³
 (Tacirlerin hepsi uyanıp kalkmış, sevinçle yüklerini yüklerlerdi.)

534. Gördiler kim ol Muḥammed Muştāfā⁶³⁴
 Karşudan geliyürür ol pür-şafā⁶³⁵
 (Karşidan Muhammed Mustafa’nın geldiğini gördüler; o huzur dolu [bir halde] geliyordu.)

⁶²⁵528a - Didi kim ben: Didi kim MK₅

⁶²⁶528b - Yazsunlar: Yazıtıuz MK₅; Varub: Varır AÜ, AK₁

⁶²⁷529a - Nāmeyi: Nāme MK₄, MK₅

⁶²⁸530b - Yā Allāh: Allāh AK₂

⁶²⁹531a - Bil ey yār: Merd-i kār M

⁶³⁰531b - Şubḥ-ı şādık: Şubḥ şādık M, K / Şubḥ u şādık İAE, AÜ, AK₁, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅

⁶³¹532a - Ol konaḫdan: Ol konaḫda İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂

⁶³²533a - Tācirān: Kārübān AÜ, M, AK₁

⁶³³533b - Yüklerini: Yüklerin MK₅;Yükledirler: Yüklediler MK₃/ Yüklerler MK₅

⁶³⁴534a - Gördiler: Görürler K

⁶³⁵534b - Geliyürür: Geliyor AÜ, M, K, AK₂, MK₅ / Geliyor K; Pür-şafā: Bā-şafā K

535. Ebū Cehl Ebū Leheb şāz olub⁶³⁶
Ṭa' n iderler ahahā ile gūlūb
(Ebu Cehil [ile] Ebu Leheb sevinip şaşkınlıkla gūlūp kahkaha atarlar.)
536. Dimedik mi biz saña yā Meysere
Yā nice ādem gönderirsūñūz göre⁶³⁷
(“Ey Meysere, biz sana demedik mi? Nasıl adam gönderirsin gör.”)
537. Yoldan azmış bu gice yol bulmamış⁶³⁸
Ne yire varacağını bilmemiş⁶³⁹
(Bu gece yoldan ayrılmış, yolu bulamamış; nereye varacağını bilememiş.”
[derler].)
538. Geliyūrūr bir aber şoruñ aña⁶⁴⁰
Bu muşibetler sehl işdūr saña⁶⁴¹
(Geliyor, ona bir haber sorun; sana bu musibetler kolay bir iştir.)
539. Meysere bu sōzleri işitdi ūn
Dūşmenin ṭa' nından oldu bađrı hūn⁶⁴²
(Meyser e bu sōzleri işitti; dūşmanın ayıplamasından bağrı kan doldu.)
540. Pes Ebū Bekr dađı oldu melūl⁶⁴³
Ol sā' at iinde irdi pūr-uşūl
(Öyle ki Ebu Bekir de boynunu bükte; o saate yol yordam bilen [Muhammed]
oraya ulaştı.)
541. İre gelūb bunlara virdi selām
Pes selāmın aldı andan āş u ' ām⁶⁴⁴
(Oraya erişip bunlara selam verdi; kervan halkı onun selamını aldı.)

26a

542. Gōrdiler egnine geymiş il' atı

⁶³⁶535a - Ebū Cehl Ebū Leheb: Ebū Leheb Ebū Cehl MK₅

⁶³⁷536b - Nice: Nie AÜ; Göre: Gör AÜ, M, AK₁ / Hele K

⁶³⁸537a - Azmış: Şapmış K

⁶³⁹537b - Ne yire: Nereye AÜ, K, MK₂, AK₁, AK₂, P / Ne yereye M / Nerene MK₃; Varacağını: Ereceğini MK₂; Bilmemiş: Hem bilmemiş AÜ, AK₁ / Hi bilmemiş MK₅

⁶⁴⁰538a - Geliyūrūr: ūn geliyor M / Geliyor MK₅ / Geliyūrūr AK₁

⁶⁴¹538b - Muşibetler: Muşibet İAE

⁶⁴²539b - Dūşmenin: Dūşmeninden MK₅

⁶⁴³540a - Pes: Bes İAE

⁶⁴⁴541b - Pes: Bes İAE; Andan: Anda AÜ, K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P

Devleti pâyende ü hem ʔal' atı⁶⁴⁵

([Muhammed] sırtına kaftanı giymiş, mutluluğu ve yüz[ünün güzelliği] yerindedir gördüler.)

543. Şundi Meysere'ye nāmeyi o şāh⁶⁴⁶

Ġulgüle düşdi bu halk içre nāgāh

(O şah, mektubu Meysere'ye sundu; aniden halkın içerisinde bir gürültü ortalığa yayıldı.)

544. Meysere nāme oқudı bildiler⁶⁴⁷

Cümle halk bu işe hayrān ҡaldılar⁶⁴⁸

(Meysere mektubu okudu bildiler; bütün halk bu işe hayran oldular.)

545. Gördiler kim bu cevāb Ĥadice'nün⁶⁴⁹

Bildiler kim mühr anuñdur haṭ anuñ⁶⁵⁰

(Bu cevap Hatice'nin [cevabıdır] gördüler; yazı da onun mühür de onun [bunu] bildiler.)

546. Ebū Bekr u Meysere şād oldılar⁶⁵¹

Budur Allāh' uñ ḥabībi didiler⁶⁵²

(Ebu Bekir ve Meysere sevindiler; Allah'ın sevgilisi budur dediler.)

547. Ebū Cehl Ebū Leheb oldılar⁶⁵³

Ĥor oluban nās ҡatında ҡaldılar⁶⁵⁴

(Ebu Cehil ve Ebu Leheb, halkın huzurunda aşağılık duruma geldiler.)

548. Didiler bu cādūluқdur bil ' ayān

Pes üç günlük yolu bir günde revān⁶⁵⁵

(Üç günlük yolu bir günde gitmek bil apaçık cadılıktır.)

⁶⁴⁵542b - Devleti pâyende ü hem ʔal' atı: Devleti pâyende olsun hem ʔal' atı AÜ, AK₁ / Devleti pâyende olsun ʔal' atı M

⁶⁴⁶543a - Meysere'ye: Çün Meysere'ye M; Nāmeyi ol şāh: Ol nāmeyi şāh AÜ, MK₄, AK₁, AK₂ / Nāmeyi şāh M, K, MK₂, MK₃, MK₅

⁶⁴⁷544a - Nāme oқudı: Nāmeyi oқudı İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Oқudı nāmeyi M

⁶⁴⁸544b - Ĥayrān ҡaldılar: Ĥayrān oldılar İAE / Ĥayrān ҡaldılar B

⁶⁴⁹545a - Gördiler kim bu cevāb Ĥadice'nün: Gördiler kim mühür anuñdır haṭ anuñ AÜ, M, AK₁

⁶⁵⁰545b - Bildiler kim mühr anuñdur haṭ anuñ: Ebū Bekr gördiler kim bu cevāb Ĥadice'niñ AÜ, AK₁ / Ebū Bekr gördi cevāb Ĥadice'niñ M / Bildiler kim bu mihr anuñ haṭ anuñ AK₂, P

⁶⁵¹546a - Ebū Bekr u Meysere: Ebū Bekr Meysere İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁵²546b - Didiler: Bildiler İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁶⁵³547a - Oldılar: Oldılar melīl K

⁶⁵⁴547b - aldılar: Hem zelīl K

⁶⁵⁵548b - Pes: Bes İAE; Üç günlük yolu: Üç günlük MK₅; Revān: ' Ayān AÜ, AK₁ / Hemān M

549. Varuban hem girü gelmek ola mı⁶⁵⁶
Bunı ‘ âlemdede kimesne kıla mı⁶⁵⁷
(Varıp hem geri gelmek olur mu; bunu dünyada kimse yapar mı?)
550. Ger bu ‘ âlem halkı dirse subh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm⁶⁵⁸
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
551. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā⁶⁵⁹
Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa⁶⁶⁰
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
552. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā ‘ Abdu’llāh
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Habību’llāh⁶⁶¹
(Sana selam olsun ey Allah’ın kulu, sana selam olsun ey Allah’ın sevgilisi!)
- 26b
553. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Şafīyu’llāh
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Necīyu’llāh⁶⁶²
(Sana selam olsun ey temiz yürekli, sana selam olsun ey Allah’ın kurtuluş verdiği!)
554. Kārübān halkı çün oldılar revān⁶⁶³
Gelüben günlerde bir gün şādumān
(Günlerden bir gün kervan halkı neşeyle yola koyuldular.)
555. Mekke’nüñ şehrine irdiler tamām⁶⁶⁴
Çarşu geldiler bulara hāş u ‘ ām⁶⁶⁵
(Tamamı Mekke şehrine eriştiler; bunları karşılamaya şehir halkı geldiler.)

⁶⁵⁶549a - Hem girü: Girüye M / Girü AK₁

⁶⁵⁷549b - Kimesne: Kimse MK₅

⁶⁵⁸550b mısrası AK₂ nüshasında yoktur.

Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁵⁹Bu mısra AK₂ nüshasında yoktur.

⁶⁶⁰Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁶⁶¹Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁶⁶²Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Bağr-i Âher” başlığı vardır.

⁶⁶³554a - Oldılar: Oldı İAE

⁶⁶⁴555a - Mekke’nüñ şehrine: Mekke şehrine AÜ, M, AK₁; İrdiler: İrişdiler M

⁶⁶⁵555b - Geldiler: Gelüben M; Bulara: Bunlara İAE, K

556. Her kişi meskenine irişdiler
 avm u arındaşıla grüşdiler⁶⁶⁶
 (Her [bir] kişi yaşadığı yere ulaştılar; kavmi ve kardeşleri ile grüştüler.)
557. Meysere dağı irişdi řadumān
 adice'nūn bārigāhına hemān
 (Meyserede Hatice'nin evine neşeyle gitti.)
558. Didi adice Muđammed inmesūn
 Atıla varsun eve yorulmasun
 (Hatice, "Muhammed inmesin, at ile evine varsın yorulmasın." dedi.)
559. Pes sāyisler öne dūřub gitdiler⁶⁶⁷
 Ebū alib evine iletdiler
 (Öylece seyisler öne dūřup gittiler; [Muhammed'i] Ebu Talib'in evine ilettiler.)
560. ün Ebū alib ' Ātike gördiler⁶⁶⁸
 amd idüb hem alīk'a şükr itdiler⁶⁶⁹
 (Ebu Talib ve Atike [Muhammed'in geldiğini] gördüler; Allah'a hamd ve şükrettiler.)
561. Gelüben ikisi de grüşdiler
 Birbirile ĥallerin şoruşdılar
 (Geline ikisi de grüştüler; birbirinin halini sordular.)
562. Bu aradan geçdi eyyām bir zamān⁶⁷⁰
 Öyle umarlar adice'den ' ayān⁶⁷¹
 (Aradan belli bir zaman geçmişti [onlar] Hatice'den bir haber gelmesini umarlardı.)
563. Ya' nī kim açe ü altun göndere⁶⁷²
 Pes Muđammed'in ' ulūfesin vire⁶⁷³
 (Yani ki para ve altın göndersin; Muhammed'in ücretini versin.)

27a

⁶⁶⁶556b - avm u arındaşıla grüşdiler: avmi arındaşıla grüşdiler İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁶⁶⁷559a - Pes: Bes İAE; Sāyisler: ādimler K

⁶⁶⁸560a - Gördiler: Gördi MK₅ / Hem gördiler P

⁶⁶⁹560b - şükr: şükürler AK₂, P; İtdiler: Eyledi MK₅

⁶⁷⁰562a - Bu aradan: Bu arada MK₂, MK₄; Geçdi eyyām bir zamān: ün mürür itdi zamān M

⁶⁷¹562b - Öyle: Eyle İAE; ' Ayān: Hemān M

⁶⁷²563a - Açe ü altun: Açe ve altun İAE, AÜ, M, K, AK₁, AK₂ / Açe altun MK₅

⁶⁷³563b - Pes: Bes İAE, MK₃

564. Geçdi bir ay kim eṣer belürmedi
Aḥmed'ün ' ulūfesin göndermedi⁶⁷⁴
(Bir ay geçti ki hiçbir haber gelmedi; Ahmed'in ücretini göndermedi.)
565. Dir ' Ātike ey birāder varayın⁶⁷⁵
Ol kerīmeye anı aṅdurayın⁶⁷⁶
(Atike "Ey birader varayım, o cömert kadına onu hatırlatayım." der.)
566. Dir Ebū Ṭālib aña kim sākin ol⁶⁷⁷
Kimsenüñ ḥaqqın yimez ol öyle bil⁶⁷⁸
(Ebu Talib ona "Sakin ol, O kimsenin hakkını yemez öyle bil." der.)
567. Bī-ḳıyās māl ṣimdi kim gelmiş durur⁶⁷⁹
Bil kim anı deftere almış durur⁶⁸⁰
(Şimdi eşi benzeri olmayan mal(lar) gelmiştir; bil ki onu deftere almıştır.)
568. Şimdi anlar ḳılur ol mālī ḥisāb⁶⁸¹
Varma zinhār anlara virme ' itāb⁶⁸²
(Şimdi onlar o malın hesabını yaparlar; asla onlara gitme [ve] zahmet verme.)
569. Geçdi bir ay yine fāriğ oldılar
Yine ikisi bir araya geldiler⁶⁸³
(Bir ay geçti yine el çektiler; ikisi bir araya geldiler.)
570. ' Ātike dir zāhir unutmüşdur ol⁶⁸⁴
Zirā ḡāyet şuḡlı çoḡ eṣḡāli bol⁶⁸⁵
(Atike "Şüphesiz O unutmuştur; çünkü [onun] işleri gayet çok, meşguliyeti de bol[dur]" der.)

⁶⁷⁴564b - Aḥmed'ün ulūfesin: ' Ulūfesin Aḥmed'ün İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁷⁵565a - Dir ' Ātike ey birāder varayın: Didi ' Ātike birāder varayım M / Dir ki ' Ātike ey birāder varayım MK₅

⁶⁷⁶565b - Ol kerīmeye anı aṅdurayın: Ol kerīmeye bir kez anı aṅayın AÜ, AK₁ / Ol kerīmeye anı bir kez aṅayım M

⁶⁷⁷566a - Dir Ebū Ṭālib aña kim: Dir Ebū Ṭālib aña İAE, MK₄ / Ebū Ṭālib dir aña kim B

⁶⁷⁸566b - Kimsenüñ: Kimse M; Ol: O AÜ, M

⁶⁷⁹567a - Māl: Mālī MK₂; Şimdi kim: Kim MK₅; Gelmüş durur: Gelmüşdür MK₃

⁶⁸⁰567b - Bil kim: Bil ki İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂ / Belki P

⁶⁸¹568a - Ol mālī: Mālī MK₃

⁶⁸²568b - Anlara virme: Virme anlara K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂

⁶⁸³569b - Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁶⁸⁴570a - ' Ātike dir: Dir ' Ātike İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁶⁸⁵570b - Eṣḡāli bol: Eṣḡāli ol AÜ, AK₁ / İtmüşdür ol M

571. Pes icâzet vir baña kim varayım⁶⁸⁶
Ne sebep olmuş durur bir göreyim⁶⁸⁷
(Öyleyse izin ver varayım; neler olmuştur bir göreyim.)
572. Dir Ebū Ṭālib ki n'ola varasın
Olmaya zinhār teḳāzā viresin
(Ebu Talib “Vardığın zaman ne olur asla zorlamayasın.” der.)
573. Söyledigün sözi söyle rıfķile⁶⁸⁸
Ḥātırā toḳuna sözüñ kim bile⁶⁸⁹
(Söylediğin sözü yumuşak bir şekilde söyle; o sözün hatıra dokunacağını [unutma].)
574. Hem daḥı bizden selām irgüresin
Ḥāk-i pāyına anuñ yüz süresin
(Hem bizden de selam götürsün; onun ayağının toprağına yüz süresin.)
- 27b
575. Hem ne kim iḥsān iderise alasın
Az u çok dimeyüb alub gelesin⁶⁹⁰
(Hem ne ki bağışlarsa alasın; az veya çok demeyip alıp gelesin.)
576. Bu yaña geldiñ Ḥadice ḥāline
Diñle imdi fikri nedür ḳāli ne
(Bu yana gelince Hatice’nin haline [bakalım]; şimdi [onun] fikri ne sözü ne dinle.)
577. Şubḥ-dem fikri ḥayāli yār ile⁶⁹¹
Göñlün eyler idi ol server ile⁶⁹²
(Sabah vaktinde fikri, hayali sevgilide, o serverle gönlünü oyalardı.)
578. Gice gündüz uyķu gelmez gözüne⁶⁹³
Gözyaşı incü dizerdi yüzüne⁶⁹⁴
(Gece gündüz gözüne uyķu girmez; gözyaşları yüzüne inci [gibi] dizilirdi.)

⁶⁸⁶571a - Pes: Bes İAE, MK₃; Varayım: Varayın İAE, K

⁶⁸⁷571b - Olmuş durur: Olmuşdur MK₅, B, P; Göreyim: Göreyin İAE, K

⁶⁸⁸573a - Söyle: Şöyle K; Rıfķile: Reftile M

⁶⁸⁹573b - Toḳuna: Toḳunmaya M; Sözüñ kim: Sözüñ ki İAE / Sözüñ M / Sözüñ kimile MK₂

⁶⁹⁰575b - Az u çok dimeyüb: Az çok dimeyüb AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P / Dimeyüb az u çok M

⁶⁹¹576a - Şubḥ-dem: Şubḥa dek İAE, M, K / Şubḥa degin AÜ, AK₁; Fikri ḥayāli: Fikr ü ḥayāli MK₅

⁶⁹²577b - Server ile: Dildār ile K / Sürür ile AK₁

⁶⁹³578a - Gelmez: Girmez AK₁

⁶⁹⁴578b - İncü dizerdi: Uyḥuda düşerdi AÜ, AK₁ / İncü düşerdi M

579. Çeşm-i mesti lâ-cerem giryân idi⁶⁹⁵
 Şöyle kim müştâkı ser-gerdân idi⁶⁹⁶
 (Şöyle ki hasretinden ne yapacağını bilmezdi; mest olmuş gözleri şüphesiz [her daim] ağlardı.)
580. Dir idi kim yâ İlâhe'l-^c Âlemîn
 Maḥremim ola Muḥammedün Emîn⁶⁹⁷
 (“Ya Alemlerin İlâhı; Muhammed Emin benim mahremim olsun.” derdi.)
581. Sen kamu ^c âlemleriñ sulṭânısın
 Lâ-cerem derdlilerin dermânısın⁶⁹⁸
 (Sen bütün alemlerin sultanısın; şüphesiz derdlilerin dermanısın.)
582. Ben za^c ifeyi aña itgil naşib⁶⁹⁹
 ẖıl beni câriye aña yâ Mucib
 (Ey Allah’ım! Ben zayıf olanı ona nasip et; beni ona köle et.)
583. Yanar idi bülbül-i şeydâ gibi⁷⁰⁰
 Gözleri yaşı aḫar deryâ gibi⁷⁰¹
 ([Hatice] çılgın bülbül gibi yanardı; gözlerinin yaşı denizler gibi akardı.)
584. Gerçi ağlar şubḫ u şâm nālân ider⁷⁰²
 Kimseye rāzın dimez pinhân ider⁷⁰³
 (Gerçi sabah vaktinde ağlar, inlerdi; [bu sırrını] kimseye söylemez gizlerdi.)
585. Halka izhâr eylemez aḫvâlini
 Kendi bilür yine kendi ḫâlini
 (Kimseye halini anlatmazdı; kendi halini yine kendi bilirdi.)

⁶⁹⁵579a - Çeşm-i mesti: Çeşm-i câni AÜ, AK₁ / Çeşm ü câni M

⁶⁹⁶579b - Şöyle: Söyle K

⁶⁹⁷580b - Maḥremim ola Muḥammedün Emîn: Maḥremim ola Muḥammed Emîn İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Maḥremim ola hem-dem Muḥammed Emîn AÜ, AK₁ / Maḥremim hem-demim ola Muḥammed Emîn M / Maḥremim ola Muḥammed’e Emîn B

⁶⁹⁸Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

⁶⁹⁹582a - Aña itgil naşib: İtgil naşib İAE / Aña eyle naşib AÜ, M, AK₁ / İtgil aña naşib MK₂, MK₃, AK₂

⁷⁰⁰583a - Yanar idi: Zâr iderdi M; Bülbül-i şeydâ: Bülbül şeydâ AÜ, K, MK₂, AK₂ / Bülbül ü şeydâ MK₃, AK₁

⁷⁰¹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁰²584a - Gerçi: Böyle İAE; Şubḫ u şâm nālân ider: Şubḫ-dem nālân idi İAE, B / Şubḫ-ı şâm nālân ider AK₂, P

⁷⁰³584b Kimseye rāzın dimez pinhân ider: İllâ kimseye dimez pinhân ider İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / İllâ kimseye dimez pinhân idi AK₂, B, P

Bu beyit İAE nüshasında 581. beyitten sonra gelmektedir.

586. Dir eger ben aqçe altun gönderem⁷⁰⁴
Ya' nî kim Muhammed'ün haqqın virem
(Eğer ben para, altın göndersem; yani ki Muhammed'in hakkını versem, derdi.)
- 28a
587. Virdigim aqçeyle gelin alalar
Anı kendülere mahrem kıllalar
(Verdiğim parayla gelin alsınlar; onu kendilerine mahrem kılsınlar.)
588. Ben anuñ dîdârından mahrûm olam
Tâ ebed bu derde yanub yakılam⁷⁰⁵
(Ben onun yüzünden mahrum kalayım; ta ölünceye dek bu dertle yanıp yakılayım.)
589. Haq baña ol günleri göstermesün
Ayrılığı kimselere virmesün
(Allah bana o günleri göstermesin; ayrılığı kimselere vermesin.)
590. Bu işe ben şabr ideyim ne ola
Kim bile kim ' Ātike bunda gele⁷⁰⁶
(Ben bu işe sabredeyim ne olur; kim bilir [belki] Atike buraya gelir [bekleyeyim].)
591. Söz açuban anı sırdaş ideyim⁷⁰⁷
Gizlü fikrimi aña faş ideyim⁷⁰⁸
(Söz açıp onu [kendime] sırdaş edeyim; gizli düşüncemi ona söyleyeyim.)
592. Haq ' ināyet eyleye tevfiķ ola
Ol resûlden derdime dermān ola⁷⁰⁹
(Allah iyilik versin, yardımcı olsun; o resulden [yana olan] derdime derman olsun.)
593. Gözler idi dā'imā yolları ol
Çanğı gün gele ' aceb dir idi ol⁷¹⁰
(O, daima yolları gözlerdi; acaba hangi gün gelecek derdi.)

⁷⁰⁴586a - Dir: Dir idi kim AK₂, P

⁷⁰⁵588b - Tâ: Yâ AÜ, AK₁

⁷⁰⁶590b - Kim bile kim: Bilürem M / Kim bile ki İAE, AK₁ / Kim bile ki P; Bunda gele: Belki bize gele AÜ, AK₁ / Bize gele M

⁷⁰⁷591a - İdeyim: İdeyin K

⁷⁰⁸591b - Fikrimi: Fikrim AÜ, AK₁ / Sırrımı ben M / Fikrin MK₄; İdeyim: İdeyin K

⁷⁰⁹592b - Ol: O M

⁷¹⁰593b - Gele: Gelür M

594. ʿĀtike daḥī ʿayān oldı hemān⁷¹¹
Pes saʿ ādet-ḥāneye irdi revān⁷¹²
(Atike hemen açığa çıktı öylece mutluluk evine vardı.)
595. Didi bevvāblar Ḥadīce anaya
Devletūn pāyende olsun şāniyā⁷¹³
(Kapıcılar, Hatice Ana'ya "Talihin, mutluluğun devamda olsun." dediler.)
596. ʿĀtike geldi saʿ ādet-ḥāneye
Destūr ister bulışa Ḥadīce'ye⁷¹⁴
(Atike mutluluk evine geldi, Hatice'yle buluşmak için izin istedi.)
597. Pes Ḥadīce karşı geldi gülerek⁷¹⁵
ʿİzzet ü taʿ zīm ü ikrām kılarak⁷¹⁶
(Bundan böyle Hatice gülerek saygı, izzet ve ikramla [Atike'yi] karşıladı.)
- 28b
598. Aldı elini eline ol zamān
Getürüb şadra geçürdi pes hemān⁷¹⁷
(O zaman elini eline aldı; getirip hemen köşeye geçirdi.)
599. Ortaya yayıldı şofra vu simāt⁷¹⁸
Yenilüb içildi çün kand u nebāt⁷¹⁹
(Ortaya sofralar yayıldı; tatlılar [ortaya getirildi] yenilip içildi.)
600. ʿĀtike dir söz açub baʿ de't-ḥānām⁷²⁰
Ebī Ṭālib sizlere kıldı selām⁷²¹
(Atike yemek bittikten sonra söz açıp Ebu Talib sizlere selam eder, der.)

⁷¹¹594a - ʿAyān: Revān M

⁷¹²594b - Pes: Bes İAE, MK₃; Revān: Hemān M, MK₅

⁷¹³595b - Pāyende: Devamda İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Her dāʿim M; Şāniyā: Āyinā AÜ, AK₁ / Ḥāneye M

⁷¹⁴596b - Ḥadīce'ye: Cānāneye K / Ḥadīce B

⁷¹⁵597a - Pes: Bes İAE, MK₃

⁷¹⁶597b - ʿİzzet ü taʿ zīm ü ikrām: ʿİzzet-i taʿ zīm ile ikrām İAE / ʿİzzet ve taʿ zīm ve ikrām AÜ, AK₁ / ʿİzzet taʿ zīm ve ikrām K, P / ʿİzzet ü taʿ zīm ve ikrām MK₂ / ʿİzzet taʿ zīm ikrām MK₃, MK₅

⁷¹⁷598b - Şadra: Baş şadra M; Pes hemān: Bes hemān İAE / Hemān AÜ, M, MK₄, MK₅, AK₁

⁷¹⁸599a - Şofra vu simāt: Çün şofra simāt İAE, K, MK₂, MK₅, AK₂, P / Çün şofra u simāt AÜ, MK₄, AK₁

⁷¹⁹599b - Yenilüb içildi çün kand u nebāt: Yenilüb içildi çok idi iltifāt AÜ, AK₁ / Yiyüb içüb eyledi çok iltifāt M / Yenilüb içildi çok kand u nebāt K / Yenilüb içilüb çün kand-ı nebāt İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

⁷²⁰600a - ʿĀtike dir: Dir ʿĀtike İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁷²¹600b - Sizlere kıldı selām: Ḥak-i pāyına selām İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / İder ḥak-i pāyına selām AÜ, AK₁ / İder ḥak-i pāye selām M

601. Ne virürse dürr-i yetîme daħı⁷²²
Anı ħarc idüb yetürelüm aħı⁷²³
(Ebu Talib, yetimlerin incisine ne verirse onu yetirip harçlık edelim.)
602. Anuñıla anı evlendirevüz⁷²⁴
Bir kişizâdeyi gelin alavuz⁷²⁵
(Onunla Muhammed'i evlendirelim, bir kişiyi gelin alalım [der].)
603. Çün işitdi bu sözi ol mâh-veş⁷²⁶
Şaçı leylîdür hemân yüzi güneş
(O ay gibi [güzel], saçı gece gibi [siyah] yüzü güneş gibi [olan Hatice] bu sözü işitti.)
604. Kızarıb'ldı beñzi lâle-renk⁷²⁷
Gül eger görse olur ħayrân-ı denk⁷²⁸
(Yüzü kızarıp lale rengine döndü; gül onun yüzünü görse onun rengine hayran olurdu.)
605. 'Ātike'ye dir ayā cān-ı cihān⁷²⁹
Yoluña olsun fedā ten ile cān⁷³⁰
(Atike'ye "Ey dünyanın canı, benim ile canım yoluna feda olsun." der.)
606. Didi kim ben sâbıka düş görmüşem
Hem düşümi ehline yordurmuşam
(Ben [bir] rüya görmüştüm; bu rüyamı bilenlere yordurmuşum.)
607. Gökdeki bedr olmuş ay indi revān⁷³¹
Şağ yanımdan dizime ħondı hemân⁷³²

⁷²²601a - Dürr-i yetîme: Dürr-i yektâya AÜ, M / Ol Muhammed'e K

⁷²³601b - Aħı: Daħı K

⁷²⁴602a - Anuñıla anı evlendirevüz: Didi hem Muhammed'i evlendirevüz AÜ, AK₁ / Didi Muhammed'i evlendirevüz M / Anuñıla anı evlendireyiz K

⁷²⁵602b - Kişizâdeyi: Kişizâde M, AK₁; Alavuz: Ala gelevüz AÜ, M, AK₁ / Alayız K

⁷²⁶603a - Çün işitdi bu sözi ol mâh-veş: Çün işitdi bu sözi ol şâh-ı mâh İAE / Ĥadice işitdi bu sözi ol zaman AÜ, AK₁ / Ĥadice işitdi bu sözleri uş M / Çün işitdi bu sözi ol mâhıveş P

⁷²⁷604a - Oldı beñzi: Beñzi oldı M / Ol beñzi MK₃

⁷²⁸604b - Ĥayrân-ı denk: Ĥayrân u denk K, MK₅ / Ĥayrân renk AK₁, AK₂ / Ĥayrân-ı renk MK₂, B, P

⁷²⁹605a - 'Ātike'ye dir: 'Ātike'ye dir ki M / Dir 'Ātike'ye İAE, AÜ, K MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Ayā cān-ı cihān: Ey cān u cihān AÜ, M, AK₁ / Eyā cān u cihān K, MK₅

⁷³⁰605b - Ten ile cān: Cānı ten İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Cismile cān M

⁷³¹607a - Ay indi revān: Ay revān MK₄

⁷³²607b - Yanımdan: Yanımda AÜ, M, AK₁

(Gökteki dolunay o anda [yeryüzüne] inerek sağ yanımdan gelip dizime kondu.)

608. Nūra ğarķ oldu cihān ol dem hemīn⁷³³
Cennet oldu güyā kim rūy-ı zemīn⁷³⁴
(Bütün dünya hemen nura boğuldu; yeryüzü o an sanki cennet oldu.)
- 29a
609. Ta‘ bīr itdi bir kişi bu düşümi⁷³⁵
Ħayra yordı giderüb teşvīřimi⁷³⁶
(Bir kişi bu rüyamı yorumladı; [rüyamı] hayra yorup zihin bulanıklığıımı giderdi.)
610. Dir gele peygām-ber-i āĦir zamān⁷³⁷
Kim řerī‘ atile tola bu cihān⁷³⁸
(AĦir zamana peygamber gelecek; bu dünya [onun] şeriat[i] ile dolacak.)
611. Ola ismi hem MuĦammed Muřtafā⁷³⁹
Ħātemü’l-enbiyādur ol pūr-řafā⁷⁴⁰
(O, huzur getirecek peygamberlerin sonuncusudur; onun ismi Muhammed Mustafa olacaktır.)
612. Cümle peygām-berden ulu ola ol⁷⁴¹
Ħaķ’a ansız kimse bulamaya yol⁷⁴²
(O, bütün peygamberlerden daha yücedir; kimse onsuz Allah’a ulaşan yolu bulamayacaktır.)
613. Ehl-i İslām içre ol MaĦmūd ola⁷⁴³
Bir adı daĦı Ħabību’llāh ola⁷⁴⁴

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷³³608a - Hemīn: Emīn MK₂

⁷³⁴608b - Cennet oldu güyā kim rūy-ı zemīn: Cennet miřāli güyā rūy-ı zemīn AÜ, AK₁ / Cennet-āsa güyiyā rūy-ı zemīn M

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷³⁵609a - Bir kişi: Bir ‘ālim K

⁷³⁶609b - Teşviş: Teveşşüşümi B

⁷³⁷610a - Peygām-beri: Peygām-ber İAE, MK₂

⁷³⁸610b - Kim: Ki İAE, AÜ, M

⁷³⁹611a - Hem MuĦammed Muřtafā: MuĦammed hem Muřtafā MK₅

⁷⁴⁰611b - Ħātemü’l-enbiyādur ol pūr-řafā: Ħātemü’n-nebiyyin ol bā-řafā K

⁷⁴¹612a - Peygām-berden ulu ola ol: Peygām-berden olıardır ulu AÜ, AK₁ / Peygām-berden olısar ulu M / Peygām-berden ulu ola ol B

⁷⁴²612b - Kimse bulamaya yol: Bulmaya kimse yolu M, AK₁ / Kimse bulmaya yol İAE, AÜ, MK₄, B, P

⁷⁴³613a - MaĦmūd: Māh K

⁷⁴⁴613b - DaĦı Ħabību’llāh ola: DaĦı Beytu’llāh ola B / MuĦammedün Resūlallāh ol M / DaĦı MuĦammed hem Resūlallāh ola AK₁

(İslam haklı içerisinde Mahmud olacak, bir adı da Beytullah olacak.)

614. Vaḳti gelmişdür kim ol ide zuhūr⁷⁴⁵
Anuñ içündür ḳamu cennet ü hūr⁷⁴⁶
(Onun ortaya çıkmasının vakti gelmiştir; bütün cennet ve huriler onun içindir.)
615. Ḥaḳ idiserdür seni aña naşīb⁷⁴⁷
Seniñile hem-dem ola ol ḥabīb⁷⁴⁸
(Allah seni ona nasip edecektir; o sevgili seninle dost olacaktır.)
616. Dir Ḥadīce ‘Ātike’ye her ne var⁷⁴⁹
Ben size cāriye olam baḥtiyār
(Hatice Atike’ye her ne varsa [söyler]; ben size cariye olunca mutlu olacağım, der.)
617. Siz de beni ḳılurısañuz ḳabūl⁷⁵⁰
Cānuma minnet bilürem öyle bil⁷⁵¹
(Siz de beni kabul ederseniz [ben bu işi] canıma minnet bilirim, öyle bil.)
618. Ol Ḥabībullah Muḥammed Muştafa⁷⁵²
İncil ü Tevrāt’da medḥ itmiş Ḥüdā⁷⁵³
(O Allah’ın sevgilisi Muhammed Mustafa, Allah O’nu İncil ve Tevrat’ta övmüştür.)
619. Gelecek hem aña Cibril-i Emīn⁷⁵⁴
Ḳıla da’ vet ümmetini ol emīn
(Hem ona Cebrail gelecek; o güvenilir olan, ümmetini [dine] davet edecek.)

Bu beyit MK₁ ve AÜ nüshalarında yoktur.

⁷⁴⁵614a - Kim: Ki AÜ, M, AK₁

⁷⁴⁶614b - Anuñ içündür: Anuñçündür P; Cennet ü hūr: Cennet hūr İAE, MK₃, MK₄, B / Cennet ile hūr AÜ, M, AK₁ / Cennet ve hūr K, MK₅ / Cennete hūr MK₂ / Cennet-i hūr AK₂, P

⁷⁴⁷615a - Ḥaḳ idiserdür seni aña naşīb: Ḥaḳ naşīb idiserdür seni aña İAE

⁷⁴⁸615b - Seniñile hem-dem ola ol ḥabīb: Seniñile ol ḥabīb hem-dem ola İAE / Seniñile hem-dem ol ḥabīb MK₃

⁷⁴⁹616a - Dir Ḥadīce ‘Ātike’ye her ne var: Dir ‘Ātike’ye Ḥadīce ne ki var İAE / Dir Ḥadīce ‘Ātike’ye ne ki var AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dir Ḥadīce ‘Ātike’ye nem ki var B

⁷⁵⁰617a - Siz de: Size de MK₂

⁷⁵¹617b - Bilürem: Ḳıluram İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁷⁵²618a - Muḥammed Muştafa: Kim Muḥammed Muştafa AÜ, AK₁

⁷⁵³618b - İncil ü Tevrāt’da medḥ itmiş: İncil Tevrāt’da anı medḥ itmiş AÜ, AK₁, AK₂ / İncil Tevrāt’da medḥ itmiş K, MK₂ / İncili Tevrāt’da medḥ itmiş Ḥüdā P

⁷⁵⁴619a - Gelecek hem aña Cibril-i Emīn: Gelecek aña hem Cibril ü Emīn AÜ, MK₄, AK₁ / Aña hem gelecek Cibril-i Emīn M / Gele daḥı hem aña Cibril Emīn K / Gelecek hem aña Cebra’ıl Emīn AK₂, B, P

620. Dilerem Allāh vire anı baña
Güldüre beni dağı önden şoña
(Dilerim ki Allah onu bana versin; ben önden sonra güldürsün.)
- 29b
621. Niçe begler istemişdi hoş beni⁷⁵⁵
Siz bilürsüz istemedim anları⁷⁵⁶
(Birçok beyler beni işitmişti hoş, bunu bilirsiniz ben onları istemedim.)
622. Bu düşü görelî ben umar idim⁷⁵⁷
Benim ola fahr-i ‘ âlem dir idim⁷⁵⁸
(Bu rüyayı gördüğümde beri alemin iftihar kaynağı benim olsun der, bunu umardım.)
623. Bilürem bu mâlı milki fânîdür⁷⁵⁹
İsterem ol dâr-ı huldı bâkîdür⁷⁶⁰
(Bu mal mülk geçicidir, bilirim; o cennet yurdunu isterim o kalıcıdır.)
624. Anuñ içündür benüm istediğüm⁷⁶¹
Gice gündüz âh idüb ağladığum
(Benim istediğim, gece gündüz ah edip ağladığım onun içindir.)
625. Didi kim ‘ Âtike’ye tiz varasın
Ebū Tâlib’e haberi iltesin⁷⁶²
(Atike’ye “Hemen varasın Ebu Talib’e haberi iletisin.” dedi.)
626. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şâm
Medh olunsa haşre dek olmaz tamâm⁷⁶³
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

⁷⁵⁵621a - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P; İstemişdi: İstemişdir MK₅ / İşitmişdi İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P; Beni: Bunu İAE, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

⁷⁵⁶621b - Anları: Ben anları AÜ

⁷⁵⁷622a - Görelî ben: Ben görelî AÜ, M, AK₁

⁷⁵⁸Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁵⁹623a - Mâlı milki: Mâlı u milki MK₄ / Mâl u milk MK₅

⁷⁶⁰623b - Dâr-ı huldı: Huldı dâ‘im AÜ, M, AK₁ / Dâr-ı hâdî MK₂ / Dâr-ı huld P

⁷⁶¹624a - Anuñ içündür: Anuñçündür B, P; İstedigüm: Bu istedigüm B, P

⁷⁶²625b - Haber: Haberi İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; İletisin: Eylesin MK₄

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁷⁶³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

627. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-ı Muşţafā⁷⁶⁴
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)
628. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Kelīmu'llāh⁷⁶⁵
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Hātēmü'l-Enbiyā⁷⁶⁶
(Sana selam olsun ey Allah'ın hitap ettiği, sana selam olsun ey peygamberlerin sonuncusu!)
629. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Hāteme'r-Resül⁷⁶⁷
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Muhyi⁷⁶⁸
(Sana selam olsun ey resullerin sonuncusu, sana selam olsun ey can veren!)
630. 'Ātike çün diñledi bu sözleri⁷⁶⁹
Yaşıla tldı mübarek gözleri⁷⁷⁰
(Atike bu sözleri dinledi; mübarek gözler yaş ile doldu.)
631. Didi ey şāh-ı cihān hoş didiñüz⁷⁷¹
Gerçi bu sözleri şerh eylediñüz
(“Ey dünyanın padişahı! Hoş dediniz, gerçi bu sözleri açıkladınız.” dedi.)
- 30a
632. Tā ki göñlüm hergiz inanmaz aña⁷⁷²
Yoğsa lañfe mi idersin baña⁷⁷³
(İlla gönlüm size asla inanmaz yoksa bana şaka mı yaparsınız?)
633. Ağladığım budur ey şāhım benim
Ey saçı leyli yüzi mähım benim
(Ey şahım, saçı siyah yüzü ayım benim, ağladığım budur.)

⁷⁶⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁷⁶⁵628a - Yā Kelīmullāh: Yā Hāteme'l-Enbiyā AÜ, M, AK₁

⁷⁶⁶628b Yā Hāteme'l-Enbiyā: Yā Kelīmullāh AÜ, M, AK₁

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁷⁶⁷629a - Yā Hāteme'r-Resül: Hāteme'r-Resüli AK₁

⁷⁶⁸Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Bağr-i Āhır” başlığı vardır.

⁷⁶⁹630a - Bu sözleri: Sözleri MK₃

⁷⁷⁰630b - Yaşıla tldı: Yaşıla MK₅

⁷⁷¹631a - Şāh-ı cihān: Şāh u cihān AÜ, K

⁷⁷²632a - Tā ki: İllā İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Hergiz: Hiç İAE

⁷⁷³632b - İdersin: İdersiz AK₁, AK₂, P

634. Şıdķıla mı söylediñ sen bu sözi⁷⁷⁴
 Ki inandır söziñize bizleri⁷⁷⁵
 (Bu sözleri doğrulukla mı söylersin, ki sözlerine bizi inandır.)
635. Dir Ĥadice ˆ Ātike’ye bil i cān
 Tañrı ĥaķķiçün bu sözime inan⁷⁷⁶
 (Hatice, Atike’ye “Ey can! Allah’ın hakkı için bu sözüme inan.” der.)
636. Bu sözi cān u gönülden söylerim⁷⁷⁷
 Şanma kim lāğ u laṭife eylerim⁷⁷⁸
 (Bu sözü can ve gönülden söylerim; sanma ki şaka yaparım.)
637. Didi kim şimdengerü varuñ hemān⁷⁷⁹
 Mekke ulularını cümle aˆ yān
 (Bundan sonra varın hemen, Mekke’nin büyüklerinin hepsini [bir araya toplayın], dedi.)
638. Cemˆ idüben babama gönderesiz⁷⁸⁰
 Hem daḥı bunlara ögüt viresiz⁷⁸¹
 (Toplayıp babam gönderin; hem de bunlara ögüt verin.)
639. Meskenetle söyleyeler sözlerin
 Kim tekebbür kılmayalar özlerin
 (Sözlerini alçakgönüllülük ile söylesinler ki kendilerini büyük göstermesinler.)
640. Kim eger ol rāzīyam dimez ise
 Tınnmayub şabr ideler her ne ise⁷⁸²
 (Eğer o razıyım demezse, her ne varsa söz söylemeyip sabretsinler.)
641. Diyeler incinme gel ey iḥtiyār⁷⁸³
 Kim Muḥammed Muştafa’dur baḥtiyār
 (Ey ihtiyar, gel incinme ki mutluluk Muhammed Mustafa’dır, desinler.)

⁷⁷⁴634a - Söylediñ sen: Söylersin İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P; Sözi: Sözleri B

⁷⁷⁵634b - Ki inandır söziñize bizleri: Ki inandır söziñize sen bizi İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Kim inandır sevdiğim şimdi bizi AÜ, M, AK₁

⁷⁷⁶635b - Sözüme: Sözüde AÜ, AK₁

⁷⁷⁷636a - Sözi: Sözümi AÜ, M, AK₁; Cān u gönülden: Cān gönülden AK₂ / Cān-1 gönülden P

⁷⁷⁸636b - Şanma kim: Şanma sen kim AÜ, AK₁; Lağ u laṭife: Lağ ve laṭife K / Lağ laṭife AK₁ / Lağ-1 laṭife P

⁷⁷⁹637a - Kim: Ki K

⁷⁸⁰638a - İdüben: İdüb AÜ, AK₁

⁷⁸¹638b - Hem daḥı: Hem AÜ, AK₁

⁷⁸²639b - Her ne ise: Ne dir ise K

⁷⁸³641a - Diyeler: Diye AÜ, AK₁; İncinme gel: İncitme gel M / İncinmegil MK₅

642. Cümle ecdādı şerīfler aşlıdır
Dağı İbrāhīm Ḥalīl'ün neslidür
(Bütün cediti şereflilerin soyundandır; [hem] de İbrahim Halil'in neslindedir.)

30b

643. Gerçi bu söz dağı itmezse eşer⁷⁸⁴
Tınmayub sözi kıllalar muhtaşar
(Gerçi bu söz de etki etmezse söz söylemeyip, sözü kısa kessinler.)

644. İnşā^c allāh anı rāzī kılluram⁷⁸⁵
Ben aña n'eyleyeceğim bilürem⁷⁸⁶
(Allah nasip ederse ben onu razı ederim; ben ona ne edeceğimi bilirim.)

645. ^c Ātike bunı işitdi çün hemān⁷⁸⁷
Destür alub yoluna oldu revān⁷⁸⁸
(Atike bunu işitti hemen izin isteyip yola koyuldu.)

646. Ol dem irdi Ebū Tālib katına⁷⁸⁹
Naql ide bu sözleri ol dem aña⁷⁹⁰
(O an Ebu Talib'in katına erişti; ona bu sözler nakletti.)

647. Dir Ḥadīce sizlere ider selām⁷⁹¹
Şerḥ ider her ne ki söyledi kelām⁷⁹²
(Hatice sizlere selam söyler der; her ne söz söylediye onları açıklar.)

648. Ebū Tālib işidicek şād olur⁷⁹³
Ḥamd ider Allāh'a şükürler kıllur⁷⁹⁴
(Ebu Talib [bu sözleri] işitince sevinir; Allah'a hamd edip şükürler kılar.)

⁷⁸⁴643a - Gerçi: Dağı M; Söz dağı: Sözler dağı AÜ, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, P / Sözler de M;
İtmezse: İtmez İAE

⁷⁸⁵644a - Anı: Ben anı AK₂, P

⁷⁸⁶644b - N'eyleyeceğim: N'ideceğimi M

⁷⁸⁷645a - ^c Ātike bunı işitdi: Bunı işitdi ^c Ātike İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B,
P

⁷⁸⁸645b - Alub: Olub K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁷⁸⁹646a - Ebū Tālib katına: Ebū Tālib'den yaña M / Ebū Tālib'e katına MK₂

⁷⁹⁰646b - İde: İder K

⁷⁹¹647a - İder: Eyler AÜ, M, AK₁; Selām: Du^c ā MK₅

⁷⁹²647b - Ki: Kim AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Kelām: Aña MK₅

⁷⁹³648a - İşidicek şād olur: İşidüb şād olub AÜ, AK₁ / İşidüben şād olur M

⁷⁹⁴648b - Kıllur: Kıllub AÜ, M, AK₁

649. Pes hemān-dem oradan olur revān⁷⁹⁵
Ki Ebū Bekr'e irişür şādumān⁷⁹⁶
(Öylece hemen oradan ayrılır; sevinçli bir halde Ebu Bekir'in [yanına] varır.)
650. Cümle sözleri aña taqr̄ir ider⁷⁹⁷
Ol daḥı şükr eyleyüb tedb̄ir ider
(Bütün sözleri ona tekrar eder; O da şükür edip hazırlık yapar.)
651. T̄iz t̄ut imdi Mekke ulularını⁷⁹⁸
Minnetile cem^c idüb her birini⁷⁹⁹
(Şimdi hemen Mekke büyüklerinin [yolunu] tut; iyilik ile her birini bir araya getir.)
652. Ben daḥı anlarla bile varayım⁸⁰⁰
Ḥāk-i pāyına yüzümi süreyim⁸⁰¹
(Ben de onlarla varayım; ayaklarının topraklarına yüzümü süreyim.)
653. Çaḡıruban kişiler cem^c itdiler⁸⁰²
Ḥad̄ice'nün babasına gıtdiler
(Kişileri çağırıp topladılar; Hatice'nin babasına gittiler.)
- 31a
654. Ebū Bekr ile Ebū Süfyān bile⁸⁰³
Geldiler kim sa^c y ide anlar bile⁸⁰⁴
(Ebu Bekir ile Ebu Süfyan bile çabalayıp oraya geldiler.)
655. Ne ise ta^c z̄im ü ikrām kıldılar⁸⁰⁵

⁷⁹⁵649a - Pes: Bes İAE; Oradan olur revān: O aradan olur revān AÜ / Oradan oldu revān M / Oradan ulu dermān B

⁷⁹⁶649b - Ki: Kim AÜ, M, AK₁

⁷⁹⁷650a - Cümle sözleri: Cümle bu sözi İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Bu sözi cümle M

⁷⁹⁸651a - Tut imdi: Var imdi MK₅

⁷⁹⁹651b - Cem^c İdüb: Cem^c eyle MK₅; Birini: Birilerini M

⁸⁰⁰652a - Anlarla: Anlara AÜ, M; Varayım: Varayın K

⁸⁰¹652b - Süreyim: Süreyin K

⁸⁰²653a - Çaḡıruban kişiler: Çaḡırub çok kişi AÜ, AK₁ / Çaḡıruban çok kişi M / Çaḡurub kişiler MK₅

⁸⁰³654a - Ebū Bekr ile Ebū Süfyān: Ebū Bekr Ebū Süfyān İAE / Ebū Bekr u hem Ebū Süfyān M / Ebū Bekr ile Ebū Süfyān ile AK₁

⁸⁰⁴654b - İde anlar: İdeler hem M / İdeler AK₁ / İde anlara AK₂; Bile: İle K, AK₁

⁸⁰⁵655a - Ta^c z̄im ü ikrām: Ta^c z̄im-i ikrām İAE, M / Ta^c z̄im ikrām AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

K nüshasında 650a ve 650b beyitlerinin yeri değiştirilmiştir.

Pes selām virüb du‘ âlar kıldılar⁸⁰⁶
([Her] ne ise saygı ve ikram ettiler; bundan böyle selam verip dualar ettiler.)

656. Aldı bunlaruñ selāmın ol hemān⁸⁰⁷
Şadra geçürdi buları bi’t-tamām
(O hemen bunların selamını aldı; tamamını köşeye geçirdi.)
657. Çeşnig̃irlere işâret eyledi
Tiz ta‘âm geldi buları toyladı⁸⁰⁸
(Aşçılarına işaret etti; hemen yemek getirip bunların karnını doyurur.)
658. Söz açıldı söylenüb ba‘ de’t-ta‘âm
Perde ref‘ oldı añıldı bu kelām⁸⁰⁹
(Yemekten sonra söz açıldı; perde kalktı bu söz anıldı.)
659. Didiler ey şâh-ı cihân diñleñüz⁸¹⁰
Cümlemüzün sözi nedir añlañuz⁸¹¹
("Ey dünyanın padişahı dinleyiniz; hepimizin sözünü anlayınız." dediler.)
660. Dilerüz sizden ki maḥdüm-zādeyi⁸¹²
Viresiz Muḥammed’e Ḥadice’yi
(Biz sizden evladınız Hatice’yi Muhammed’e vermenizi dileriz.)
661. Anuñ ismidür Muḥammedün Emīn⁸¹³
Anuñıla faḥr ider rüy-ı zemīn
(Onun ismi Muhammed Emin’dir; yeryüzü onunla övünür.)
662. Hem emīn ü müstaḳīm hem uşlıdur⁸¹⁴
Daḥı İbrāhīm Ḥalīl’üñ neslidür⁸¹⁵
(Hem güvenilir, dürüst hem de usludur ve dahi İbrahim Halil’in neslindedir.)

⁸⁰⁶655b - Pes: Bes İAE

⁸⁰⁷656a - Ol hemān: Ol hümām M, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, P

⁸⁰⁸657b - Geldi: Gelüb AÜ, M, AK₁; Buları: Bunları K

⁸⁰⁹658b - Oldı: Olub K; Añıldı: Ve geldi M / Añladı MK₄ / Geldi AK₁

⁸¹⁰659a - Ey şâh-ı cihân: Ey merd-i ‘âlem K; Diñleñüz: Diñleyin K

⁸¹¹659b - Sözi nedir: Nedir İAE / Sözi AÜ / Sözi B; Añlayıñuz: Añlayın K

⁸¹²660a - Sizden ki: Siziñ MK₅; Maḥdüm-zādeyi: Maḥdüm-zādeñi MK₂

⁸¹³661a - Muḥammedün Emīn: Muḥammed Emīn İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Muḥammedi’l-Emīn K

⁸¹⁴662a - Hem emīn ü müstaḳīm hem uşlıdur: Hem emīn ve müstaḳīm hem uşlıdur İAE / Hem emīn ve müstaḳīm ve uşlıdur AÜ / Hem emīn ü müstaḳīm ü uşlıdur M, AK₁ / Hem emīn müstaḳīm hem uşlıdur K / Hem emīn ve müstaḳīm hem uşlıdur AK₂

⁸¹⁵662b - İbrāhīm Ḥalīl’üñ: İbrāhīm Ḥalīl MK₅

663. Çün bu sözleri işitdi babası
Rāzī olmayub dimedi nitesi
(Babası bu sözleri işitti; razı olmayıp sebebini söylemedi.)
664. Didi kim ey bī-ḥayālar bu sözi⁸¹⁶
Niçe dirsiz deli gördüm ben sizi⁸¹⁷
([Babası] “Ey utanmazlar bu sözü nasıl söylersiniz, ben sizi deli gördüm.” dedi.)
- 31b
665. Kim Muḥammedü’l-Emīn kim var ola⁸¹⁸
Kim benim kızım aña maḥrem ola⁸¹⁹
(Muhammed Emin kimdir ki benim kızım ona mahrem olsun.)
666. Bir daḥı ger söyleyesiz bu sözi⁸²⁰
Nefy iderem buradan bilüñ sizi⁸²¹
(Bir daha eğer bu sözleri söylerseniz sizi buradan sürgün ederim.)
667. Kim bilürsiz nice şāhlar istedi⁸²²
Mālı milkim vireyim gelsün didi⁸²³
(Ki bilirsiniz birçok şahlar istedi, malımı mülkümü vereyim gelsin dedi.)
668. Her biri ḥükm issi idi tācdār
Kimseye ol eylemedi iḥtiyār⁸²⁴
(Her biri hüküm ve taç sahibiydi [fakat] o kimseyi seçmedi.)
669. Söylemeyüb sākin oldılar hemān
Ḳıldılar ol demde tebdīl-i mekān⁸²⁵
([Söz] söylemeyip sakin kaldılar; o an oradan gittiler.)

⁸¹⁶664a - Bu sözi: Sözi AÜ, AK₁

⁸¹⁷664b - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, P
Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸¹⁸665a - Kim: Ki İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ol M

⁸¹⁹Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸²⁰666a - Söyleyesiz bu sözi: Söyler iseñiz bu sözi AK₂

⁸²¹666b - Buradan bilüñ sizi: Bu aradan bil sizi AÜ, M, AK₁

⁸²²667a - Kim: Siz M / Ki MK₂; Nice: Niçe AÜ, AK₁; İsted: işitdi K; Bilürsiz nice şāhlar: Nice şāhlar bilürsiz MK₅

⁸²³667b - Māl u milkim: Māl u milkim M

⁸²⁴668b - Kimseye: Kimseyi M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Ol eylemedi: Eylemedi ol İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁸²⁵669b - Tebdīl-i mekān: Tebdīl ü mekān MK₃ / Tebdīl mekān AK₁

670. Pes Ebū Ṭālib'e virdiler haber⁸²⁶
Her ne kim işitdilerse hayr u şer⁸²⁷
(Öylece Ebu Talib'e haber verdiler; iyi veya kötü her ne duyularsa söylediler.)
671. Ebī Ṭālib 'Ātike oldı melīl⁸²⁸
Didiler Ḳādir durur Rabb-i Celīl⁸²⁹
(Ebu Talib ile Atike boyunlarını büktüler; Allah kudret sahibidir, dediler.)
672. Çün Ḥadīce işidüb bu sözleri⁸³⁰
Oldı maḥzūn ağlayuban gözleri
(Hatice bu sözleri işitince hüznünlendi, gözlerinden yaşları akıttı.)
673. 'Āķile vü kāmīle gör ne ider⁸³¹
Mekke'niñ uluların da' vet ider
(Akıllı ve olgun [olan Hatice] gör ne eder; Mekke'nin büyüklerini davet eder.)
674. Ebū Süfyān geldi kibārlar ile
Ebū Ṭālib Ebū Bekr ile bile⁸³²
(Ebu Süfyan da diğer büyükler, Ebu Talib ve Ebu Bekir ile birlikte geldi.)
675. Cümlesi bir araya cem' oldılar
Dürlü ta'ām yiyüben şād oldılar⁸³³
(Hepsi bir araya toplandılar; çeşitli yemekler yiyip sevindiler.)
676. Ebū Ṭālib Ḥadīce'ye gör ne der⁸³⁴
Mektūbıla bu sözi i' lām ider⁸³⁵
(Gör, Ebu Talib Hatice'ye ne der; mektupla bu sözleri ona bildirir.)

32a

⁸²⁶670a - Pes Ebū Ṭālib'e virdiler: Bes Ebū Ṭālib'e virdiler İAE, MK₃ / Ebū Ṭālib'e virdiler pes MK₅

⁸²⁷670b - Ne kim: Ne M, AK₁; Ḥayr u şer: Ḥayr şer MK₂, P

⁸²⁸671a - Oldı: Oldılar AÜ, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁸²⁹671b - Ḳādir durur: Ḳādirdür AÜ, K, MK₃, AK₁, AK₂, P

⁸³⁰672a - İşidüb: İşidir K

⁸³¹673a - 'Āķile ü kāmīle: 'Āķile ve kāmīle İAE, AK₂ / 'Ātike-i kāmīle AÜ, AK₁ / Ḥadīce-i kāmīle M / 'Āķile kāmīle MK₅; Ne ider: Neder K

⁸³²674b - Ebū Ṭālib Ebū Bekr ile: Ebū Ṭālib Bū Bekr ile M / Ebū Bekr Ebū Ṭālib'de K / Ebū Ṭālib ü Ebū Bekr'le MK₃

Bu beyit MK₁ nüshasında yoktur.

⁸³³675b - Yiyüben: Yiyüb İAE, AÜ, B

⁸³⁴676a - Ebū Ṭālib Ḥadīce'ye: Ebū Ṭālib'e Ḥadīce M, K, AK₁, AK₂, P / Ḥadīce Ebū Ṭālib'e MK₅;

Gör ne der: Ḥaber gönderir AK₂, P

⁸³⁵676b - i' lām: i' lām M

677. Babamı ġāyetde serhoş idiñüz⁸³⁶
 7olu kâse içirüb hoş idiñüz⁸³⁷
 (Babamı çokça sarhoş ediniz; kâse dolusu şarap içirerek [babamın gönlünü] hoş ediniz.)
678. Söziñi tutub aña içirdiler
 Serhoş idüb kendiden geçürdiler⁸³⁸
 (Sözünü tutup onu içirdiler; sarhoş edip kendinden geçirdiler.)
679. Ol dem anı aluban getürdiler
 7adice'nün evine yaturdılar⁸³⁹
 (O an onu alıp Hatice'nin evine getirerek yatırdılar.)
680. 7adice evinde yatdı pür-uşul
 Yatdı anda şubha deñlü kaldı ol⁸⁴⁰
 (Usulünce Hatice'nin evinde yattı; onda sabaha dek kaldı.)
681. Ol gice 7adice gör kim n'eder⁸⁴¹
 Babasınun etegine renk ider⁸⁴²
 (O gece gör Hatice ne eder; babasının eteğine renk sürer.)
682. Pes za' ferāñi çividle bil i yār⁸⁴³
 Eteginün bir karış yerin boyar⁸⁴⁴
 (Bil ey yar, [Hatice] safran rengi boyayla eteğinin bir karış yerini boyar.)
683. Ol zamānda bir kişi serhoş iken
 Kızını ' ahd eylese bi-hüş iken⁸⁴⁵
684. Renk sürerlerdi anun etegine⁸⁴⁶

⁸³⁶677a - ġāyetde: ġāyetle M; İdiñüz: İdesiz İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁸³⁷677b - 7olu kâse: Dolular K; İçirüb hoş idiñüz: İçirüb hoş idesiz İAE, AÜ / Virüb bi-hoş idesiz M / İçirüben hoş idesiz K / İçirüb nüş idesiz MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / İçirüb bi-hoş idesiz AK₁ / İçirüb mey-hoş idiñüz B

⁸³⁸678b - Geçürdiler: Getürdiler B

⁸³⁹679b - Yaturdılar: Getürdiler İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

⁸⁴⁰680b - Şubha deñlü: Şubha degin M; Kaldı ol: Kıldı ol MK₅

⁸⁴¹681a - 7adice: 7adice'yi MK₄

⁸⁴²Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁴³682a - Pes za' ferāñi çividle bil ey yār: Bes za' ferāñi çividle bil ey yār İAE / Pes za' ferāñ çividile ey yār AÜ, AK₂ / Za' ferāñi çividile pes ey yār M / Pes za' ferāñ çividile bil ey yār K / Bes za' ferāñ çivid ey yār MK₃ / Pes zağfurāñ çividile ey yār AK₁

⁸⁴⁴682b - Eteginün: Etegin AÜ, AK₁, AK₂

⁸⁴⁵683b - Bi-hüş: Serhoş M

⁸⁴⁶684a - Anun etegine: Eteğine AK₁

Tā ki dönmeyeler ʿ ahdinden yine⁸⁴⁷

(O zamanlarda bir kişi sarhoşken kızını [bir başkasına] verse sözünden dönmessin diye onun eteğine renk sürerlerdi.)

685. Çün şabāh oldı anı bildi yaq̄in
Gördi etegindeki rengi hemin⁸⁴⁸

(Sabah olduğunda etegindeki rengi gördü ve onu anladı.)

686. Dir Ḥadice'ye ayā cān-ı cihān⁸⁴⁹

Nedür işbu etegimdeki nişān

(Hatice'ye "Ey dünyanın canı, eteğimdeki bu işaret nedir?" der.)

687. Dir Ḥadice babasına vay seni

Niçün virdiñüz Muḥammed'e beni⁸⁵⁰

(Hatice, babasına "Vay seni, beni Muhammed'e neden verdiniz?" der.)

32b

688. Bu gice anda olanlar ḥāş u ʿ ām⁸⁵¹

Beni sizden dilemişler ey hümām

(Ey hümam, bu gece orada olan bütün halk beni sizden istemişler.)

689. Eylemişler ulular size niyāz⁸⁵²

Siz daḥı anlara gösterüb cevāz⁸⁵³

(Büyükler size yalvarmışlar; siz de onlara cevap [vermişsiniz].)

690. Aluban ikrārıñı biñ cehdile⁸⁵⁴

Öyle buyurmuşsunuz virdüm n'ola⁸⁵⁵

(Bin bir uğraşla kabul edip verdim ne olacak diye buyurmuşsunuz.)

691. Yazmağičün ʿ ahdiniz peymāniñuz

Anuñ içün renklidür dāmāniñuz

(Sözünüzü, yemininizi unutmamak için elbiseniz renklidir.)

692. İşidüb bu sözi ol dem kaçıdı

⁸⁴⁷684b - Dönmeyeler: Dönmeye AÜ, MK₂, MK₅, AK₁; Yine: Gine P

⁸⁴⁸685b - Eteğindeki: Eteğinde MK₃; Hemîn: Yaq̄in AÜ, AK₁

⁸⁴⁹686a - Cān-ı cihān: Cān u cihān AÜ, M, K, MK₅, AK₁

⁸⁵⁰687b - Niçün: Ne için K

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁵¹688a - Olanlar: Olan M, AK₁

⁸⁵²689a - Niyāz: Ricā AÜ, M, AK₁

⁸⁵³689b - Cevāz: Rızā AÜ, M, AK₁ / Cevāb MK₅

⁸⁵⁴690a - Biñ: Pek P

⁸⁵⁵690b - Öyle: Eyle B

Haylî zamân gürleyüben şakıdı⁸⁵⁶
(Bu sözü işitince o an öfkeleni; uzun bir zaman bağırip çağırdı.)

693. Didi ‘ ahd itmemişem hem virmezem⁸⁵⁷
Zîrâ seni aña lâyıq görmezem⁸⁵⁸
(Ben yemin etmedim hem [seni ona] vermem çünkü seni ona layık görmem, dedi.)

694. Yoğdur anda māl u milk ü sîm ü zer⁸⁵⁹
Delidür anlar ki bizden kız diler⁸⁶⁰
(Onda mal ve mülk, altın ve gümüş yoktur; onlar deli midir ki bizden kız isterler.)

695. Babasına dir ki sulţānım benim
Yoluña olsun fedā cān u tenim⁸⁶¹
([Hatice] babasına “Sultanım benim, canı ve bedenim yoluna feda olsun.” der.)

696. Ulular önünde ikrār idesiz⁸⁶²
Şoñra pişmān olub inkār idesiz⁸⁶³
(Büyüklerin önünde kabul etmişiniz; sonra pişman olup inkâr edersiniz.)

697. Diyeler seniñ için ikrārsız⁸⁶⁴
Çavline turmaz yalāncı ‘ ārsız
(Senin için kararsız, sözünde durmayan, yalancı, arsız [mı] desinler?)

698. Hergiz inanmaya kimse sözine⁸⁶⁵
Niçe kişi ta‘ n ururlar yüziñe⁸⁶⁶
(Hiç kimse asla sözüne inanmaz; [bu durumda] birçok kişi yüzünüze karşı sizi ayıplar.)

⁸⁵⁶692b - Gürleyüben şakıdı: Gürüldeyüb şakıdı İAE, MK₂, MK₃, MK₄ / Gör n’ edeyüb şakıdı AÜ, AK₁ / Gümürdenüb şakıdı M / Gürleyüb şakıdı MK₅ / Gürüldeyüb şakıdı AK₂, P

⁸⁵⁷693a - İtmemişem: İtmedim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P; Hem: Ve hem İAE, AÜ, K, MK₃, AK₁; Virmezem: Virmedüm MK₅

⁸⁵⁸693b - Zîrâ seni aña lâyıq görmezem: Kim seni aña lâyıq görmedim MK₅
Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁵⁹694a - Māl u milki: Mālî mülki İAE, AÜ, AK₁, P / Māl u milk ü M, MK₅ / Mālî milki K, MK₃ / Māl mülki AK₂

⁸⁶⁰Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁶¹695b - Olsun fedā: Fedā olsun İAE, M, MK₂, MK₅, AK₂, B, P; Cān u tenim: Cānım benim İAE, AÜ, M, K, AK₁ / Cānım tenim MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁸⁶²696a - İdesiz: İdesin AK₂, P

⁸⁶³696b - Pişmān olub inkār idesiz: Nādim olub inkār idesiz M / Soñra pişmān olub inkār idesin AK₂, P

⁸⁶⁴697a - Diyeler: Didiler K / Diye MK₃; Seniñ: Siziñ AÜ, M, AK₁

⁸⁶⁵698a - İnanmaya kimse: İnanmayalar MK₅

⁸⁶⁶698b - Niçe: Nice İAE, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Ururlar: İderler M, K, MK₅

33a

699. Halk içinde ola ırzın pāymāl⁸⁶⁷
Sizlere lāyık degildir işbu hāl
(Halkın içinde şerefin ayaklar altında olur; bu iş size uygun değildir.)
700. Öyle bil kim ben cihāna gelmedim⁸⁶⁸
Yāhud ol dem şimdiye dek kalmadım⁸⁶⁹
(Öyle bil ki, ben dünyaya bunun için gelmedim yahut bunun için yaşamadım.)
701. Tek söziñiz olmasun sizün yalān⁸⁷⁰
Yolña olsun fedā cānım hemān
(Sizin tek sözünüz yalan olmasın; yoluna canım hemen feda olsun.)
702. Ol Muḥammed kim ulular aşıldur
Zīrā İbrāhīm Ḥalīl'ün neslidür
(O Muhammed uluları soyundandır; zira o İbrahim Halil'in neslindedir.)
703. Hāşimīdür hem Benī Sa' d ulusı⁸⁷¹
Aceb olmaz elde yoksa nesnesi⁸⁷²
(O Haşimi'dir hem de Beni Sa'd ulusudur; elde malı mülkü yoksa ne olur.)
704. Sīm ü zer destinde yoğısa n'ola⁸⁷³
Eylükile añılur ismi hele
([Onun] elinde altın ve gümüş yok ise ne olur, onun ismi iyilik ile anılır.)
705. Anda yoksa bizde vardur sīm ü zer⁸⁷⁴
Mālımız milkimiz olunca yiter
(Onda altın ve gümüş yoksa bizde vardır; [bizim] malımız mülkümüz var olduğunca yeter.)
706. Söyleyerek gönünü itdi hele
Didi naşībindir ola kim bile
([Böyle] söyleyerek [babasının] gönlünü yaptı; [babası da] o senin nasibindir, dedi.)

⁸⁶⁷699a - Pāymāl: Pāy-māl İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B

⁸⁶⁸700a - Öyle bil kim: Öyle ol kim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁ / Öyle ola kim AK₂, P / Eyle ol kim B

⁸⁶⁹700b - Ol dem: Oldum K, MK₄, P; Dek: Degin İAE

⁸⁷⁰701a - Söziñiz olmasun sizün: Söziñiz sizin olmasun İAE, AÜ, K, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Siziñ söziñiz olmasun M / Sözüñüz olmasun MK₃

⁸⁷¹703a - Hāşimīdür hem: Hāşimīdir İAE; Benī Sa' d: Sa' d AÜ, AK₁ / Sa' d' dır M

⁸⁷²703b - Olmaz: Olunmaz M

⁸⁷³704a - Sīm ü zer: Sīm zer K

⁸⁷⁴705a - Bizde vardur: Bizde MK₅

707. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām⁸⁷⁵
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
708. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafa⁸⁷⁶
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
709. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Münci
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Müzekkir⁸⁷⁷
(Sana selam olsun ey kurtarıcı, sana selam olsun ey ibadet eden!)
- 33b
710. Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Nāşir⁸⁷⁸
Eş-şalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Manşür⁸⁷⁹
(Sana selam olsun ey imdada yetişen, sana selam olsun ey zafere ulaşan!)
711. Çün Hadice sözi işitdi hemān⁸⁸⁰
Ġāyetile gönli oldı şādumān
(Hatice hemen bu sözü işitti; gönlü son derece sevindi.)
712. Nāme yazdı ‘ Ātike’ye sırrile⁸⁸¹
Der babamı rāzī eyledim hele⁸⁸²
(Gizlice Atike’ye mektup yazar; [Hatice] babamı razı eyledim, der.)
713. ‘ Ātike nāmeyi oğudı revān⁸⁸³
Ebū Tālib katına irdi hemān
(Atike mektubu okudu; hemen Ebu Talib’in katına erişti.)

⁸⁷⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁷709b - Yā Müzekkir: Yā Müzekkirü AK₁, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁸⁷⁸710a - Yā Nāşir: Yā Nāşirü AK₁, P

⁸⁷⁹710b - Yā Manşür: Yā Manşürü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baħr-i Āħer” başlığı vardır.

⁸⁸⁰711a - Çün Hadice sözi işitdi: Çün Hadice bu işitdi bu sözi İAE / Bu sözi Hadice işitdi M / Çün Hadice bu sözi işitdi K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B

⁸⁸¹712a - Nāme yazdı: Yazdı nāme M; ‘ Ātike’ye: ‘ Ātike Ĥātün’a AÜ, AK₁

⁸⁸²712b - Eyledim: İtdim MK₃

⁸⁸³713a - Revān: O ān M

714. Kıldı Ebū Ṭālib'e sözi beyān
Babasınuñ rāzī oldıgın ey cān⁸⁸⁴
(Ey can, Ebu Talib'e [Hatice'nin] babasının razı olduğunu bildirdi.)
715. Dir Ebū Ṭālib Muḥammed'e i yār⁸⁸⁵
Ebū Bekr ḥazretine yūri var
(Ebu Talib Muhammed'e "Ey yar, Ebu Bekir'in [yanına] git." der.)
716. Şöyle kim bizden selām eyle aña
Bir ağır bahālı bez virsün saña
(Şöyle ki bizden ona selam söyle; sana bir ağır pahalı bez versin.)
717. Şoñra aña biz bahāsın virürüz⁸⁸⁶
Ḥadice için nişānı göreyüz⁸⁸⁷
(Hatice'ye [onu] nişan ettikten sonra pahası neyse biz ona veririz.)
718. Hem daḥı kendüsi ḥāzır olalar
Da' vet olundığı demde geleler
(Hem kendileri de hazır olsunlar; davet edildiği zaman gelsinler.)
719. Pes Muḥammed işidüb oldı revān⁸⁸⁸
Geldi Ebū Bekr'e ol demde hemān⁸⁸⁹
(Bundan sonra Muhammed yola koyuldu; hemen Ebu Bekir'in [yanına] geldi.)
720. Ol daḥı dükkānda oturmış idi
Bu ḥuşūşa muntazır ṭurmış idi⁸⁹⁰
(Ebu Bekir de dükkanında oturmuş; bu işi beklerdi.)

34a

721. Karşudan Muḥammed'i gördi gelür
Bī-nihāyet sevinüben şād olur⁸⁹¹
(Karşıdan Muhammed'in geldiğini görür; sevinip nihayetsiz neşelenir.)

⁸⁸⁴714b - Ey cān: Hemān M

⁸⁸⁵715a - Dir: Deyüb AÜ, M; Muḥammed'e: Muḥammed K, B

⁸⁸⁶717a - Virevüz: Virevüz AÜ, M, MK₄, MK₅, AK₁, P / Vireyiz K

⁸⁸⁷717b - Nişānı: Nişān AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, B, P; Göreyüz: Görevüz İAE, AÜ, M, AK₁, AK₂, P / Göndereyiz K / Gönderevüz MK₅

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁸⁸719a - Pes Muḥammed işidüb: Bes işidüb İAE / Oldı revān: Revān MK₅

⁸⁸⁹719b - Geldi: Gele MK₅; Ebū Bekr'e: Ebū Bekr B; Ol demde: O demde M

⁸⁹⁰720b - Ḥuşūşa: Ḥuşūşda M; Muntazır ṭurmış: Ṭurmış muntazır MK₅

⁸⁹¹721b - Bī-nihāyet sevinüben: Bī-nihāye sevinüb AÜ, AK₁ / Bī-nihāye sevinüben M / Bī-nihāyet sevinin K / Bī-nihāyet sevinüben MK₃ / Bī-nihāyet sevinüb MK₄, MK₅

722. Şıçrayub indi dükânından hemân⁸⁹²
Didi kim hoş geldiñüz ey nev-cüvân⁸⁹³
(Şıçrayıp hemen dükkanından [aşağı] indi; ey delikanlı hoş geldiniz, dedi.)
723. Didi kim ey yâr hâliñüz nedür
Hem murâdıñuz ve qâliñüz nedür⁸⁹⁴
(“Ey yar, haliniz nedir; arzunuz ve sözünüz nedir?” dedi.)
724. Didi kim ‘ammüm size selâm kıılır⁸⁹⁵
Dileyüb sizden dağı hâcet kıılır⁸⁹⁶
([Muhammed] “Amcam size selam söyler; sizden bir isteği var.” dedi.)
725. Viresiñüz siz bize kıymetli bez⁸⁹⁷
Hâdıce’ye anı nişân idevüz⁸⁹⁸
(Siz bize bir değerli bez verseniz [biz de] onu Hatice’ye nişan edelim.)
726. Didi ki luţf eyle gel otur hele⁸⁹⁹
İdelüm ol nesne kim elden gele⁹⁰⁰
([Ebu Bekir] “Lütuf et gel otur, elden ne gelirse o malı verelim.” dedi.)
727. Pes Muhammed şadra geçüb oturur⁹⁰¹
Gör o Şıddıķ ki ne işler bitürür⁹⁰²
(Bundan böyle Muhammed köşeye geçip oturdu; gör ki o özü sözü bir olan ne işler bitirir.)
728. On tabaķ altun bile dağı gümüş⁹⁰³
On tabaķ misk dağı hâzır eylemiş⁹⁰⁴
(On tabak altın ve de gümüş; on tabak da misk hazırlamıştı.)

⁸⁹²722a - İndi dükânından: Dükânından indi M

⁸⁹³722b - Nev-cüvân: Cân İAE

⁸⁹⁴723b - Murâdıñuz ve qâlinüz: Murâdıñuz qâliñüz AK₂, P / Murâdıñuz ve fâliñüz B

⁸⁹⁵724a - Selâm kıılır: Selâm ider M

⁸⁹⁶724b - Dileyüb: Dileyüben K; Sizden dağı: Sizden K; Kıılır: Kıılar AK₁

⁸⁹⁷725a - Viresiñüz: Virseñüz İAE, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂; Siz bize: Bize bir İAE, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Bize AÜ, AK₁ / Bizlere M

⁸⁹⁸725b - Nişân idevüz: Nişân gönderrevüz AK₂, P

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁸⁹⁹726a - Eyle gel otur: Eylegil otur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P / Eyle otur gel AÜ, AK₁ / Eyle oturgıl M

⁹⁰⁰726b - İdelüm ol nesne kim: İdeyim ol nesne ki İAE / İdelim ol nesne ki AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P / İdelim ol nesne MK₄

⁹⁰¹727a - Pes: Bes İAE, MK₃

⁹⁰²727b - O: Ol M, K MK₄, AK₂ / Ki ol AÜ, AK₁; Şıddıķ: Şıddıķı K; İşler bitürür: İşler kıılır MK₅

⁹⁰³728a - Bile: İle M; Dağı gümüş: Gümüş İAE

⁹⁰⁴728b - Dağı hâzır eylemiş: Hâzır eylemiş İAE

729. Daḥı mercān ağacı hem ey aḥī⁹⁰⁵
 Yedi budağı var idi hem daḥı⁹⁰⁶
 (Hem de bir mercan ağacı ki yedi tane budağı [var].)
730. Her budağı kim üçer arşun idi⁹⁰⁷
 Böyle tuḥfe şey görülmemiş idi⁹⁰⁸
 (Her budağı ki üçer arşındı; böyle benzersiz şey görülmemişti.)
731. Hāzır itmiş daḥı on a^c lā kumāş
 Daḥı birkaç dāne hem kıymetli taş⁹⁰⁹
 (On güzel kumaş, hem de birkaç tane değerli taş hazırlamıştı.)
- 34b
732. Didi ki ey nūr-ı ‘aynum Muştafa⁹¹⁰
 Ey benüm cān u cihānum pür-şafā⁹¹¹
 (“Ey gözümün nuru Mustafa, ey benim huzur dolu canım ve dünyam!” dedi.)
733. Bunca eşvāb kim görürsünüz anı⁹¹²
 Hāzır itmişdim gele deyü seni
 (Bunca giysi ki onu görürsünüz; siz gelmeden ben onları hazır etmiştim.)
734. Cümlesi heb yolına olsun fedā
 Ben varub bu ḥidmeti kılam edā⁹¹³
 (Hepsi yoluna feda olsun; ben varıp bu hizmeti edeyim.)
735. Emriñüzle ben kuluñuz varayım⁹¹⁴
 İnşā^c allāh bu işi bitüreyim⁹¹⁵
 (Emrinizle ben kulunuz varayım; Allah nasip ederse bu işi bitireyim.)
736. Dir Muḥammed kim eyā rūḥ-ı revān

⁹⁰⁵729a - Mercān ağacı: Bir mercān ağacı K

⁹⁰⁶729b - Hem daḥı: Ey aḥī MK₅

⁹⁰⁷730a - Her: Hem MK₅

⁹⁰⁸731b - Tuḥfe şey: Tuḥfe MK₅

⁹⁰⁹Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁹¹⁰732a - Ki ey: Kim AÜ, M, K, MK₂, MK₅, P; Nūr-ı ‘aynum: Nūr u ‘aynum MK₄

⁹¹¹732b - Cān u cihānım: Cān-ı cihānım İAE, AÜ, K, AK₁, AK₂, P; Pür-şafā: Muştafa AÜ, M, AK₁
 / Bā-şafā K

⁹¹²733a - Eşvāb: Eşbāb K

⁹¹³734b - Bu ḥidmeti: Ḥizmeti İAE

⁹¹⁴735a - Varayım: Varayım K

⁹¹⁵735b - İşi: İşimi AK₁; Bitüreyim: Bitüreyin K / Ben bitüreyim P

Bunca eşbâbı virürsin sen hemân⁹¹⁶
(Muhammed “Ey ruhumun ferahlığı, sen hemen bunca giysiyi bize verirsin.” der.)

737. İki yüz biñ aqçelik vardır ahi⁹¹⁷
Şoñra bunı kim ödeyiser dahi⁹¹⁸
([Burada] iki yüz bin akçelik [mal] vardır; sonra bunu kim ödeyecek?)
738. Dir Ebū Bekir eyā dostum benim
Yoluña olsun fedā cān u tenim⁹¹⁹
(Ebu Bekir “Ey dostum benim, yoluna can ve tenim yoluna feda olsun.” der.)
739. Şatmazam ben bunı saña bil i yār⁹²⁰
Cümlesini saña kıldım bergüzār⁹²¹
(Ey yar, ben bunu sana satmadım; hepsini sana hediye ettim.)
740. Sen qadem başduñ bugün dükānıma
Kim hayāt irdi benüm bu cānıma⁹²²
(Sen bugün benim dükkanıma ayak bastın; benim bu canıma hayat geldi.)
741. Hāmdu li’llāh çünki oldum ber-murād
On qulum olsun bugün benden āzād
(Allah’a hamd olsun, ben dileğime ulaştım; bugün on kulum benden azat olsun.)
742. Terk idüben bunca eşvābı mālī⁹²³
On qul āzād eyledi hem ol velī⁹²⁴
(Bunca malı ve giysiyi terk edip o veli [hemen] on kulunu azat etti.)

35a

743. Āferinler olsun anuñ şıdķına⁹²⁵

⁹¹⁶736b - Eşbâbı: Esvâbı İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P, B ; Virürsin sen: Sen virürsin MK₅

⁹¹⁷737a - İki yüz biñ: Bu nice yüz biñ K

⁹¹⁸737b - Ödeyiser: Edā ider M

Bu beyit MK₂ nüshasında yoktur.

⁹¹⁹738b - Olsun fedā: Fidā olsun AK₂, P; Cān u tenim: Cānım tenim İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Cānım benim AÜ, M, AK₁

⁹²⁰739a - Bil ey yār: Ey yār AÜ, M, AK₁ / E yār K

⁹²¹739b - Cümlesini: Cümlesi K

⁹²²740b - Cānıma: Tenime İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₂, P

⁹²³742a - Eşvābı mālī: Eşvāb mālī AÜ, MK₂, MK₃, AK₁ / Eşbāb mālī K / Eşvāb u mālī MK₅

⁹²⁴742b - Qul: Quluñ MK₅; Velī: Delī İAE

⁹²⁵MK₅ nüshasında mısraların yerleri değiştirilmiştir.

Ṭon geyürdi daḥı hem on miskīne⁹²⁶
(On düşküne de don giydirdi; onun doğruluğuna aferinler olsun.)

744. Pes Muḥammed görüben ḳaldı ʿ aceb⁹²⁷
Şad-hezārān āferīn olsun aña⁹²⁸
(Öylece Muhammed bunları görünce şaşırđı; yüz binlerce kez aferin, dedi.)
745. Getürüb eşbābı ḥādimler hemān⁹²⁹
Kendi öñünce yürüdi şādumān⁹³⁰
(Hizmetçiler hemen giysileri getirip kendisi neşeyle önünden yürüdü.)
746. Ḥadīce'nün ḳapusına irdiler
Ḳapucılar daḥı anı gördiler⁹³¹
(Hatice'nin kapısına ulaştılar; kapıcılar da onu gördüler.)
747. Ḳoşuşuban babasına irdiler⁹³²
Müjde idüb aña ta' zīm ḳıldılar⁹³³
([Hizmetçiler] koşup babasının [yanına] vardılar; müjdeyi verip ona hürmet ettiler.)
748. Bunlara virdi Ebū Bekir selām
Aldılar cümle selāmın bi't-tamām
(Ebu Bekir bunlara selam verdi; hepsi bunların selamını aldı.)
749. Ebū Bekr'i oḡaya ḳondurdılar
Gelen eşbāb iḇerü gönderdiler⁹³⁴
(Ebu Bekir'i odaya koydular; gelen giysileri iḇeri gönderdiler.)
750. Ḑün Ḥadīce gördi bunca dürlü māl⁹³⁵
Didi bu Muḥammed'in olmak muḥāl⁹³⁶

⁹²⁶743b - Geyürdi: Geydürdi İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₅, AK₁, B, P; Daḥı hem: Daḥı M, AK₁ / Hem daḥı K

⁹²⁷744a - Pes: Bes İAE, MK₃; Ḳaldı ṭaña: Ḳıldı ʿ aceb İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅ / Ḳıldı ʿ aceb aña K, B, P

⁹²⁸744b - Olsun aña: Olsun saña M, MK₄ / Ey bā-adab K / Olsun hep MK₅

⁹²⁹745a - Eşbābı: Eşvābını AÜ, AK₁ / Eşvābı M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P

⁹³⁰745b - Yürüdi: Yürürdi K

⁹³¹746b - Bu mısra İAE nüshasında yoktur.

⁹³²747a - Ḳoşuşuban: Ḳoşuban MK₃, MK₅
Bu mısra İAE nüshasında yoktur.

⁹³³MK₄ nüshasında bu mısra 746. beytin son mısrası ile yer değıştirilmiştir.

⁹³⁴749b - Eşbāb: Eşvābı AÜ, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Eşbābı İAE, B

⁹³⁵750a - Dürlü māl: Māl MK₅

⁹³⁶750b - Didi bu Muḥammed'in olmak muḥāl: Didi bu Muḥammed'in degil olmak muḥāl M / Bu Muḥammed'in olmak didi muḥāl MK₅

(Hatice bunca türlü malı gördü; bunların Muhammed'in (malı) olması imkânsız, dedi.)

751. Şek degildür bilürem anı ' ayân
Dir Ebū Bekr' iñ durur bu armağān⁹³⁷
(Şüphesiz onu açıkça bilirim ki bu armağan Ebu Bekir'dendir.)
752. Sevinüben kendi mālını virür
Fah̄r-i ' âlem uğrına fedā kıılır
(Sevinip kendi malını verir; [malını] kâinatın iftihar kaynağının uğruna feda eder.)
753. Aldı eşbābı bular kııldı kıabūl⁹³⁸
Dostları şād oldu düşmenler melūl⁹³⁹
(Bunlar giysileri aldı, kabul etti; dostları sevinip düşmanları boynunu büktü.)
- 35b
754. Mekke ulularını da' vet kıılır
Cümlesi ol araya hāzır olur
(Mekke büyüklerini davet eder; hepsi bir araya toplanır.)
755. Ol dem içre kııldılar ' aqd-i nikāh
Bir araya cem' olub şemsile māh⁹⁴⁰
(Güneş ile ay bir araya geldiğinde o an nikah törenini gerçekleştirdiler.)
756. Çünkü birkaç gündən itdiler düğün⁹⁴¹
Düşmenüñ bağına urdılar düğün⁹⁴²
(Birkaç gün düğün yaptılar; [o düğünle] düşmanın bağına düğümlədiler.)
757. İkinin bir araya getürdiler⁹⁴³
Hak̄kı müsteħak̄kına yetürdiler⁹⁴⁴
(İkisini bir araya getirdiler; hakkı hak edene ulaştırdılar.)
758. Hādīce zeyn eylemişdi bir sarāy⁹⁴⁵

⁹³⁷751b - Dir Ebū Bekr' iñ durur: Kim Ebū Bekr' indür K, P / Ebū Bekr' iñ durur MK₅

⁹³⁸753a - Eşbābı: Eşvābı AÜ, M, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Eşbāb K; Bular: Dağı K / Bunlar MK₅

⁹³⁹753b - Dostları: Dostlar B; Düşmenler: Düşmānları MK₅

⁹⁴⁰755b - Cem' olub: Cem' için M

⁹⁴¹756a - Günden: Günler M / Günlük MK₃

⁹⁴²756b - Düğün: Düğüm İAE, AÜ, M, AK₁, B

⁹⁴³757a - İkinin: İkinini MK₅

⁹⁴⁴757b - Hak̄kı: Ki hak̄kı AÜ, AK₁

⁹⁴⁵758a - Zeyn eylemişdi: Tezyīn itmiş idi AÜ, AK₁ / İtmişdi tezyīn M / Zeyn itmişdi K, MK₂, MK₃, MK₅, B, P

Kendi dağı bedr olmuşdur Şanki ay⁹⁴⁶
(Hatice bir saray süsletmiŐti; kendi de Şanki ay[mış gibi] parlamıŐtı.)

759. Bir yere cem^c oldu ĉün ay u güneŐ⁹⁴⁷
Őađıdı yıldız gibi kul řaraveŐ
(Güneş ile ay bir araya geldiler; kul [ve] cariyeler yıldızı gibi parladı.)

760. Ebı Ŧalıb'le Ĥadıce Őād olub⁹⁴⁸
Sevinürler Ĥađđ'a Şükürler kılub⁹⁴⁹
(Ebu Talib ile Hatice sevinip, Allah'a Őükrederler.)

761. Derilürler bir araya Őādumān
Geçdi bu vechile eyyām bir zamān
(Sevinçle bir araya gelirler; bu Şekilde bir zaman geçti.)

762. ĉünkü ĥāsidler bunu ĥoŐ gördiler⁹⁵⁰
Her biri bir vechile řa^c n itdiler
(Kıskanç olanlar bunu ĥoŐ gördüler; her biri bir sebeple ayıpladılar.)

763. ^c Avretüñdür bunca mālıla menāl⁹⁵¹
Bir gün ola incine bozıla ĥāl⁹⁵²
(Bunca mal ile mülk kadınıdır; bir gün olur bu hal bozulur.)

764. Olacağı bu durur ey baĥtiyār
Diye şandan geldiñ ise anda var
(Ey mutluluk sahibi, olacak olan budur; nereden geldin ise oraya git, dediler.)

36a

765. Bunda seniñ mālı emlākiñ mi var
Yā baña söz diyecek ĥālīñ mi var
(Burada senin malın mülkün mü var; ya bana söz diyecek halin mi var?)

766. ĉünkü düşmeden iŐidür bu sözi⁹⁵³

⁹⁴⁶758b - Dağı bedr olmuşdur Şanki ay: Dağı güyā kim bedr olmuş ay İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Dağı güyā bedr olmuş ay AÜ

⁹⁴⁷759a - Ay u güneş: Ay güneş İAE, AÜ, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁴⁸760a - Ĥadıce: ^c Ātike İAE, AÜ, M, K, MK₃, AK₁, AK₂, B; Őād: Őādān AÜ, AK₁; Olub: Olur MK₅

⁹⁴⁹760b - Kılub: Kılır MK₅

⁹⁵⁰762a - Ĥāsidler: Ĥāsid MK₅; Gördiler: Görürler MK₃

⁹⁵¹763a - Bunca: Bunca kim M; Menāl: Māl AÜ, M

⁹⁵²763b - Ola incine bozıla: İncine yüzile K

⁹⁵³766a - İŐidür: İŞidüb İAE / İŞitdi AÜ, M, MK₅, AK₁

Gāh-be-gāh maḥzūn olur idi özi⁹⁵⁴
(Bu sözü düşmandan işitir; zaman zaman hüzünlenirdi.)

767. Çün Ḥadīce işidüb āgāh olur
Mekke ulularını da' vet kıılır
(Hatice bunları işitip haberdar olur; Mekke büyüklerini davet eder.)
768. Tā ki bir şahrāya bunlar cem' ola⁹⁵⁵
Ehl-i Mekke ulu kici heb gele
(Bunlar bir çölde bir araya gelsin; Mekke halkı büyük küçük [hepsi] gelsin.)
769. Kıldılar öyle münādīler nidā⁹⁵⁶
Pes ta' ām ḥāzır idüb ol arada⁹⁵⁷
(Haberciler bunu duyurdu; o arada yemekler hazırlandı.)
770. Kāmu Mekke ḥalkı anda geldiler⁹⁵⁸
Er ve ' avret cümlesi cem' oldılar⁹⁵⁹
(Bütün Mekke halkı oraya geldiler; erkek ve kadın hepsi bir araya toplandılar.)
771. Cümle bunlar yeyüb içdiler ta' ām
Küllisi toylandı bunda ḥāş u ' ām⁹⁶⁰
(Bunların hepsi yemek yiyip, içtiler; halkın hepsi bu yemekten faydalandı.)
772. Bunlara gāyet konuqluk itdiler⁹⁶¹
Pes ta' āmdan şonra ṭursun didiler⁹⁶²
(Bunlara gayet misafirperverlik yaptılar; yemekten sonra dursunlar dediler.)
773. Gör ne kıılır Ḥadīce ba' de't-ta' ām
Bir ḥarīr döşek getürdi ol hümām
(Yemekten sonra Hatice ne eder gör; o hüma bir ipek döşek getirir.)

⁹⁵⁴766b - Gāh-be-gāh: Gāh gāh İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P, B / Özi: Gül yüzi K

⁹⁵⁵768a - Bir şahrāya bunlar: Bunlar bir şahrāya MK₃

⁹⁵⁶769a - Öyle: Ola İAE / Anda AÜ, M, AK₁; Nidā: Nidā anda AK₂, P

⁹⁵⁷769b - Pes: Bes İAE; Ḥāzır idüb: Ḥāzırlayub M

⁹⁵⁸770a - Ḥalkı: Kavmi AÜ, M, AK₁

⁹⁵⁹770b - Er ve ' avret: Er ' avret AÜ, MK₅, AK₁, AK₂; Cem' oldılar: Oldılar MK₂

⁹⁶⁰771b - Toylandı: Toynadı MK₂

⁹⁶¹772a - İtdiler: Eyledi İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁶²772b - Pes: Bes İAE; Ṭursun didiler: Ṭursun didi İAE / Ṭuralar didi AÜ, M, AK₁ / Ṭursunlar didi K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

774. Ol döşek büyüklüğünü bil i yâr⁹⁶³
Dört yüz arşun idi bunu bil i yâr⁹⁶⁴
(Ey dost, o döşegin büyüklüğü dört yüz arşun idi, bil.)
775. Mekke şahrâsında anı yaydılar
Halk-ı ‘âlem bu ne hâldir didiler⁹⁶⁵
(Mekke çölünde onu yaydılar; alemin halkı bu ne haldir, dediler.)
- 36b
776. Döşek üzre dökdiler şol deñlü mâl⁹⁶⁶
Kimse anı şerh idebilmek muhâl
(Şu denli [çok] malı döşegin üzerine döktüler; bir kimsenin bunu açıklaması imkânsız[dır].)
777. Er boyunca dört küb incü var idi⁹⁶⁷
Dağı her dânesi gevher-dâr idi⁹⁶⁸
(Erkek boyunca dört küp inci vardı; her tanesi de cevherli inci.)
778. La‘l ü yâkût her biri kıymetli taş⁹⁶⁹
Bî-hisâb u bî-kıyâs zerrîn kumâş⁹⁷⁰
779. Döşek ü yaşdıķ u yorğan bî-şümâr⁹⁷¹
Cümlesi zerrîn idi bil kim i yâr
(Ey dost! Her biri lal ve yakut gibi değerli taş[lar ile] hesapsız ve mukayese edilemez altından yapılmış kumaşlar, döşek, yastık ve yorgan sayısız[dı. Bunların] hepsi altından yapılmıştı, bil.)
780. Mışrî Şâmî u cevherî tonlar heb⁹⁷²
Dökdiler ol döşek üzre bî-hisâb⁹⁷³

⁹⁶³774a - Döşek: Döşegin İAE, AÜ, K, MK₃, MK₄, B / İhrâm K; Büyüklüğünü: Büyüklüğün İAE, B

⁹⁶⁴774b - Bunu bil: Bil İAE, AÜ, M, MK₅, AK₁, AK₂, P / Anı bil MK₂

⁹⁶⁵775b - Halk-ı ‘âlem: Halk ‘âlem K

⁹⁶⁶776a - Dökdiler: Kodılar K; Şol deñlü mâl: Şu deñlü mâl AÜ, M, K, MK₂, AK₁ / Mâl MK₅

⁹⁶⁷777a - İncü: İçre AÜ, M, AK₁

⁹⁶⁸777b - Dâr idi: Var idi İAE

⁹⁶⁹778a - La‘l ü yâkût: Lâ‘l ü yâkût MK₂ / Lâ‘l-i yâkût İAE, AÜ, M, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

⁹⁷⁰778b - Bî-hisâb u bî-kıyâs: Bî-hisâb bî-kıyâs İAE, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Bî-kıyâs ve bî-hisâb AÜ, AK₁ / Bî-kıyâs u bî-hisâb M; Zerrîn kumâş: Dürî ü kumâş MK₅

⁹⁷¹779a - Döşek ü yaşdıķ u yorğan: Döşek ve yaşdıķ ve yorğan İAE, AÜ, AK₁, AK₂, P / Döşek yaşdıķ ve yorğan M, K / Döşek ve yaşdıķ u yorğan MK₂, MK₃ / Döşek yaşdıķ yorğan MK₅

⁹⁷²780a - Mışrî Şâmî u cevherî tonlar heb: Mışrî Şâmî cevherî tonları heb AÜ, M, MK₃, AK₁ / Mışrî Şâmî cevherî bunlar heb K / Mışrî Şâmî cevherî tonlar heb MK₂, MK₄ / Mışrî Şâmî cevherî tonlar heb MK₅, AK₂, P

⁹⁷³780b - Ol döşek: O döşek M / Döşek MK₅

(O döşeğin üzerine Mısır'dan ve Şam'dan getirilmiş değerli taşlarla bezenmiş donlar döktüler.)

781. Şol kadar oldu ki incü sîm ü zer⁹⁷⁴
Türdü iki yanına pes iki er⁹⁷⁵
(İnci, altın ve gümüş o kadar [çok] oldu ki, [bunların] iki yanında ki erkek durdu.)

782. Baķuban biri birin görmediler⁹⁷⁶
Kimse bunuñ sırrına irmediler
(Bakınca birbirlerini görmediler; hiçbirini bunun sırrına erişmediler.)

“mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ulün”

783. Daħı beş yüz köle üç yüz ħalāyık⁹⁷⁷
Ķoşub ħidmet iderler aña lāyık⁹⁷⁸
(Beş yüz köle, üç yüz hizmetçi koşuşup ona layık hizmet ederler.)

784. Daħı dört biñ deve dürlü hecînler⁹⁷⁹
Yarar atlar daħı dürlü ħatırlar⁹⁸⁰
(Dört bin deve, çeşitli binek develeri, işe yarar atlar ve de katırlar [vardı].)

“fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün”

785. Her birinüñ egeri vü kesmesi
Sîm ü zerden olmışıdı cümlesi⁹⁸¹
(Her birinin eģeri ve örtüsü altın ve gümüşlendi.)

786. Didi kim bu deñlü māl bir kimsede⁹⁸²
Görüben işitdiñiz mi dünyede
([Hatice] “Bu denli malı bir kimsede görüp dünyada işittiniz mi?” dedi.)

37a

787. Didiler kimse işidüb görmedi

⁹⁷⁴781a - Oldı ki: Ki oldı İAE / Kim oldı AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Kim tıldı M; İncü sîm ü zer: İncü ü sîm ü zer K, MK₅, AK₁ / İncü ü sîm zer MK₂

⁹⁷⁵781b - Pes: Bes İAE; Yanına: Başa AÜ, AK₁ / Başına M

⁹⁷⁶782a - Biri birin: Birbirin MK₂, MK₃, MK₄, MK₅

⁹⁷⁷783a - Beş yüz köle üç yüz ħalāyık: Üç yüz köle beş yüz ħalāyık M

⁹⁷⁸783b - Ķoşub: Ķoşuşub K; İderler: İder K, MK₅

⁹⁷⁹784a - Daħı dört biñ: Dört biñ MK₃; Hecînler: Hecîn AÜ, M, MK₅, AK₁

⁹⁸⁰784b - Dürlü ħatırlar: Dürlü ħatırlar zeyn AÜ, AK₁ / Ķatırları zîn M / Nice ħatırlar K

⁹⁸¹785b - Cümlesi: Hepisi K

⁹⁸²786a - Didi kim bu deñlü māl bir kimsede: Görüben bu deñlü māl kimsede M / Didi kim bu deñli māl kimsede K, AK₁

Kimsenün bu sırra ‘ aklı irmedi⁹⁸³
 (“Kimse işitip görmedi.” dediler; kimsenin bu sırra aklı ermedi.)

788. Didi Mekke ulularına bilün
Siz benüm bu sözime şahid oluñ
([Hatice], Mekke büyüklerine “Bilin, siz benim sözüme şahit olun.” dedi.)

789. Didi bu gördiğünüz hayl ü haşem⁹⁸⁴
Çul halâyık mâlı milki muhteşem⁹⁸⁵
 (“Bu gördüğünüz hizmet edenler, köle, hizmetçi mal ve mülk muhteşem[dir].” dedi.)

790. Bu kadar deve katır mâl u tavar⁹⁸⁶
Heb Muhammed’iñ durur her ne ki var
(Bu kadar deve, katır, mal ve davar [burada] her ne varsa hepsi Muhammed’indir.)

791. Bilünüz bu işi böyle işledim⁹⁸⁷
Çamusuñ Muhammed’e bağışladım⁹⁸⁸
(Bu işi biliniz ki ben böyle yaptım; hepsini Muhammed’e bağışladım.)

792. Nice diyesiz Muhammed’e fakir⁹⁸⁹
Ya‘ nî rızkı mâlı yok bedr-i münir⁹⁹⁰
(Siz Muhammed’e, o parlak dolunaya nasıl fakir yani malı rızkı yok dersiniz?)

793. Dest-gir oldı aña Rabb-i Celil
Dostları şad oldı düşmānı melil⁹⁹¹
(Allah ona yardımcı oldu; dostları sevindi düşmanlarının boynu büküldü.)

794. Ger bu ‘ âlem halkı dirse şubh u şām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām⁹⁹²

⁹⁸³787b - Kimsenün: Kimse MK₅

⁹⁸⁴789a - Bu gördiğünüz: Gördiğüniz İAE

⁹⁸⁵789b - Mâlı milki: Mâl u milki M, MK₃ / Mâl u milk MK₅

⁹⁸⁶790a - Deve katır: Çatırlar MK₅; Mâl u tavar: Mâl-ı tavar İAE, P / Mâl tavar AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂ / Mâl ve tavar K / Mâl tavarlar MK₅

⁹⁸⁷791a - Böyle: Niçün M

⁹⁸⁸791b - Çamusın: Cümlesin K

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

⁹⁸⁹792a - Nice: Niçe MK₂

⁹⁹⁰792b - Rızkı mâlı: Mâl u milki K; Bedr-i münir: Bedr ü münir AK₁

⁹⁹¹792b - Melil: Melül İAE

⁹⁹²Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muhammeden Ta‘ zīmān / Şallu ‘ Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

795. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā
Vir şalavāt ber-resūl-ı Muşţafā⁹⁹³
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)
796. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Nebiyyü'r-Raḥmete
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Nebiyyü't-Tevbe⁹⁹⁴
(Sana selam olsun ey rahmet peygamberi, sana selam olsun ey tövbe peygamberi!)
797. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ḥarīsun 'Aleyküm⁹⁹⁵
Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Ma' lüm⁹⁹⁶
(Sana selam olsun ey doğru yola sevk eden, sana selam olsun ey bilinen!)

37b

“mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün”

798. Bular hoş-ḥālile dirlik dirildi⁹⁹⁷
Niçe eyyām bu ḥāl üstüne oldı⁹⁹⁸
(Bunlar iyi hal ile geçindi; birçok zamanı böyle geçirdiler.)
799. Ḥadīce'den hem iki oğlu oldı⁹⁹⁹
Biri Ḳāsım birisi Ṭāhir idi¹⁰⁰⁰
(Hatice'den hem iki oğlu oldu; biri Kasım biri Tahir idi.)
800. Ruḳiyye Ümmü Gülsüm Zeyneb ey yār
Ki kızlar idi Fāṭıma'yla bunlar¹⁰⁰¹
(Ey dost! Fatıma ile birlikte Rukiye, Ümmü Gülsüm, Zeynep de kızlarıydı.)

⁹⁹³Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

⁹⁹⁴Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

⁹⁹⁵797a - Ḥarīsun 'aleyküm: Ḥarīsü AÜ, M, MK₂, AK₁, AK₂, P / Ḥarīsun MK₄

⁹⁹⁶797b - Yā Ma' lüm: Yā Ma' lümü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Âḥer” başlığı vardır.

⁹⁹⁷798a - Bular: Bunlar K; Hoş-ḥālile: Çok ḥālile AÜ, M; Dirlik: Dirik MK₃

⁹⁹⁸798b - Niçe: Nice AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Üstüne oldı: Üzre oldı İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Üzre geçindi K

⁹⁹⁹799a - Hem: Pes K

¹⁰⁰⁰799b - Ṭāhir idi: Ṭāhir oldı MK₅

¹⁰⁰¹800b - Kızlar idi: Kızları MK₅, P

801. ‘Alī’niñ Fāṭıma oldı naşībı¹⁰⁰²
Ruḳıyye Ümmü Gülsüm ey ḥabībı
802. Virildi ‘Oşmān’a ikisi anuñ¹⁰⁰³
Birisi hem Ebü’l-‘Āş’a o cānuñ¹⁰⁰⁴
(Ey sevgili! Ali’nin nasibi Fatıma oldu; Rukiye (ile) Ümmü Gülsüm Osman’a birisi de Ebü’l-‘As’a verildi.)
803. Resülün yaşı irdi çünki kırқа¹⁰⁰⁵
Ki ma’lüm ola tā ki iki fırқа¹⁰⁰⁶
(Resul’ün yaşı kırka erişti; [sonunda] iki insan topluluğu belirdi.)
804. Giyerdi gāhī beyāz gāhī aḥmer¹⁰⁰⁷
Sözi sükker yüzi gül lebi kevşer¹⁰⁰⁸
(Bazen beyaz bazen kırmızı giyerdi; söz tatlı, yüzü gül, dudağı Kevser [suyu idi].)
805. Mu’īn idi aña Rabb-i Kerīmī¹⁰⁰⁹
Görenler sever idi bi’z-żarūrī¹⁰¹⁰
(Yüce Allah ona yardımcıydı; görenler onu ister istemez severdi.)
806. Kaçan bir yola uğrasa o server¹⁰¹⁰
Koşardı üç güne dek misk ü ‘anber¹⁰¹¹
(O önder ne zaman bir yoldan geçse orası üç güne dek misk ve amber kokardı.)
807. Be-ğāyet ḥüb idi ḥüsni vü ḥulķı
Musahḥar kılmış idi cümle ḥalkı¹⁰¹²
(Yaratılışı ve tabiatı son derece güzeldi; bütün halkı kendine hayran etmişti.)

¹⁰⁰²801a - ‘Alī’niñ: ‘Alī’ye AÜ, M, AK₁

¹⁰⁰³802a - Virildi ‘Oşmān’a: ‘Oşmān’a virildi İAE / Ki ‘Oşmān’a virildi AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / ‘Oşmān’a viridi M; İki: İkisini M; Anuñ: Anında K

¹⁰⁰⁴802b - Birisi hem: Birisi M, K; Ebü’l-‘Āş’a o cānuñ: Ebü’l-‘Āş’ıñ yanında K

AÜ, M, B ve AK₁ nüshalarında bu beyitten sonra “Maṭlā’-i Şems-i Risālet” başlığı vardır.

¹⁰⁰⁵803a - Çünki: Çün MK₅

¹⁰⁰⁶803b - Ma’lüm ola tā ki: Ma’lüm ola tā kim İAE, AÜ, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂ / Tā ki zāhir ola K

¹⁰⁰⁷804a - Gāhī: Gāh İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁰⁸804b - Yüzi gül: Yüzi MK₃

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁰⁹805a - Rabb-i Kerīmī: Rabbü Kerīmī AÜ

¹⁰¹⁰806a - Uğrasa: Uğrasa idi MK₂; O server: Ol server AK₂

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹¹806b - Güne dek: Günden İAE, MK₃ / Misk ü ‘anber: Misk-i ‘anber P

¹⁰¹²807b - Kılmış idi: Eylemiş idi İAE

808. Anuñ gölgesi düşmez idi yere¹⁰¹³
 amu cismi anuñ nūr idi zīre¹⁰¹⁴
 (Onun gölgesi yere düşmezdi; çünkü onun bütün vücudu nurdu.)
- 38a
809. aı düşse hem oda yanmaz idi¹⁰¹⁵
 Siñek cismine ala onmaz idi
 (aı hem atee düşse yanmazdı; sinek onun vücuduna asla konmazdı.)
810. İderdi dā'imā zıkrile t̄ā' at
 Gice ancak uyurdu iki s̄ā' at¹⁰¹⁶
 (Daima zikir ve ibadet ederdi; gece sadece iki saat uyurdu.)
811. Gehī amgīn olurdu gāhī andān¹⁰¹⁷
 Gehī uşşalanurdu gāhī ādān¹⁰¹⁸
 (Bazen kederli bazen neeli olurdu; bazen kederlenir bazen sevinirdi.)
812. Gehī alvet idüb ılurdu ' uzlet
 Bulurdu rūhı anuñ a'a vulat
 (Bazen bir köeye ekilip yalnız kalırdı; onun ruhu [bu ekilde] Allah'a kavuurdu.)
813. ' İbadet zıkr ü t̄ā' at dā'im işi¹⁰¹⁹
 Gehī aardı ırmaz gözi yaı¹⁰²⁰
 (İbadet ve zikir daima [onun] işiydi; bazen gözünü yaı akar durmazdı.)
814. ıkardı ol irā aına dā'im¹⁰²¹
 Yemez bir iki gün olurdu ā'im¹⁰²²
 (Daima Hira daına ıkardı; bir iki gün [yemek] yemez, oru tutardı.)

¹⁰¹³808a - Yere: Ala M

¹⁰¹⁴808b - Nūr idi: Nūrı idi MK₃

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹⁵809a - aı: ılı K; Hem oda: Oda hem AÜ, M, MK₂, MK₃, AK₁, AK₂, P / Ātee K

¹⁰¹⁶810b - İki s̄ā' at: Bir iki s̄ā' at K

¹⁰¹⁷811a - Gehī: Gāh K, AK₂

¹⁰¹⁸811b - Gehī: Gāh AÜ, K, MK₂, AK₁, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰¹⁹813a - Zıkr ü t̄ā' at: Zıkr-i t̄ā' at P

¹⁰²⁰Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰²¹814a - Ol irā aına: irā aına K

¹⁰²²814b - Yemez bir iki gün: Yemezdi bir iki gün İAE, K, MK₂ / Yemezdi nice gün AÜ, M, AK₁

815. Gehī üç günde bir yer etmek ü aş¹⁰²³
Mübârek bağına bağlar idi taş¹⁰²⁴
(Bazen üç günde bir ekmek ve yemek yerdi; mübarek bağına taş bağlardı.)
816. Ki ister idi ol tağda murâdı¹⁰²⁵
Murâdı ol idi Allāhu Hādī¹⁰²⁶
(Dağda, arzusu hidayet veren Allah'ı bulmaktı.)
817. Risâlet gelmeden düşde bilürdi
Murâdı ne ise ma' lûm olurdu
(Peygamberlik gelmeden [onun geleceğini] düşünde bilirdi; arzusu ne ise ona malum olurdu.)
818. Şu resme Hakk'a tâlib olmuş idi
Mübârek beñzi gül-veş şolmuş idi¹⁰²⁷
(Bu şekilde Allah'a talip olmuştu; mübarek benzi gül gibi solmuştu.)
819. Görüb Hamza anuñ hâliñ kayurdu
Varub 'Ātike'ye bu hâli şordu
(Hamza onun halini görüp endişelendi; gidip Atike'ye [Muhammed'in] bu halini sordu.)
- 38b
820. Didi kim'Ātike'ye ey qarındaş¹⁰²⁸
Muhammed yimez olmuş etmek ü aş¹⁰²⁹
([Hamza] Atike'ye "Ey kardeşim! Muhammed ekmez ve yemek yemez olmuş." dedi.)
821. Niçün döndi anuñ kıddi hilâle
Hemân gül beñzi şolmuşdur revâ ne¹⁰³⁰
(Gül benzi solmuş, onun boyu neden hilale döndü?" dedi.)

¹⁰²³815a - Etmek ü aş: Etmegi aşı AÜ, AK₁ / Etmek aşı M / Etmek aş K / Etmegi aş MK₄, MK₅, AK₂, P

¹⁰²⁴815b - Bağına: Yüregine K; Bağlar idi taş: Hem bağladı taş İAE, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Bağladı taşı AÜ, AK₁ / Bağlardı taşı M / Bağladı taş K / Bağladı hem taş MK₅

¹⁰²⁵816a - Ki: Kim AÜ, M / Gehī K; Ol tağda: Tağda MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹⁰²⁶816b - Ol idi: Anuñ ol K

¹⁰²⁷818b - Şolmuş idi: Olmuş idi İAE

¹⁰²⁸820a - Didi kim'Ātike'ye: 'Ātike'ye didi kim İAE, AÜ, K, MK₂, MK₄, AK₁, AK₂, B, P / 'Ātike didi kim MK₃, MK₅

¹⁰²⁹820b - Yimez olmuş: Yimez içmez olmuş AÜ, AK₁ / Yimez içmez M; Etmek ü aş: Etmek aş AÜ, AK₁

¹⁰³⁰821b - Hemân: Niçün K; Gül beñzi: Beñzi MK₃; Şolmuşdur revâne: Şolmuş durur fâne AÜ, AK₁ / Şoldı tâ ki lâle M / Şolmuş durur revâne MK₂ / Dönmüşdi hâzâna MK₁

822. Muḥammed'den idüñ didi su'âli¹⁰³¹
Size idivirür ne ise ḥâli¹⁰³²
([Atike] bu soruyu Muhammed'e sorun dedi; hali her ne ise size o söyler.)
823. Didi kim yâ Muḥammed ḥâlîñüz ne
Hilâl olmuşsınız aḥvâlîñüz ne
([Hamza] "Muhammed haliniz ne? Hilal [gibi] olmuşsunuz haliniz ne?" dedi.)
824. Şu gül beñzin niçün şolmuş hemâne¹⁰³³
Niçün olmuş gözün yaşı revâne¹⁰³⁴
(Gül benzin niçin solmuş, gözünün yaşı niçin akar durur?)
825. Eger kimse seni incitdi ise¹⁰³⁵
Diyüvir baña anı n'itdi ise¹⁰³⁶
(Eğer bir kimse seni incittiye bana ne yaptıysa onu söyle.)
826. Neler kılam aña sen bir göresin¹⁰³⁷
Kulağınca idem her bir pâresin¹⁰³⁸
(Ben ona neler yaparım görürsün; her bir parçasını kulağı kadar yaparım.)
827. Eger olduñsa bir kimseye ' aşık
Yiğitlikde olur bu da yaraşık¹⁰³⁹
(Eğer bir kimseye âşık olduysan yiğitlikde olur bu, [sana] yaraşır.)
828. Baña söyle bu işi ben bitürem
Eger gökde ise ele getürem¹⁰⁴⁰
(Bana söyle [ben] bu işi bitireyim; eğer gökte ise bile gidip getireyim.)
829. Muḥammed çünkim işitdi bu sözi
Ḥayāsından kızardı gül yüzi¹⁰⁴¹
(Muhammed bu sözleri işitti; utancından gül yüzü kızardı.)

¹⁰³¹822a - İdüñ didi: İdüb didi AÜ, AK₁ / Didi idüñ M

¹⁰³²822b - Size idivirür ne ise ḥâli: Size söyler ne ise şimdi ḥâli AÜ, AK₁ / Size söyler neden ise melâli M / Size idivire her ne ise ḥâli K

¹⁰³³824a - Beñzin: Yüziñ K; Hemâne: Hemân AÜ, M, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ḥazâne K

¹⁰³⁴824b - Revâne: Revân AÜ, M, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰³⁵825a - Kimse: Bir kimse AÜ, M, K, AK₁

¹⁰³⁶825b - Baña anı: Anı baña M; N'itdi ise: Kanda ise AK₂, P

¹⁰³⁷826a - Neler kılam: Ne kılam AÜ, AK₁ / Ne kılarım M; Aña sen: Aña İAE, MK₅

¹⁰³⁸826b - Kulağınca: Kulağı gibi M; Her bir: Her M

¹⁰³⁹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹⁰⁴⁰Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹⁰⁴¹Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

830. Didi ‘ ammisine ey yār vefā-dār¹⁰⁴²
Ki ben olmamışam hiç kimseden zār¹⁰⁴³
(Amcasına “Ey vefalı dostum, ben kimseden incinmedim.” dedi.)
831. Baña kār eyledi ‘ ışk-ı İlāhī
Kim oldur pādişāhlar pādişāhī¹⁰⁴⁴
(Bana Allah aşkı etki etti ki padişahların padişahı O’dur.)
832. Anuñ ‘ ışkı ile döndüm hazāna
Anuñçün yaşım olmuşdur revāne
(Onun aşkı ile hazana döndüm; onun için gözyaşı durmaz olmuştur.)
833. Ki hergiz yokdur elde ihtiyārım
Dükendi qalmanı şabrım qarārım¹⁰⁴⁵
(Ki iradem asla elimde değil; sabrım tükendi, kararım kalmadı.)
- 39a
834. İşıtdi bu sözi ol pehlüvān çün¹⁰⁴⁶
Didi kim yāruñ olsun ferd-i bī-çün
(O pehlivan bu sözü işitti; kendisine soru sorulamayan Allah, yârin olsun.)
835. Görürler idi andan çok kerāmet
Bilürdi çün nübüvvetden ‘ alāmet¹⁰⁴⁷
(Muhammed’den çok keramet görürlerdi; çünkü onda peygamberliğin işaretleri vardı.)
836. İder Hāq müşkülün düşünde ilhām¹⁰⁴⁸
Hemīn zāhir gibi olurdu i‘ lām
(Allah müşkülün düşünde ilham olurdu; hemen apaçık malum olurdu.)
837. Hīrā tağında varurdu hem ekşer¹⁰⁴⁹
Olurdu tağ anuñ ile münevver

¹⁰⁴²830a - Ey yār vefā-dār: Ey yār u vefā-dār M, MK₅ / Ey yār-ı vefā-dār İAE, AÜ, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁴³830b - Hiç kimseden: Hiçbir kimseden MK₂, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Hiçkesden M; Zār: Āzār M

¹⁰⁴⁴831b - Pādişāhlar pādişāhī: Pādişāhlar ilāhī İAE, MK₂, MK₄, MK₅, B, P / Maḥlūkuñ ilāhī K / Pādişāhlarıñ şāhī MK₃ / Pādişāhlarıñ ilāhī AK₂

¹⁰⁴⁵833b - Şabrum qarārım: Şabr u qarārım M, K

¹⁰⁴⁶834a - Çün: Cüvān MK₂

¹⁰⁴⁷835b - Bilürdi: Belürdi M, P; Çün nübüvvetden: Nübüvvetdedn çün MK₃

¹⁰⁴⁸836a - İder: İderdi AK₂

¹⁰⁴⁹837a - Tağında: Tağına AÜ, M, AK₁; Hem: Çün M

(Genellikle Hira dağına giderdi; dağ onun ile aydınlanırdı.)

838. İderdi taş üzerinde ʿibādet
Ki dā'im böyle idinmişdi ʿādet
(Dağın üzerinde ibadet ederdi ki daima böyle adet edinmişti.)
839. Resūlu'llāh meger günlerde bir gün
Hirā taşında oturmuş idi çün
(Allah'ın resulü meğer günlerden bir gün Hira dağında oturmuştu.)
840. Buyurdu ol sâ'at Allāhu Hādī
Didi Cebrā'īl'e kim yā ʿİbādī¹⁰⁵⁰
(Hidayete ulaştıran yüce Allah o saat Cebrail'e "Ey kulum!" dedi.)
841. Yüri irgür habībime risālet
Dağı Qur'an'ıla kıl aña işāret¹⁰⁵¹
(Gidip sevgilime peygamberliği eriştir; Kur'an ile ona yol göster.)
842. Dīne da'vet idüben hāş u ʿāmı
ʿAyān itsün helāli vü harāmı¹⁰⁵²
(Bütün halkı dine davet etsin; helali ve haramı açığa çıkarsın.)
843. Hāk'uñ emri ile Cebrā'īl indi¹⁰⁵³
Hemān sâ'at Hirā taşında kondı¹⁰⁵⁴
(Cebrail, Allah'ın emri ile o saatte Hira dağına indi.)
844. Resūlu'llāh inerken gördi anı
Be-gāyet havf idüben korkdı cānı
(Allah'ın resulü, Cebrail'i inerken gördü; canı son derece korktu.)
- 39b
845. Didi *ikrā'* didi bilmem kırā' at
Ben ümmiyem nedür bilmem ʿibādet¹⁰⁵⁵
([Cebrail] "Oku!" dedi, [Muhammed] "Ben okuma yazma, ibadet nedir bilmem."
dedi.)

¹⁰⁵⁰840b - Cebrā'īl'e: Cebrā'īl MK₃

¹⁰⁵¹841b - Kıl aña: Aña kıl MK₅; İşāret: Beşāret K

¹⁰⁵²842b - Helāli vü harāmı: Helāli ve harāmı İAE, AÜ, M, K, AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁵³843a - İndi: Andı MK₂

¹⁰⁵⁴843b - Hemān sâ'at: Ol sâ'atde İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Ki ol

sâ'at K; Taşında: Taşına M, MK₅

¹⁰⁵⁵845b - ʿİbādet: Kırā' at M

846. Kim İkrā' Sūresi'ni ta' līm itdi¹⁰⁵⁶
 Ne kim Hāq emri anı ma' lūm itdi¹⁰⁵⁷
 ([Cebrail O'na] İkra Suresi'ni öğretti; Allah'ın emri her ne ise [Muhammed] onu öğrendi.)
847. Didi var hālkı dīne da' vet eyle
 Ne kim Hāq emri varısa anı söyle¹⁰⁵⁸
 ([Cebrail] "Git, halkı dine davet et; Allah'ın her ne emri varsa onları söyle." dedi.)
848. Oğu Qur' ān'ı emr ü nehyi bildür¹⁰⁵⁹
 Ki ta' līm eyle hālkā Hāq'ı bildür
 (Kur'an'ı okuyup emirleri ve yasakları öğren [onlara] Allah'ı bildir.)
849. O kim emriñ tutar cennet anuñdur¹⁰⁶⁰
 Şu kim münker ider miñnet anuñdur¹⁰⁶¹
 (Her kim ki onun emirlerini gerçekleştirse cennet onundur; her kim ki [emirlerini] reddederse keder onundur.)
850. Hāq' uñ emri ile cennet cehennem
 Olurlar her bir ehli anda hem-dem¹⁰⁶²
 (Allah'ın emri ile cennet ve cehennem yaratılmıştır; her biri orada [birbirleri ile] dost olmuştur.)
851. Senüñ yüzüñ şuyına yā Muḥammed
 Bulısdur kamu ümmet Muḥammed¹⁰⁶³
 (Ey Muhammed, senin yüzün suyun hürmetine bütün ümmetin seni bulacaktır.)
852. Kıpacakdur āhir yevmü'l-kıyāmet¹⁰⁶⁴
 Senüñ ola kamu hālkā şefā' at
 (En sonunda kıyamet kopacaktır; [o vakit] bütün halkın şefaathçisi sen olacaksın.)

¹⁰⁵⁶846a - Kim: Çü K; Ta' līm: Ma' lūm İAE

¹⁰⁵⁷846b - Emri: Emrini MK₄, AK₂; Anı: İdi K

¹⁰⁵⁸847b - Hāq emri: Emri AÜ, M, AK₁ / Hāq emrini MK₅; Varısa: İtdi ise M

¹⁰⁵⁹848a - Qur' ān'ı: Qur' ān K, MK₅; Emr ü nehyi: Emr-i nehyi İAE, P / Emr-i nehy K / Emr nehyi MK₂, MK₄, MK₅, AK₂; Bildür: Anı bildir MK₅

¹⁰⁶⁰849a - O kim: Şu kim K / Ol kim P

¹⁰⁶¹849b - Münker işler: İşler AK₂, P

¹⁰⁶²850b - Her bir ehli anda: Her biri ehline K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₂, B, P

Bu beyit sadece M nüshasında vardır.

¹⁰⁶³851b - Bulısdır: Olısdır AK₂; Ümmet Muḥammed: Ümmetüñ rahmet İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁶⁴852a - Yevmü'l-kıyāmet: Yevm-i kıyāmet M

853. Nebîlerle velîler halk-ı ʿ âlem¹⁰⁶⁵
Şefâʿ at uma senden cinn ü âdem¹⁰⁶⁶
(Peygamberler, veliler ve dünyanın halkı [ile] cin ve insanlar senden şefaata umacak.)
854. Ki ben bî-çâre kim peyk-i Celîlem¹⁰⁶⁷
Hâk' uñ resûliyem Cebrâ'îliyem¹⁰⁶⁸
(Ki ben çaresiz Allah'ın habercisiyim; Allah'ın resulü Cebrail'im.)
855. Hemîn ol dem Cebrâ'îl gâ'ib oldı¹⁰⁶⁹
Hâbîbu'llâh tûrub evine geldi
(Hemen o an Cebrail [gözden] kayboldu; Allah'ın sevgilisi durup evine geldi.)
856. Hâdîce görüb anı karşı vardı
Be-gâyet şâd Resûlu'llâh'ı gördi
(Hatice O'nu görüp karşıladı; Allah'ın resulünü görünce sevindi.)
- 40a
857. Nübüvvet nûrı alında belürmiş¹⁰⁷⁰
Şanasın ay durur kim şu' le virmiş¹⁰⁷¹
(Peygamberlik nuru alında belirmiş; sanırsın [orada] ay durmuş ışığını verir.)
858. Hâdîce didi aña yâ Muhammed
Ki beñzer saña virilmiş risâlet¹⁰⁷²
(Hatice, O'na "Ey Muhammed, sana peygamberlik verilmiş zannederim." dedi.)
859. Didi kim yâ Hâdîce Hâk Te' âlâ¹⁰⁷³
Risâlet virdi baña ol Raḥîmâ¹⁰⁷⁴
([Muhammed] "Ey Hatice, Allah bana peygamberlik verdi." dedi.)

¹⁰⁶⁵853a - Nebîlerle velîler: Nebîler ve velîler İAE, AÜ, M, MK₂, MK₄, AK₁, P / Nebîler ü velîler K, MK₃, B / Nebîler velîler MK₅

¹⁰⁶⁶853b - Cinn ü âdem: Cinn-i âdem MK₃

¹⁰⁶⁷854a - Ben bî-çâre kim: Bî-çâre AÜ / Ben bî-çâre M, AK₁ / Ben bî-çâreyim K / Ben bî-çâreyim kim AK₂, P

¹⁰⁶⁸854b - Resûliyem Cebrâ'îliyem: Resûliyem Cebrâ'îlem İAE, MK₄, MK₅, AK₂, P / Resûli ve Cebrâ'îlem AÜ, M, MK₃, AK₁ / Resûliyem kim Cebrâ'îlem K / Resûliyem vü Cebrâ'îlem MK₂

¹⁰⁶⁹855a - Gâ'ib oldı: Oldı MK₂

¹⁰⁷⁰857a - Nûrı: Nûrını MK₅

¹⁰⁷¹856b - Ay durur kim: Gün durur kim K

¹⁰⁷²858b - Beñzer: Beñzersiñ AÜ, AK₁

¹⁰⁷³859a - Kim: Ki AÜ, AK₁

¹⁰⁷⁴859b - Ol Raḥîmâ: Hâk Te' âlâ İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

860. İşidüb nice kıldı Őukr-i Yezdān¹⁰⁷⁵
Ne diyem baña ta‘ līm it fūrāvān
([Hatice] bunu duyunca Allah’a Şükretti; [Muhammed] ne buyurduysa onu öğrendi.)
861. Őehādet gelmesini ta‘ līm itdi¹⁰⁷⁶
Ne kim buyurdı ise anı tıtdı¹⁰⁷⁷
([Muhammed Hatice’nin] Şehadet getirmesini istedi; [Hatice de] her ne buyrulduysa onu yaptı.)
862. Meysere itmiş idı aña ikrār¹⁰⁷⁸
Őehādet idüben eyledi tekrār¹⁰⁷⁹
(Meysere Şehadet edip [dini] kabul etti.)
863. Ki muntazır olmuşdı bunca zamān¹⁰⁸⁰
Bilüben nā’il oldum Şimdi elān¹⁰⁸¹
(Bunca zaman bunu beklemişti; şu anda buna ulaştım.)
864. Dir idim yā İlähī ben görem mi¹⁰⁸²
Risāletine ‘ ömür irgürem mi¹⁰⁸³
(Ya İlahi! Ben [onu] görecek miyim, peygamberliğine ömrümü yetirecek miyim, derdim.)
865. Didi kim görmüşem el-ħamdu li’llāh
Bugüne irmişem el-ħamdu li’llāh¹⁰⁸⁴
(Dedi ki, “Allah’a hamd olsun görmüşüm, bugüne ulaşmışım.”)
866. Ķamu tācı vu taħtı vu māl milki¹⁰⁸⁵
Yolına virmişem el-ħamdu li’llāh¹⁰⁸⁶

¹⁰⁷⁵860a - Nice kıldı: Niçe kıldı MK₂ / Nice AK₂; Őukr-i Yezdān: Őukr ü Yezdān MK₅

¹⁰⁷⁶861a - Gelmelerini: Gelmelerin AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

¹⁰⁷⁷861b - Anı: Pes anı K

¹⁰⁷⁸862a - İtmiş idı aña ikrār: Aña itmiş idı ikrār MK₅

¹⁰⁷⁹862b - İdüben: Getürüb K; Tekrār: İkrār MK₅

¹⁰⁸⁰863a - Muntazır olmuşdı: Muntazır idı AÜ, M, AK₁ / Muntazır olmuşdum MK₃, MK₄, AK₂, P;
Zamān: Zamānlar M

¹⁰⁸¹863b - Bilüben nā’il oldum: Buluban nā’il oldı AÜ; Elān: Anlar M

¹⁰⁸²864a - Dir idim: Dir idim ki AÜ / Dir idim kim AK₁

¹⁰⁸³864b - ‘ Ömür: ‘ Ömri AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹⁰⁸⁴865b - Būğüne irmiřem: Būğüne görmüřem K, MK₂, MK₃, B, P / Baħr-i cennete bugün irmiřem AK₂

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Baħr-i Āħer” başlığı vardır.

¹⁰⁸⁵866a - Tācı u taħtı u māl milki: Tācı ve taħtı milki mālī İAE, AÜ, MK₂, AK₁, AK₂, P / Tācı ve taħtı mülkü ve mālī M, MK₄ / Tācı ve taħtı milki ü mālī K / Tācı ü taħtı milki mālī MK₃

¹⁰⁸⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

(Bütün tacı ve tahtı, mal ve mülkü yoluna vermişim, Allah'a hamd olsun!)

867. Muḥammed Muştafā nūrı Ḥüdā'nīn
Dīnine girmişem el-ḥamdu li'llāh
(Muhammed Mustafa, Allah'ın nurunun dinine girmişim, Allah'a hamd olsun!)

40b

868. Cehennemden be-ğāyet ḥavf iderdim
Ḥalāş oldum hele el-ḥamdu li'llāh
(Cehennemden son derece korkardım, kurtuluşa erdim, Allah'a hamd olsun!)

869. Yarın varılcaḡ Cennet-i 'Adne¹⁰⁸⁷
Bugünden varmışam el-ḥamdu li'llāh
(Yarın Adn cennetine varılacak, ben (oraya) bugünden erişmişim, Allah'a hamd olsun!)

870. Ḳamu ümmetlerinüñ anasıyam¹⁰⁸⁸
Ki faḥr-i 'ālemisin el-ḥamdu li'llāh¹⁰⁸⁹
(Ben bütün ümmetinin anasıyım sen de bu cihanın övüncüsün, Allah'a hamd olsun!)

871. Yarın maḥşerde hem evlādlarımā
Şefā'at iderem el-ḥamdu li'llāh¹⁰⁹⁰
(Yarın mahşer gününde hem evlatlarıma da şefa'at ederim, Allah'a hamd olsun!)

872. Ḥamd olsun Ḥüdā'ya bī-nihāye
Ki ḳadre ırmışem el-ḥamdu li'llāh
(Allah'a sonsuz kere hamd olsun ki değerimi anlamışım!)

873. Niçeler zehriñ içerler bu dehrīñ¹⁰⁹¹
Şafāsına irüb el-ḥamdu li'llāh
(Birçok kimseler bu dünyanın zehrini içerler; ben bahçesine erişmişim, Allah'a hamd olsun!)

¹⁰⁸⁷869a - Varılcaḡ: Varıcaḡ MK₅

¹⁰⁸⁸AÜ, M ve AK₁ nüshalarında bu beyit yoktur.

¹⁰⁸⁹870b - Faḥr-i 'ālemisin: Faḥr-i 'ālemi bu imiş İAE / Faḥr-i 'ālemi bulmuşam K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P

¹⁰⁹⁰871b - İderem: Eylerem İAE

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁹¹873a - Niçeler: Niceler İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂; Zehriñ içerler bu dehrīñ: Zehr-i dehrī dā'ım içer K

874. Ki t̄alib olmuşam okdan beriden¹⁰⁹²
Ki v̄aşıl olmuşam el-amdu li'llāh¹⁰⁹³
(Uzun zamandan beri [O'na] talip olmuştum ki sonunda kavuştum, Allah'a hamd olsun!)

“fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün”

875. Ger bu 'ālem halkı dirse şubh u řām
Medh olunsa haşre dek olmaz tamām¹⁰⁹⁴
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

876. Ger dileriseñ bula cāniñ řafā
Vir řalavāt ber-resül-ı Muřtafā¹⁰⁹⁵
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)

877. Eş-řalātü ve's-selāmu 'aleyke yā řehir¹⁰⁹⁶
Eş-řalātü ve's-selāmu 'aleyke yā řāhid¹⁰⁹⁷
(Sana selam olsun ey ün kazanmış, sana selam olsun ey şahitlik eden!)

878. Eş-řalātü ve's-selāmu 'aleyke yā řehid¹⁰⁹⁸
Eş-řalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Meřhüd¹⁰⁹⁹
(Sana selam olsun ey bilen ve adaletli olan, sana selam olsun ey şahit olunan!)

41a

“mefā' ilün / mefā' ilün / fe' ulün”

879. Ki bir ruhbān var idi adı Vara¹¹⁰⁰

¹⁰⁹²874a - T̄alib olmuşam: Ben t̄alibem İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Ben t̄alib idim M / Ki ben 'aşıkam K

¹⁰⁹³874b - V̄ařıl olmuřam: Ma' řūka irmiřem K
Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹⁰⁹⁴Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Z̄ādu Muşammeden Ta' z̄imān / şallu 'Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

¹⁰⁹⁵Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁶877a - Yā şehir: Yā şehirü AK₁, AK₂, P

¹⁰⁹⁷877b - Yā řāhid: Yā řāhidü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁸878a - Yā şehid: Yā şehidü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹⁰⁹⁹878b - Yā Meşhüd: Yā Meşhüdu AK₁, AK₂, P

K nüshasında bu beyitten sonra “Başr-i Āher” başlığı vardır.

¹¹⁰⁰879a - Ruhbān: Rāhib M

Ki nāmi ̧olmuş idi ġarb u ŧarġa¹¹⁰¹
(Varka adında bir rahip vardı ki onun namı ŧam'dan doġuya kadar yayılmıştı.)

880. ̧adice didi aña iŧbu ħāli¹¹⁰²
Muġammed'den iŧtidiġi maġāli
881. ̧irā taġında neye irdüġini
Ki Cebrā'īl'i anda gördüġünü¹¹⁰³
(Hatice bu hali, Muhammed'den duyduġu sözleri, [Muhammed'in] Hira daġında neye eriŧtiġini ki Cebrail'i o anda gördüġünü ona anlattı.)
882. İŧidüb Varġa çünküm bildi anı
Didi buldum cihānda rüh-ı ŧāni¹¹⁰⁴
(Varka (bu sözleri) iŧitip onu bildi; "Ben bu dünyada ikinci ruhu buldum." dedi.)
883. Didi el-ġamdu li'llāh ̧oġmuş ol māh¹¹⁰⁵
Zīrā Tevrāt içinde anı Allāh¹¹⁰⁶
884. ̧amu na' tın ŧıfātın söylemiŧdür
Aña Allāh ħabībimdür dimiŧdür¹¹⁰⁷
(“O ay [yüzlü olan] doġmuş, Allah'a hamd olsun. Çünkü Allah onun özelliklerini Tevrat'ta söylemiŧtir, Allah O'na sevgilimdir demiŧtir.” dedi.)
885. Anuñ ümmeti ̧olısar cihāna
Aña münker olanlar oda yana¹¹⁰⁸
(Onun ümmeti bütün dünyaya dolacaktır; ona karŧı gelenler ateŧte yanacaktır.)
886. Ki ŧoñra ħaylī eġlendi Cebrā'īl¹¹⁰⁹
Belürmedi ki vahy indürmedi bil¹¹¹⁰
(Ki Cebrail ondan sonra bir hayli gecikti; [oracıkta] belirmedi, vahiy indirmedi, bil.)

¹¹⁰¹879b - Nāmi ̧olmuş: Varmış M; ġarb u ŧarġa: ŧām'a ŧarġa AÜ, M, AK₁ / ġarba ŧarġa K / ŧām-ı ŧarġa AK₂, P / ŧām u ŧarġa İAE, MK₂, MK₃, MK₄

¹¹⁰²880a - Didi aña: Didi AÜ, AK₁ / Didi çünküm M

¹¹⁰³881b - Cebrā'īl'i: Cebrā'īl K

¹¹⁰⁴882b - Rüh-ı ŧāni: Rüh u ŧāni İAE, MK₃, MK₅, AK₂, P / Rüh ŧāni MK₂

¹¹⁰⁵883a - ̧oġmuş: Gelmiş K

¹¹⁰⁶883b - Zīrā: Ki MK₅; İçinde anı: İncil'de anı AK₁ / İçinde anıñ P

¹¹⁰⁷884b - ħabībimdür: ħabībim MK₅, AK₂, P

¹¹⁰⁸Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹⁰⁹886a - ŧoñra: Andan ŧoñra İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P; Cebrā'īl: Cibril İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁

¹¹¹⁰886b - İndürmedi bil: İndürmedi AÜ, M, AK₁

887. Ki bir gün Cebrā'îl Allāh selāmın¹¹¹¹
Getürdi Aḥmed'e Ḥaḳḳ'ın kelāmın
(Bir gün Cebrail Allah'ın selamını [ve] Ahmed'e Allah'ın kelamını getirdi.)
888. Didi Rabb'ün selām ider ki ey cān¹¹¹²
Melāleti gider ol şād u ḥandān¹¹¹³
(“Ey can, Rabb'in sana selam söyler.” dedi. [Muhammed'in] usancı gider, [içi] sevinçle dolar.)
889. Saña Müddeşiriñ Süresi'ni bil¹¹¹⁴
Nüzül itdim olub da' vete meşğül¹¹¹⁵
(Sana Müddessir Suresi'ni indirdim, bu davete uy.)
- 41b
890. Olasın şimdiden gerü ki server¹¹¹⁶
Ḳamu sensin bu cinn ü inse reh-ber¹¹¹⁷
(Bundan sonra sen önde gelensin; bütün cin ve insanlara rehber olan sensin.)
891. Ebū Bekr meger kim ol zamānda
Ticāretde idi vaḥy indiginde¹¹¹⁸
(Meğer ki vahiy indiğinde Ebu Bekir ticarettiydi.)
892. Ticāret itmek için Şām'a irdi
Ki anda bir gece rü'yāda gördi¹¹¹⁹
(Ticaret yapmak için Şam'a ulaştı ki orada bir gece rüya gördü.)

¹¹¹¹887a - Cebrā'îl Allāh selāmın: Cibrīl Allāh'ın selāmın İAE, B / Cebrā'îl Allāhu selāmın K / Cebrā'îl Allāh selāmın MK₂, MK₃, MK₄, P

¹¹¹²888a - Selām ider ki ey cān: Selām ider saña ey cān İAE, K, MK₄ / Selām ider saña nūr-ı cihān AÜ / Eyley selāmı saña Yezdān M / Selām saña ey cān MK₃ / Selām ider saña nūr-ı cān AK₁

¹¹¹³888b - Şād u ḥandān: Şād-ı ḥandān AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹¹⁴889a - Saña Müddeşiriñ Süresi'ni bil: Aña Müddeşiriñ Süresi'ni bil ol İAE / Saña Müddeşir Süresi'ni bil didi ol AÜ / Getürdi Süre-i Müddeşir'i ol M / Aña Müddeşir Süresi'ni bil ol K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, P / Aña Müddeşir Süresi'ni bil didi ol AK₁ / Aña Müddeşir Süresi'ni bil ol nüzül AK₂

¹¹¹⁵889b - Nüzül itdim olub da' vete meşğül: Nüzül olubdı ol da' vete meşğül İAE / Nüzül olub didi ol da' vete meşğül AÜ / Didi bunun iledir da' vete yol M / Nüzül idüb didi da' vete meşğül K, MK₃ / Nüzül idübdi ol da' vete meşğül MK₂, MK₄ / Nüzül idüb ol da' vete meşğül MK₅ / Nüzül idüb didi ol da' vete meşğül AK₁, P / İdüb didi ol da' vete meşğül AK₂

¹¹¹⁶890a - Şimdiden gerü ki: Şimden girü İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹¹⁷890b - Ḳamu sensin bu cinn ü inse: Ki sensin ḳamu cinn-i inse İAE, MK₃, P / Ki sensin ḳamu cinn ü inse AÜ, MK₂, MK₄, AK₁ / Ki sensin ḳamu ins ü cinne M, MK₅, AK₂ / Ki sensin inse cinne cümle K

¹¹¹⁸891b - Vaḥy indiginde: Vaḥy indügi demde İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P / Vaḥy gelende M / Vaḥy itdügi demde K

¹¹¹⁹892b - Rü'yāda: Düşünde İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

893. İner ay u güneş konar dizine¹¹²⁰
Muṭī⁶ olur ne kim dirse sözine¹¹²¹
(Ay ve güneş gökyüzünden inip dizine konarlar; her ne derse onun sözüne itaat ederler.)
894. Libās geydürdi güneş ile aya
Uyanub ⁶ āşık oldu meh-liḳāya¹¹²²
(Güneş ile aya elbise giydirdi; uyanıp o yüzü ay gibi olana âşık oldu.)
895. Ṭurub ta⁶ bīr için ruhbāna vardı
Düşün şerḥ eyleyüb ta⁶ bīri şordı¹¹²³
(Durup tabir için bir rahibe gitti; rüyasını anlatıp tabirini sordu.)
896. Didi ruhbān aña ḳandan gelürsin¹¹²⁴
Mekānıñ nerede ḳanda olursın¹¹²⁵
(Rahip ona “Nerden gelirsin? Mekânın neresidir, nerede oturursun?” dedi.)
897. Didi kim Mekke şehridür mekânım
Ebū Bekr añılur adım ve şanıım¹¹²⁶
(“Mekânım Mekke şehridir; adıma ve şanıma Ebu Bekir derler.” dedi.)
898. Didi iki cihānuñ serverinüñ¹¹²⁷
Daḫı āḫir zamān peygām-berinüñ
899. Olısdur anuñ adı Muḫammed
Ki şarḳ u ğarba deñli ṭola ümmet¹¹²⁸
(“İki dünyanı öncüsünün ve dahî son zaman peygamberinin [ki] O’nun adı Muhammed olacaktır, doğuya ve batıya denli ümmeti dolacaktır.” dedi.)
900. Ḳopısar Mekke şehri içre ol māh¹¹²⁹

¹¹²⁰893a - Ay u güneş: Ay güneş İAE, K, MK₅, AK₂, P / Ay ve güneş AÜ; Konar dizine: Dizine MK₂

¹¹²¹893b - Olur: Olurlar İAE, AÜ, K, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹²²894b - Meh-liḳāya: Māh-ı liḳāya İAE, MK₂, AK₁, P / Māh-liḳāya AÜ, K

¹¹²³895b - Düşün şerḥ eyleyüb: Düşünü söyleyüb K; Ta⁶ bīri: Ta⁶ bīr İAE, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, B

¹¹²⁴896a - Aña: Eyā MK₅; Ḳandan: Nerden K / Ḳanda P

¹¹²⁵896b - Nerede: Ne yerde İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P / Nerededir M, K

¹¹²⁶897b - Añılur adım ve şanıım: Diyüler ad u şanıım İAE / Añılur nām u şanıım / Dinür ad u şanıım K / İdilür ad u şanıım MK₃, MK₅ / Añılur adı ve şanıım MK₄ / İdilür adı ve şanıım AK₂, B, P

¹¹²⁷898a - Didi: Didi kim M, MK₂, B; Cihānuñ: Cihān İAE, AÜ, M

¹¹²⁸899b - Ki şarḳ u ğarba: Şarḳ u ğarba B / Ki şarḳa ğarba AÜ, M, K, AK₁ / Ki şarḳı ve ğarba AK₂, P

¹¹²⁹900a - Ḳopısar: Ḳonısar K; İçre: İçinde İAE

Gelecek vaḳti durur inṣā'allāh¹¹³⁰

(O ay Mekke ŧehri iinde doğacaktır, Allah nasip ederse onun geleceği vakit eriŧmiŧtir.)

42a

901. Cemī^c-i ḫalk atında ol uludur¹¹³¹

Ḥaḳḳ'ın atında ğāyet sevgilüdür¹¹³²

(Bütün halkın katında o yücedir; Allah'ın katında da son derece sevgilidir.)

902. Anuñçün yaradıbdur Ḥaḳ cihānı¹¹³³

Daḫı ḫūrī uŧūrı vu cinānı¹¹³⁴

(Allah dünyayı ve dahi hurileri köŧkleri ve cenneti onun iin yaratmıŧtır.)

903. Yazub Tevrāt iinde anı Allāh¹¹³⁵

amu ^cālemlerüñ raḫmānı Allāh¹¹³⁶

(Bütün alemlerin merhametlisi Allah, O'nu Tevrat'ın iinde yazmıŧtır.)

904. Dimiŧdür kim Muḫammed ḫāŧ ulumdur

Ḥabībimdür be-ğāyet sevgilüdür¹¹³⁷

([Allah] demiŧtir ki Muhammed benim has kulumdur; habibimdir son derece sevgilidir.)

905. Daḫı hem ehl-i İslāma ola māh¹¹³⁸

Vezīri olasın sen inṣā'allāh¹¹³⁹

(Allah nasip ederse O, İslam ehline yol gösterici sen de onun veziri olacaksın.)

906. İki ^cālemde olasın aña yār

Hemiŧe olasın yār-ı vefā-dār¹¹⁴⁰

¹¹³⁰900b - Durur: Olur İAE, AÜ / Oldı M, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³¹901a - Cemī^c-i ḫalk: Cemī^c-i maḫluḳ K

¹¹³²901b - atında: ^cİndinde K

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³³902a - Yaradıbdur: Yaradır MK₅

¹¹³⁴902b - Ḥūrī uŧūrı vu cinānı: Ḥūrī uŧūrı ve cinānı İAE, AÜ, AK₁, AK₂, P / Ḥūrī u uŧūrı hem cinānı M

¹¹³⁵903a - İinde: İncil'de K

¹¹³⁶Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³⁷904b - Be-ğāyet: Ve hem M; Sevgilüdür: Maḳbūlumdur İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, AK₂, P / Maḳbūl ulumdur AÜ, M, AK₁

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹¹³⁸905a - Hem ehl- İslām: Ehl-i İslām MK₅; Ola māh: Ol māh MK₅

¹¹³⁹905b - Olasın sen: Olasın AK₁ / Olasın anıñ AK₂, P

¹¹⁴⁰906b - Yār-ı vefā-dār: Yār vefā-dār AK₂

Bu beyit AK₁ nüshasında yoktur.

(İki alemde ona dost olası; daima onun vefalı yarı olası.)

907. Ebū Bekr işitdi vü sevindi¹¹⁴¹

Tesellisin buluban girü döndi¹¹⁴²

(Ebu Bekir işitti ve sevindi; tesellisini bulup geri döndü.)

908. Dönüb Şām'dan gelüb hem Mekke'ye ol¹¹⁴³

Olurdı bu düşün fikrine meşgül¹¹⁴⁴

(Ebu Bekir, Şam'dan dönüp Mekke'ye geldi; geldiğinde zihni bu fikirle meşguldü.)

“fā' ilātün / fā' ilātün / fā' ilün”

909. Ger bu 'ālem halkı dirse şubh u şām

Medh olunsa haşre dek olmaz tamām¹¹⁴⁵

(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)

910. Ger dileriseñ bula cāniñ şafā

Vir şalavāt ber-resül-ı Muştafā¹¹⁴⁶

(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa'ya salavat ver.)

911. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Beşir¹¹⁴⁷

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Nezir¹¹⁴⁸

(Sana selam olsun ey müjde getiren, sana selam olsun ey bildirip korkutan!)

42b

912. Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Münzir¹¹⁴⁹

Eş-şalātü ve's-selāmu 'aleyke yā Nür¹¹⁵⁰

¹¹⁴¹907a - İşitdi vü sevindi: İşitdi ve sevindi İAE, AÜ, AK₁, AK₂ / İşidüben sevindi M

¹¹⁴²907b - Buluban girü: Bulub girüye K

¹¹⁴³908a - Gelüb: Gelüben M / Gelince K; Hem Mekke'ye ol: Mekke'ye ol AÜ, M, K, AK₁ / Hem Mekke'ye MK₅

¹¹⁴⁴908b - Fikrine meşgül: Fikri ile MK₅

¹¹⁴⁵Bu beyit İAE, K, MK₃ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

MK₃ nüshasında bu beyitten önce “Allāhu Zādu Muḥammeden Ta' zīmān / Şallu 'Aleyhü Vesselāmu Eslimān” başlığı vardır.

¹¹⁴⁶Bu beyit İAE, K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹¹⁴⁷911a - Yā Beşir: Yā Beşirü AK₁, AK₂, P

¹¹⁴⁸911b - Yā Nezir: Yā Mübeşşir K / Yā Nezirü AK₁, AK₂, P

Bu beyit MK₃, MK₄ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

¹¹⁴⁹912a - Yā Münzir: Yā Nezir K / Yā Münzirü AK₁, AK₂, P

¹¹⁵⁰912b - Yā Nür: Yā Münzir K / Yā Nürü AK₁, AK₂, P

K nüshasında bu beyitten sonra “Baḥr-i Āḥer” başlığı vardır.

Bu beyit MK₃, MK₄ ve MK₅ nüshalarında yoktur.

(Sana selam olsun ey başına geleceklerini haber veren, sana selam olsun ey aydınlık!)

913. Aḥvāl-i aḥkām-ı teblīg-i risālet
Muḥammed ʿ Aleyhi’ş-şalatü vesselām¹¹⁵¹

“fā’ ilātün / fā’ ilātün / fā’ ilātün / fā’ ilün”

914. Çünkü irişdi Muḥammed’e risāleti bil i cān¹¹⁵²
Daʿ vet itmeklige meşgūl oldı sulṭān-ı cihān¹¹⁵³
(Ey can, peygamberlik Muḥammed’e ulaştı [bunu] bil; dünyanın sultanı Muhammed de [bundan sonra halkı dine] davet etmekle meşgul oldu.)
915. Didi Ebū Bekr’e Muḥammed muştuluḡ olsun saña¹¹⁵⁴
Baña virmişdür risālet luṭf idüb ol Müsteʿ ān¹¹⁵⁵
(Muḥammed Ebu Bekir’e “Sana müjdeler olsun, kendisinden yardım istenen Allah bana lütfedip peygamberlik vermiştir.” dedi.)
916. Pes Hırā tağında mā-vaḡʿ a ne ise şerḡ idüp¹¹⁵⁶
Baña gönderdi risālet Tañrı ḡaḡḡiçün inan¹¹⁵⁷
(Hira dağında her ne olduysa onu anlattı, [Allah] bana peygamberlik gönderdi Tanrı hakkı için inan [dedi].)
917. Çün Ebū Bekr işidüb didi aña ey seyyidüm¹¹⁵⁸
Çünkü peygām-ber olasın ḡanı muʿ cizāt-ı şān
(Ebu Bekir dinledi [ve] O’na “Ey seyyidim, peygamber olmak için gereken mucizelerin nerede?” dedi.)
918. Didi düşüni Ebū Bekr’iñ nicesi gördügin¹¹⁵⁹
Hem muʿ abbir anı nice taʿ bīr itdügin beyān¹¹⁶⁰

¹¹⁵¹Bu beyit MK₁, İAE, K, MK₂, MK₃, MK₅ ve AK₂ nüshalarında yoktur. M nüshasında bu beyit başlık olarak verilmiştir.

¹¹⁵²914a - Çünkü irişdi Muḥammed’e risāleti bil: Çünkü irişdi Muḥammed’e risālet bil AÜ, M, K, AK₁ / Çünkü irişdi Muḥammed’e risālet bil MK₄, MK₅, AK₂, P

¹¹⁵³914b - İtmeklige: İtmek ile M, MK₅ / İtmekle AK₁

¹¹⁵⁴915a - Didi Ebū Bekr’e: Didi Ebū Bekr İAE, AÜ / Ebū Bekr’e didi B; Saña: Didi MK₅

¹¹⁵⁵915b - Luṭf idüb ol Müsteʿ ān: Ol Müsteʿ ān AÜ, AK₁ / Ol Kerīmü Müsteʿ ān M / Luṭf idüb Müsteʿ ān MK₅

¹¹⁵⁶916a - Pes: Bes İAE

¹¹⁵⁷916b - Baña gönderdi risālet: Baña gönderdi ki risālet AÜ / Baña risālet gönderdi MK₅ / Ne ki gönderdi risālet P

¹¹⁵⁸917a - İşidüb: İşitdi MK₅

¹¹⁵⁹918a - Nicesi gördügin: Nice kim gördügin M / Ne şekil gördügin K / Niçesi gördügin MK₂, MK₄, P

¹¹⁶⁰918b - Muʿ abbir: Muʿ abbire MK₂; Anı nice: Nice K / Niçe MK₂; Beyān: Cümle beyān K

(Muhammed [o an] Ebu Bekir'in nasıl bir düş gördüğünü ve rüya yorumcusunun onu nasıl yorumladığını anlattı.)

43a

919. Çün Ebū Bekr işidüben gördi andan mu' cize¹¹⁶¹
Şıdkıla ĩmān getürdi oldı mü' min müslümān
(Ebu Bekir, Muhammed'den bunu duyduğunda doğrulukla iman getirip müslüman oldu.)
920. Anuñ ardınca ' Alī ĩmāna geldi şöyle bil
Dağı Zeyd'ile Zübeyr ' Oşmān getürdiler ĩmān
(Şöyle bil, Ebu Bekir'in ardından Ali iman getirdi ve dahi [ondan sonra] Zeyd, Zübeyr ve Osman imana geldiler.)
921. ' Abdu'r-raħman Talha hem Sa' d bin Vaqqāş geldiler¹¹⁶²
Biri Fahhāş şıdkıla ĩmān getürdiler hemān
(Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas ve ardından Fahhas doğrulukla imana geldiler.)
922. Her biri bir mu' cizāt görüb müsülmān oldılar¹¹⁶³
Hem dağı ĩmāna geldi Ħamza-i şāhib-kırān¹¹⁶⁴
(Her biri bir mucize görüp müslüman oldular; hem [onlardan sonra] Hamza da imana geldi.)
923. Ehl-i ĩmān cümlesi otuz toķuz olmuş idi¹¹⁶⁵
Gizlü iderlerdi'bādet bir mağārada hemān¹¹⁶⁶
(İman ehlinin hepsi otuz dokuz kişi olmuştu; bunlar bir mağarada gizlice ibadet ederlerdi.)
924. Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı ' Ömer kıatına¹¹⁶⁷

43b

Ħazret-i peygām-ber için gör ne söyler kıatabān¹¹⁶⁸
(Ebu Cehil bu sırrı duydu ve [hemen] Ömer'in katına erişti; o yalancı Hazret-i Peygamber için neler söyler, gör.)

¹¹⁶¹919a - İşidüb: İşitdi M / İşidüben K; Gördi andan: Gördi bunu M / Andan gördi MK₅ / Gördi AK₁

¹¹⁶²921a - Hem Sa' d bin Vaqqāş: Sa' d bin Vaqqāş MK₃

¹¹⁶³922a - Mu' cizāt: Mu' cize AK₁

¹¹⁶⁴922b - Hem dağı: Dağı hem K, MK₂, P; Ħamza-i şāhib-kırān: Ħamza şāhib-kırān AÜ

¹¹⁶⁵923a - Cümlesi: Cümle MK₅

¹¹⁶⁶923b - ' İbādet bir mağārada: Bir ġarda ' ibādet M

¹¹⁶⁷924a - Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı ' Ömer kıatına: Didi Ebū Cehl bu sırrı varub ' Ömer kıatına AÜ, M, AK₁ / Duydı Ebū Cehl bu sırrı vardı didi ' Ömer kıatına K

¹¹⁶⁸924b - Ne söyler kıatabān: Ne söyler AÜ, AK₁

925. Dir imiş indirdi Ẓur‘ân baña Cibrîl-i Emîn¹¹⁶⁹
Baña uyuñ benem ol peygām-ber-i āḫir zamān¹¹⁷⁰
(Cebrail bana Kur’an indirdi, bana uyun ben son zaman peygamberiyim, dermiş.)
926. Siḫirle döndürdi niceleri hem dīninden ol¹¹⁷¹
Ḥalkı şayd itmek için düzmüş durur fitne yalān¹¹⁷²
(O, birçok kimseleri sihirle dininden çevirdi; halkı avlamak için türlü fitne ve yalanlar uydurdu.)
927. Şimdi anuñ dīnine giren kişi var erba‘īn¹¹⁷³
Her birini şerḫ idüb didi fülān bin fülān
(Şimdi Ebu Cehil’in dinin giren kırk kişi var; [onların] her birine filan oğlu filan diye anlattı.)
928. Ben saña yüz deve virem daḫı yüz oḫḫa gümüş¹¹⁷⁴
Öldürüb ol serveri bir laḫza virme emān¹¹⁷⁵
(Ben sana yüz deve vereyim ve de yüz okka gümüş o serveri öldürüp bir an bile ona aman verme.)
929. Bu sözi ‘Ömer işidüb ḫaḫıyub ṭurur hemīn¹¹⁷⁶
Atına bindi silāḫın aluban oldı revān¹¹⁷⁷
(Ömer bu sözü duyunca hemen bağırır, silahını yanına alıp ata binerek yola koyulur.)
- 44a
930. Görđi ol maḡārada bunlar namāz ḫılar ḫamu¹¹⁷⁸
Sūre-i Ṭāḫā oḫunur diñledi ol pehlüvān¹¹⁷⁹
(O pehlivan [Ömer] bunların bir mağarada namaz kıldığını görür, Taha Suresi okunurken dinler.)
931. Didiler kim yā Muḫammed ḫāzır olmuşdur ‘Ömer¹¹⁸⁰

¹¹⁶⁹925a - İndirdi: İndi MK₅; Ẓur‘ân baña Cibrîl-i Emîn: Baña Ẓur‘ân Cibrîl-i Emîn AÜ / Cibrîl-i Emîn Ẓur‘ân baña M / Baña Ẓur‘ân’ı Cibrîl-i Emîn AK₁ / Ẓur‘ân baña Cebrā‘îl Emîn AK₂

¹¹⁷⁰925b - Peygām-beri: Peygām-ber AÜ, AK₁

¹¹⁷¹926a - Niceleri hem dīninden ol: Niceleri dīninden ol MK₄ / Niçeleri hem dīninden ol MK₅

¹¹⁷²926b - Düzmüş durur: Düzmüşdür İAE, AÜ, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁷³927a - Erba‘īn: ḫırḫ kadar K

¹¹⁷⁴928a - Yüz oḫḫa: Yüz ḫıya K, P / Oḫḫa AK₁

¹¹⁷⁵928b - Aña virme: Virme AÜ, AK₁, AK₂ / Virmegil M

¹¹⁷⁶929a - İşidüb: İşitdi AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂

¹¹⁷⁷929b - Aluban: Alub AÜ, MK₅, AK₁, P / Aldı tız M

¹¹⁷⁸930a - Ol maḡārada bunlar: Bunlar ol maḡārada M

¹¹⁷⁹930b - Oḫınur: Oḫunub K

¹¹⁸⁰931a - Didiler kim yā Muḫammed: Didiler kim MK₅

Bu durur aşdı anuñ kim kese başlar de an¹¹⁸¹
 (“Ey Muhammed, mer hazır olmuştur; onun amacı başlar kesip kan dökmektir.”
dediler.)

932. aldurub elin du‘ā ıldı Resūlu’llāh hemīn
Didi yā Rab ‘ mer ile eyle dīni cāvidān¹¹⁸²
(Allah’ın resulü, hemen elini kaldırıp “Ya Rab, bu dini mer ile kalıcı eyle.” diye
dua etti.)

933. Ol sā‘at dītredi ‘ mer’iñ eli vü ayađı¹¹⁸³
Tāati a oldu arardı beñzi gūyā azān¹¹⁸⁴
(O saat mer’in eli ayağı titredi, gücü bedeninden kesildi, benzi sonbahar[daki
yaprakları] gibi sarardı.)

934. Didi kim almadı übhem sen Resūlūsün a’ın
ıdıla īmān getürüb dīne girdi ol zamān¹¹⁸⁵
([mer], “übhem kalmadı, Allah’ın resulü sensin.” dedi; doğrulukla iman getirip
o zaman dine girdi.)

935. Dīne girdiđiñ görüb gāyet sevindi Mutafa¹¹⁸⁶

44b

Daı aāb sevinüb tekbīr itdiler ādumān
(Mustafa mer’in dine girdiğini görünce son derece sevindi; ashabı da sevinçle
tekbir getirdi.)

936. Didi ‘ mer yā Muhammed nice pinhān olasın¹¹⁸⁷
Zāhire ı dīne da‘vet eyle bu alkı hemān¹¹⁸⁸
(mer, “Ey Muhammed neden gizlenirsin, aığa ık, bu halkı dine davet et.”
dedi.)

937. ıdı andan oñra dīni āikāre eyledi¹¹⁸⁹
Lufila da‘vet ider her birini ol ‘ālī-ān¹¹⁹⁰

¹¹⁸¹931b - Bu durur: Budur K

¹¹⁸²932b - ‘ mer ile: ‘ mer AK₁; Eyle dīni: Eyle dīnini İAE / Dīni ıl M

¹¹⁸³933a - Eli vü ayağı: Eli ve ayağı AÜ, MK₄, AK₁, AK₂, P / Eli hem ayağı M / Elin ayağı MK₅

¹¹⁸⁴933b - Tāati a oldu arardı beñzi gūyā azān: Tāati a oldu beñzi anasın misl-i azān M /
Tāati oldu beñzi gūyā kim oldu azān MK₃, P

¹¹⁸⁵934b - Getürüb: İdüb AÜ, M, AK₁

¹¹⁸⁶935a - Dīne: Dīnine İAE; Gāyet sevindi: Sevindi MK₅

¹¹⁸⁷936a - Nice: Niçe AÜ, MK₂, AK₂

¹¹⁸⁸936b - Hemān: ‘ Ayān İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁸⁹937a - Dīni: Dīnini İAE

¹¹⁹⁰937b - İder: İdüb K; Birini: Birin AÜ, AK₁

(Ondan sonra o şanı yüce olan Muhammed çıkıp dini açığa çıkardı; her birini lütuf ile [dine] davet etti.)

938. Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kıanı ğayret yā ‘Ömer¹¹⁹¹
Yā nice uyduñ aña sen kıanı bunca ad u şanı¹¹⁹²
(Ebu Cehil, Ömer’e “Ey Ömer, hani senin çaban? Ya sen Muhammed’e nasıl uyudun? Bunca ad ve şanın hani [nerededir]?” dedi.)
939. Dir Ebū Cehl’e ‘Ömer kim şübhe yoğdur aña hiç
Ol resüldür fağır-i ‘ālemdir aña yoğdur ğümān¹¹⁹³
(Ömer, Ebu Cehil’e “Ona hiç şüphe yoktur, o resuldür, alemin övüncüdür bun şüphe yoktur.” der.)
940. Anı da görmez misiñ bir ağ bulut dā’im anuñ¹¹⁹⁴
Ne yire giderse olur başı üzre sāyebān¹¹⁹⁵
(Bir beyaz bulut daima onun üzerinde, nereye giderse [o bulut] başının üzerinde gölgelik olur, sen onu da görmez misin?)
- 45a
941. Her ki ümmet oluban aña tutarsa sünnetiñ¹¹⁹⁶
Bī-ğümān anuñ içündür ħürī ğilmān u cinān¹¹⁹⁷
(Her kim onun ümmetinden olup sünnetini tutarsa şüphesiz ki huriler, hizmetkar delikanlılar ve cennetler onun içindir.)
942. Çünki ğünden ğüne artdı ümmeti hem şer^c -i dīn¹¹⁹⁸
İns ü cinn oldı müşerref hem zemīn ü āsumān¹¹⁹⁹
(Ki Muhammed’in ümmeti ğünden ğüne arttı; insan ve cin[ler] hem de yeryüzü ve gökyüzü İslam dini ile şereflendi.)

¹¹⁹¹938a - Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kıanı: Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kim kıanı bunca AÜ, AK₁ / Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e kim kıanı K, MK₄, MK₅, AK₂ / Dir Ebū Cehl ‘Ömer’e ki kıanı MK₂ / Dir Ebū Cehl’e ‘Ömer kim kıanı MK₃

¹¹⁹²938b - Aña sen: Aña MK₅; Nice: Niçe MK₂, P

¹¹⁹³Bu beyit AK₁ nüshasında yoktur.

¹¹⁹⁴940a - Anı da görmez misiñ bir ağ bulut dā’im anuñ: Üzre görmez misiñ bir ağ bulut dā’im anuñ AÜ / Anı da görmez misiñ bir ağ bulut anuñ İAE / Başı üzre görmediñ mi bir beyāz bulut anuñ M / Başı üzre görmez misin bir ağ bulut dā’im anuñ AK₁ / Anı da görmez misiz bir ağ bulut dā’im anuñ üzerinde P

¹¹⁹⁵940b - Ne yire giderse olur başı üzre sāyebān: Nereye giderse olur başı üzerine sāyebān İAE / Ne yire giderse olur başı üzerine sāyebān AÜ / Kıanda giderse anuñla biledir ol sāyebān M / Nereye giderse olur üzerine sāyebān K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, P

¹¹⁹⁶941a - Ki: Kim AÜ, M, AK₁, P; Oluban: Olub K; Aña: Eger AÜ, M, AK₁

¹¹⁹⁷941b - Ħürī ğilmān u cinān: Ħürī ğilmān cinān MK₂, MK₄, AK₁, AK₂ / Ħürī-i ğilmān-ı cinān P

¹¹⁹⁸942a - Artdı: İtdi AK₂, P; Hem: Her MK₅

¹¹⁹⁹942b - İns ü cinn: İns-i cinn AK₂, P; Hem zemīn ü āsumān: Hem zemīn-i āsumān İAE

943. Çekmedi küffāra kılıç dökmedi Mekke'de kan¹²⁰⁰
 Şoñra Medīne'ye varub eyledi anda mekân
 (Kafirlerle kılıç çekmedi, Mekke'de kan dökmedi. Sonra Medine'ye varıp orayı kendine mekân edindi.)
944. Sevdiler ehl-i Medīne oldu cümle tābi' in
 Mu' cizātın zīrā itmişlerdi anuñ imtiḥān¹²⁰¹
 (Medine halkı Muhammed'in mucizelerini gördükten sonra O'nu sevdiler, O'na tabi oldular.)
945. Didi Cibrīl yā Muḥammed her ki imān ḥil' atın¹²⁰²
 Da' vet eyle girmezise ḡatlı idüb virme emān¹²⁰³
 (Cebrail, Muhammed'e "Ey Muhammed, her kim ki iman kaftanını giymezse, dine davet eylediğinde dine girmezse onu katledip aman verme." dedi.)
946. Faḥr-i 'ālem pādīşāh oldu vü dört yārı vezīr¹²⁰⁴
- 45b
 Biri Ebū Bekr ' Ömer ' Oşmān ' Alī-i Kamurān¹²⁰⁵
 (Alemin övüncü padişah ve dört yârı Ebu Bekir, Ömer, Osman [ve] Ali de veziri oldu.)
947. Anda mescidler yapuban kıldı beş vaḡit namāz¹²⁰⁶
 Cebrā' il geldi buyurdı kim Bilāl ide ezān¹²⁰⁷
 (Orada mescitler yapıp beş vakit namaz kıldılar; [o an] Cebrail geldi ve "Bilal ezan okusun!" diye buyurdu.)
948. Cu' ma gün ḡuṡbe oḡurdı bir direge dayanub¹²⁰⁸

¹²⁰⁰943a - Küffāra kılıç dökmedi Mekke'de kan: Küffāra Mekke'de kılıç dökmedi kan İAE, K, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₂, P / Küffārı Mekke'ye kılıç dökmedi kan AÜ, AK₁ / Küffārı Mekke'ye kılıç kan dökmedi M

¹²⁰¹944b - Zīrā: Görüb M / Zīrā heb K, MK₄, P; İtmışlerdi anuñ imtiḥān: İtmışler idi imtiḥān İAE, AÜ, MK₂, MK₃, MK₄ / Hep imtiḥān M / Hep itmişlerdi imtiḥān MK₅, AK₁, AK₂, P

¹²⁰²945a - Cibrīl: Cebrā' il AÜ, K, MK₂, AK₁, P

¹²⁰³945b - Girmezise: Giymezise M, P

¹²⁰⁴946a - Pādīşāh oldu vü dört yār-ı vezīr: Pādīşāh oldu dört yār-ı vezīr İAE, AK₁

¹²⁰⁵946b - Biri Ebū Bekr ' Ömer ' Oşmān ' Alī-i Kamurān: Ebū Bekr ' Ömer ' Oşmān ' Alī-i Kamurān İAE / Ebū Bekr ' Ömer ' Oşmān ' Alī anda Kāmurān AÜ, M, AK₁ / Ebū Bekr ' Ömer ' Oşmān u ' Alī-i Kāmurān MK₂ / Ebū Bekr u ' Ömer ü ' Oşmān ' Alī-i Kāmurān MK₃ / Biri Ebū Bekr ' Oşmān ' Ömer ' Alī Kāmurān AK₂

Bu beyit MK₅ nüshasında yoktur.

¹²⁰⁶947a - Yapuban: Yanuban MK₃ / Yapub MK₅; Kıldı: Kıldılar İAE, AÜ, M, K, MK₂, MK₃, MK₅, AK₁

¹²⁰⁷947b - Geldi buyurdı kim: Buyurdı kim AÜ, AK₁ / Buyurdı kim anda M; İde: Oḡuya K

¹²⁰⁸948a - ḡuṡbe oḡurdı bir direge dayanub: ḡuṡbe oḡur idi sūtuna ṡayanub M / ḡuṡbe oḡurdı direge ṡayanub AK₁, AK₂

Dā'im öyle 'ādet idinmiş idi ol mihribān¹²⁰⁹

(O şefkatli, güler yüzlü, cuma günü bir direğe dayanıp hutbe okurdu, daima böyle adet edinmişti.)

949. Didi aşhāb yā Resūl menber yapalım size biz¹²¹⁰

Ḥuṭbeyi kimi işidir kimi işitmez i cān

(Ashabi, "Ey Muhammed biz size minber yapalım. Ey can [hutbeyi] kim duyar kimi duymaz." dedi.)

950. Şonra bir menber yapıldı çıktdı üstüne Resūl

Ḥuṭbeye başladı okuyaydı ol nev-cüvān¹²¹¹

(Sonra minber yapıldı, Resul üstüne çıktı. Hutbeyi okumaya başladı.)

951. Gördiler kim mescid içre koptdı feryād u enīn¹²¹²

Ol direk yarılıb itdi nevḥa vu āh u feġān¹²¹³

(Mescidin içerisinde bir feryat koptu, gördüler ki o direk ah ve figanlarla [ikiye] yarıldı.)

46a

952. İndi menberden Resūl şıġar eli ile anı¹²¹⁴

Sākin oldı ol direk evvelki gibi hem çünān¹²¹⁵

(Peygamber, minberden aşağı iner [ve] eli ile o direği okşar; o direk bundan sonra eskisi gibi hareketsiz kaldı.)

953. Cümle aşhāb gördiler tekbīr şalavāt getürdiler¹²¹⁶

Ḥuṭbeyi menberde okudı yine ol şīrīn-dehān¹²¹⁷

(Bütün ashab [bunu] gördüler, tekbir ve salavat getirdiler; o tatlı dilli yine hutbeyi minberde okudu.)

954. Anı işidüb niçe kāfirler oldı müslümān¹²¹⁸

¹²⁰⁹948b - Öyle: Ola İAE; İdinmiş idi: İtmişdi İAE

¹²¹⁰949a - Yā Resūl: Yā Resūlallāh İAE, AÜ / Yā Muhammed M; Menber yapalım size biz: Size menber yapalım M / Menber yapalım biz size K / Menber yapalım size bir MK₄

¹²¹¹950b - Okuyaydı ol nev-cüvān: Okudı bil ey nev-civān AÜ, M, AK₁ / Okuyaydı nev-cüvān İAE, MK₂, B

¹²¹²951a - Gördiler ki mescid içre koptdı: Gördiler ki koptdı mescid içre AÜ, M, AK₁; Feryād u enīn: Feryād-ı enīn İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, AK₁, AK₂, P / Feryād MK₅

¹²¹³951b - Ol direk: Ol MK₅; Nevḥa u āh u feġān: Nevḥa u āh-ı feġān M / Vāh u fiġān MK₅ / Nevḥa ve āh-ı fiġān AK₂, P

¹²¹⁴952a - Şıġar eli ile anı: Elile mest idüb M

¹²¹⁵952b - Ol direk: Direk MK₅; Hem çünān: Cünān MK₅

¹²¹⁶953a - Gördiler: Görüben K; Tekbīr şalavāt getürdiler: Tekbīr getürdiler MK₅

¹²¹⁷953b - Okudı yine: Okudı MK₅; Ol şīrīn-dehān: Şīrīn-dehān İAE, AÜ, M, MK₂, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂, B, P

¹²¹⁸954a - Niçe: Nice İAE, M, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Kāfirler: Kāfir MK₅

Dağı niçe mu‘ cizāt görün niçe bān oğlı bān¹²¹⁹
(Bunu işitip birçok kafir çeşitli mucizeler görüp müslüman oldu.)

“fā‘ ilātün / fā‘ ilātün / fā‘ ilün”

955. Ger bu ‘ ālem ĥalkı dirse řubĥ u řām
Medĥ olunsa ĥařre dek olmaz tamām¹²²⁰
(Eğer ki bütün dünya bir araya gelip onu kıyamete kadar ansa bile yetmez.)
956. Ger dileriseñ bula cāniñ řafā
Vir řalavāt ber-resül-ı Muřtafā¹²²¹
(Eğer ruhunun huzur bulmasını istiyorsan Peygamberimiz Mustafa’ya salavat ver.)
957. Eř-řalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Resūlu’llāĥ
Eş-řalātü ve’s-selāmu ‘ aleyke yā Ĥabību’llāĥ¹²²²
(Sana selam olsun ey Allah’ın resulü, sana selam olsun ey Allah’ın sevgilisi!)
958. Bunı yazdım yādigār olmaĥ için
Oĥuyanlar du‘ ā kılmaĥ için¹²²³
([Ben] bunu hatırda kalmak [ve] okuyanlardan dua almak için yazdım.)
959. Giderisem eğer dār-ı fenādan
Unutma sen beni rūĥum du‘ ādan¹²²⁴
(Eğer bu yokluk yurdundan gidersem sen benim ruhumu duadan unutma.)
960. ‘ Aceb manzūmdır medĥiñ gül ise
Bunu yazan oĥuyanuñ ĥul ise¹²²⁵
961. Oĥuyanı yazanı diñleyeni¹²²⁶
Raĥmetiñle yarlıgāđıl yā Ğani¹²²⁷

¹²¹⁹955b - Niçe: Nice İAE, AÜ, M, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, AK₂; Görün: Görüb AÜ, K, MK₃, MK₄, MK₅, AK₁, P / Gördiler M

¹²²⁰Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²¹Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²²Bu beyit sadece M nüshasında vardır.

¹²²³Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁴Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁵Bu beyit sadece K nüshasında vardır.

¹²²⁶961a - Oĥuyanı yazanı dinleyeni: Oĥuyanı yazanı yazdıranı İAE, AÜ, MK₂, MK₅, AK₁, AK₂, P / Oĥuyanı diñleyeni yazanı M / Oĥuyanı yazanı diñleyeni yazdıranı MK₄

Bu beyit K ve MK₃ nüshalarında yoktur.

¹²²⁷961b - Yā Ğani: Günāhdan beri MK₅

(Hiç kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah'ım, bunu yazan okuyan senin kulun ise övgün gül ise okuyanı yazanı dinleyeni rahmetinle başışla!)

DİZİN HAZIRLANIRKEN DİKKATE ALINAN ESASLAR

1. İsimlere gelen eklerin önüne (+), fiillere gelen eklerin önüne (-) işareti konulmuştur.
2. Kelimelerin kökenleri yay ayrıç içerisinde gösterilmiştir.
3. Bir kelime aynı beyit içerisinde birden fazla kez geçmişse geçiş adedi yay ayrıç içerisinde (2), (3) şeklinde gösterilmiştir.
4. Eş sesli kelimelerde numaralandırma yapılarak geçen kelimeler birbirinden ayrılmıştır.
5. Arapça veya Farsça tamlamalar ayrılmadan bütün olarak ele alınmıştır.
6. Ek kısmında gösterilen tüm ekler alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

DİZİN

A	Açıl-: (Eski Türk.) Kapalı, örtülü, kilitli, bağlı, toplu veya katlı durumdan çıkarılmak.
‘Abdullāh: (ö.a.) Allah’ın kulu, Hz. Muhammed.	a. -dı 31a/658
‘a. 26a/552	a. -uban 24a/508
‘Abdurrahman Tālha: (k.a.) Cennetle müjdelenen on sahabeden biridir.	Ad: (Eski Türk.) İsim.
‘a. 43a/921	a. 41b/897, 44b/938
‘Abdü’l-muṭṭalib: (k.a.) Hz. Muhammed’in dedesi.	a. +ı 9a/172, 16a/329, 18a/370, 29a/613, 41a/879, 41b/899
‘a. 4a/63, 11b/228	a. +ım 41b/897
Āb-ı Kevşer: (ö.a.) Cennetteki Kevser ırmağının suyu.	a. +ına 21a/432
ā. 18b/378	a. +ını 9a/167, 22a/458
‘Abid: (Ar.) Kulluk eden kimse.	‘Aded: (Ar.) Sayı.
‘a. +lerüñ 16a/327	‘a. 3b/43
‘Aceb: (Ar.) Acaba, tuhaf.	‘Adem: (Ar.) Yokluk, var olmama.
‘a. 28a/593, 33a/703, 46a/960	‘a. +den 1b/2
Aç-: (Eski Türk.) Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak.	Ādem: (Ar.) İnsan.
a. -ub 8a/144, 28b/600	ā. 8b/162, 8b/164, 10a/197, 18a/365, 18a/368, 19b/402, 25b/536, 39b/853
a. -uban 28a/591	‘Ādet: (Ar.) Alışkanlık, görenek.
	‘ā. 39a/838, 45b/948
	‘Adl: (Ar.) Adalet, doğruluk.

‘ a. 3a/40	Āh: (Fars.) Feryat.
Adlu: (Eski Türk.) Adında olan, adlı.	ā. 4b/72, 19a/389, 19a/391, 29b/624, 45b/951
a. 6a/101, 6b/114, 8a/150, 11b/224	
Āferīn: (Fars.) Beğenme, takdir, teşvik	‘ Ahd: (Ar.) Yemin, ant.
duygularını anlatmak için kullanılır.	‘ a. 32a/683, 32b/693
ā. 12a/238, 15a/308, 35a/744	‘ a. +inden 32a/684
ā. +ler 35a/743	‘ a. +iñiz 32b/691
Āgāh: (Fars.) Haberdar, sırlara vakıf.	Aḡī: (Ar.) Dost.
ā. 16a/322, 36a/767	a. 28b/601, 34a/729, 34b/737
Ağır: (Eski Türk.) Tartıda çok gelen,	Aḡir: (Ar.) Son, sonuncu.
yerinden kaldırılması, taşınması güç olan.	a. 9a/168, 16a/320, 16b/332, 19a/388, 19b/400, 21a/440, 29a/610, 39b/852, 41b/898, 43b/925
a. 25a/526, 33b/716	
Ağla-: (Eski Türk.) Gözyaşı dökmek,	Āḡiret: (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan
üzülmek.	alem.
a. -dığım 4b/75, 30a/633	ā. +çün 23b/494
a. -dılar 4a/62, 6a/99	ā +de 23b/497
a. -duğum 29b/624	
a. -ma 4b/65	Aḡmed: (k.a.) Hz. Muhammed’in
a. -makdan 24a/501	adlarından biri.
a. -r 27b/584	a. 3b/47, 6a/107, 9a/172, 17a/352
a. -şurlardı 24a/502	a. +e 6a/104, 24b/517, 41a/887
a. -(y)uban 31b/672	a. +i 4b/68
	a. +üñ 27a/564

Aḥmer: (Ar.) Kırmızı.

a. 37b/804

Aḥsent: (Fars.) Aferin!

a. 12a/238

Aḥşām: (Eski Türk.) Günün sonu.

a. 14a/282

a. +a 15b/314

Aḥvāl: (Ar.) Haller, durumlar.

a. +ini 24a/500, 27b/585

a. +iñüz 38b/823

Aḥyed: (Ar.) Hz. Muhammed'in Tevrat'ta geçen isimlerinden biri.

a. 6b/112

Aḥ-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek.

a. -ar 27b/583

a. -ardı 17a/344, 38a/813

a. -ıdub 7b/133

Aḥ: (Eski Türk.) 1. Beyaz.

a. 17a/351, 18a/373, 44b/940

2. Duru, temiz.

a. 5a/84, 15a/308

Aḥçe: (Eski Türk.) Para, gümüş sikke.

a. 7a/122, 26b/563, 27a/586

a. +lık 34b/737

a. +siyle 15a/301

a. +(y)le 28a/587

‘Aḥd-i nikāh: (Ar.) Nikahlanmak, evlenmek.

‘a. 35b/755

‘Āḥıbet: (Ar.) Son, nihayet.

‘ā. 3a/37, 3b/44, 11b/22, 23b/495

‘Aḥıl: (Ar.) Düşünme, anlama ve kavrama gücü, hafıza.

‘a. +ı 17b/353, 18b/383, 37a/787

‘a. +ını 7b/135, 11a/219, 18b/383, 18b/384

Aḥıt-: (Eski Türk.) Dökmek, aşağı doğru düşmek.

a. -ub 7b/133

‘Āḥīb: (ö.a.) En son gelen anlamında kullanılan bu isim ayrıca Hz. Muhammed'in isimlerinden biridir.

‘ā. 9b/183

‘Āḥıle: (Ar.) Akıllı kadın.

‘ā. 31b/673

Al-: (Eski Türk.) Tutup yerinden ayırarak	‘ a. 39a/835
elinde veya yanında bulundurmak.	‘ Ālem: (Ar.) Kâinât, evren, dünya.
a. 12a/239	‘ ā. 3b/45, 6b/110, 8b/162, 9b/181, 10a/197,
a. -a 9a/174	13a/258, 13a/264, 16b/333, 20a/411,
a. -alar 28a/587	23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/707,
a. -asın 27b/575	37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955
a. -avuz 28b/602	‘ ā. +i 1b/2
a. -dı 10a/193, 13a/254, 13a/255, 19a/394,	‘ ā. +de 5a/84, 26a/549, 42a/906
22a/458, 24b/514, 25b/541, 28b/598,	‘ ā. +den 24a/504
31a/656, 35a/753	‘ ā. +e 2a/18
a. -dılar 20b/430, 35a/748	‘ ā. +lerin 27b/581, 42a/903
a. -inmiş 15a/301	Alın: (Eski Türk.) Yüzün, kaşların üstünden
a. -ır 5a/77	saçlara kadar olan ve şakaklar arasında
a. -ma 16b/331	kalan kısmı.
a. -mişdurur 27a/567	a. +ı 18b/377, 24a/506
a. -sun 12b/250	a. +ında 40a/857
a. -ub 4a/63, 5b/91, 6a/100, 6a/106, 7b/140,	a. +ındaki 10b/208, 18b/376
8b/164, 9a/167, 21b/449, 23a/478, 27b/575,	Alıvir-: (Eski Türk.) Almak.
30b/645	a. -evüz 7b/132
a. -uban 5a/77, 32a/679, 32b/690, 43b/929	‘ Alî: (k.a.) Son halife, Hz. Muhammed’in
Ala - A‘lâ : (Ar.) Pek, çok.	damadı.
a. 9a/174, 10b/205, 34a/731	‘ a. 2b/22, 6a/107, 43a/920
‘ Alâmet: (Ar.) İşaret, belirti.	‘ a. +den 6a/108

‘ a. +niñ 37b/801

‘ Alī: (Ar.) Yüce, büyük, ulu.

‘ a. 11b/224

‘ Alī-i Kamurān: (k.a.) Hz. Ali.

‘ a. 45b/946

‘ Ālī-şān: (Ar.) Şanı yüce.

‘ ā. 44b/937

Allāh: (ö.a.) Yüce yaratıcı.

a. 2a/16, 4b/71, 9a/167, 20a/417, 22a/458,
22b/472, 25a/530, 41a/883, 41a/887,
42a/903(2)

a. +a 4a/60, 30b/648

a. +uñ 26a/546

Allāhu Hādī: (ö.a.) Hidayete ulaştıran yüce
yaratıcı.

a. 38a/816, 39a/840

Allāhu Teā‘ lā: (ö.a.) Yüce yaratıcı.

a. 16b/338

Alt: (Eski Türk.) Bir şeyin aşağısında
bulunan boşluk.

a. 21b/449

Altı: (Eski Türk.) 6.

a. 2a/20

Altun: (Eski Türk.) Parlak sarı renkli, kolay
işlenebilen, havadan sudan etkilenmeyen,
çok yüksek değerli bir element.

a. 12a/237, 12b/250, 13b/267, 26b/563,
27b/586, 34a/728

a. +ı 13a/254, 12b/256

‘ Amel: (Ar.) Bir amaçla yapılan iş.

‘ a. 23b/494

‘ Āmm: (Ar.) Halktan olan.

‘ ā. 25b/541, 26b/555, 32b/688, 36a/771

‘ ā +a 20a/416

‘ ā. +ı 17b/359, 20a/418, 22a/460, 39a/842

‘ Ammi: (Ar.) Amca.

‘ a. +si 13a/263

‘ a. +sine 13a/264, 38b/830

‘ a. +üm 34a/724

Ana: (Eski Türk.) Anne.

a. 3b/49

a. +dan 4a/58, 5a/76

a. +sı 3b/51

a. +(y)a 28a/595

Aña: (Eski Türk.) Ona.

a. 2a/13, 3a/37, 4a/64, 4b/67, 5a/79, 5a/87,	Anda: (Eski Türk.) Onda.
5b/89, 5b/96, 5b/97, 5b/98, 6a/105, 6b/120,	a. 4b/72, 6a/109, 10a/188(2), 14b/293,
7b/137, 8a/145, 8a/152, 8b/154, 9a/174,	17a/349, 17a/351, 17b/358, 18a/368,
9b/178, 9b/179, 9b/186, 10a/198, 10b/201,	18b/375, 21b/453, 22a/462, 24a/506,
10b/205, 12a/233, 12a/234(2), 12b/243,	25a/525, 25b/541, 28b/607, 32a/680,
12b/248, 12b/250, 13a/256, 13a/263,	32b/688, 32b/694, 33a/705, 35b/764,
13b/272, 14a/284, 14b/290, 15a/298,	36a/770, 39b/850, 41a/881, 41b/892,
15b/311, 15b/317, 16a/320, 16a/325,	45a/943, 45b/947
17a/347, 18b/376, 19a/396, 23a/485,	Andan: (Eski Türk.) Ondan.
24a/502, 24b/514, 24b/516, 25b/538,	a. 3b/43, 15b/309, 15b/310, 16b/331,
27a/566, 27b/582(2), 28a/591, 29a/615,	17b/362, 18a/366, 39a/835, 41a/886,
29a/619, 30a/632, 30b/644, 30b/646,	43a/919, 44b/937
30b/650, 31b/665, 32a/678, 32b/693,	Añdur: (Eski Türk.) Hatırlatmak.
33b/716, 33b/717, 35a/744, 35a/747,	a. -ayın 27a/565
36b/783, 37a/793, 37b/805, 38b/826,	Anı: (Eski Türk.) Onu.
39a/841, 40a/858, 40a/862, 41a/880,	a. 4b/68, 4b/74, 5b/91, 5b/94, 6a/105,
41a/884, 41a/885, 41b/896, 42a/906,	6b/114, 7a/124, 7b/132, 7b/138, 8b/155,
42b/917, 44b/938, 44b/939(2), 45a/941	8b/159, 9a/165, 9a/175, 9b/177, 9b/179,
‘Anber: (Ar.) Amber balığından çıkarılan	9b/180, 10a/191, 10a/194, 10b/204,
güzel kokulu, kül renginde bir madde.	10b/208, 11a/211, 11a/212(2), 11a/218,
‘a. 18b/382, 37b/806	11b/227, 11b/230, 12b/246, 13b/266,
‘a. +e 8b/163	14b/288, 14b/292(2), 14b/293, 15a/302,
Anca: (Eski Türk.) Yalnız, sadece.	16a/323, 16b/339, 17a/349, 17b/355,
a. 2a/16	20b/422, 21b/449, 22a/463, 22b/471,
Ancağ: (Eski Türk.) Yalnız, sadece.	22b/473, 24a/503, 24a/504, 24b/511,
a. 38a/810	24b/518, 27a/565, 27a/567, 28a/587,

28a/591, 28b/601, 28b/602, 29a/620,	Anuñ: (Eski Türk.) Onun.
30b/644, 32a/679, 32a/685, 34a/725,	a. 2b/24, 3a/33, 3b/52, 5a/78, 5a/82, 5b/95,
34b/733, 35a/746, 35a/751, 36a/775,	6b/118, 9a/172, 10a/197, 10b/202, 10b/206,
36b/776, 38b/825, 39a/844, 39b/846,	11a/211, 11b/226, 11b/229(2), 12a/235,
39b/847, 39b/856, 40a/861, 41a/882,	13b/265, 15a/301, 15b/312, 15b/315,
41a/883, 42a/903, 42b/918, 44b/940,	15b/318, 15b/319, 16a/321(2), 16a/330,
46a/952, 46a/954	16b/332, 16b/340, 17b/353, 17b/354,
Añıl-: (Eski Türk.) Yad edilmek,	18a/370(2), 18a/371, 18b/377, 18b/380,
bahsedilmek.	21a/441, 21b/444, 21b/445, 22a/461,
a. -dı 31a/658	23a/477, 23b/493, 26a/545, 27a/574,
a. -ur 3a/32, 33a/704, 41b/897	28a/588, 29a/614, 29b/624, 31a/661,
Añla-: (Eski Türk.) Bir şeyin ne olduğunu	32a/684, 32b/691, 35a/743, 37b/802,
akıl yoluyla kavramak.	37b/808(2), 38a/812, 38a/819, 38b/821,
a. -dılar 13b/273	38b/832, 39a/837, 41a/885, 41b/899,
a. -(y)alar 11b/221	43a/920, 43b/927, 44a/931, 44b/940,
a. -ñuz 31a/659	45a/941, 45a/944
Anlar: (Eski Türk.) Onlar.	a. +dur 15a/300(2), 26a/545, 31a/661,
a. 27a/568, 31a/654, 32b/694	39b/849(2)
a. +a 27a/568, 32b/689	a. +ıla 9a/169, 28b/602
a. +ı 29b/621	a. +la 8b/162, 18a/371
a. +la 30b/652	Anuñ(i)çün: (Eski Türk.) Onun için.
a. +uñ 2b/26	a. 2a/13, 6a/99, 9a/170, 10b/199, 15b/319,
Ansız: (Eski Türk.) Onsuz.	16a/325, 38b/832, 42a/902
a. 4b/69, 29a/612	Ara: (Eski Türk.) 1. Kendinden önce gelen
	kelimeye “sırada” anlamı katar.
	a. +da 36a/769

a. +dan 26b/562	a. -dı 45a/942
2. Söz konusu olan şey ile ortası.	Artuk: (Eski Türk.) Cümlede bulunan fiilin zamanına göre “şimdi, bundan sonra, bundan böyle” gibi anlamlar ifâde eder.
a. +(y)a 27a/569, 31b/675, 35b/754	a. 6a/108(2), 12b/253, 17a/344(2)
3. Ortak yer.	‘ Arz: (Ar.) Sunma, takdim etme.
a. +(y)a 35b/755, 35b/757, 35b/761	‘ a. 7b/139, 14a/286
Ara-: (Orta Türk.) Bir şeyi bulmaya çalışmak.	‘ Arzū: (Fars.) İstek, dilek.
a. -dı 21b/447	‘ a. 18b/385
Armağān: (Orta Türk.) Hediye.	‘ Arzūhāl: (Ar.) Durumu bildirme.
a. 35a/751	‘ a. 7a/129
a. +lar 7b/137	‘ Ārzūmān: (Fars.) Şiddeetli istek.
‘ Arabī: (Ar.) Araplara ait.	‘ ā. +ım 19a/390
‘ a. 12b/246, 14b/296	‘ Āsān: (Fars.) Kolay.
‘ Ārsız: (Ar.) Utanma ve sıkılma duygusu olmayan, utanmaz.	‘ ā. 3a/37
‘ ā. 32b/697	Aşhāb: (Ar.) Sahabe.
‘ Arş: (Ar.) İslama göre göğün en yüksek katı.	a. 44b/935, 45b/949, 46a/953
‘ a. 2a/14, 10b/199	a. +uñ 2b/23
Arşun: (Fars.) Metrenin resmen kabulünden önce kullanılan eski uzunluk ölçüsü.	Aşıl: (Ar.) 1. Soy.
a. 34a/730, 36a/774	a. 11b/229, 18a/371
Art-: (Eski Türk.) Miktarca çoğalmak.	a. +dur 30a/642, 33a/702
	a. +mızda 7b/134

2. Gerçek, doğru.	ā. 44b/937
a. 14b/296, 19b/399, 22b/465, 22b/469, 22b/471	Āşinā: (Fars.) Tanıdık, yakın.
‘ Asker: (Ar.) Orduda görevli olan her bir insan.	ā. 26b/26
‘ a. 21b/446, 22b/469	At: (Eski Türk.) Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan hayvan.
Aşla: (Ar.) Hiçbir zaman, katiyen.	a. 7a/126, 8a/151, 14b/289, 14b/296, 20a/415
a. 38a/809	a. +a 12a/240, 14a/277, 14a/278
Āsumān: (Fars.) Gökyüzü.	a. +ı b12b/246
ā. 2a/11, 2b/21, 45a/942	a. +ıla 26b/558
Aş: (Eski Türk.) Yemek.	a. +ına 43b/929
a. 38a/815, 38b/820	a. +ından 17a/346
a. +lar 17b/363	a. +lar 36b/784
‘ Aşağı: (Eski Türk.) Bulunulan yere göre seviye bakımından daha alçakta olan.	a. +larından 17b/356
‘ a. 17b/353	a. +lı 7a/127
‘ Āşık: (Ar.) Bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse.	At-: (Eski Türk.) Bir şeyi bir hedefe veya bir tarafa doğru fırlatmak.
‘ ā. 38b/827, 41b/894	a. -a 9b/176
‘ Āşık-ı hayrān: (Ar.) Hayran kalmış, tutkun aşık.	Ata: (Eski Türk.) Baba, aynı aile soyundan daha önce yaşamış olanlar.
‘ a. 17a/342	a. 5b/88
Āşikāre: (Fars.) Açık, belli.	a. +dan 4a/58, 5a/76
	a. +sı 5b/90

a. +sıyam 40b/870	a. +(y)a 41b/894
‘Ātike: (k.a.) Hz. Muhammed’n halası.	a. +(y)ı 15b/316
‘ā. 6b/114, 7a/122, 7b/137, 7b/139, 8a/146, 9b/180, 13b/268, 13b/273, 13b/274, 26b/560, 27a/565, 27a/570, 28a/590, 28a/594, 28a/596, 28b/600, 29b/630, 30b/645, 31b/671, 33b/713	2. Yılın ayrıldığı 12 bölümden her biri. a. 27a/564, 27a/569 Ayā - Eyā: (Ünl.) Ey. a. 28b/605, 32a/686, 34b/736, 34b/738
‘ā. +(y)e 28b/605, 29a/616, 29b/625, 30a/635, 33b/712, 38a/819, 38b/820	Ayağ: (Eski Türk.) Bacaktan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısım.
‘Ātike Ḥātūn: (k.a.) Hz. Muhammed’in halası.	a. +ı 44a/933
‘ā. +a 9b/185	A‘yān: (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri.
Aḫlas: (Ar.) İpekten sık dokunmuş, yüzü parlak, düz renkli, üstünde motif bulunmayan bir kumaş çeşidi.	a. 19b/429, 30a/637. ‘Ayān: (Ar.) Gözle görünür olan, açık, aşikar.
a. 14b/287	‘a. 1b/4, 1b/8, 10b/203, 26a/548, 26b/562, 27a/594, 35a/751, 39a/842
‘Avret: (Ar.) Kadın.	Ayarla-: (Ar.) Uygun hale getirme.
‘a. 36a/770	a. -(y)ub 23a/484
‘a. +üñdür 35b/763	Ayāt: (Ar.) Ayetler.
Ay: (Eski Türk.) 1. Kamer, dünyanın tek uydusu.	a. 11b/230
a. 1b/3, 2a/11, 2a/14, 11a/215, 15b/316, 24a/506, 28b/607, 35b/759, 40a/857, 41b/893	‘Ayn: (Ar.) Göz. ‘a. +ın 18b/380 ‘Ayn-ı şafa: (Ar.) Mutluluk kaynağı.

‘ a. +dur 18a/370	‘ Azm-i Mekke: (Ar.) Mekke’ye doğru yol alma.
Ayrıl-: (Eski Türk.) Uzaklaşmak, geride bırakmak.	‘ a. 23a/483
a. -am 4a/54	B
a. -dı 20a/410, 24b/518	Baba: (Orta Türk.) Baba, ata, cet.
Ayrılığ: (Eski Türk.) Ayrı olma durumu.	b. +dan 3b/50
a. +ı 28a/589	b. +ma 30a/638
Az: (Eski Türk.) Çok olmayan.	b. +mı 32a/677, 33b/712
a. 27b/575	b. +sı 5b/90, 31a/663
Az-: (Eski Türk.) Yoldan çıkmak.	b. +sına 30b/653, 32a/687, 32b/695, 35a/747
a. -dum 23b/489	b. +sınıñ 5a/86, 32a/681, 33b/714
a. -mış 25b/537	Ba‘ de’-‘ta‘ am: (Ar.) Yemekten sonra.
Āzād: (Fars.) Serbest bırakma.	b. 28b/600, 31a/658, 36a/773
ā. 12b/249, 23a/477, 24a/504, 34b/741, 34b/742	Bağla-: (Eski Türk.) İp, bağ veya başka bir araçla bir şeyi bir yere tutturmak.
‘ Azīz: (Ar.) Saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost.	b. -r 38a/815
‘ a. 17b/361	Bağır: (Eski Türk.) Göğüs.
‘ a. +üm 18a/369	b. +ı 18b/380, 25b/539
‘ a. +üñ 17b/358	b. +ına 35b/756, 38a/815
‘ Azm: (Ar.) Yola çıkma.	b. +ını 15a/308
‘ a. 18a/372, 18a/374, 25a/520, 25a/530	Bağışla-: (Orta Türk.) Vermek, bahşetmek.

b. -dım 23b/492, 37a/791	b. 46a/954(2)
b. -(y)a 3a/38	Baňa: (Eski Türk.) Ben zamirinin yönelme hali.
b. -(y)ub 23b/497	
Bahā: (Fars.) Değer, kıymet.	b. 5a/78, 5a/81, 5a/87, 5b/88, 23b/496, 24a/503, 27a/571, 28a/589, 29a/620, 30a/632, 36a/765, 38b/825, 38b/828, 38b/831, 40a/859, 40a/860, 42b/915, 42b/916, 43b/925(2)
b. +lı 25a/526, 33b/716	
b. +sın 33b/717	
Baħr: (Ar.) Deniz.	Bārigāh: (Ar.) Girmek için izin istenilmesi gereken yer veya makam.
b. 2a/11	
Baħtiyār: (Fars.) Talihli, mutlu.	b. +ına 7b/138, 26b/557
b. 29a/616, 30a/641, 35b/764	Baş-: (Eski Türk.) Ayağı, üzerine vücudun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde herhangi bir yere koymak.
Bā' is: (ö.a.) Yaratılış sebebi, Hz. Muhammed.	
b. 9b/184	b. -duñ 34b/740
Bağ-: (Eski Türk.) Gözleri bir şeyin üzerine çevirmek.	Baş: (Eski Türk.) 1. Kafa.
b. -dı 4b/72, 17a/350	b. +ı 44b/940
b. -ın 21b/442	b. +ın 7b/133
b. -uban 16b/340, 36b/782	b. +ına 18b/384
Bākī: (Ar.) Edebi, ölümsüz.	b. +lar 21b/446, 44a/931
b. +dür 29b/623	2. Önder, bir yeri yöneten kişi.
Bān: (Eski Türk.) Prens gibi önemli kişiler için kullanılır.	b. +ısuñ 5a/82
	Başla-: (Eski Türk.) Bir işi yapmak için harekete geçmek.

b. -dı 45b/950	Be-gāyet: (Fars.) Son derece, pek çok.
Bāṭıl: (Ar.) Doğru olmayan, gerçekle ilgisi bulunmayan.	b. 4a/54, 4a/57, 9a/173, 15a/307, 21b/448, 21b/450, 37b/807, 39a/844, 39b/856, 40b/868, 42a/904
b. 21b/443	
Bayrām: (Eski Türk.) Dini veya milli bir anlam taşıyan özel gün.	Be-her: (Fars.) Her bir.
b. 20b/428	b. 15b/314
b. +ı 20b/426	Beḳā: (Ar.) Ebediyet.
b. +ında 22a/462	b. +ya 5b/98
Becid: (Fars.) Ciddi, acele.	Bekle-: (Orta Türk.) Gözler durumda olmak.
b. 13b/275	b. -mege 18a/365
Bedr: (Ar.) Dolunay.	b. -r 24a/505
b. 11a/215, 15b/316, 28b/607, 35b/758	b. -(y)eler 7a/127
Bedr-i māh: (“Bedr” Ar., “māh” Fars.) Dolunay.	Belür-: (Eski Türk.) Meydana çıkmak, görünmek.
b. +ı 8b/160	b. -medi 27a/564, 40a/886
Bedr-i münir: (Ar.) Parlak dolunay.	b. -miş 40a/857
b. 37a/792	Ben: (Eski Türk.) Birinci tekil kişi zamiri.
Bedr-i şafā: (Ar.) Dolunay gibi parlak, huzur veren.	b. 2b/28, 2b/31, 3a/35, 3a/38, 4b/66, 6a/108, 7a/123, 7a/129, 9a/175, 11b/230, 15a/301, 15a/302(2), 19b/398, 19b/399, 20b/423, 22b/466, 24a/504, 25a/528, 27b/582, 27b/586, 28a/588, 28a/590, 28b/606, 29a/616, 29b/622, 30b/644, 30b/652,
b. 24a/506	
Beg: (Eski Türk.) İleri gelen, nüfuzlu kimse.	
b. +ler 29b/621	

31a/664, 33a/700, 34b/734, 34b/735,	Beñzer: (Eski Türk.) Başka bir şeyle ortak
34b/739, 38b/828, 38b/830, 39b/845,	nitelikleri bulunan.
39b/854, 40a/864, 43b/928	b. 40a/858
b. +den 34b/741	Bergüzār: (Fars.) Hediye.
b. +i 5a/78, 11a/214, 16b/331, 16b/332,	b. 34b/739
19b/408, 20b/423, 27b/582, 29a/617,	Beri: (Eski Türk.) Belli bir zamandan.
29a/620, 32a/687, 32b/688, 46a/959	b. +den 40b/874
b. +im 4b/75, 18b/385, 29b/622,	Berk: (Ar.) Şimşek.
30a/633(2), 31b/665, 32b/695, 34b/732,	b. 2a/9, 18b/376
34b/738, 37a/788, 43b/925	Ber-murād: (“Ber” Fars., “murād” Ar.)
b. +üm 5a/80(2), 29b/624, 34b/740	Dileğine ulaşan.
Bende: (Fars.) Kul, köle.	b. 34b/741
b. 8a/147, 9b/178, 16a/320	Berr: (Ar.) Kara toprak.
b. +siyüz 12a/235	b. 2a/11
Benī Sa‘d: (ö.a.) Hz. Muhammed’in süt	Ber-resūl-ı Muştafā: (“Ber” Fars., “resūl-ı
annesinin bulunduğu Arap kabilesi.	Muştafā” Ar.) Allah’ın resulü Mustafa
b. 33a/703	üzerine.
Beniz: (Eski Türk.) Yüz, yüzün rengi.	b. 3b/46, 6b/111, 16b/334, 29b/627,
b. +i 28b/604, 38a/818, 38b/821	33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910,
b. +iñ 38b/824	46a/956
Beñze-: (Eski Türk.) Biri veya bir şey gibi	Besend: (Fars.) Aferin, beğenme ifadesi.
görünmek.	b. 12a/238
b. -mez 18b/379	Besle-: (Eski Türk.) Yedirip içirmek.
b. -miş 11a/215	

b. -ye 5a/77	Bī-gümān: (Fars.) Şüphesiz.
Beş: (s.a.) 5.	b. 45a/941
b. 45b/947	Bī-ḥayā: (“Bī” Fars., “ḥayā” Ar.) Edepsiz.
Beşāret: (Ar.) Müjde, iyi haber.	b. +lar 31a/664
b. +i 16b/340	Bi-ḥamdi’llah: (Ar.) Allah’a şükürler olsun.
Beşīr: (ö.a.) Müjde getiren, Hz. Muhammed.	b. 19a/388
b. 42a/911	Bī-ḥisāb: (“Bī” Fars., “ḥisāb” Ar.) Hesapsız.
Beş yüz: (s.a.) 500.	b. 36b/778, 36b/780
b. 36b/783	Bī-ḳiyās: (“Bī” Fars., “ḳiyās” Ar.) Eşsiz, denk olmayan.
Bevvāb: (Ar.) Kapıcı.	b. 27a/567, 36b/778
b. 24b/510	Bil-: (Eski Türk.) Herhangi bir şey hakkında bilgisi olmak, anlamak, idrak etmek.
b. +lar 7b/138, 28a/595	b. 2a/11, 2a/13, 2a/20, 2b/24, 4b/66, 8a/150, 10b/203, 10b/204, 25b/531, 26a/548, 27a/566, 27a/567, 29a/617, 30b/635, 32a/682, 34b/739, 36a/774(2), 36b/779, 41a/886, 41a/889, 42b/914, 43a/920
Beyān: (Ar.) Açıklama, anlatma.	b. -di 8b/158, 9a/166, 9a/173, 14a/286, 18a/372, 24b/515, 32a/685, 41a/882
b. 33b/714, 42b/918	b. -diler 26a/544, 26a/545
Beyāz: (Ar.) Ak.	b. -dür 21a/438, 39b/848(2)
b. 37b/804	b. -dürmedi 24a/500
Bez: (Eski Türk.) Kumaş parçası.	
b. 33b/716	
Bīḫāre: (Fars.) Çaresiz, zavallı.	
b. 19a/388	
b. +(y)e 3a/38	

b. -dürse 24a/503	b. -ürsüz 29b/621, 31b/667
b. -e 28a/590	b. -ürsün 7a/124
b. -eden 20b/423	b. -sün 9b/177
b. -elüm 6a/105, 8a/145	Bilâl: (k.a.) Hz. Muhammed'in sahabesi ve ilk müezzîn.
b. -emediler 21b/450	b. 45b/947
b. -esin 5b/95, 13a/263	Bildir-, Bildür-: (Eski Türk.) Bilinir duruma koymak, açıklamak.
b. -eydi 14a/281	b. 21a/438, 39b/848(2)
b. -mem 39b/845(2)	b. -di 9b/186
b. -memiş 25b/537	b. -diler 17a/349
b. -meziz 9b/177	b. -medi 24a/500
b. -miş 10b/201, 15b/312, 15b/317, 19a/392	b. -se 24a/503
b. -üb 23a/477	b. -sün 24b/518
b. -üben 40a/863	Bile: (Eski Türk.) 1. Hatta, üstelik, de.
b. -ün 4b/75, 15a/300, 19b/400, 31b/666, 37a/788	b. 4b/72, 9b/178, 12a/241, 14b/297, 17a/351, 18a/365, 20b/430, 27a/573, 33a/706, 34a/728
b. -ünüz 21a/439, 21b/443, 37a/791	2. Birlikte.
b. -ür 11a/212, 17a/352, 22b/470, 27b/585	b. 30b/652, 31a/654(2), 31b/674
b. -ürdi 10a/191, 10a/194, 10b/206, 38a/817, 39a/835	Bilgil: (Eski Türk.) Bil!
b. -ürem 15a/302, 29a/617, 29b/623, 30b/644, 35a/751	b. 3b/49, 16a/323
b. -ürseñ 15a/301	

Bī-mecāl: (“Bī” Fars., “mecāl” Ar.) Güçsüz, dermansız.	17a/351, 17b/354, 18a/364, 18a/369, 20a/416, 20b/427, 21a/434, 21a/437, 21b/444(2), 21b/453, 22a/463(2), 23b/493, 25a/526, 25a/530, 25b/538, 26a/548,
b. +dür 21a/438	
Bin-: (Eski Türk.) Bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp ayakları sarkıtarak oturmak.	26b/554, 26b/562, 27a/564, 27a/569(2), 27a/571, 28b/602, 29a/609, 29a/613, 31b/666, 31b/675, 32a/682, 32a/683, 33b/716, 35b/755, 35b/757, 35b/758, 35b/759, 35b/761(2), 35b/762(2), 35b/763, 36a/768, 36a/773, 36b/786, 37b/806, 38a/814, 38a/815, 38b/826(2), 38b/827, 39a/839, 39b/850, 41a/879, 41a/887, 41b/892, 43a/922, 43a/923, 43b/928, 44b/940, 45b/948, 45b/950
b. 14b/289	
b. -di 14a/278, 43b/929	
b. -dirdiler 23a/484	
b. -dür 12a/240	
b. -miş 14a/277	
Biñ: (s.a.) 1000.	
b. 32b/690	b. +i 9a/172, 31b/668, 36b/782, 36b/778, 37b/799, 43a/921, 43a/922, 45b/946
Bī-nihāye - Bī-nihāyet: (“Bī” Fars., “nihāye” Ar.) Sınırsız, sonsuz.	b. +in 36b/782
b. 34a/721, 40b/872	b. +ine 2b/24
Bir: (s.a.) 1.	b.+ini 30b/651, 43b/927, 44b/937
b. 2b/31, 3a/40, 4a/62, 4b/70, 5a/83, 6b/116, 6b/117, 7a/123, 7a/130, 7a/131, 8a/150, 8a/152, 8b/159, 9a/165(2), 9a/172, 11a/212, 11a/220, 11b/224, 11b/225, 12a/232, 12a/235, 12b/243, 12b/244, 13b/266, 13b/269, 14a/278, 14b/289, 15b/309, 15b/310, 15b/311, 16a/323, 17a/342,	b. +inüñ 36b/785
	b. +isi 37b/799, 37b/802
	b. +isin 2b/25
	Biraz: (Eski Türk.) Bir parça.
	b. 3b/52, 13b/274
	b. +dan 18b/384

Birāder: (Fars.) Erkek kardeş.	Biz: (Eski Türk.) Birinci çoğul kişi zamiri.
b. 27a/565	b. 6a/105, 9b/177, 9b/179(2), 20b/420,
Birbir: (Eski Türk.) İki veya daha fazla şey veya kimsenin yerini tutar.	20b/428, 22a/464, 24a/498, 25b/536, 33b/717, 45b/949
b. +ile 26b/561	b. +de 33a/705
Birkaç: (Eski Türk.) Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır.	b. +den 27a/574, 32b/694, 33b/716
b. 34a/731, 35b/756	b. +e 3a/41, 3b/43, 6a/102, 6a/103, 12a/235, 13b/266, 17b/360, 21a/436, 21a/438, 23a/478(2), 24b/518, 34a/725
Biryān: (Fars.) Kebap.	b. +i 2b/26, 3a/40, 3b/44
b. 18b/380	b. +leri 30a/634
Bi'smi'llāhirraḥmanirraḥīm: (Ar.) Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.	b. +üm 3a/40, 3a/41, 3a/42, 14b/295
b. 1B/1	b. +ümile 13a/257
Bī-şümār: (Fars.) Sayısız.	Bī-zevāl: (“Bī” Ar., “zevāl”Fars.) Yok olmayan.
b. 36b/779	b. 2a/16
Bitür-: (Eski Türk.) Sona erdirmek.	Bi'z-zarūrī: (Ar.) Mecburen, istemsiz.
b. -em 38b/828	b. 37b/805
b. -en 23b/490	Boğa: (Eski Türk.) Erkek sığır.
b. -eyim 34b/735	b. +sı 13b/270
b. -ür 34a/727	Boğça: (Eski Türk.) İçine havlu, çamaşır, elbise gibi şeyler konulup sarılan ve köşeleri çaprazlama bir araya getirilerek bağlanan dört köşe kumaş parçası.
Bi't-tamām: (Ar.) Tamamıyla.	
b. 31a/656, 35a/748	

b. +(y)a 12a/239	Bu: (Eski Türk.) 1. İşaret sıfatı.
b. +(y)ı 13a/255, 14a/283	b. 1b/3, 1b/4, 3b/45, 5a/79, 5a/86, 5b/89,
Bol: (-) Miktar bakımından çok.	6a/102, 6b/110, 8b/157, 8b/158, 9a/175,
b. 27a/570	9b/181, 10a/189, 10b/201, 11a/220(2),
Boy: (Eski Türk.) Bir şeyin iki ucu arasındaki uzunluğuna mesafe.	11b/221, 12a/239, 12a/242, 12b/243,
b. +unca 36b/777	12b/245, 12b/252, 13a/258, 13b/266,
Boya-: (Eski Türk.) Boya sürerek renk vermek.	13b/275, 14b/290, 14b/294, 14b/296,
b. -ndı 8b/163	15a/299, 15a/300, 15a/305, 15a/306,
b. -r 32a/682	16a/320, 16a/324, 16a/329(2), 16b/333,
Boyun: (Eski Türk.) Başı bedene bağlayan kısım.	17a/344, 18a/372, 18a/374, 19a/387,
b. 7a/122	19a/393(2), 19a/397, 19b/403(2), 20a/411,
b. +una 4a/59	20b/421, 20b/424, 21a/438, 21b/447,
Boz-: (Eski Türk.) Bir şeyi işlemez, iş yaramaz duruma getirmek.	21b/452, 22a/461, 22b/469(2), 23a/479,
b. -ıla 35b/763	25a/520, 25a/521, 25b/537, 25b/538,
Böyle: (Eski Türk.) Bunun gibi, buna benzer.	25b/539, 26a/543, 26a/544, 26a/545,
b. 4a/61, 12b/245, 14b/296, 17a/343, 19b/399, 20b/420, 20b/424, 34a/730, 37a/791, 39a/838	26a/550, 26b/562, 27b/576, 28a/588,
	28a/590, 28b/603, 29a/609, 29a/610,
	29b/622, 29b/623, 29b/626, 29b/630,
	29b/631, 30a/634, 30a/635, 30a/636,
	30b/643, 30b/646, 30b/650, 31a/658,
	31a/663, 31a/664, 31b/666, 31b/672,
	31b/676, 32b/688, 32b/692, 33a/707,
	33b/720, 34a/766, 34b/734, 34b/735,
	34b/740, 35b/761, 36b/786, 37a/787,
	37a/788, 37a/790, 37a/791, 37a/794,
	37b/798, 38a/819, 38b/828, 38b/829,
	39a/834, 40a/865, 40b/873, 40b/875,

41b/890, 42a/908, 42a/909, 43a/924,	b. 34b/740, 34b/741
43b/929, 44b/936, 46a/955	b. +den 40b/869
2. İşaret zamiri.	b. +e 38a/815
b. 4b/75(2), 11a/213, 19b/402, 21a/436,	Buğz: (Ar.) Kin, nefret.
21a/486, 22b/472, 26a/548, 29b/624,	b. 2b/24
35a/750, 35a/751, 35b/764, 36a/775,	Buḫrā: (k.a.) Rahip Bahira veya diğer adıyla
37a/789, 38b/827, 44a/931	Buhra, Hristiyanlığın Nesturî mezhebinden
b. +dur 8a/149, 19b/407, 21a/441, 25a/522,	olan bir Arap rahip ve din adamıdır.
25a/523, 26a/546, 30a/633	
b. +ña 14b/296	b. 15b/310, 17b/362, 18a/367, 18a/372,
b. +nca 34b/733, 34b/736, 34b/742,	18b/383, 19a/396, 20a/410, 22a/460,
35a/750, 35b/763, 40a/863, 44b/938	24b/516
b. +nda 8a/144, 9b/177, 9b/179, 12b/251,	b. +(y)a 17a/349
13a/257, 17a/352, 17b/360, 18a/368,	Buḫrā-yı rāhib: (k.a.) Rahip Bahira veya
20b/420, 20b/423, 21a/440, 28a/590,	diğer adıyla Buhra, Hristiyanlığın Nesturî
36a/765, 36a/771	mezhebinden olan bir Arap rahip ve din
b. +ndadur 21b/444	adamıdır.
b. +nı 4a/61, 12b/250, 13b/267, 17a/343,	b. 15b/311
21a/434, 26a/549, 29b/621, 30b/645,	Bul-: (Eski Türk.) Bir kişi veya bir durumla
34b/737, 34b/739, 35b/762, 36a/774,	karşılaşmak, tekrar elde etmek, ulaşmak.
46a/958, 46a/960	b. -a 2b/31, 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259,
b. +nuñ 19b/401, 36b/782	16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551,
Budaç: (Eski Türk.) Dal.	29a/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876,
b. +ı 34a/729, 34a/730	42a/910, 46a/956
Bugün: (Eski Türk.) İçinde bulunulan gün.	b. -amadılar 21b/450

b. -amaya 29a/612

b. -asın 5b/92, 5b/93, 12b/248

b. -dı 20b/425, 38a/812

b. -dum 41a/882

b. -ısdur 39b/851

b. -mamış 25b/537

b. -ñuz 21a/439

b. -uban 42a/907

b. -ur 23a/485

b. -urlar 1b/6, 3a/34

b. -vuz 6a/104, 7a/130

Bular: (Eski Türk.) Bunlar.

b. 2b/22, 20a/416, 20b/427, 21b/453,
23a/505, 35a/753, 37b/798

b. +a 26b/555

b. +ı 2b/25, 31a/656, 31a/657

Buluş-: (Eski Türk.) Karşılaşmak, bir araya
gelmek.

b. -a 28a/596

Bulut: (Eski Türk.) Gökyüzünün yüksekçe
katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su
buharı kütlesi.

b. 16a/323, 17a/351, 18a/373, 44b/940

b. +ı 16b/40

Bunlar: (Eski Türk.) Bunlar.

b. 2b/23, 20a/419, 20b/430, 21a/431,
21a/432, 22a/457, 27a/569, 36a/768,
36a/771, 37b/800, 44a/930

b. +a 17b/359, 21a/434, 25b/541, 30a/638,
35a/748, 36a/772

b. +ı 12a/239

b. +ın 2b/24

b. +uñb/ 31a/656

b. +uñladur 21a/439

Buradan: (Eski Türk.) Buradan.

b. 22a/457, 31b/666

Buraya: (Eski Türk.) Bu yer, işaret zamiri.

b. 18a/368

Büt - Put: (Fars.) Eski dinlerde, kendisine
tapınılan bir ilahı veya ilahların bâzı
niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış
resim ve heykel.

b. +lara 21b/442

b. +ler 21a/431

Buyur-: (Eski Türk.) Bir şeyin olmasını
kesin bir şekilde bildirmek, emretmek.

b. -dı 7b/141, 25a/524, 39a/840, 40a/861, 45b/947	Cāmī ^c : (ö.a.) Toplayan, toplayıcı, Hz. Muhammed.
b. -miş 10a/188	c. 16b/336
b. -mısuñuz 32b/690	Cān: (Fars.) Ruh, dost, yürek.
b. -sañ 8a/152	c. 2a/13, 3b/49, 4a/58, 4b/66, 5a/76, 7a/125, 9a/173, 10b/203, 13a/255, 13a/256, 14a/281, 17a/347, 20b/421, 23b/495, 24a/499, 24b/519, 28b/605, 30a/635, 30a/636, 32b/695, 33b/714, 34b/732, 34b/738, 41a/888, 42b/914, 45b/949
b. -ursiz 12b/253	
Būdūr: (Ar.) Hızla geçme.	
b. 2a/9	
Bülbül: (Fars.) sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş.	c. +dan 6a/108
b. +e 19a/388	c. +ı 4a/61, 5b/89, 10b/209, 39a/844
Bülbül-i şeydā: (Fars.) Çılgın bülbül, aşık.	c. +ım 4a/55, 16b/331, 33a/701, 34b/738
b. 27b/583	c. +ıma 4b/65, 5a/79, 29a/617, 34b/740
Büyü-: (Eski Türk.) Daha büyük duruma gelmek.	c. +ımı 5a/82
b. -di 6b/118	c. +ımıza 6a/105
Büyük: (Eski Türk.) Miktarı fazla olan.	c. +ımızdan 14b/295
b. 10b/204	c. +ıñ 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
b. +lügüñi 36a/774	
C	c. +ına 14b/297
Cādūluq: (Fars.) Cadılık.	c. +ından 4b/68
c. +dur 26a/548	c. +uñ 8a/153, 37b/802

Cānāne: (Fars.) Sevgili.	c. +iyem 39b/854
c. +(y)e 25a/527	Cedd: (Ar.) Büyükbaba, ata, soy.
Cān-ı cihān: (Fars.) Dünyanın canı.	c. +i 4a/63, 5a/77
c. 28b/605, 32a/686	Cefā: (Ar.) Eziyet, sıkıntı.
Cāriye: (Ar.) Para ile alınıp satılan, üzerinde	c. +dan 5a/85
sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu	Cehd: (Ar.) Çalışıp çabalama, uğraşma.
kız.	c. 21a/436, 21b/450
c. 24a/507, 27b/582, 29a/616	c. +i 22b/475
c. +ler 24a/505	c. +ile 32b/690
Cāvidān: (Fars.) Kalıcı, ebedi.	Cehennem: (Ar.) Günah işleyenlerin
c. 44a/932	öldükten sonra cezasını çekecekleri yer.
Cebbār: (Ar.) “Dilediğini cebir yoluyla	c. 3a/41, 39b/850
yapan, kayıtsız şartsız herkese cebredecek	c. +den 40b/868
güçte olan, hiç kimse tarafından kendisine	Celāsun: (Eski Türk.) Kahraman, cesur.
cebir olunamayan” anlamında esma-i	c. +lar 22b/469
hüsna.	Cem‘ : (Ar.) Toplanma, topluluk.
c. 2a/16	c. 21b/446, 30a/638, 30b/651, 30b/653,
Cebrā‘īl - Cibrīl: (ö.a.) Allah’ın vahyini	31b/675, 35b/755, 35b/759, 36a/768,
peygamberlere ulaştırmakla görevli olan	36a/770
melek.	Cemāl: (Ar.) Güzellik, yüz güzelliği.
c. 12a/233, 39a/840, 39a/843, 39b/855,	c. +dür 11a/212
40a/886, 40a/887, 45a/945, 45b/947	c. +in 2b/29, 16a/330
c. +e 23b/487	
c. +i 41a/881	

Cemī ^c an: (Ar.) Hep birlikte, hep.	c. 26a/545
c. 22a/454	c. +ı 11b/227
Cemī ^c -i halk: (Ar.) Bütün halk.	Cevāz: (Ar.) Din veya törece yasaklanmamış olduğu için yapılmasına izin verilmiş sayılma, yasak olmama, izin.
c. 42a/901	c. 32b/689
Cemī ^c -i kıl: (Ar.) Bütün kulların.	Cevherī: (Ar.) Değerli taşlarla süslenmiş.
c. +laruñ 16a/327	c. 36b/780
Cenān: (Ar.) Yürek, kalp.	Cibrīl-i Emīn: (ö.a.) Cebrail.
c. +ım 4a/55	c. 23b/488, 29a/619, 43b/925
Cennet: (Ar.) Gölgecik bahçe anlamında olup ahirette müminlerin gidecekleri yerdir.	Ciger: (Fars.) Akciğer, iç.
c. 2a/15, 3a/36, 15b/319, 23b/497, 28b/608, 39b/849, 39b/850	c. 4b/75
c. +e 16a/321	Cihān: (Fars.) Yaratılan şeylerin bütünü, evren, dünya, yeryüzü.
c. +teki 18b/376	c. 1b/4, 3b/51, 9a/169, 15b/319, 28b/608, 29a/610
Cennet-i ^c Adn: (Ar.) Peygamberlere, şehitlere mahsus, içinde gözlerin hiç görmediği çeşitli güzelliklerin bulunduğu cennetin adıdır.	c. +a 9a/168, 15b/312, 19b/402, 21b/443, 21b/452, 23b/491, 33a/700, 41a/885
c. +e 40b/869	c. +da 8a/148, 11a/211, 25a/522, 41a/882
Cennet-i A ^c lā: (Ar.) En yüksek cennet.	c. +ı 1b/3, 5b/89, 10b/199, 21b/445, 42a/902
c. 3a/42	c. +ım 34b/732
Cevāb: (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir duruma verilen karşılık, yanıt.	c. +uñ 2a/13, 5a/81, 9b/178, 41b/898

Cin: (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim.	c. 45b/948
c. 2a/12, 2a/14, 8b/162, 10a/197, 19b/402, 39b/853, 41b/890, 45a/942	Cübbe: (Ar.) Elbise üstüne giyilen, bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek.
Cinân: (Ar.) Cennetler.	c. 21b/449
c. 45a/941	Cühüd: (Ar.) Yahudi.
c. +ı 10b/199, 42a/902	c. +lar 22a/462
Cism: (Ar.) Madde, varlık.	c. +laruñ 20b/426
c. 10b/209	Cümle: (Ar.) Bütün, tüm, hep.
c. +i 3b/52, 37b/808	c. 2b/21, 2b/23, 3a/37, 8b/162, 9b/186, 10a/191, 10a/197, 11b/226, 14a/284, 15a/300, 16a/326, 18a/364, 19b/400, 20a/416, 20b/429, 21b/445, 22a/456, 26a/544, 29a/612, 30a/637, 30a/642, 30b/650, 35a/748, 36a/771, 37b/807, 45a/944, 46a/953
c. +ine 38a/809	c. +den 2a/16, 2a/19
Civân - Cüvân: (Fars.) Genç, yakışıklı erkek.	c. +müz 21a/438
c. 10b/203	c. +müzi 3a/39, 3b/44
c. +ı 5a/77	c. +müzin 31a/659
c. +lar 7a/127	c. +ñüzi 19a/397
Cömerd: (Fars.) Eli açık.	c. +si 10b/204, 34b/734, 35b/754, 36a/770, 36b/779, 36b/785, 43a/923
c. 5a/83	c. +sin 2a/20
Cu' ma: (Ar.) Haftanın beşinci günü.	

c. +sinden 2b/27	Çık-: (Orta Türk.) 1. Bulunduğu yerden başka bir yere geçmek, geçirmek.
c. +sini 4b/74, 31b/675, 34b/739	
Cünün: (Ar.) Cinnet, delilik.	ç. 44b/936
c. 11a/210	ç. -ardı 12a/236, 12b/250, 38a/814
Ç	ç. -dı 7b/140, 17a/350, 44b/937, 45b/950
Çağır-: (Eski Türk.) Seslenmek, bağırarak.	ç. -mı 25a/521
ç. -uban 30b/653	ç. -ub 16b/339
Çal-: (Eski Türk.) Bir müzik aletini icra etmek.	ç. -uban 20a/417
ç. -ındı 13b/269	2. Ulaşmak.
Çāšnigīr - Çešnigīr: (Fars.) Yemek yapan kimse.	ç. -dı 4a/61
ç. +lere 25a/524, 31a/657	Çivid: (Eski Türk.) Mavi renkli toz boya.
ç. +lerine 11a/216	ç. +le 32a/682
Çek-: (Eski Türk.) 1. Hareket ettirmek.	Çoq: (Harezmi Türk.) Fazla.
ç. -e 21b/446	ç. 4a/62, 20b/420, 24a/504, 27a/570, 27b/575, 39a/835
ç. -medi 45a/943	ç. +dan 40b/874
2. Hazırlamak.	ç. +dur 15a/304, 22b/469
ç. -diler 20a/415	Çü - Çün: (Fars.) Şundan dolayı.
ç. -ildi 7b/142, 11a/217, 13b/265, 25a/525	ç. 4a/54, 4a/59, 8b/158, 9b/185, 10a/190, 10a/192, 10b/201, 10b/203, 12a/242, 12b/252, 14a/282, 14b/292, 14b/294, 15a/299, 15b/309, 15b/310, 16b/337, 17b/359, 18a/372, 20a/415, 21a/434,
Çeşm-i mest: (Fars.) Baygın, mahmur göz.	
ç. +i 27b/579	

21b/442, 21b/447, 23b/489, 24a/506,	d. 5b/92, 7a/121, 8a/152, 8b/154, 14a/279,
24a/508, 24b/512, 24b/513, 25a/530,	19b/408, 20b/428, 22b/468, 26b/561,
25b/539, 26b/554, 26b/560, 28b/599(2),	29a/617, 38b/827, 44b/940, 45b/948
28b/603, 29b/630, 30b/645, 31a/663,	Dağı: (Eski Türk.) De, bile.
31b/672, 32a/685, 33b/711, 35a/750,	d. 2b/23(2), 2b/31, 3a/34, 3a/35, 3b/51,
35b/759, 36a/767, 39a/834, 39a/835,	4a/58, 4b/69, 5a/81, 5a/83, 6a/108, 7a/129,
39a/839, 42b/917, 43a/919	8a/147, 9a/171, 9b/176(2), 11a/210,
Çünān: (Fars.) Onun gibi.	11b/230, 12a/233, 12b/245, 12b/246,
ç. 46a/952	12b/248, 12b/253, 13a/255, 13b/265,
Çünkü - Çünkü: (Fars.) Şundan dolayı.	13b/267, 13b/272, 14a/278, 14a/281,
ç. 8b/158, 9a/166, 9b/180, 10a/190,	14a/283, 14b/287, 14b/288, 14b/289,
13a/262, 14a/282, 14b/290, 24b/515,	14b/296, 15a/300, 15a/301, 15a/302,
34b/741, 35b/756, 35b/762, 36a/766,	15b/316, 15b/318, 15b/319, 16a/320,
37b/803, 38b/829, 41a/882, 42b/914,	16a/324, 18b/377, 19b/399, 19b/400,
42b/917, 45a/946	19b/403, 21b/448, 22a/460, 22a/461,
D	22a/462, 23b/489, 24a/504, 25b/540,
Da - De: (Bağ.) Her çeşit ve her gramer	26b/557, 27a/574, 28a/594, 28b/601,
şeklindeki kelimedenden sonra gelen ve ilgi	29a/613, 29a/620, 30a/638, 30a/642,
kurduğu kelimeyi anlam bakımından	30b/643, 30b/650, 30b/652, 31a/662,
güçlendiren, dikkati üzerine çekerek	31b/666, 32b/689, 33b/718, 33b/720,
belirten veya onu önceki veya sonraki	34a/724, 34a/728(2), 34a/729(2),
unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esasen,	34a/731(2), 34b/737, 35a/743, 35a/746,
fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek,	35b/758, 36b/777, 36b/783, 36b/784(2),
hatta” gibi anlamlara gelen, kelimedenden ayrı	39a/841, 41b/898, 42a/902, 42a/905,
yazılan takı.	43a/920, 43a/922, 43b/928, 44b/935,
	46a/954
	Dā' im: (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli.

d. 2a/9, 2a/10	d. 10b/200, 19a/397, 29a/619, 31b/673,
Dā'imā: (Ar.) Her zaman.	33b/718, 35b/754, 36a/767, 39a/842,
d. 3a/33, 13a/263, 24a/502, 28a/593	39b/847, 42b/914, 44b/936, 44b/937,
Ḍalālet: (Ar.) Doğru yoldan ayrılma.	45a/945
d. +de 23b/493	d. +e 41a/889
Dāmān: (Fars.) Etek.	Dayan-: (Eski Türk.) Vücudunu bir yere
d. +m̄uz 32b/691	yaslamak.
Dāne: (Fars.) Tane.	d. -ub 45b/948
d. 34a/731	Dāye: (Fars.) Dadı.
d. +si 36b/777	d. 6a/104
Dār-ı fenā: (Fars.) Yokluk yurdu, dünya.	De-, Di-: (Eski Türk.) Söylemek.
d. +dan 46a/959	d. 12b/250
Dār-ı ḥuld: (Ar.) Cennet yurdu.	d. -di 3b/53, 4a/61, 4b/75, 5a/78, 5a/80,
d. +ı 29b/623	5a/81, 5a/83, 5b/88, 5b/90, 6a/102, 6a/107,
Dāsītān: (Fars.) Dîvan şairleri tarafından	6b/117, 7a/121, 7a/123, 7b/134, 7b/135,
aruz vezniyle yazılan manzum hikaye.	8a/144, 8b/157, 9a/168, 9b/177, 10a/187,
d. +ım 19a/391	11a/213, 11b/227, 12a/239, 12b/252,
Dāsītān-ı Muşafā: (Fars.) Mustafā'nın	13a/256, 13a/263, 13a/264, 13b/274,
destanı.	14a/285, 14b/289, 15a/299, 15a/307,
d. 2b/31	16a/326, 17b/359, 18a/367, 18a/368,
Da' vet: (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme.	18a/369, 18b/385, 19a/393, 19a/396,
	19a/397, 19b/403, 20a/409, 20b/421,
	20b/422, 21a/439, 21b/444, 22a/462,
	22a/464, 22b/466, 22b/472, 22b/475,
	23b/487, 24b/517, 25a/521, 25a/522,
	25a/524, 25a/527, 25a/528, 25a/530,

26b/558, 28a/595, 28b/606, 29b/625,	d. -mez 27b/584, 30a/640
29b/631, 30a/637, 31a/664, 31b/667,	d. -miş 13b/267
32b/693, 33a/706, 34a/722, 34a/723,	d. -mişdi 11b/223
34a/324, 34a/726, 34b/732, 35a/750,	d. -mişdür 41a/884, 42a/904
36b/786, 37a/788, 37a/789, 38b/820,	d. -mişler 11b/222
38b/822, 38b/823, 38b/830, 39a/834,	d. -r 5b/90, 8a/146, 31b/676, 33b/712,
39a/840, 39b/845(2), 39b/847, 40a/858,	17a/343, 24a/503, 25a/520, 27a/565,
40a/859, 40a/865, 41a/880, 41a/882,	27a/566, 27a/570, 27a/572, 27b/580,
41a/883, 41a/888, 41b/896, 41b/897,	27b/586, 28a/593, 28b/600, 28b/605,
41b/898, 42b/915, 42b/917, 42b/918,	29a/610, 29a/616, 29b/622, 30a/635,
43a/924, 43b/927, 44a/932, 44a/934,	30b/647, 32a/686, 32a/687, 32b/695,
44b/936, 45a/945, 45b/949	33b/715, 34b/736, 34b/738, 35a/751,
d. -digiñüz 22b/470	40a/864, 43b/925, 44b/938, 44b/939
d. -diler 4b/71, 13b/268, 14b/295, 17b/361,	d. -rler 2a/13, 15b/311, 21a/432
18a/365, 18b/379, 19b/405, 20a/417,	d. -rlerdi 10b/205
20b/420, 20b/428, 21a/436, 21a/438,	d. -rse 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,
22b/465, 22b/469, 23a/484, 24b/511,	16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550,
25a/525, 26a/546, 26a/548, 31a/659,	29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875,
31b/671, 36a/772, 36a/775, 37a/787,	41b/893, 42a/909, 46a/955
44a/931	d. -rseñ 8a/152
d. -diñüz 20b/422, 9b/631	d. -rsiz 31a/664
d. -medi 31a/663	d. -se 23b/496
d. -medik 25b/536	d. -(y)e 35b/764
d. -meye 8a/149	d. -(y)ecek 36a/765
d. -meyesin 5b/94	
d. -meyüb 27b/575	

d. -(y)eler 9a/174, 12a/238, 30a/641, 32b/697	Degme: (Eski Türk.) Olur olmaz, rastgele, sıradan.
d. -(y)em 40a/860	d. 17a/348
d. -(y)esiz 37a/792	Dehr: (Ar.) Dünya.
d. -(y)eyin 6b/117	d. +iñ 40b/873
d. -(y)ü 34b/733	Dek: (Eski Türk.) -E kadar.
d. -(y)üben 4a/61	d. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 15b/314,
d. -(y)üvir 38b/825	16b/333, 17a/342, 18b/382, 20a/411,
d. -(y)üvirdi 21b/444	21b/452, 23a/479, 26a/550, 29b/626,
Defn: (Ar.) Gömme.	33a/700, 33a/707, 37a/794, 37b/806,
d. 4a/62	40b/875, 42a/909, 46a/955
Defter: (Ar.) Yapıştırılarak veya dikilerek kitap biçimine sokulmuş kağıt destesi.	Deli: (Eski Türk.) Akli dengesini kaybetmiş olan.
d. +e 27a/567	d. 31a/664
Degil - Degül: (Orta Türk.) Tümcedeki yüklem ya da başka öğelere olumsuzluk anlamı katar.	d. +dür 32b/694
d. +dir 5a/80, 33a/699	Delük: (Eski Türk.) Herhangi bir yerde açılmış olan oyuk.
d. +em 20b/424(2)	d. +üne 10b/207
d. +dür 35a/751	Dem: (Fars.) An, zaman.
Degin: (Eski Türk.) -E kadar.	d. 25a/520, 25a/521
d. 22b/475	d. +de 33b/718
	Deñlü: (Eski Türk.) Kadar.
	d. 3a/33, 7a/131, 10a/191, 10a/194,
	12b/249, 13/264, 13b/265, 15b/314,

19a/389, 19b/419, 32a/680, 36b/776,	d. +ıñıza 8b/156
36b/786,	
Der-, Dir-: (Eski Türk.) Toplamak.	Dergāh-ı Hāḡ: (Fars., Ar.) Allah'ın huzuru.
d. -di 7b/135, 11a/219, 18b/384	d. +dan 19a/390
d. -ildi 22a/456, 37b/798	Dermān: (Fars.) Çare, deva.
d. -ilüb 4a/62	d. 2b/28, 8b/157, 23b/496, 28a/592
d. -ilürler 35b/761	d. +ısın 27b/581
d. -üb 18a/364, 18b/383	Derūn: (Fars.) İç, kalp, yürek.
Derd: (Ar.) Sıkıntı, zorluk.	d. +dan 10b/201, 15b/317
d. +e 28a/588	d. +ından 4b/73
d. +ile 25a/530	Deryā: (Fars.) Deniz.
d. +ime 28a/592	d. 27b/583
d. +imize 8b/157	d. +sına 3b/43
d. +in 5b/93	Dest: (Fars.) El.
d. +ine 2b/28	d. +imizde 8b/155
d. +lilerin 27a/581	d. +inde 33a/704
d. +lü 4b/65	Destgīr: (Fars.) Yardımcı.
Derdimend: (Fars.) Dertli.	d. 37a/793
d. +em 23b/496	Destmāl: (Fars.) El ve yüz silmeye yarayan mendil gibi şeyler.
Dergāh: (Fars.) Tekke, bir büyüğün huzuru,	d. +ler 14b/288
eşiği.	Destūr: (Fars.) İzin.
d. +ına 17b/361	d. 9b/185, 13a/262, 28a/596, 30b/645

Devā: (Ar.) Çare, derman.	d. 1b/2
d. +sın 5b/93	Deyr: (Ar.) Kilise.
Devām: (Ar.) Sürme, kesilmeme.	d. 15b/211
d. +da 26a/595	d. +e 17a/345
Deve: (Eski Türk.) Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.	d. +ine 15b/310
d. 7a/126, 8a/151, 24a/498, 36b/784, 37a/790, 43b/928	Dīdār: (Fars.) Yüz, çehre.
d. +nüñ 23a/486	d. +ın 3a/36, 4b/67, 19a/390,
d. +si 13b/270	d. +ından 28a/588
d. +sinden 17a/346	Diken: (Eski Türk.) Bitkilerde bulunan ucu sivri, sert, batıcı çıkıntı.
d. +(y)i 23b/487, 23b/488	d. +den 16a/328
Devlet: (Ar.) Mutluluk, talih.	Dil: (Eski Türk.) 1. Konuşma organı, lisan.
d. +i 26a/542	d. +i 6b/116
d. +ile 8a/146	d. +ime 2b/28
d. +lü 8a/149	d. +ine 9a/167, 17b/354, 22a/458
d. +üñ 12b/252, 28a/595	d. +inde 17b/363
Devr: (Ar.) 1. Dönme, bir şeyin çevresinde dolaşma.	d. +ler 14b/288
d. 1b/3, 19a/387	2. (Fars.) Gönül, yürek.
Devvār: (Ar.) Daima dönen, devreden.	d. +den 9a/173, 23b/495
	d. +ümüz 7a/121

Dile-: (Eski Türk.) Bir şeyin gerçekleşmesini istemek, ummak, arzu etmek.	imana göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.
d. -di 3b/52, 9b/180, 19a/395	d. +e 10b/200, 39a/842, 39b/847, 44a/934, 44a/935, 44b/936
d. -digim 2a/17	d. +i 44a/932, 44b/936
d. -diler 19b/405	d. +inden 43b/926
d. -mişler 32b/688	d. +ine 40a/867, 43b/927
d. -r 32b/694	d. +leri 21b/443
d. -rem 2b/28, 3a/36, 3b/44, 7a/129, 8a/146, 11a/213, 16a/330, 29a/620	Diñle-: (Eski Türk.) İşitmek.
d. -rler 17b/357	d. 7a/123, 7a/125, 14a/285, 18a/369, 24a/500, 27b/576
d. -risen 3b/46, 5b/93, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956	d. -di 29b/630, 44a/930
d. -rüz 31a/660	d. -diler 13b/268, 13b/273
d. -(y)ecek 6b/119	d. -ñ 19a/397
d. -(y)üb 34a/724	d. -ñüz 22a/464, 31a/659
Dilek: (Eski Türk.) Olması istenilen şey, arzu, istek.	d. -(y)eler 11b/221
d. +im 19b/407	d. -(y)en 2b/31, 3a/34
Dīn: (Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu	d. -(y)enüñ 10b/209
	Direk: (Eski Türk.) Destek veya taşıma vazîfesi görmek üzere bulunduğu yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın sütun.
	d. 45b/951, 46a/952
	d. +e 45b/948

Diril-: (Eski Türk.) Canlanmak, hayat bulmak.	d. +um 34b/738
d. -di 37b/798	d. +uñla 2b/26
Dirlik: (Eski Türk.) Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu.	2. Allah.
d. 37b/798	d. +a 3b/52
Ditre-: (Eski Türk.) Hızlı hızlı hareketlerle sürekli kıvıldamak.	Dök-: Düşürmek, boşaltmak, akıtmak.
d. -di 44a/933	d. -di 13b/274
Dīvār: (Fars.) Duvar.	d. -diler 36b/776, 36b/780
d. 10b/207	d. -e 21b/446, 44a/931
d. +inuñ 10a/193	d. -erdi 17a/342, 18b/386, 24a/502
Divit: (Ar.) Kalem, yazma takımı.	d. -medi 45a/943
d. 8b/164	Dön-: (Eski Türk.) 1. Kendi etrafında veya bir şeyin çevresinde hareket etmek.
Diz: (Eski Türk.) Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.	d. -üb 4b/72
d. +ime 28b/607	2. Başka bir şey halini almak.
d. +ine 8b/161, 41b/893	d. -di 38b/821
Diz-: (Eski Türk.) Sıralamak.	d. -düm 38b/832
d. -erdi 27b/578	d. -miş 18b/379
Dost: (Fars.) 1. Samimiyetle sevilen, güvenilen kimse, sevgili.	3. Geri gitmek.
d. +ları 12b/244, 25b/532, 35a/753, 37a/793	d. -di 17b/362, 42a/907
	d. -dürdi 43b/926
	d. -meye 32a/684
	d. -üb 21b/451, 42a/908

Dört: (s.a.) 4.

d. 36b/777

Dört biñ: (s.a.) 4000.

d. 13b/270, 36b/784

Dört yüz: (s.a.) 400.

d. 36a/774

Döşek: (Eski Türk.) Yatak.

d. 36a/773, 36a/774, 36b/776, 36b/779,
36b/780

Du'ā: (Ar.) Allah'a yalvararak bir şeyi
isteme.

d. 3a/32, 3a/35, 8a/143, 19b/404, 44a/932,
46a/958

d. +dan 3a/33, 8a/143, 46a/959

d. +lar 5b/97, 8b/156, 31a/655

d. +mı 11a/214

d. +sı 16b/337

d. +(y)ı 16b/337

Durur: (Eski Türk.) -dır, dir eki.

d. 2a/10, 7b/134, 10a/191, 10a/194,
10a/197, 22b/472, 25a/523, 27a/567(2),
31b/671, 35a/751, 35b/764, 37a/790,
40a/857, 41b/900, 43b/926, 44a/931,

Düğün: (Eski Türk.) Evlenme veya sünnet
dolayısıyla yapılan şenlik.

d. 35b/756(2)

Dükān - Dükkān: (Ar.) İçinde öteberi satılan
veya küçük imalat yapılan iş yeri.

d. +da 33b/720

d. +dan 34a/722

d. +ıma 34b/740

Düken-: (Eski Türk.) Tükenmek, hiç
kalmamak.

d. -di 38b/833

Dülbend: (Fars.) Pamuk ipliğinden
dokunmuş, çok yumuşak, çok seyrek ve
ince bezden yapılan baş örtüsü.

d. 12a/238, 13b/270

d. +i 12b/245

d. +ini 14b/287

Dün: (Eski Türk.) İçinde bulunulan günden
bir önceki gün.

d. 14a/282

Dünye: (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz
yeryüzü.

d. +de 36b/786

Dür: (Ar.) İnci.	d. -üb 26b/559
d. 16a/328	Düşmān - Düşmen: (Fars.) Birine karşı iyi
d. +dür 18b/378	duygular beslemeyen, kötülük etmek için
Dürlü: (Eski Türk.) Çeşitli.	fırsat kollayan kimse.
d. 4a/64, 5b/97, 19b/404, 23b/490, 31b/675,	d. 15a/305
35a/750, 36b/784(2)	d. +den 36a/766
Dürr-i yetīm: (Ar.) Hz. Muhammed.	d. +ı 25b/532, 37a/793
d. +e 28b/601	d. +in 25b/539
Düş: (Eski Türk.) Rüya, hayal.	d. +ler 35a/753
d. 8b/159, 28b/606	d. +ün 15a/308, 35b/756
d. +de 38a/817	Düz-: (Eski Türk.) Hazırlamak.
d. +den 8b/163	d. -müş 43b/926
d. +i 29b/622	Düzet-: (Eski Türk.) Tertip etmek.
d. +ümi 28b/606, 29a/609	d. -di 7b/137
d. +ün 41b/895, 42a/908	E
d. +ünde 39a/836, 41b/892	Ebed: (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman.
d. +üni 9a/165, 42b/918	e. 28a/588
Düş-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden	Ebter: (Ar.) Eksik, sonuçsuz.
ayrılıp yukarıdan aşağıya doğru inmek.	e. 12a/242
d. -di 21b/448, 26a/543	Ebū Bekir: (k.a.) İlk halife.
d. -mez 37b/808	e. 2b/22, 14a/281, 14b/293, 15a/306,
d. -se 38a/809	18a/369, 20b/421, 20b/429, 25b/540,
	26a/546, 31a/654, 33b/715, 34b/738,

35a/748, 41b/891, 41b/897, 42a/907, 42b/917, 43a/919, 45b/946	e. 5a/86, 5b/97, 6a/100, 6b/114, 6b/115, 7a/121, 7b/133, 8b/156, 10a/187, 13a/262, 13b/268, 13b/273, 26b/559, 26b/560, 27a/566, 27a/572, 28b/600, 30b/646, 30b/648, 31b/671, 31b/674, 31b/676, 33b/713, 33b/715
e. +e 21b/448, 30b/649, 33b/719, 42b/915	e. +e 5b/97, 9b/185, 29b/625, 31b/670, 33b/714
e. +i 35a/749	
e. +iñ 35a/751, 42b/918	
e. +le 31b/674	e. +le 35b/760
Ebū Cehil: (k.a.) Hz. Muhammed'in ve İslam'ın azılı düşmanlarından biri.	Ebrū: (Fars.) Kaş.
e. 14a/281, 18a/368, 19a/395, 22b/468, 25b/535, 26a/547, 43a/924, 44b/938	e. 11a/210
e. +e 44b/939	e. +ları 18b/379
e. +ile 14b/294	Ebü'l-Āş: (k.a.) Hz. Muhammed'in damadı.
Ebū Leheb: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.	e. 37b/802
e. 5a/78, 14a/281, 14b/94, 22b/468, 25b/535, 26a/547	Ecdād: (Ar.) Atalar.
Ebū Süfyān: (k.a.) İslam'a ve Hz. Muhammed'e düşmanlığı ile ön plana çıkmış fakat daha sonra müslümanlığı kabul etmiş olan bir kişi ve aynı zamanda Hz. Muhammed'in kayınpederidir.	e. +ı 30a/642
e. 14a/281, 20b/429, 31a/654, 31b/674	Edā: (Ar.) Verme.
Ebī Ṭālib - Ebū Ṭālib: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.	e. 34b/734
	Edici: (Eski Türk.) Eden kimse.
	e. +dür 8a/151
	Eger: (ed.) Eğer.

e. 11a/220, 19a/391, 19b/402, 27b/586,	e. 29a/613
28b/604, 30a/640, 38b/825, 38b/827,	e. +a 42a/905
38b/828, 46a/959	Ehl-i Medīne: (Ar.) Medineliler.
Eger: (Eski Türk.) Atların sırtına oturmak	e. 45a/944
amacıyla konulan nesne.	Ehl-i Mekke: (Ar.) Mekkeliler.
e. +i 12b/247, 36b/785	e. 36a/768
e. +le b. 12b/246	Ehl-i sa' ādet: (Ar.) Mutluluk sahibi.
e. +lü 14b/289	e. 19b/399
Egin: (Eski Türk.) Beden.	Ehl-i Şām: (Ar.) Şamlılar.
e. +ine 25a/526, 26a/542	e. 20a/417
Eglen-: (Eski Türk.) Gecikmek.	Ekşer: (Ar.) Genellikle.
e. -di 41a/886	e. 39a/837
Eğ-: (Eski Türk.) Eğik duruma getirmek.	El: (Eski Türk.) 1. Kolun, bilekten itibaren
e. -üben 7a/122	avuç ve parmakları içine alan ve iş görmeye,
Ehl: (Ar.) Sahip.	tutmaya yarayan kısmı.
e. +i 10a/196, 14a/280, 39b/850	e. 8a/143, 12a/236, 17b/357
e. +ine 6a/102, 28b/606	e. +de 33a/703
Ehl-i ĩmān: (Ar.) ĩman edenler.	e. +e 38b/826
e. 12a/233, 43a/923	e. +i 44a/933, 46a/952
Ehl-i kerem: (Ar.) Kerem sahibi olanlar.	e. +in 4a/63, 7b/140, 18b/384, 19a/394,
e. +dir 7a/131	44a/932
Ehl-i ĩslām: (Ar.) ĩslam dininden olanlar.	e. +inden 5b/92

e. +ine 4a/63, 6a/106, 8b/164, 9a/167, 10a/193, 13a/254, 19a/394, 22a/458, 22b/474, 28b/598	Emānet: (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey.
e. +ini 28b/598	e. +leri 14a/284
e. +ümüzde 6b/119, 7a/121	Emīn: (Ar.) Güvenilir.
2. Güç, kuvvet.	e. 29a/619, 31a/662
e. +de 38b/833	Emlāk: (Ar.) Mülkler.
e. +den 4a/59, 4b/74, 34a/726	e. +iñ 36a/765
Elān: (Ar.) Şimdi, şu anda.	Emr: (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm.
e. 4a/58, 13a/256, 40a/863	e. 11a/216, 22b/465, 23b/487, 24b/509, 39b/848
El-ḥamdu li'llāh: (Ar.) Allah'a hamd olsun.	e. +i 24a/499, 39a/843, 39b/846, 39b/847, 39b/850
e. 20a/409, 25a/525, 40a/865(2), 40a/866, 40a/867, 40b/868, 40b/869, 40b/870, 40b/871, 40b/872, 40b/873, 40b/874, 41a/883	e. +ile 25b/531
El-ḥükümü li'llāh: (Ar.) Hüküm Allah'ındır.	e. +iñ 39b/849
e. 4a/57	e. +iñe 8a/152
Elli: (s.a.) 50.	e. +iñüzle 34b/735
e. 12b/250, 13a/254, 13b/267	Enbiyā: (Ar.) Nebîler, peygamberler.
Emān: (Ar.) Rahat vermemek.	e. +lar 1b/8
e. 43b/928, 45a/945	Enīn: (Ar.) İleme.
	e. 45b/951

Envār: (Ar.) Nurlar.	e. +da 6b/116
e. +ıdur 2b/23	Eş-şalātü ve'sselāmu 'aleyke: (Ar.) Selam ve saalt üzerine olsun!
Er: (Eski Türk.) Erkek.	
e. 36a/770, 36b/777, 36b/781	e. 3b/47(2), 3b/48(2), 6b/112(2), 6b/113(2), 9b/183(2), 9b/184(2), 13a/260(2), 13a/261(2), 16b/335(2), 16b/336(2), 20a/413(2), 20a/414(2), 23a/481(2), 23a/482(2), 26a/552(2), 26b/553(2), 29b/628(2), 29b/629(2), 33a/709(2), 33b/710(2), 37a/796(2), 37a/797(2), 40b/877(29), 40b/878(2), 42a/911(2), 42b/912(2), 46a/957(2)
Erba'ın: (Ar.) Kırk.	
e. 43b/927	
Erden: (Eski Türk.) Erkenden.	
e. 12b/243	
Eri-: (Eski Türk.) Gitgide azalıp tükenmek.	
e. -dür 19a/389	
e. -irdi 10b/209	Eşvāb: (Ar.) Giyecek.
Eşbāb: (Ar.) "Esvab" giyecek sözcüğünün halk dilindeki hali.	e. 12a/236, 34b/733
e. +ı 12b/243, 35a/753	e. +ı 34b/736, 34b/742, 35a/745, 35a/749
Eşer: (Ar.) Etki, iz.	Eşğāl: (Ar.) İşler.
e. 27a/564, 30b/643	e. +i 27a/570
Eşirge-: (Eski Türk.) Korumak, vermekten kaçınmak.	Etek: (Eski Türk.) Elbisenin belden aşağı kısmı.
e. 16a/329	e. +imdeki 32a/686
Esmā: (Ar.) İsimler.	e. +indeki 32a/685
e. 2a/15	e. +ine 32a/681, 32a/684
Ešnā-yı kelām: (Ar.) Söz sırasında.	e. +inüñ 32a/682
	Etmek: (Eski Türk.) Ekmek.

e. 38a/815, 38b/820	Evvel: (Ar.) Önce.
Ev: (Eski Türk.) İkamet edilen yer, konut.	e. 2a/16, 2a/19, 46a/952
e. +e 5b/91, 7b/137, 26b/558	e. +den 13b/272
e. +iñ 5b/91	e. +ine 24a/498
e. +inde 32a/680	Evvelâ: (Ar.) İlk önce, ilk olarak.
e. +ine 4a/64, 6a/100, 6a/103, 6b/115, 11a/216, 26b/559, 32a/679, 39b/855	e. 2a/18
Ever-: (Eski Türk.) Evlendirmek.	Ey: (Ünl.) Ey, hey.
e. -mek 8b/155	e. 1b/2, 1b/7, 2a/13, 2a/20, 3a/39, 3a/42, 3b/49, 4a/54, 4a/60, 4b/66, 5a/76, 5a/87, 5b/88, 6a/107, 6b/115, 6b/117, 7a/123, 7a/125, 7b/134, 8a/144, 8a/149, 8a/150, 10b/203, 12b/253, 13a/255, 13a/256, 13a/264, 14a/281, 14a/285, 14b/295, 14b/308, 17a/347, 17b/359, 17b/361, 18a/369, 18b/385, 18b/386, 19a/392, 19a/393, 19a/396, 20a/409, 20b/421, 20b/423, 20b/430, 22a/457, 22a/464, 25a/521, 27a/565, 29b/631, 30a/633, 30a/641, 31a/659, 31a/664, 32b/688, 33b/714, 34a/722, 34a/723, 34a/729, 34b/732, 35b/764, 37b/800, 37b/201, 38b/820, 38b/830, 41a/888, 42b/914, 42b/917, 45b/949
Evlâd: (Ar.) Bir anne baba için kendi oğulları veya kızları.	
e. +larıma 40b/871	
Evlâd-ı Hâlîl: (ö.a.) Allah'ın dostu, Hz. Muhammed.	
e. 22b/467	
Evlen-: (Eski Türk.) Nikah bağı ile birleşerek aile bağı kurmak.	
e. +direvüz 7b/132, 28b/602	
e. +mesinüñ 6b/118	
Evşâf: (Ar.) Vasıflar.	
e. +iñ 19a/392	
Evţân: (Ar.) Vatanlar.	Eyder - Eydür: (Eski Türk.) Söylemek, demek.
e. +ımız 3a/42	e. 13b/274

e. -(i)virür 38b/822	e. -mişdi 35b/758
Eydivir-: (Eski Türk.) Söylemek.	e. -mişdür 19b/401
e. -ür 38b/822	e. -mişim 19a/397
Eyi: (Eski Türk.) İyi.	e. -mişler 32b/689
e. 13a/257, 14b/289	e. -r 17a/343, 27b/577
Eyle-: (Eski Türk.) Yapmak, etmek anlamındaki yardımcı fiil.	e. -rem 5b/90, 30a/636
e. 2b/26, 3b/43, 12b/64, 5b/93, 12b/248, 13a/256, 16b/332, 17a/343, 33b/716, 34a/726, 39b/847, 44b/9360, 45a/945, 39b/848, 44a/932	e. -se 32a/683
e. -di 2b/25, 5b/97, 18a/374, 25a/530, 31a/657, 34b/742, 38b/831, 40a/862, 44b/937, 45a/943	e. -señ 8a/144
e. -dim 33b/712	e. -sünler 8b/157(2)
e. -digim 18b/385	e. -ye 7a/128, 9b/176, 14b/297, 21b/445, 28a/592
e. -diler 4b/71, 7b/139, 13b/271, 21b/453	e. -(y)üb 6b/120, 15a/298, 16a/326, 18a/374, 20a/409, 30b/650, 41b/895
e. -diñüz 29b/631	e. -yem 2b/29
e. -ler 15b/313	e. -yemez 19a/391
e. -me 6b/117, 12a/39, 12a/242, 16b/332	e. -yesin 19b/408
e. -medi 31b/668	e. -yesiz 3a/35
e. -mez 27b/585	e. -yen 1b/2(2)
e. -miş 2b/30, 10b/208, 34a/728	Eylük: (Eski Türk.) İyilik.
	e. +ile 33a/704
	Eyyām: (Ar.) Uygun, elverişli zaman.
	e. 26b/562, 35b/761, 37b/798

Ezān: (Ar.) Müslümanlara namaz vaktini bildirmek ve namaza çağırma için müezzin tarafından yapılan davet.	f. 20a/419, 20b/420, 20b/424, 22a/461
e. 45b/947	
F	
Fahhāş: (k.a.) Sahabelerden biri.	Faķır: (Ar.) Yoksul.
f. 43a/921	f. 37a/792
Faħr: (Ar.) Övünme, iftihar etme.	Fānī: (Ar.) Sonlu, ölümlü.
f. 31a/661	f. +dür 29b/623
Faħr-i ʿālem: (ö.a.) Hz. Muhammed.	Fāriġ: (Ar.) Uzaklaşmış, el çekmiş.
f. 3b/51, 10a/189, 29b/622, 35a/752, 45a/946	f. 27a/569
f. +dir 44b/939	Fāş: (Fars.) Bir sırrı açığa çıkarmak.
f. +isin 40b/870	f. 6b/117, 28a/591
Faħr-i cihān: (ö.a.) Hz. Muhammed.	Fātiha: (ö.a.) Kurʿān'ın ilk suresi.
f. 2a/11, 3b/50	f. 3a/38
f. +a 9a/168, 13b/271, 14b/291, 20a/415	Fāṭıma: (k.a.) 1. Ebu Talib'in eşi.
f. +ı 4a/64, 5a/77, 10b/204, 21b/449, 22b/473	f. 6a/101
f. +ım 19a/392	2. Hz. Muhammed'in kızı.
Faħr-i resūl: (ö.a.) Hz. Muhammed.	f. 37b/801
f. 3a/32	f. +yla 37b/800
Fāʿide: (Ar.) İşe yarama, yarar.	Faẓl: (Ar.) Cömertlik, iyilik, değer.
	f. 3a/42
	Fedā: (Ar.) Bir şeyden vazgeçme.
	f. 4a/55, 28b/605, 32b/695, 33a/701, 34b/734, 34b/738, 35a/752
	Feġān: (Fars.) Izdırapla bağırma.

f. 45b/951	f. +ından 20a/410
f. +ım 19a/389	Fikr: (Ar.) Düşünce.
f. +ından 20a/410	f. 6b/120, 7a/123, 7b/135, 11a/219, 23b/494
Felek: (Ar.) Gökyüzü, sema.	f. +i 27b/576, 27b/577
f. 2a/14	f. +imi 28a/591
Fenā: (Ar.) Kötü.	f. +ine 42a/908
f. 5b/98	Fī'l-hāl: (Ar.) O anda, hemen şimdi.
Ferāvān: (Ar.) Şiddetli, çokça, çok kez.	f. 7b/140
f. 7a/125	Firāq: (Ar.) Ayrılık.
Ferd-i bī-çün: (“Ferd” Ar., “bī-çün” Fars.)	f. +ıla 4b/75
Kendisine soru sorulamayan, Allah.	Fitne: (Ar.) Karışıklık, fesat.
f. 39a/834	f. 43b/926
Fermān: (Fars.) Emir, buyruk.	Fursat: (Ar.) Bir şeyin yapılması için uygun
f. 22b/465	düşen, elden kaçırılmayacak durum ve
Feryād: (Fars.) Çığlık.	zaman.
f. 45b/951	f. 23a/485
Fırqa: (Ar.) İnsan topluluğu.	Fuzūl: (Ar.) Haddini bilmez kimse.
f. 37b/803	f. 23a/486
Fiğān - Feğān: (Fars.) Feryat.	Fülān bin fülān: (Ar.) Adı sanı belli olan.
f. 45b/951	f. 43b/927
f. +ı 4a/61	Fürāvān: (Fars.) Çok, bol.
f. +ım 19a/389	f. 15a/306, 40a/860

G	Ġarq: (Ar.) Batma, boġulma.
Gāh: (Fars.) Zaman, vakit.	ġ. 2b/25, 28b/608
g. 4a/60, 20b/423, 36a/766(2)	Ġāyet: (Ar.) Çok, pek çok.
Gāhī - Gehī: (Fars.) Ara sıra.	ġ. +ile 33b/711
g. 37b/804(2), 38a/811(4), 38a/812, 38a/813, 38a/815	Ġayret: (Ar.) Çaba, çabalama.
Ġā'ib: (Ar.) Gözle görülmeyen.	Ġazā: (Ar.) Din uğruna yapılan savaş, cihat.
ġ. 39b/855	ġ. +dan 5a/85
Ġam: (Ar.) Kaygı, tasa.	Geç-: (Eski Türk.) Bir yerden başka bir yere gitmek.
ġ. 8a/148, 14a/285, 23b/494	g. -di 10a/192, 18a/366, 26b/562, 27a/564, 27a/569, 35b/761
ġ. +da 6b/116	g. -dügi 25a/520, 25a/521
ġ. +dan 23a/477	g. -müŝdür 19a/387
ġ. +dır 7a/131	g. -se 23b/494
Ġamġin: ("Ġam" Ar., "-ġin" Fars.) Gamlı, kederli.	g. -üb 34a/727
ġ. 38a/811	g. -ürdi 6a/106, 7b/141, 28b/598, 31a/656
Ġani: (Ar.) "Hiçbir şeye ve hiçbir kimseye muhtaç olmayan, kullarının bütün ihtiyacını karŝılayan mutlak zengin" anlamındaki esma-i hüсна.	g. -ürdiler 32a/678
ġ. a/16, 2a/19, 46a/961	g. -üresin 5b/91
Ġarb: (Ar.) Batı.	Gel-: (Eski Türk.) Bir yöne veya yere doġru yol almak.
ġ. +a 41a/879, 41b/899	g. 3b/53, 14b/289, 30a/641, 34a/726

g. -di 4b/70, 5a/86, 6a/100, 6b/115, 6b/116,	g. -elüm 24a/498
6b/118, 7a/125, 7b/137, 10a/193, 11a/215,	g. -en 17a/350, 24b/511, 35a/749
11a/216, 13a/254, 14a/280, 18a/368,	g. -esin 13a/257, 23a/478, 27b/575
19a/394, 20b/426, 22a/456, 24b/513,	g. -esiz 17b/360
28a/597, 31a/657, 31b/674, 33b/719,	g. -ince 8a/153, 12b/248
39b/855, 43a/920, 43a/922, 45b/947	g. -iser 10a/196, 21b/443
g. -digin 8a/144, 10a/192	g. -(i)yürür 25b/534, 25b/538
g. -digini 10b/202, 24a/503	g. -meden 38a/817
g. -diler 26b/555, 27a/569, 31a/654,	g. -medi 17b/354
36a/770, 43a/921	g. -medim 33a/700
g. -diñ 27b/576, 35b/764	g. -mek 26a/549
g. -diñüz 18a/367, 34a/722	g. -mesini 40a/861
g. -dügün 7b/139, 14a/278, 24b/512	g. -mesün 8a/148, 14a/285
g. -dügüni 17b/358	g. -mez 19b/402, 27b/578
g. -dügünce 5b/92	g. -mişdurur 27a/567
g. -dükde 12b/249	g. -mişdür 17a/352, 29a/614
g. -e 9a/169, 10b/200, 12a/233, 16b/339,	g. -mişem 25a/520
21a/440, 28a/590, 28a/593, 29a/610,	g. -se 17a/345
34a/726, 34b/733, 36a/768	g. -seler 22a/457
g. -ecegi 21a/441	g. -sün 9b/177, 9b/179, 12b/251, 31b/667
g. -ecegin 16a/320	g. -üb 7a/126, 14a/279, 17b/359, 17b/360,
g. -ecek 10b/202, 29a/619, 41b/900	19b/405, 25b/541, 42a/908
g. -eekdir 21a/440	
g. -eler 33b/718	

g. -üben 7a/127, 14a/276, 26b/554, 26b/561	Gerek: (Eski Türk.) Herhangi bir şeyin
g. -üñüz 20b/428	yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan.
g. -ür 23a/485, 34a/721	g. +dür 12a/234
g. -ürem 20b/423	Gerü: (Eski Türk.) Bir şeyin sonrası.
g. -ürken 17b/355	g. 41b/890
g. -ürüz 20b/420	Getir-: (Eski Türk.) Bulunulan yere
g. -ürsin 41b/896	gelmesini sağlamak.
Gelin: (Eski Türk.) Bir aileye evin	g. 4a/64, 23b/487
erkeklerinden biriyle evlenmek amacıyla	g. -di 9a/167, 10b/207, 14a/283, 14b/289,
girmiş olan kadın.	17b/354, 19b/403, 22a/458, 23b/488,
g. 7b/132, 28a/587, 28b/602	36a/773, 41a/887, 43a/919
Ger: (ed.) Eğer.	g. -diler 32a/679, 35b/757, 43a/920,
g. 3a/40, 3b/45, 3b/46, 6b/110, 6b/111,	43a/921, 46a/953
9b/181, 9b/182, 13a/258, 13a/259, 16b/333,	g. -em 38b/828
16b/334, 20a/411, 20a/412, 23a/479,	g. -en 23b/490
23a/480, 26a/550, 26a/551, 29b/626,	g. -esin 6a/103, 23a/478
29b/627, 31b/666, 33a/707, 33a/708,	g. -üb 6a/100, 6a/106, 9a/166, 16b/341,
37a/794, 37a/795, 40b/875, 40b/876,	22b/474, 28b/598, 35a/745, 44a/934
42a/909, 42a/910, 46a/955, 46a/956	Gevher-dâr: (Fars.) Elmas sahibi.
Gerçek: (Eski Türk.) Aslı olan, uydurma	g. 36b/777
olmayan, doğru.	Gey: (Eski Türk.) Giymek.
g. 20b/422	g. -dirdiler 25a/526
Gerçi: (Fars.) Aslında.	g. -dür 12b/243
g. 15a/304, 27b/584, 29b/631, 30b/643	

g. -dürdi 35a/743, 41b/894

g. -e 22b/466

g. -erdi 37b/804

g. -miş 26a/542

g. -sün 12b/244

g. -ürdi 14b/287

Gez-: (Eski Türk.) Bir yerde dolaşmak, yürümek.

g. -sün 12b/245

Ġılmān: (Ar.) Cennette hizmet eden delikanlılar.

ğ. 45a/941

Gibi: (Orta Türk.) Benzerlik bildirir.

g. 1b/8, 4a/54, 10b/203, 27a/583(2), 35b/759, 39a/836, 46a/952

Gice: (Eski Türk.) Gece.

g. 1b/7, 10b/206, 18b/385, 19b/430, 21b/452, 22b/471, 23a/483(2), 24a/505, 25a/520, 25a/521, 25b/537, 27b/578, 29b/624, 32a/681, 32b/688, 38a/810, 41b/892

g. +ler 15b/314, 19a/389

Gir-: (Eski Türk.) 1. Dışarıdan içeriye geçmek, dahil olmak.

g. -di 7b/140, 10a/190, 44a/934

g. -digin 44a/935

g. -eler 16a/321

g. -en 43b/927

g. -mezise 45a/945

g. -mişem 40/867

g. -üb 16b/341

2. Yeni bir yaş almak.

g. -(i)cek 3b/51

3. Başlamak, devam etmek.

g. 12a/243

g. -di 14a/276

Girü: (Eski Türk.) Geri.

g. 23a/478, 26a/549, 42a/907

Giryān: (Fars.) Ağlayan.

g. 24a/501, 27b/579

Git-: (Eski Türk.) Bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak, uzaklaşmak.

g. -di 4a/59, 4b/74, 5b/98, 17b/353, 18b/383, 23a/483, 24a/498, 24b/512

g. -diler 14b/294, 15b/310, 21b/451, 26b/559, 30b/653

g. -dũn 24b/519	Ġonca-i gũlzār-ı kelām-ı adīm: (“Ġonca, gũlzār” Fars., “kelām, adīm” Ar.) Kadim sۆzlerin gũl bahesindeki gonca.
g. -ecek 13a/257	
g. -ecegin 13b/273, 16a/324	
g. -enler 7a/126	ġ. 1b/1
g. -er 2b/24, 7a/124, 17a/345, 17a/351, 22b/471, 25a/527, 41a/888	Gۆ-: (Eski Tũrk.) Bulunduġu yerden ayrılıp yerleşmek ۆzere başka yere gitmek.
g. -erdi 11b/225	g. -e 22a/454
g. -erem 25a/528	Gۆmlek: (Eski Tũrk.) Ceket veya yelek altına giyilen, vũcudun ۆst kısmını ۆrten giyecek.
g. -eriken 23a/485	
g. -erise 16a/323	g. 12a/237, 12b/244
g. -erisem 46a/959	Gۆnder-: (Eski Tũrk.) Gitmesine yol amak, ulaştırmak, yollamak.
g. -erse 44b/940	
g. -erũb 29a/609	g. 3b/44, 9b/177
g. -esin 23a/476	g. -di 8b/164, 19b/406, 42b/916
g. -icek 5a/77, 12a/240	g. -diler 23a/484, 35a/749
g. -meden 22b/470	g. -e 26b/563
g. -mege 13b/269	g. -elũm 11b/223, 13b/275, 22a/464
g. -mezdi 17a/346	g. -em 27b/586
g. -se 17a/351	g. -esiz 30a/638
Gizlũ: (Eski Tũrk.) Aıka bilinmeyen.	g. -medi 27a/564
g. 11a/220, 28a/591, 43a/923	g. -ũrsũnũz 25b/536
	Gۆnũl: (Eski Tũrk.) Kalp, yũrek.

g. 16a/325	21a/434, 24b/513, 32a/685, 34a/721,
g. +den 30a/636	35a/750, 39a/844, 39b/856(2), 41b/892,
g. +i 6b/116, 33b/711	43a/919, 44a/930
g. +üm 30a/632	g. -diler 24b/511, 25b/534, 26a/542,
g. +ün 27b/577	26a/545, 26b/560, 35a/746, 35b/762,
g. +üni 33a/706	45b/951, 46a/953
Gök: (Eski Türk.) Bütün gök cisimlerini	g. -digiñiz 37a/789
içine alan sonsuz boşluk, uzay, sema.	g. -dügin 42b/918
g. 2a/15	g. -dügüni 9a/165, 41a/881
g. +de 38b/828	g. -düm 22b/466, 31a/664
g. +deki 28b/360	g. -e 16b/338, 25b/536
g. +den 8b/160	g. -eli 29b/622
g. +i 1b/2	g. -elüm 7b/136, 9b/179(2), 11b/223,
Gölge: (Eski Türk.) Işığın geçmesine engel	13b/275, 20b/428
olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana	g. -em 40a/864
getirdiği karartı.	g. -emez 17a/348
g. +si 37b/808	g. -emezdi 16b/340
Gör-: (Eski Türk.) Bir nesne veya kişiyi	g. -en 18b/380
algılamak, karşılaşmak.	g. -eniñ 4a/59
g. 23b/492, 31b/673, 31b/676, 32a/681,	g. -enler 12a/238, 14b/292, 37b/805
34a/727, 36a/773, 43b/924	g. -enleri 11a/210
g. -di 10a/192, 10b/207, 14a/278, 14b/292,	g. -esin 38b/826
17b/355, 18a/374, 18b/375, 18b/383,	g. -esiz 10a/188

g. -eydim 4a/56	g. -ürdi 10b/208
g. -eyim 3b/53, 27a/571	g. -ürler 17b/358, 21a/431, 39a/835
g. -eyüz 33b/717	g. -ürse 14b/290
g. -iserdir 5b/96	g. -ürsünüz 34b/733
g. -medi 37a/787	Göre: (Eski Türk.) Uygun şekilde, bakılırsa.
g. -mediler 36b/782	g. 5b/97, 7b/137, 8a/145, 12a/234
g. -mek 18a/370	Görüş-: (Eski Türk.) Karşı karşıya gelip konuşmak, birbirini görmek.
g. -memiştir 20a/419	g. -di 7b/138
g. -meyince 16b/331	g. -diler 26b/556, 26b/561
g. -mez 44b/940	Göster-: (Eski Türk.) Görülmesini sağlamak.
g. -mezem 32b/693	g. -e 3a/36
g. -müş 8b/159, 10/194, 16a/325, 20b/424	g. -esin 16a/330
g. -müşem 11b/230, 28b/606	g. -mesün 28a/589
g. -se 28b/604	g. -üb 32b/689
g. -üb 4b/74, 7b/138, 38a/819, 43a/922, 44a/935	Göz: (Eski Türk.) Görme organı.
g. -üben 11a/218, 14b/293, 35a/744, 36b/786	g. +i 1b/7a/344, 38a/813
g. -ülmemiş 34a/730	g. +in 38b/824
g. -üñ 3b/50, 22a/455, 46a/954	g. +ine 23a/485
g. -ür 8b/160, 11a/211, 17a/351, 18a/373, 18b/376	g. +leri 4b/73, 24a/501, 27b/583, 29b/630, 31b/672

g. +lerinden 7b/133, 13b/274, 17a/342,	g. -düre 29a/620
24a/502	g. -er 8a/148
g. +lerüm 5b/88, 18b/386	g. -erek 28a/597
g. +üm 6a/107, 6b/117	g. -üb 25b/535
g. +üne 27b/578	Gül: (Fars.) Gül çiçeği.
Gözle-: (Eski Türk.) Gözle takip etmek.	g. 16a/328, 24a/506, 24a/508, 28b/604,
g. -digim 18b/385	37b/804, 38b/821, 38b/824, 38b/829,
g. -lerdi 16b/339	46a/960
g. -r 28a/593	g. +den 18b/377
Gözyaşı: (Eski Türk.) Gözyaşı.	g. +üñ 4a/63
g. 27b/578	g. +veş 38a/818
Ġulgüle: (Fars.) Dalga dalga ortalığa	Gülâb: (Fars.) Gül suyu.
yayılan gürültülü ses, velvele.	g. 12a/236
ğ. 26a/543	Gülâb şerbet: (Fars.) Gül suyu şerbeti.
Ġuşşalan-: (Ar.) Kederlenmek.	g. 7b/141
ğ. -ırdı 38a/811	Gül-sitân: (Fars.) Gül bahçesi.
Güş: (Fars.) Kulak, ud.	g. +ım 19a/388
g. +lar 13b/269	Gümân: (Fars.) Şüphe.
Güyâ - Güyâ: (Fars.) Sözde, sanki.	g. 44a/939
g. 28b/608, 44a/933	Gümüş: (Eski Türk.) Parlak, beyaz renkli
Gül-: (Eski Türk.) Duygusunu, sevinç veya	kolay işlenir, değerli bir maden.
hayretini seslerle açığa vurmak.	g. 34a/728, 43b/928

Gün: (Eski Türk.) 1. 24 saatlik zaman dilimi, gündüz.	Gündüz: (Eski Türk.) Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.
g. 1b/7, 1b/8, 14b/294, 38a/814	g. 10b/206, 18b/385, 27b/578, 29b/624
g. +de 2a/20, 26a/548	Güneş: (Eski Türk.) Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı.
g. +den 35b/756	
g. +e 37b/806, 40a/865	
g. +i 22a/459	g. 1b/4, 1b/5, 1b/6, 2a/9, 2a/11, 2a/14,
g. +lerde 15b/310, 20a/416, 26b/554,	10b/203, 18b/377, 21b/452, 28b/603,
39a/839	35b/759, 41b/893, 41b/894
g. +lük 26a/548	g. +idür 2a/13
2. Güneş	Gürle-: (Eski Türk.) Hiddetle, yüksek sesle bağırarak.
g. 1b/3	
3. Zaman, vakit.	g. -(y)üben 32b/692
g. 4b/70, 12a/232, 13a/257, 13b/269,	Güzide: (Fars.) Seçkin, seçilmiş.
15b/310, 20a/416, 24b/518, 24b/519,	g. 15b/318
26b/554, 28a/593, 35b/763, 39a/839,	H
41a/887, 45b/948	
g. +den 45a/942	Ḥaber: (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi.
g. +e 45a/942	ḥ. 12a/240, 12b/251, 13b/271, 20a/416,
g. +leri 28a/589	21b/451, 25b/538, 31b/670
Gün-be-gün: (Fars.) Günden güne.	ḥ. +i 29b/625
g. 1b/3	Ḥabīb: (Ar.) Sevilen kişi.
	ḥ. 24b/517, 29a/615

h. +i 9a/171, 26a/546, 37b/801	h. +ler 35a/745
h. +im 4a/55	h. +lerine 24b/509
h. +imdür 41a/884, 42a/904	Ḥadīce: (k.a.) Hz. Muhammed'in eşi.
h. +ime 39a/841	h. 7b/138, 8a/144, 8b/158, 8b/159, 8b/163,
h. +üm 4b/65	9a/173, 9b/186, 10a/187, 10a/190, 10a/192,
h. +üñ 11a/214	10b/206, 11a/215, 11a/218, 15a/300,
Ḥabību'llāh: (Ar.) Allah'ın sevgilisi, Hz.	24a/508, 24b/513, 25a/529, 26b/558,
Muhammed.	27b/576, 28a/595, 28a/597, 29a/616,
h. 2a/10, 2a/19, 26a/552, 29a/613, 29a/618,	30a/635, 30b/647, 30b/653, 31b/672,
39b/855, 46a/957	32a/680, 32a/681, 32a/686, 32a/687,
h. +ı 10b/207	33b/711, 33b/717, 35a/750, 35b/758,
Ḥāce: (Fars.) Hoca, efendi.	35b/760, 36a/767, 36a/773, 39b/856,
h. 1b/7	40a/858, 40a/859, 41a/880
Ḥācet: (Ar.) Allah'tan veya büyük bir	h. +den 14a/286, 26b/562, 37b/799
makamdan yerine getirilmesi,	h. +nüñ 8b/161, 13b/270, 20b/425, 24a/500,
gerçekleştirilmesi istenen dilek.	26a/545, 26b/557, 32a/679, 35a/746
h. 17b/357, 34a/724	h. +(y)e 23a/476, 24a/507, 24b/511,
Ḥadd: (Ar.) Derece, mertebe.	28a/596, 31b/676, 34a/725
h. 10a/195	h. +(y)i 31a/660
Ḥadd: (Ar.) Yanak.	Ḥadīce Ḥātūn: (k.a.) Hz. Muhammed'in eşi.
h. +ine 18b/379	h. +a 7b/139, 22a/459
Ḥādīm: (Ar.) Erkek hizmetçi.	h. +uñ 7a/124
h. 24b/510, 24b/514, 24b/519, 25a/521	Hafta: (Fars.) Birbiri ardına gelen ve yedi
	günden oluşan zaman dilimi.
	h. +(y)a 18b/382

Ḥaḵ: (Ar.) 1. Allah.

ḥ. 2b/25, 3a/36, 4b/67, 5b/92, 10b/199,
16b/337, 28a/589, 28a/592, 29a/615,
39a/836, 39b/846, 39b/847, 42a/902

ḥ. +a 17b/363, 29a/612, 35b/760, 38a/812,
38a/818

ḥ. +ı 39b/848

ḥ. +iñ 41a/887, 42a/901, 44a/934

ḥ. +uñ 15a/303, 15a/304, 17b/354, 39a/843,
39b/850, 39b/854

2. Doğru, gerçek.

ḥ. 5a/84, 30a/635

ḥ. +içün 30a/635, 42b/916

3. Yapılan işin karşılığı.

ḥ. +ı 35b/757

ḥ. +ın 27a/566, 27b/586

Ḥaḵīḵat: (Ar.) Gerçek, asıl.

ḥ. 10a/195

Ḥaḵīr: (Ar.) Değersiz, küçük.

ḥ. 3a/38

ḥ. +üñ 2b/28

Ḥāk-i pāy: (Fars.) Ayağının toprağı.

ḥ. +ına 27a/574, 30b/652

Ḥaḵ Te' ālā: (Ar.) Allah.

ḥ. 2b/22, 18b/381, 23b/487, 24a/499,
25b/531, 40a/859

Ḥāl: (Ar.) Durum, davranış, tutum.

ḥ. 17a/344, 33a/699, 35b/763, 37b/798

ḥ. +de 11b/231

ḥ. +dir 13b/266, 36a/775

ḥ. +dür 21a/438

ḥ. +i 38a/819, 38b/822, 41a/880

ḥ. +imiz 6b/119

ḥ. +imize 3a/41

ḥ. +ince 7a/128

ḥ. +iñ 36a/765, 38a/819

ḥ. +ine 27b/576

ḥ. +ini 24a/500, 27b/585

ḥ. +iñüz 38b/823

ḥ. +lerin 26b/561

ḥ. +li 7a/128

Ḥāla: (Ar.) Babanın kız kardeşi.

ḥ. +sı 6b/115

Ḥalās: (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.

ḥ. 40b/868

Ḥalāyık: (Ar.) Esir edilmiş veya satın alınmış kadın.	Ḥamdu li'llāh: (Ar.) Hamd Allah'adır.
ḥ. 36b/783, 37a/789	h. 4a/57, 34b/741
Ḥālīk: (ö.a.) Allah.	Ḥamid: (ö.a.) Hz. Muhammed'in adlarından biridir.
ḥ. +a 24b/515, 26b/560	ḥ. 3b/48
Ḥālī: (Ar.) Boş durmak, kaçınmak.	Ḥamza: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.
ḥ. 5a/85	ḥ. 5a/81, 38a/819
Ḥalk: (Ar.) 1. Yaratma.	Ḥamza-i şāhib-kırān: (k.a.) Hz. Muhammed'in amcası.
ḥ. it- 1b/3, 2a/72, 2b/21, 9a/170, 19b/401	ḥ. 43a/922
2. İnsan topluluğu.	Ḥān: (Eski Türk.) Doğu ülkelerinde yerli beylere verilen isim.
ḥ. 12b/245, 15b/312, 26a/543, 26a/544, 33a/699, 42a/901	ḥ. +um 8a/149
Ḥalk-ı ʿālem: (Ar.) Dünyanın halkı, dünyada yaşayanlar.	Ḥan: (Fars.) Şehirlerde, kasabalarda veya yolların geçit yerlerinde yolcuların konaklaması, kendilerinin ve hayvanlarının geceleme için yapılmış bina.
ḥ. 6a/99, 16a/320, 36a/775, 39b/853	ḥ. +lara 20a/418
Ḥalvet: (Ar.) 1. Çevre ile her türlü ilişkiyi kesip yalnız kalma.	Ḥandān: (Fars.) Gülen, neşeli.
ḥ. 15b/315, 38a/812	ḥ. 5b/95, 8a/153, 17b/362, 21a/433, 22a/454, 24a/508, 24b/513, 38a/811, 41a/888
2. Tenha, yalnız kalmak için girilen yer.	Ḥāne: (Fars.) Ev.
ḥ. +ine 16b/341	ḥ. +sine 10a/190
Ḥamd: (Ar.) Kulun Allah'a minnet ve şükran duygularını bildirmesi.	
ḥ. 17b/363, 26b/560, 30b/648	

Ḥarācı: (Ar.) Vergi tahsilatını yapan kimse.	ḥ. +i 9b/186
ḥ. 9a/174	Ḥased: (Ar.) Kıskançlık.
Ḥarām: (Ar.) Dinin yasakladığı şeyler.	ḥ. 15a/305
ḥ. +ı 39a/842	Ḥāsīd: (Ar.) Kıskanç.
Ḥarc: (Ar.) Bir iş için harcanan para.	ḥ. +ler 35b/762
ḥ. 28b/601	Ḥasret: (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu.
Ḥarçlık: (Ar.) Masraflar için harcanacak para.	ḥ. 18b/386
ḥ. 12b/250, 13b/267	ḥ. +iñle 19a/389
Ḥarīr: (Ar.) İpek.	Ḥastā: (Fars.) Sağlığı yerinde olmayan.
ḥ. 12a/238, 14b/287, 36a/773	ḥ. 3b/52
ḥ. +ler 12b/244	Ḥasūd: (Ar.) Çok kıskanç.
Ḥarīsun ‘Aleyküm: (ö.a.) Doğru yola sevk eden, Hz. Muhammed.	ḥ. 14b/293
ḥ. 37a/797	Ḥāşāli’llāḥ: (Ar.) Allah korusun, asla.
Ḥāş: (Ar.) 1. Seçkin kimse, topluluk.	ḥ. 12a/235
ḥ. 17b/359, 20a/416, 20a/418, 22a/460, 26b/555, 32b/688, 36a/771, 39a/842, 42a/904	Hāşimi: (ö.a.) Kureyş kabilesinin Hz. Peygamber’in de mensup olduğu kolu.
2. Bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, özel.	ḥ. +dür 33a/703
ḥ. 24b/509	Ḥāşir: (Ar.) Huzurunda toplanan, Hz. Muhammed.
Ḥasb u ḥāl: (Ar.) Konuşup dertleşme.	ḥ. 6b/113
	Ḥaşr: (Ar.) Kıyamet.

h. +e 3a/33, 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	Ḥātūn: (Fars.) Kadın, hanım. h. +dur 13b/268 h. +ı 6a/101
Ḥaṭ: (Ar.) Yazı. h. 26a/545	Ḥavf: (Ar.) Korku. h. 39a/844, 40b/868 h. +ı 21b/448
Ḥaṭā: (Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey, yanlış. h. 17b/354	Ḥayā: (Ar.) Utanma, utanç. h. +sından 38b/829
Ḥāteme'r-Resūl: (ö.a.) Hz. Muhammed. h. 29b/629	Ḥayāl: (Ar.) Düş. h. +i 27b/577
Ḥātemü'l-enbiyā: (ö.a.) Peygamberlerin sonucusu, Hz. Muhammed. h. 29b/628	h. +inde 10b/206 Ḥayāt: (Ar.) Hareketli ve zevkli yaşayış, canlılık ve hareketlilik. h. 34b/740
h. +dur 29a/611 Ḥātemü'n-Nebī: (ö.a.) Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed. h. 25a/523	Ḥayr: (Ar.) Herkesin nezdinde iyi olan iş. h. 3a/35, 13b/275, 23b/494, 31b/670 h. +a 29a/609
Ḥāṭır: (Ar.) Düşünme, gönül, his. h. 4b/71	Ḥaylī: (Fars.) Oldukça fazla. h. 32b/692, 41a/886
h. +a 27a/573 h. +ıñ 4b/67 h. +ıña 14a/285	Ḥayl ü ḥaşem: (Ar.) Atlı askerler ve hizmetçiler. h. 37a/788

Ḥayrān: (Ar.) Şaşkın, şaşırıp kalmış.	ḥ. +ine 33b/715
ḥ. 18b/375, 18b/380, 21a/433, 26a/544	Ḥazret-i peygām-ber: (k.a.) Hz. Muhammed.
Ḥayrān-ı denk: (Ar.) Rengin hayranı.	ḥ. 43b/924
ḥ. 28b/604	Heb: (Fars.) Bütün.
Ḥayy: (ö.a.) Bütün varlıkların hayat kaynağı anlamına gelen esma'ü'l-hüsna.	h. 2a/12, 14a/279, 14a/280, 18a/367, 18a/368, 20a/418, 21a/438, 21b/443, 23b/492, 25b/533, 34b/734, 36a/768, 36b/780, 37a/790
ḥ. 22a/455	Hecīn: (Ar.) Çok hızlı giden, susuzluğa çok dayanıklı binek devesi.
Ḥazān: (Ar.) Sonbahar.	h. 23a/484
ḥ. 44a/933	ḥ. +ler 36b/784
ḥ. +a 38b/832	Ḥelāl: (Ar.) Dinin yasaklamadığı şeyler.
Ḥāzır: (Ar.) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan.	ḥ. +i 39a/842
ḥ. 4b/72, 12b/251, 13b/272, 17b/358, 18a/367, 25a/524, 33b/718, 34a/728, 34a/731, 34b/733, 35b/754, 36a/769, 44a/931	Hele: (Fars.) Bir kimse veya şey diğer kimse veya şeylerin içinde ayrıca belirtmek istendiği zaman bunu ifade eden kelimenin başına veya sonuna getirilir.
ḥ. +lık 13a/256	h. 12a/241, 33a/704, 33a/706, 33b/712, 34a/726, 40b/868
Ḥāzır-la-: (Ar.) Uygun duruma sokmak.	Hem: (Fars.) Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zaten” anlamlarını katar.
ḥ. -ladım 17b/360	
ḥ. -lanmış 14a/277	
Ḥazret: (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilerek saygı ifade eder.	

h. 2a/14(2), 2b/22, 5a/76, 5a/83, 6a/104,	Hem-dem: (Fars.) Yoldaş, dost.
9a/169, 10a/197, 10b/202, 11b/229,	h. 18a/371, 29a/615, 39b/850
12a/236, 12a/238, 12b/247, 12b/251,	
13a/254, 13b/267, 14a/278, 14b/287,	Hem̄in: (Fars.) Hemen, her zaman, ancak.
14b/288, 14b/296, 15b/316, 16a/324,	h. 18a/374, 23b/488, 24b/511, 28b/608,
16b/332, 16b/341, 17b/358, 18a/372,	32a/685, 39a/836, 39b/855, 43b/929,
21a/440, 22a/461, 22a/462(2), 22b/467,	44a/932
23a/477, 24b/516, 26a/542, 26a/549,	Hem̄in-dem: (Fars.) Her an, çabucak.
26b/560, 27a/574, 27b/575, 28b/606,	h. 18b/383
29a/611, 29a/619, 30a/638, 31a/662(2),	
32b/693, 33a/703, 33b/718, 34a/723(2),	Hem̄iše: (Fars.) Daima, her zaman.
34a/729(2), 34a/731, 34b/742, 35a/743,	h. 8a/146, 13a/263, 19b/405, 42a/906
37b/799, 37b/802, 38a/809, 39a/837,	
40b/871, 42a/905, 42a/908, 42b/918,	Her: (Fars.) Kelimelerin önüne getirilen ve
43a/921, 43a/922, 43b/926, 45a/942(2),	getirildiği kelimeye “hepsi, tamamı” anlamı
46a/952	katan sözcük. Bütün, hepsi.
	h. 1b/5, 2b/24, 7a/124, 8a/152, 17a/343,
Hem̄an: (Fars.) Hemen, derhal.	17a/345, 26b/556, 29a/616, 30a/640,
h. 2a/13, 2b/21, 8b/164, 23a/476, 24a/499,	30b/647, 31b/670, 34a/730, 36b/777,
24a/507, 26b/557, 28a/594, 28b/598,	37a/790, 45a/941, 45a/945
28b/603, 28b/607, 30a/637, 30b/645,	
31b/669, 33a/701, 33b/711, 33b/713,	Her bir: (“Her” Fars., “bir” Eski Türk.) Her
33b/719, 34a/722, 34b/736, 35a/745,	bir.
38b/821, 43a/921, 43a/923, 44b/936	h. 38b/826, 39b/850,
	h. +i 31b/668, 35b/762, 36b/778, 43a/922,
h. +e 38b/824	
Hem̄an-den: (Fars.) Hemen, derhal,	h. +isin 2b/25
çabucak.	
h. 4b/73, 18a/364, 19a/394, 30b/649	h. +ini 30b/651, 43b/927, 44b/937,
	h. +inüñ 36b/785,

Her gâh: (Fars.) Her an, daima.	h. +ine 5a/78, 5a/82
h. 4a/60, 20b/423	h. +iñüz 8a/151, 14b/297
Hergiz: (Fars.) Asla.	h. +ler 19a/393
h. 4b/68, 5b/94, 11a/211, 23b/494, 30a/632, 32b/698, 38b/833	Hikâyet: (Ar.) Hikaye.
Her kaçan: (“Her” Fars., “kaçan” Eski Türk.) Her ne zaman.	h. +in 2b/29, 22a/460
h. 1b/4, 1b/7, 2a/9	Hikmetu‘llâh: (Ar.) Allah’ın hikmeti, yalnızca Allah’ın bileceği iş.
Herkes: (Fars.) Mevcut bulunan tüm insanlar.	h. 7b/136
h. +e 7a/128	Hilâl: (Ar.) Ayın yeni doğduğu zaman ilk üç günlük yay şeklindeki durumu.
Hıfz: (Ar.) Koruma, saklama.	h. 38b/823
h. 4b/66	h. +e 18b/379, 38b/821
Hiç: (Ar.) Olumsuz ve soru cümlelerinde “asla, katiyen” anlamlarını cümleye katar.	Hil’at: (Ar.) Kaftan.
h. 7b/134, 8a/148(2), 22b/469, 22b/471, 38b/830, 44b/939	h. +ı 26a/542
Hidmet: (Ar.) Sorumlu tutulan iş.	h. +ın 45a/945
h. 5a/79, 5a/87, 5b/92, 8a/152, 11b/228, 12a/235, 14b/97, 15a/298, 36b/783	Himmet: (Ar.) İyilik, ihsan.
h. +e 7a/130	h. +iñ 19b/405
h. +i 34b/734	h. +inden 16b/332
h. +indendür 20b/421	Hirâ: (ö.a.) Hz. Muhammed’e ilk vahyin indiği yer.
	h. 38a/814, 39a/837, 39a/839, 39a/843, 41a/881

Ḥisāb: (Ar.) Bilinen veya kabul edilen sayı ve değerler üzerinde matematik işlemlerin yapılması işi.	ḥ. 25b/539
ḥ. 27a/568	Ḥūr - Ḥūrī: (Ar.) Cennet kızı.
ḥ. +sız 20b/425	ḥ. 10b/199, 18b/376, 29a/614, 42a/902, 45a/941
Ḥiṭāb: (Ar.) Sözü veya yazıyı bir kimseye yöneltme.	Ḥuşūş: (Ar.) İş, konu.
ḥ. 19a/397	ḥ. +a 33b/720
Ḥor: (Fars.) Değersiz.	Ḥuṭbe: (Ar.) Cuma namazından önce ve bayram namazlarından sonra hatibin minberde yaptığı, Arapça ve Türkçe olmak üzere iki kısımdan meydana gelen dini konuşma.
ḥ. 26a/547	ḥ. 45b/948
Ḥorla-: (Fars.) Değersizleştirmek.	ḥ. +(y)e 45b/950
ḥ. -(y)ub 5b/94	ḥ. +(y)i 45b/949, 46a/953
Ḥoş: (Fars.) Güzel, iyi.	Ḥużūr: (Ar.) İç rahatlığı.
ḥ. 5b/93, 15a/307, 29b/621, 29b/631, 32a/677, 34a/722, 35b/762	ḥ. +ile 6a/109
Ḥoş-hāl: (Fars.) İyi durum, güzel durum.	Ḥüdā: (Fars.) Allah.
ḥ. +ile 37b/798	ḥ. 3a/39, 5b/96, 16b/332, 19b/401, 22b/473, 22b/474, 29a/618
Ḥūb: (Fars.) Güzel.	ḥ. +niñ 40a/867
ḥ. 2b/29, 14b/288, 15a/307, 15b/309, 18b/381, 37b/807	ḥ. +ya 40b/872
Ḥulq: (Ar.) Huy, yaratılış.	Ḥük̄m: (Ar.) Karar, yargı.
ḥ. +ı 37b/807	ḥ. 9b/176, 15a/302, 31b/668
Ḥūn: (Fars.) Kan.	

h. +i 21b/445	1. -dum 4a/60
h. +ünde 11b/226	‘Işk: (Ar.) Aşk.
Hümâ: (Fars.) Kaf dağında, Okyanus adalarında veya Çin'de yaşadığına inanılan efsanevi bir kuş, talih kuşu.	‘1. +1 38b/832 ‘1. +1la 18b/380 ‘1. +iñla 19a/387
h. +m 2a/20, 31a/656, 32b/688, 36a/773	‘Işk-ı İlähî: (Ar.) Allah aşkı.
Hürmet: (Ar.) Saygı, hatır.	‘1. 38b/831
h. 12a/234, 12b/248, 14b/296	İ
h. +ine 2b/26, 3a/39	İ: (Eski Türk.) Seslenme edatı, ey.
Hüsn: (Ar.) Güzellik.	i. 2a/13, 4a/58, 24a/499, 24b/519, 25a/524, 25b/531, 30a/635, 32a/682, 33b/715, 34b/739, 36a/774, 36b/779
h. +i 37b/807	
I	İ-: 1. Fiillerle birlikte kullanılarak birleşik çekim oluşturur.
‘Irāk: (ö.a.) Batı Asya’da bir ülke.	i. -de 29a/614
‘1. +a 9b/176	i. -di 4b/72, (görmüş i.) 8b/159, 10a/194, 16a/325 (şormuş i.) 8b/159, (bilmiş i.) 10b/201, (olmuş i.) 10b/201, 13b/272, 15b/313, 15b/317(2), 38a/818, 40a/863, 43a/923, (benzemiş i.) 11a/215, (dinmiş i.) 13b/272, (hâzırlanmış i.) 14a/277, (binmiş i.) 14a/277, (dirler i.) 15b/311, (tolmuş i.) 15b/312(2), 41a/879, (eyler i.) 15b/313, 17a/343, (virilmiş i.) 16a/325, (dir i.) 17a/343, (inmiş i.) 17b/356, (dutmuş i.)
Iraq: (Eski Türk.) Uzak.	
1. 23a/486	
‘Irz: (Ar.) Şeref, namus.	
‘1. 32b/699	
Işmarla-: (Fars.) Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden isteme.	
1. 5b/87, 5b/88	
1. -dı 5b/98	

17b/356, (uğrasa i.) 18b/382, (olmaz i.)	(giryān i.) 24a/501, 27b/579, (nālān i.)
19b/402, (gelmez i.) 19b/402, (kalmış i.)	27b/584, (pinhān i.) 27b/584, (issi i.)
22a/455, 22a/463, (uyur i.) 23b/489,	31b/668, (arşun i.) 34a/730, 36a/774,
24a/503, (bekler i.) 24a/505, (kalkmış i.)	(gevher-dār i.) 36b/777, (zerrīn i.) 36b/779,
25b/533, 27b/577, 27b/580, (yanar i.)	(Tāhir i.) 37b/799, (kızlar i.) 37b/800,
27b/583, (gözler i.) 28a/593(2), 33b/720(2),	(Mu ^ç īn i.) 37b/805, (hüb i.) 37b/807, (nūr i.)
(görülmemiş i.) 34a/730, (olur i.) 36a/766,	37b/808, (ol i.) 38a/816, (ticāretde i.)
(sever i.) 37b/805, (kılmış i.) 37b/807,	41b/891
(düşmez i.) 37b/808, (yanmaz i.) 38a/809,	i. -dügün 21b/450
(konmaz i.) 38a/809, (bağlar i.) 38a/815,	i. -dügini 15b/318
(ister i.) 38a/816, (şolmuş i.) 38a/818,	İbādet: (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde
(görürler i.) 39a/835, (oturmuş i.) 39a/839,	Allah'a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp
(itmiş i.) 40a/862, (idinmiş i.) 45b/948	bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek
i. -dim 29b/622(2), (dir i.) 40a/864, 19a/392	üzere yaptığı hareketler, tapma.
i. -dinmiş 45b/948	İ. 15b/313, 15b/315, 38a/813, 39a/838,
i. -dünüz 24b/517	39b/845, 43a/923
2. İsimlerle birlikte kullanılarak birleşik	İbādī: (Ar.) Kul.
çekim oluşturur.	İ. 39a/840
i. -di (yoğ i.) 2a/15, (var i.) 2a/15, 6a/101,	İbrāhīm Ḥalīl: (k.a) Hz. İbrahim.
34a/729,36b/777, 41a/879, (cebbār i.)	i. +dür 11b/229
2a/16, (Allāh i.) 2a/16, (sıfatlu i.) 6a/101,	i. +ün 9a/171, 31a/662, 33a/702
(sever i.) 6b/114(2), (hālası i.) 6b/115, (bu	İcāzet: (Ar.) İzin.
i.) 11a/213, 11b/224, (re ^ç isi i.) 11b/226,	i. 6a/103, 9b/180, 10a/192, 19b/405,
(maḥkūm i.) 11b/226, 15b/311, (şā ^ç im i.)	27a/571
15b/314, (kâ'im i.) 15b/314, (ol i.) 16b/340,	i. +le 7b/137, 14a/276
(müştāk i.) 17a/347, (didārīn i.) 19a/390,	
21a/437, (ser-gerdān i.) 24a/501, 27b/579,	

İç-: (Eski Türk.) Bir sıvıyı ağzına alıp yutmak, içine çekmek.	İçinde: (Eski Türk.) Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmında bulunmak.
i. -di 11a/217	i. -inde 3a/36, 10a/194, 10b/203, 11b/230(2), 12b/245, 15b/311, 15b/316, 16a/325, 25b/540, 33a/699, 41a/883, 42a/903
i. -diler 36a/771	
i. -e 22a/454	
i. -erler 21a/431, 40b/873	İçre: (Eski Türk.) İçinde, arasında.
i. -sün 12a/241	i. 1b/8(2), 2a/9, 16a/322, 22b/469, 26a/543, 29a/613, 35b/755, 41b/900, 45b/951
i. -ildi 19b/404, 28b/599	
i. -ilüb 8a/143	İhmâl: (Ar.) Gereken ilgiyi göstermeme, önem vermeyip kendi haline bırakma.
i. -üb 21a/433	
İçir-: (Eski Türk.) İçmesini sağlamak.	i. 12a/239
i. -diler 32a/678	İhsân: (Ar.) Bağışlama.
i. -üb 32a/677	i. 5b/88, 8b/154, 8b/157, 20b/421, 23b/491, 23b/492, 27b/575
i. -ürdi 6a/106, 7b/141	İhtiram: (Ar.) Saygı.
İçerü: (Eski Türk.)	i. +1 4a/64
i. 7b/140, 35a/749	İhtiyâr: (Ar.) 1. Yaşlı.
İçün: (Eski Türk.) Sebep veya amaç bildirmek için kullanılır.	i. 30a/641
i. 2a/13, 12b/250, 15b/319, 19b/398, 20b/430, 32b/691, 32b/697, 33b/717, 41b/892, 41b/895, 43b/924, 43b/926, 46a/958(2)	2. İradesini kullanma, seçme.
i. +dür 29a/614, 29b/624, 45a/941	i. +1 4a/59, 4b/74, 31b/668, 38b/833
	İki: (s.a.) 2.
	i. 2a/13, 5a/84, 12a/237(3), 12a/238(2), 14b/294, 23b/491, 24a/507, 25a/522,

36b/781(2), 37b/799, 37b/803, 38a/810, 38a/814, 41b/898, 42a/906	İkrā' Süresi: (ö.a.) İlk indirilen Alak suresi.
i. +nci 12a/241	i. +ni 39b/846
i. +si 14/279, 22b/468, 26b/561, 27a/569, 37b/802	İlāh: (Ar.) Allah. i. 25a/522
i. +sin 35b/757	i. +ı 16a/326
İki yüz biñ: (s.a) 200.000.	i. +ımız 3a/42
i. 34b/737	İlāhe'l-Ālemin: (Ar.) Alemlerin ilahı, almelerin hakimi.
İken: (b.) Kendinden önceki sözcüğe durum ve zaman kavramı yükler.	i. 27b/580
i. 3b/49, 32a/683(2)	İlāhī: (Ar.) "Ey benim Allah'ım!" anlamındaki söz.
İklīl: (ö.a.) Baş tacı, Hz. Muhammed.	i. 3b/44, 11a/214, 16a/326, 16b/331, 17a/343, 40a/864
i. 23a/481	İ' lām: (Ar.) Bildirme, anlatma.
İkrā': (Ar.) Oku!	i. 3b/676, 39a/836
i. 39b/845	İle: (Eski Türk.) 1. İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, vasıta, araç, hal, tarz, ilişki gibi anlamlarda zarflar yapar.
İkrām: (Ar.) Hürmet, şefkat ve sevgi ifadesi olarak gönül hoşluğu için bir şeyler verme.	i. 3a/32, 7a/126, 8b/162, 9b/186, 20a/410, 22b/471, 24a/499, 25b/535, 27b/577(2), 31b/674, 38b/832, 39a/837, 39a/843, 39b/850, 44a/932, 46a/952
i. 13a/264, 13b/266, 28a/597, 31a/655	2. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.
İkrār: (Ar.) Kabul etme, itiraf etme, söyleme.	i. 28b/605, 31a/654, 41b/894
i. 8a/144, 23b/495, 32b/696, 40a/862	
i. +ıñı 32b/690	
i. +sız 32b/697	

İlerü: (Eski Türk.) Ön taraf.	ī. +a 43a/920, 43a/922
i. 5a/86	ī. +ı 2b/24
İlet-, İlte-: (Eski Türk.) Ulaştırmak.	ī. +ıla 3b/44
i. -di 24b/514	İmdi: (Eski Türk.) Şimdi.
i. -diler 26b/559	i. 24a/500, 27b/576, 30b/651
i. -e 22b/473	İmtihān: (Ar.) Tecrübe etme.
i. -sin 29b/625	i. 45a/944
İlhām: (Ar.) İçe doğma, esin.	İn-: (Eski Türk.) Aşağı doğru gelmek.
i. 39a/836	i. -di 23b/488, 34a/722
İlam: (Ar.) Belli bir konuya ait bilgilerin bütünü.	i. -diginde 41b/891
İ. 16a/325	i. -er 8b/161
İ. +i 10b/201	i. -mesün 26b/558
İ. +ile 15b/315	i. -miş 17b/356
İlte: (Eski Türk.) Ulaştırmak.	i. -üb 12a/233
i. -esin 23a/476	İnan-: (Eski Türk.) Doğru olarak kabul etmek, güvenmek.
İlter-: (Eski Türk.) Ulaştırmak, yönlendirmek.	i. 30a/635, 42b/916
i. 23a/486	i. -dır 30a/634
İmān: (Ar.) Allah'a inanma, dini inan.	i. -maya 32b/698
ī. 3a/37, 43a/919, 43a/920, 43a/921, 44a/934, 45a/945	i. -maz 30a/632
	i. -uñ 21b/444
	İnāyet: (Ar.) İhsan, iyilik.

‘i. 28a/592	İñle-: (Eski Türk.) Acı veya kederden kaynaklı kesik kesik sesler çıkarmak.
İnce: (Eski Türk.) Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.	i. -r 17b/357
i. 12b/245	İns: (Ar.) İnsan.
İncil: (ö.a.) Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirilen kitap.	i. 2a/12, 2a/14, 45a/942
i. 29a/618	i. +e 41b/890
i. +de 15b/316, 25a/523	İnşâ’llâh - İnşâ’allâh: (Ar.) “Allah nasip ederse!” anlamına gelen söz.
İncin-: (Eski Türk.) Gücüne gidip üzülme.	i. 5a/87, 10a/187, 12a/235, 12b/253, 41b/900, 42a/905
i. -e 35b/763	
i. -me 30a/641	İpek: (Eski Türk.) İpek böceği kozasından elde edilen ve dokumacılıkta kullanılan çok ince parlak tel.
İncit-: (Eski Türk.) Üzülmesine sebep olmak.	i. 12a/237, 13b/270
i. -di 38b/825	İr-: (Eski Türk.) Erişmek.
İncü: (Eski Türk.) İstiridyeye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert tane.	i. -di 9b/185, 10a/190, 13a/262, 14a/276, 14b/292, 17a/349, 20a/416, 21b/442, 24a/499, 25b/532, 25b/540, 28a/594, 30b/646, 33b/713, 34b/740, 37b/803, 41b/892
i. 27b/578, 36b/777, 36b/781	
İndir-, İndür-: (Eski Türk.) İnmesini sağlamak.	i. -diler 26b/555, 35a/746, 35a/747
i. -di 43b/925	i. -dügünü 22a/459, 41a/881
i. -medi 41a/886	i. -medi 37a/787
	i. -mediler 36b/782

i. -miş 20b/424	İsim: (Ar.) Varlıkları birbirinden ayırmaya, tek tek veya cins cins karşılamaya yarayan kelime, ad.
i. -mişem 20a/409, 40a/865	
i. -üb 40b/873	i. +i 6a/107, 9a/172, 29a/611, 33a/704
İre: (Eski Türk.) İleri.	i. +idür 31a/661
i. 25b/541	i. +ini 17a/354
İrgür-: (Eski Türk.) Ulaştırmak, eriştirmek.	İse: (Bağ.) Cümleye “oysa” anlamı katar.
i. 39a/841	i. 10a/188, 10a/195, 11b/227, 30a/640(2), 31a/655, 35b/764, 38a/817, 38b/822, 38b/825(2), 38b/828, 40a/861, 42b/914, 46a/960(2)
i. -em 40a/864	İssi: (Eski Türk.) Sahip.
i. -ensin 16a/328	i. 31b/668
i. -esin 16a/330, 27a/574	İste-: (Eski Türk.) Arzu etmek, istek duymak.
i. -eydim 4a/56	i. -di 31b/667
İriş-: (Eski Türk.) Yetişmek, ulaşmak.	i. -dügüm 29b/624
i. -di 7b/138, 9a/166, 11a/217, 14a/282, 17b/362, 20a/416, 21b/448, 24a/506, 26b/557, 42b/914	i. -medim 29b/621
i. -diler 14a/279, 14a/282, 15b/310, 26b/556	i. -r 28a/596, 38a/816
i. -mişdir 21a/441	i. -riz 8b/155
i. -ür 19b/407, 30b/649	i. -(y)ü 7a/122
İrsâl: (Ar.) Gönderme, yollama.	İstiğfâr: (Ar.) Tövbe etme.
i. 22b/474	i. 23b/495
İsî: (k.a.) Hz. İsa.	
İ. 15b/313	

İş: (Eski Türk.) Bir amaçla yapılan faaliyet.	28b/603, 30b/645, 31a/663, 33b/711,
i. 34a/727	38b/829, 39a/834, 42a/907, 43b/929
i. +e 26a/544, 28a/590	i. -digi 41a/880
i. +de 21a/438	i. -dilerse 31b/670
i. +dür 25b/538	i. -diñiz 36b/786
i.+i 5a/79, 12a/239, 12a/242, 14b/290,	i. -icek 30b/648
15b/315, 34b/735, 37a/791, 38a/813,	i. -iñiz 17b/359
38b/828	i. -ir 45b/949
i. +in 23b/490	i. -mez 45b/949
i. +ine 1b/5	i. -mişdi 29b/621
i. +leri 3a/37	i. -üb 4b/70, 5b/89, 7b/133, 8b/158,
i. +üñ 11b/223, 11b/227, 13b/275, 20b/424	15a/306, 15b/312, 31b/672, 32b/692,
İşâret: (Ar.) İz, belirti.	33b/719, 36a/767, 37a/787, 40a/860,
i. 31a/657, 39a/841	41a/882, 42b/917, 43a/919, 46a/954
İşbu: (Eski Türk.) İşte bu.	i. -üben 24a/508
i. 32a/686, 33a/699, 41a/880	i. -ür 36a/766
İşit-: (Eski Türk.) Duymak.	İşle-: (Eski Türk.) Üzerine mek sarfetmek.
i. 11b/227	i. -dim 23b/492, 37a/791
i. -enler 11b/221	i. -mese 23b/494
i. -di 9b/180, 10a/189, 12b/252, 14a/286,	i. -mişler 12a/237
15a/299, 15a/305, 18a/372, 21b/447,	i. -(y)e 3a/38
22b/468, 22b/472, 24b/512, 25b/539,	İt: (Eski Türk.) Aşağılık, adi.
	i. +ler 21b/447

i. +lerüñ 21a/436	i. -er 2b/24, 11a/210, 17a/348, 19a/387,
İt-: (Eski Türk.) Türkçe'de birçok kelimenin	23b/487, 24b/509, 30b/647, 41a/888,
sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden,	30b/647, 30b/648, 30b/650, 30b/650,
sonuna geldiği kelimeye göre değişik	31a/661, 31b/673, 31b/673, 44b/937,
fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz	31b/676, 32a/681, 39b/849
fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.	i. -er-ise 27b/575
i. 11a/214(2), 23b/496, 29a/609, 40a/860	i. -erem 25a/528, 31b/666, 40b/871
i. -di 5b/98, 7b/135, 7b/140, 15a/306,	i. -er mi 22b/471
17b/353, 18b/383, 20a/419, 22b/468,	i. -erdi 11a/219, 11b/225
33a/706, 39b/846(2), 40a/861, 45b/951	i. -erdim 19b/399, 40b/868
i. -digimiz 20b/420	i. -erler 1b/3, 20b/428, 21a/432, 25b/535,
i. -diler 10a/190, 21b/451, 26b/560,	36b/783
30b/653, 35b/756, 35b/762, 36a/772,	i. -erlerdi 43a/923
44b/935	i. -ersem 11a/220
i. -dim 41a/889	i. -erseñ 3a/42
i. -dügin 22a/461, 24b/516(2), 42b/918	i. -ersin 15a/298, 30a/632
i. -e 45b/947, 2a/17, 2a/17, 11a/213,	i. -esin 8b/154
15a/302, 22b/474, 30b/646, 31a/654	i. -esiz 32b/696
i. -ebilmek 36b/776	i. -eyim 19a/395, 24a/504, 24a/504,
i. -em 7a/129, 38b/826	28a/590, 28a/531, 28a/591
i. -en 23b/491	i. -evüz 34a/725
i. -emez 14b/288	i. -eyin 5a/87
i. -eler 30a/640	i. -inmişdi 39a/838
i. -elüm 6b/120	

i. -iñüz 32a/677, 32a/677	36a/769, 38a/812, 42b/916, 43b/927, 45a/945
i. -iserdir 29a/615	
i. -gil 27b/582	i. -üñ 25a/524, 38b/822
i. -medim 32b/693	‘İtāb: (Ar.) Zahmet.
i. -mek 11a/212, 12a/235, 13b/266, 41b/892, 43b/926	‘i. 27a/568 İ‘timād: (Ar.) Güvenme.
i. -meklige 42b/914	i. 5a/80
i. -mezdim 19b/398	İv-: (Eski Türk.) Acele etmek, çabuk davranmak.
i. -mezse 30b/643	
i. -miş 29a/618, 34a/731, 40a/862	i. -enler 11b/222
i. -mişdi 18a/367	İzhār: (Ar.) Açığa çıkarma.
i. -mişdim 34b/733	i. 2a/17, 11a/220, 27b/585
i. -mişem 25a/520	‘İzz: (Ar.) Kıymet, yücelik, saygı.
i. -mişlerdi 45a/944	‘i. 14b/296
i. -sün 12b/251, 13b/267, 39a/842	‘İzzet: (Ar.) Kıymet, yücelik, saygı, ikram.
i. -üben 1b/3, 2a/18, 9a/170, 3a/40, 4b/73, 30a/638, 34b/742, 39a/842, 39a/844, 40a/862	‘i. 5b/92, 6a/105, 12a/234, 12b/248, 13a/264, 13b/266, 28a/597
i. -üb 43b/927, 3a/35, 16a/329, 42b/915, 4a/62, 4b/66, 7b/135, 11a/219, 8b/160, 8b/161, 19a/397, 21a/436, 21b/450, 21b/446, 30b/651, 23a/476, 23b/494, 23b/495(2), 24b/514, 26b/560, 28b/601, 29b/624, 32a/678, 32b/696, 35a/747,	‘i. +ine 16a/321 K ‘Kabir: (Ar.) Mezar. k. +e 4a/62 k. +ine 6a/99

Ḳabūl: (Ar.) Rız olma.

ḳ. 7b/140, 11a/214, 29a/617, 35a/753

Ḳaçan: (Eski Türk.) Ne zaman.

ḳ. 1b/4, 1b/7, 2a/9, 10b/209, 19b/407,
22a/457, 37b/806

Ḳā'im: (Ar.) Ayakta duran, devam eden, var
olan.

ḳ. 1b/2, 15b/313, 15b/314

Ḳadar: (Ar.) Ölçüde, derecede.

ḳ. 7b/142, 36b/781, 37a/790

Ḳadd: (Ar.) Boy.

ḳ. +i 38b/821

Ḳadd-i bālā: (“Ḳadd” Ar., “bālā” Fars.)
Uzun boy.

ḳ. 18b/381

Ḳadem: (Ar.) Adım.

ḳ. 34b/740

Ḳadir: (Ar.) Değer, kıymet.

ḳ. +e 40b/872

ḳ. +i 10b/205

ḳ. +ini 5b/95, 10b/206

Ḳādir: (ö.a.) “Tam ve mutlak kudret sâhibi
olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü
yeten, Allah.

ḳ. 22a/455, 31b/671

Ḳaftān: (Fars.) Çoğu ipekten yapılan, bir tür
uzun, süslü üst giysisi.

ḳ. 25a/526

Kāğıt: (Fars.) Yazı yazmak, kitap basmak,
sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan
ince yaprak.

k. +a 9a/165

Ḳaḫḫahā: (Ar.) Yüksek sesle gülmek.

ḳ. 25b/535

Kā'ināt: (Ar.) Yaratılmış şeylerin hepsi.

k. +ı 19b/401

Ḳaḳı-: (Eski Türk.) Sinirlenmek.

ḳ. -dı 32b/692

ḳ. -(y)ub 43b/929

Ḳāl: (Ar.) Söz, laf.

ḳ. +i 27b/576

ḳ. +iñüz 34a/723

Ḳal-: (Eski Türk.) Durmak, devam
etmemek.

ķ. -aydı 2a/12	ķ. -ub 14a/283
ķ. -dı 13/265, 14b/290, 16a/322, 24b/514, 32a/680, 35a/744	2. Uykudan uyanmak.
ķ. -dılar 26a/544, 26a/547	ķ. 25b/533
ķ. -madı 25a/522, 38b/833, 44a/934	Ķaltabān: (Fars.) Namussuz, yalancı.
ķ. -madım 33a/700	ķ. 43b/924
ķ. -mışdı 5a/76, 22a/455	Ķamer: (Ar.) Ay.
ķ. -sun 18a/365	ķ. +dür 18b/377
ķ. -ubdur 18a/369	Kāmil: (ö.a.) Eksiksiz, tam, Hz. Muhammed.
Ķalb: (Ar.) Yürek.	k. 23a/481
ķ. +e 2a/10	Kāmile: (Ar.) Kadın için kullanılan ve “eksiksiz, tam, olgun” manasına gelen kelime.
ķ. +i 23a/477	k. 31b/673
ķ. +ine 8a/148	Ķamu: (Eski Türk.) Bütün, hep.
Ķaldur-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden yukarıya doğru hareket ettirmek.	ķ. 1b/6, 5b/93, 9a/175, 10a/198, 10b/200, 10b/205, 11b/225, 11b/226, 12a/232, 12a/241, 13b/270, 15a/300, 15a/303, 15a/305, 15b/312, 16a/321, 16a/327, 16a/328, 17a/347, 21a/431, 21b/443, 21b/451, 22a/456, 27b/581, 29a/614, 36a/770, 37b/808, 39b/851, 39b/852, 40a/866, 40b/870, 41a/884, 41b/890, 42a/903, 44a/930
ķ. -ub 44a/932	
Ķalem: (Ar.) Yazı yazmaya yarayan alet.	
ķ. 9a/167, 22a/458	
Ķaldır-: (Eski Türk.) Bulunduğu yerden daha yukarıya hareket ettirmek.	
ķ. -ub 17b/357	
Ķalk-: (Eski Türk.) 1. Yatar ya da oturur durumdan ayakları üzerinde doğrulmak.	

ķ. +ları 20b/426	ķ. 41b/896
ķ. +laruñ 8b/154	Ķand: (Ar.) Şeker.
k. +muzdan 18a/371	ķ. 28b/599
ķ. +nuñ 4b/74, 19a/395, 21a/435, 21a/437	Ķandīl: (Ar.) Sıvı halindeki yağa batırılmış
ķ. +sı 7b/142, 11b/221, 14a/280, 14a/286, 17b/356, 21a/433, 22a/454	bir fitilin yanması ile ışık veren aydınlatma aleti.
ķ. +suñ 37a/791	ķ. 20b/427
ķ. +sundan 22b/467	ķ. +lere 21b/442
Kāmurāne: (Fars.) Dileğine ulaşmış olan.	Ķanı: (Eski Tūrk.) Hani.
k. 18a/366	ķ. 44b/938(2)
Ķan: (Eski Tūrk.) 1. Plazma ve kan	Ķaņı: (Eski Tūrk.) Hangi.
yuvarlarından meydana gelen ve damarların	ķ. 24b/518, 24b/519, 28a/593
içinde dolařarak vūcut dokularını besleyen	Kār: (Fars.) Fayda, tesir, etki.
kırmızı renkli sıvı.	k. 38b/831
ķ. 17a/342i 44a/931, 45a/943	Ķarār: (Ar.) Huzur.
ķ. +lar 21b/446	ķ. +ım 38b/833
ķ. +lu 7b/133	Ķarañuluķ: (Eski Tūrk.) Karanlık.
2. Soy, ırk.	ķ. 1b/7
ķ. +dan 35b/764	Ķapu: (Eski Tūrk.) Bir yere girilip
ķ. +ı 42b/917	çıkılırken içinden geçilen yer.
Ķanda: (Eski Tūrk.) Nereye, nerede.	ķ. +ña 8a/147
ķ. 16a/323, 21b/450, 41b/896	ķ. +sına 35a/746
Ķandan: (Eski Tūrk.) Nereden.	

<p> apucu: (Eski Türk.) Kapıda bekleyen, karşılıama yapan kişi. . +lar 35a/746 aravaş - araveş: (Eski Türk.) Cariye. . 24a/502, 35b/759 arındaş: (Eski Türk.) Kardeş. . 6b/117, 7b/134, 8a/150, 13b/274, 38b/820 . +ı 6b/114 . +ıla 26b/556 arış: (Eski Türk.) Parmakları aık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile sere parmağının uları arasındaki mesafe. . 32a/682 Krubbn: (Fars.) Bir memleketten diğer bir memlekete ticaret eşyası veya yolcu taşıyan yk hayvanı topluluğu. k. 14b/291, 17b/355, 20a/415, 21a/440, 21b/452, 26b/554 k. +a 11b/228, 14a/279, 17b/355, 21b/452, 25a/527, 25a/528, 25b/532 k. +da 9b/178, 17a/351 k. +dan 17a/350, 24b/518, 24b/519, 25a/530 k. +ı 7a/124, 7a/127, 16b/339, 17a/349 </p>	<p> k. +ıla 16a/324 k. +uç 11b/226, 22a/461 arşu: (Eski Trk.) 1. Bulunan yere gre diğer taraf. . 7b/140, 17b/355, 21a/434 . +dan 25b/534, 34a/721 2. -e doğru. . 23a/478, 28a/597, 39b/856 3. Zıt, muhalif. . 26b/555 arşula-: (Eski Trk.) Dışarıdan gelen bir kimseye karşılayıcı olarak ıkmak. k. -dılar 20a/417 aşd: (Ar.) Ama, niyet. . +ı 44a/931 Kse: (Fars.) ini, toprak veya camdan yapılmış ukur anak. k. 32a/677 şım: (k.a.) Hz. Muhammed'in oğlu. . 37b/799 at: (Eski Türk.) Huzur, n. . +ımda 12b/248 </p>
---	--

ķ. +ına 13a/255, 13a/262, 14a/276, 16b/341, 22a/456, 30b/646, 33b/713, 43a/924	ķ. +inũñ 4a/61 Ķavl: (Ar.) Söz.
ķ. +ında 5b/92, 10b/205, 16b/337, 26a/547, 42a/901(2)	ķ. +ine 32b/697 Ķayur-: (Eski Türk.) Gözetmek.
ķ. +ından 17a/346	ķ. -dı 38a/819
Ķatˆ: (Ar.) İlerleme, geçme, yol alma.	Ķayyim: (.a.) Ayakta tutan, Hz. Muhammed.
ķ. 21b/453	k. 16b/336
Ķatı: (Eski Türk.) Şüphesiz.	Ke-enne: (Ar.) Sanki, güya.
ķ. 13b/268	k. 11a/218
Ķatır: (Eski Türk.) Atgillerden, kısarak ile erkek eŐeĝin iftleŐmesinden doĝan melez hayvan.	Kelm: (Ar.) Söz, ifade.
ķ. 37a/790	k. 30b/627, 31a/658
ķ. +lar 36b/784	k. +ın 41a/887
Ķatlı: (Ar.) ldrme.	Kelmullh: (.a.) Allah'ın hitap ettiĝi, Hz. Muhammed.
ķ. 45a/945	k. 29b/628
Ķavim: (Ar.) Aynı soydan gelen insan topluluĝu.	Kemh: (Ar.) Tam anlamıyla.
ķ. 26b/556	k. 11a/210
ķ. +e 18a/374	Keml: (Ar.) Olgunluk, bir kimsenin manevi bakımdan tam bir olgunluĝa ulaŐması.
ķ. +ile 21a/440	k. 1b/6
ķ. +in 21a/447	k. +i 20b/425
ķ. +ini 21a/439	

k. +ince 5a/79, 12a/234	aklın sınırlarını aşan, şaşkınlık verici, doğüstü olay.
k. +ler 2b/30	
Kemend: (Fars.) Hayvanlara takılan yular.	k. 6a/102, 39a/835
k. +i 12b/247	Kerīme: (Ar.) Cömert kadın, kız evlat.
Kemter: (Fars.) Çok değersiz, çok aşağı.	k. +(y)e 27a/565
k. 16a/329	Kerre: (Ar.) Defa, kez.
Kendi - Kendü: (Eski Türk.) Kişinin kendi öz varlığı.	k. 25a/530
k. 5b/98, 7b/135, 11a/219, 15a/298, 27b/585(2), 35a/745, 35a/752, 35b/758	Kes-: (Eski Türk.) İkiye ayırmak, yarmak.
k. +den 32a/678	k. -e 44a/931
k. +lere 28a/587	k. -üb 17b/363, 21b/446
k. +ne 7b/135	Kesme: (Eski Türk.) At eyeri üstüne örtülen örtü.
k. +ni 15a/298	k. +si 36b/785
k. +si 33b/718	Kevkeb: (Ar.) Yıldız.
k. +sini 11a/218, 23b/489	k. 1b/8
k. +siyle 11a/219	Kevn: (Ar.) Varlık.
k. +üzin 17a/347, 17b/353	k. 21b/445
k. +üzinden 24b/512	Kevşer: (Ar.) Cennette bir nehir, cana can katan su.
k. +üzini 17a/348, 18b/375	k. 37b/804
Kerāmet: (Ar.) Ermiş kimselerin gösterdiklerine, yarattıklarına inanılan,	Kez: (Eski Türk.) Defa, sefer.
	k. 5a/86, 21a/434

Қыл-: (Eski Түрк.) 1. Etmek, eylemek.

қ. 11b/227, 12a/239, 12a/242, 27b/582,
39a/841

қ. -a 3b/50, 4b/67, 10b/200, 11b/228,
26a/549, 29a/619

қ. -alar 28a/587, 30b/643

қ. -alum 6a/105, 8a/145

қ. -am 12b/249, 19a/391, 23b/497(2),
34b/734, 38b/826

қ. -ar 4a/64

қ. -arak 28a/597

қ. -ardı 4a/64

қ. -ayım 12b/253, 5a/79(2)

қ. -dı 2a/20, 4a/59, 4b/67, 4b/73, 4b/74,
7a/125, 9a/165, 10a/189, 11a/216, 11a/218,
13a/255, 14a/280, 14a/286, 16b/337,
16b/338, 18a/372, 19a/395, 22a/463,
23a/483, 24b/515, 33b/714, 35a/753,
40a/860, 44a/932, 45b/947

қ. -dılar 13a/264, 31a/655(2), 31b/669,
35a/747, 35b/755, 36a/769

қ. -dım 7a/123, 34b/739

қ. -duñ 15a/308

қ. -ındı 8a/143, 19b/404

қ. -ıсар 21b/443

қ. -мақ 46a/958

қ. -mayalar 30a/639

қ. -mıш 37b/807

қ. -sun 12b/244

қ. -ub 6b/120, 16a/324, 19a/390, 35b/760

қ. -undı 13b/269

қ. -ur 8b/156, 22a/455, 27a/568, 30b/648,
34a/724(2), 35a/752, 35b/754, 36a/767,
36a/773

қ. -uram 3a/35, 15a/302, 30b/644

қ. -urdı 17a/347, 38a/812

қ. -urısañuz 29a/617

2. Namaz kılmak.

қ. -ar 44a/930

қ. -dı 45b/947

Қыл: (Eski Түрк.) İnsan ve hayvan
vücutunda biten sertçe ve kalınca tüy.

қ. +ına 17b/354

Қılıç: (Eski Түрк.) Uzun, delici silah.

қ. 14a/277, 21b/446, 45a/943

Қır-: (Eski Түрк.) Bir şeyin üzerine vurarak
onu parçalama.

ķ. -ub 9b/176	10a/193, 10b/199, 11a/211, 11a/212,
Ķırā ^c at: (Ar.) Okuma.	11a/213, 11a/216, 11a/219, 11b/225,
Ķ. 39b/845	11b/228, 11b/231, 12a/232, 12b/244,
Ķırķ: (Eski Trk.) 40.	12b/247, 13b/269, 14a/280, 14b/291,
ķ. +a 37b/803	15a/298, 15a/301, 15a/308, 15b/310(2),
Ķıřa: (Eski Trk.) Boyu, uzunluğu az olan.	15b/313, 15b/315, 16a/323, 16a/326,
ķ. +dur 7a/121	17a/343, 17a/344, 17a/345, 17a/348,
Ķıymetli: (Ar.) Değerli.	17a/352, 17b/362, 18a/367, 18a/369,
ķ. 34a/725, 34a/731, 36b/778	18b/375, 19a/396, 19a/397, 20a/409,
Ķız: (Eski Trk.) Dişi ocuk.	20a/419, 20b/420, 20b/423, 20b/424,
ķ. 6b/119, 32b/694	20b/429, 21a/431(2), 21a/432, 21a/434,
ķ. +ım 31b/665	21b/446, 21b/449, 21b/450, 22a/456,
ķ. +ını 32a/683	22a/458, 22a/464, 22b/467, 22b/472,
ķ. +lar 37b/800	22b/475, 23a/478, 24b/511, 27a/573,
Ķızar-: (Eski Trk.) Kırmızıya yakın bir renk almak.	28a/590, 30a/632, 30a/634, 30b/649,
ķ. -dı 38b/829	31a/660, 31b/665, 32a/684, 32b/694,
ķ. -uban 28b/604	32b/695, 34a/726, 34a/727, 36a/768,
Ki: (Fars.) Bağlama edatı.	36b/781, 37a/790, 37b/800, 37b/803(2),
k. 1b/5, 2b/24, 2b/28, 3a/32, 3a/36, 4a/54,	38a/816, 38b/830, 38b/833, 39a/838,
4a/63, 4b/65, 4b/66, 5a/84, 5b/94, 6a/107,	39b/848, 39b/854, 40a/858, 40a/863,
6b/116, 7a/123, 7a/129, 7b/135, 8a/144,	40b/870, 40b/872, 40b/874(2), 41a/879(2),
8a/152, 9a/170, 9a/173, 9b/179, 10a/190,	41a/881, 41a/886, 41a/887, 41a/888,
	41b/890, 41b/892, 41b/899, 45a/941,
	45a/945, 46a/952,
	Kibār: (Ar.) İnce, nazik, zarif kimse.
	k. +lar 31b/674
	Kici: (Eski Trk.) Kuk.

k. 10b/204, 36a/768	33a/700, 33a/702, 33a/706, 33b/716,
Ḳīl u ḳāl: (Ar.) Dedikodu, boş söz.	34a/722, 34a/723, 34a/724, 34a/726,
ḳ. +i 9b/186	34a/730, 34b/732, 34b/733, 34b/736,
Kim: (Eski Türk.) 1. Bağlama edatı.	34b/737, 34b/740, 36b/779, 36b/786,
k. 2a/11, 2a/20, 2b/24(1), 2b/31, 3a/41,	38b/820, 38b/823, 38b/831, 39a/834,
3b/50, 3b/53, 4a/54, 4a/60, 4b/68, 4b/69,	39a/840, 39b/846(2), 39b/847, 39b/849(2),
4b/70, 4b/72, 5a/76, 5a/78, 5a/84, 5b/90,	39b/854, 40a/857, 40a/859, 40a/861,
6a/102(2), 6a/103, 6a/107, 6b/117, 7a/121,	40a/865, 41b/891, 41b/893, 41b/897,
7a/124, 7b/134, 7b/136, 8a/150, 8b/157,	42a/904, 44a/931(2), 44a/933, 44a/934,
10a/187, 10b/207, 10b/208, 10b/209,	44b/939, 45b/947, 45b/951
11a/213, 12b/252, 12b/253, 13a/263,	2. Hangi kimse.
13b/267, 14a/286, 15a/299, 15a/300,	k. 3a/32, 5a/77, 14b/290, 28a/590,
15a/302, 17a/349, 17a/351, 17a/352,	k. +e 7a/122(2)
18a/367, 18a/368, 18a/369, 18b/376,	k. +i 8a/151(2), 13b/270(2), 17b/357,
19a/393(2), 19a/395, 19a/396, 19b/407,	21a/433(3), 22a/464, 45b/949(2)
20a/419, 20b/420, 20b/422, 21a/436,	Kimesne: (Eski Türk.) Kimse.
21a/439, 21b/443, 22a/457, 22a/463,	k. 11a/212, 26a/549
22a/464, 22b/465, 22b/466, 23a/485,	Kimse: (Eski Türk.) Herhangi bir kişi.
23b/493, 23b/496, 24/501, 24a/503,	k. 13b/266, 17a/345, 29a/612, 32b/698,
25a/520, 25a/522, 25a/528, 25b/534,	36b/776, 36b/782, 37a/787, 38b/825
26a/545(2), 26b/563, 27a/564, 27a/566,	k. +de 36b/786
27a/567(2), 27a/571, 27a/573, 27b/575,	k. +den 38b/830
27b/579, 27b/580, 27b/586, 28b/606,	k. +ler 17a/348, 20a/419
28b/608, 29a/610, 29a/614, 29b/625,	k. +lere 28a/589
30a/636, 30a/637, 30a/639, 30a/640,	
30a/641, 30b/647, 31a/654, 31a/664,	
31b/665(2), 31b/667, 31b/670, 32a/681,	

k. +nüñ 23b/493, 27a/566, 37a/787	ķ. -a 7a/130
k. +(y)e 11a/220, 24a/500, 27b/584, 38b/827	ķ. -dılar 4a/62, 6a/99, 18a/365
k. +(y) i 31b/668	ķ. -mayasuñ 5b/94
Kirāci: (Ar.) Kira ile tutulan kimse.	ķ. -mazdı 4b/68, 4b/69
k. 7b/134, 9a/174, 9b/177, 11b/223	ķ. -(y)ub 12a/239, 17b/360
Kirpik: (Eski Türk.) Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri.	Ķoķ-: (Eski Türk.) Bir koku yaymak.
k. +leri 11a/210	ķ. -ardı 18b/382, 37b/806
Kişi: (Eski Türk.) İnsan, kimse.	Ķon-: (Eski Türk.) Bir yerde durmak, konuklamak.
k. 22b/470, 22b/471, 26b/556, 29a/609, 32a/683, 32b/698, 43b/927	ķ. -a 22a/454
k. +ler 30b/653	ķ. -ar 8b/161, 41b/893
k. +süñ 5a/83	ķ. -dı 28b/607, 39a/843
Kiřizāde: (“Kişi” Eski Türk., “zāde” Fars.) Kişinin evladı.	ķ. -dılar 15b/309, 20a/418
k. +(y)i 28b/602	ķ. -maz 38a/809
Kitāb: (Ar.) Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.	Ķonak: (Eski Türk.) İnilen yer, durak.
k. +larda 19a/392	ķ. 12a/242, 21b/453, 22a/455
k. +ların 16b/341	ķ. +a 12a/241, 14a/282
Ķo-: (Eski Türk.) Bırakmak, yerleştirmek.	ķ. +dan 25b/532
	Ķondur-: (Eski Türk.) Yerleştirmek.
	ķ. -dılar 24b/510, 35a/749
	ķ. -un 24b/509
	Ķonuķ: (Eski Türk.) Misafir.

ķ. +ladığın 22a/460	Kös: (Fars.) Davul.
ķ. +luķ 36a/772	k. 13b/269
Ķop-: (Eski Türk.) Ortaya çıkmak.	Ķudret: (Ar.) Kuvvet, güç.
ķ. -acakdur 39b/852	ķ. +in 2a/17
ķ. -dı 45b/951	Ķudretu'llāh: (Ar.) Allah'ın kudreti.
ķ. -ısar 41b/900	ķ. 7b/136
Ķorķ-: (Eski Türk.) Korku duymak.	Ķul: (Ar.) 1. Allah tarafından yaratılan, insan.
ķ. +dı 39a/844	ķ. 24a/502, 46a/960
Ķorķu - Ķorķu: (Eski Türk.) Bir tehlike veya tehlike ihtimali karşısında duyulan ürkütücü duygu.	ķ. +ı 2b/22, 15a/304
ķ. 21b/448	ķ. +ıdur 15a/303
ķ. +sından 21a/435	ķ. +umdur 42a/904
Ķoş-: (Eski Türk.) Bir yere hızla, acele ile gitmek.	ķ. +unuñ 16a/329
ķ. -ub 36b/783	2. Köle.
ķ. -uşub 24b/510	ķ. 34b/742, 35b/759, 37a/789
ķ. -uşuban 35a/747	ķ. +ı 11b/224
Köle: (-) Savaşta esir alınan, başka ülkelerden zorla kaçırılıp getirilen veya başkasından para ile satın alınan, özgürlükten yoksun kişi.	ķ. +ıyam 15a/301(2)
k. 36b/783	ķ+ um 34b/741
	ķ. +uñuz 34b/735
	Ķulağınca: (Eski Türk.) Kulak kadar küçük durumda olmak.
	ķ. 38b/826

<p>Ḳumāş: (Ar.) İpek, yün, pamuk gibi malzemeden makine veya tezgâhlarda dokunmuş her türlü dokuma.</p> <p>Ḳ. 18a/365, 18a/373, 34a/731, 36b/778</p> <p>Ḳ. +ları 14b/287</p> <p>Ḳur: (Eski Türk.) Parçaları birleştirerek bütün durumuna getirmek.</p> <p>Ḳ. -ılub 20b/427</p> <p>Ḳur'ân: Hz. Muhammed'e gönderilmiş olan kutsal kitap.</p> <p>Ḳ. 12a/233, 43b/925</p> <p>Ḳ. +ı 39b/848</p> <p>Ḳ. +ıla 39a/841</p> <p>Ḳurb: (Ar.) Yakın, yakınlık.</p> <p>Ḳ. +ına 10a/193</p> <p>Ḳurbân: (Ar.) Bir amaç uğruna kendini feda eden, feda edilen hayvan veya kişi.</p> <p>Ḳ. 5a/82, 17b/363</p> <p>Kureys: (ö.a.) Hz. Muhammed'in mensup olduğu İslam kabilesi.</p> <p>k. 11b/229</p> <p>Ḳurtul-: (Eski Türk.) Sıyrılmak, uzaklaşmak.</p>	<p>Ḳ. -ub 21b/453</p> <p>Ḳuşūr: (Ar.) Köşkler, kasırlar.</p> <p>Ḳ. 15b/319</p> <p>Ḳ. +ı 42a/902</p> <p>Ḳuşan-: (Eski Türk.) Beline bağlamak.</p> <p>Ḳ. -ub 14a/277</p> <p>Ḳuvvet: (Ar.) Güç, sağlamlık.</p> <p>Ḳ. 2b/8</p> <p>Ḳuzu: (Eski Türk.) Yavru.</p> <p>Ḳ. +sı 8a/150</p> <p>Küb: (Eski Türk.) İçine bir şeyler konulan, karnı geniş, dibi dar kap.</p> <p>k. 36b/777</p> <p>Küçük: (Eski Türk.) Ölçüleri bakımından aynı cinsteki benzerlerinden daha alçak, daha dar, daha kısa ve daha ufak olan.</p> <p>k. 10b/204</p> <p>Küffâr: (Ar.) Kafirler.</p> <p>k. +a 45a/943</p> <p>k. +dan 9a/174</p> <p>Küllî: (Ar.) Bütün, hep.</p> <p>k. +si 36a/771</p>
--	---

Kürsî: (Ar.) Arşın altında bulunan, yeri ve gökleri kaplayan sekizinci felek.	Laṭîfe: (Ar.) Güldürmek, eğlendirmek amacıyla söylenen güzel ve nükteli söz.
k. 2a/14, 10b/199	l. 30a/632, 30a/636
L	Lâyık: (Ar.) Yakışır, uygun.
Lâ-cerem: (Ar.) Şüphesiz, besbelli.	l. 9b/179, 18a/368, 32b/693, 33a/699, 36b/783
l. 27b/579, 27b/581	Leb: (Fars.) Dudak.
Lâg: (Fars.) Şaka.	l. +i 37b/804
l. 30a/636	l. +idür 18b/378
Laḥza: (Ar.) An.	Lem yezel: (Ar.) Yok olmaz.
l. 43b/928	l. 2a/16
La'în: (Ar.) Lanetlenmiş.	Leylî: (Ar.) Siyah, gece gibi siyah.
l. 19a/395	l. 28b/603, 30a/633
La'l: (Ar.) Parlak kırmızı renkli kıymetli taş.	Leyl-i siyâh: (Ar.) Karanlık gece.
l. 36b/778	l. +ı 8b/160
Lâle: (Fars.) Değişik türleri bulunan, mızrak biçiminde uzun yapraklı, çok yıllık soğanlı bitki.	Libâs: (Ar.) Elbise.
l. 18b/379	l. 12a/238, 14b/296, 41b/894
Lâle-renk: (Fars.) Lale rengi, kan gibi kırmızı olan lalenin rengi.	l. +sız 5b/94
l. 28b/604	Luṭf - Lüṭuf: (Ar.) İyilik, bağışlama, ihsan.
	l. 3a/95, 8b/157, 16a/329, 34a/726, 42b/915
	l.+ñile 1b/3
	M

Ma‘būd: (Ar.) Allah, İlah.

m. 11a/213

m. +ı 16a/327

Mağāra: (Ar.) Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle doğal olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk.

m. +da 43a/923, 44a/930

Māh: (Fars.) Ay.

m. 4a/60, 16a/322, 20a/409, 35b/755, 41a/883, 41b/900, 42a/905

m. +a 7a/129

m. +ım 30a/633

m. +veş 28b/603

Maḥbūb: (Ar.) Sevilen, sevgili.

m. 10b/209, 16a/330

Maḥbūb-ı Ḥaḳ: (Ar.) Allah’ın sevgilisi, Hz. Muhammed.

m. +dur 11a/211, 15a/304

Maḥdūm-zāde: (Ar.) Efendinin evladı.

m. +(y)i 31a/660

Māh-ı ‘ālem: (“Māh” Fars., “‘ālem” Ar.)

Alemin ay gibi güzel olanı.

m. 14a/285

Māh-ı tābān: (Fars.) Yüzü ay gibi parlayan.

m. 3b/49

Māhi: (Ar.) Küfrü mahveden, Hz. Muhammed.

m. 6b/113

Maḥkūm: (Ar.) Bir şeyi yapmaya mecbur olan.

m. 11b/225

Maḥlūḳ: (Ar.) Allah tarafından yaratılmış.

m. 2b/21

m. +dan 15a/303

m, +uñ 16a/326

Maḥlūḳāt: (Ar.) Yaratılmış şeyler.

m. +a 9a/175

Maḥmūd: (k.a.) Methedilmiş, Hz. Muhammed.

m. 3b/48, 9a/172, 29a/613

Maḥrem: (Ar.) Başkalarından saklanan, gizli.

m. 28a/587, 31b/665

m. +im 27b/580	m. +ı 20b/425, 27a/568, 29b/623, 31b/667,
Maḥrūm: (Ar.) Yoksun olan.	34b/742, 36a/765, 37a/789, 37a/792
m. 28a/588	m. +ıla 7b/132, 35b/763
Maḥşer: (Ar.) Kıyamet.	m. +ımdan 24a/504
m. +de 6a/104, 40b/871	m. +ımız 6b/119, 33a/705
Māh-veş: (Fars.) Ay gibi güzel olan.	m. +ını 35a/752
m. 28b/603	Ma ^ç lūm: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed.
Maḥzūn: (Ar.) Üzüntülü, kederli.	m. 37a/797
m. 31b/672, 36a/766	2. Bilinen.
Maḳāl: (Ar.) Söz.	m. 37b/803, 38a/817
m. +i 41a/880	Ma ^ç nī: (Ar.) Anlatılmak istenen veya anlatılandan çıkan anlam.
Maḳbūl: (Ar.) Kabul edilen.	m. 11b/221
m. 2b/22, 16b/337	Maḥşūr: (ö.a.) Zafere ulaşan, Hz.
m. +umdur 42a/904	Muhammed.
Maḳşūd: (Ar.) Söylenilmek istenen,	m. 33b/710
amaçlanan.	Manzūm: (Ar.) Nazım şeklinde yazılmış
m. 11a/213	veya söylenmiş.
m. +ı 16a/327	m. +dır 46a/960
Māl: (Ar.) Mülk, varlık.	Mā-vaḳ ^ç a: (Ar.) Olan, vuku bulan.
m. 7a/131, 12b/249, 15a/300, 22b/465,	m. 42b/916
27a/567, 32b/694, 35a/750, 36b/776,	
36b/786, 37a/790, 40a/866	

Meclis: (Ar.) Sohbet etmek, eğlenmek	m. +ı 21b/445
amacıyla bir araya gelmiş dost ve arkadaş topluluğu.	m. +ım 41b/897
m. 3a/32	m. +ın 41b/896
Mecūsī: (Ar.) Zerdüşť dinine inanan ve ateşe tapan kimse.	Mekke: (ö.a.) Arabistan'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve içinde Kâbe'nin bulunduğu şehrin adı.
m. 21a/432	m. 4b/70, 10b/200, 10b/203, 16a/322,
Meded: (Ar.) Yardım.	16b/339, 17a/349, 20b/429, 21a/439,
m. 3b/43	21b/447, 22a/455, 22a/456, 22b/474,
Medħ: (Ar.) Övme, övgü.	30a/637, 30b/651, 35b/754, 36a/767,
m. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,	36a/770, 36a/775, 37a/788, 41b/897,
16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550,	41b/900
29a/618, 29b/626, 33a/707, 37a/794,	m. +de 45a/943
40b/875, 42a/909, 46a/955	m. +den 9a/169
m. +in 3a/34, 46a/960	m. +nin 31b/673
Meger: (Fars.) Oysaki, fakat, yalnız.	m. +nüñ 26b/555
m. 4b/70, 7b/136, 8b/159, 10a/194,	m. +(y)e 24a/499, 42a/908
15b/316, 20b/426, 39a/839, 41b/891	Mektüb: (Ar.) Başka yerde bulunan bir kimseye haber ulaştırmak amacıyla gönderilen yazılı kağıt.
Meh-liķā: (Fars.) Yüzü ay gibi olan.	m. 23a/478
m. +(y)a 41b/894	m. +ıla 31b/676
Mekān: (Ar.) Yer, mahal, ev.	Melālet: (Ar.) Bıkma, usanma.
m. 3a/41, 45a/943	m. +i 41a/888
m. +a 15b/309	

Melâmet: (Ar.) Kınama, ayıplama.

m. 11b/222

Melek: (Ar.) Allah'ın halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.

m. 2a/14, 6a/101

Melîl - Melûl: (Ar.) Boynu bükük, üzgün.

m. 25b/532, 25b/540, 31b/671, 35a/753, 37a/793

Mel'ün: (Ar.) Lanetli.

m. 14b/294, 15a/299

Men': (Ar.) Yasaklama, engelleme, kovma.

m. 19a/395

Menâl: (Ar.) Mal mülk.

m. 35b/763

m. +ı 11b/225

Menber: (Ar.) Cami içinde genellikle mihrabın sağ tarafında bulunan, cuma namazının farzından önce hatibin üzerine çıkıp hutbe okuduğu merdivenli kürsü.

m. 45b/949, 45b/950

m. +de 46a/953

m. +den 45b/952

Mercân ağacı: (Ar.) Fasulyegillerden, çok sayıda parlak kırmızı çiçekler açan ve sıcak bölgelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilen ağaççık.

m. 34a/729

Merd: (Fars.) Yiğit, cesur.

m. 7a/126

Merd-i 'âlem: ("Merd" Fars., "'âlem" Ar.) Alemin cesuru, güvenilir olanı.

m. 15a/308

Meşâliḥ: (Ar.) İşler.

m. 9b/179, 10a/188

Mescid: (Ar.) Minaresiz küçük cami.

m. 45b/951

m. +ler 45a/947

Mesiḥ: (k.a.) Hz. İsa.

m. +den 10a/196

Mesken: (Ar.) İkamet edilen yer, ev.

m. +in 23b/497

m. +inde 15b/313

m. +ine 17b/362, 26b/556

Meskenet: (Ar.) Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, alçakgönüllü olma.

m. +le 30a/639	Mevlid-i fahr-i resul: (ö.a.) Hz. Muhammed'in anlatıldığı mevlid.
Mesned: (Ar.) Dayanak.	
m. 10a/187	m. 3a/32
Mesrur: (Ar.) Sevinçli, memnun.	Meysere: (k.a.) Hz. Hatice'nin kölesidir.
m. 13a/263	m. 11b/224, 11b/227, 12b/252, 14a/276, 14a/277, 14a/280, 14a/283, 14a/284, 15a/299, 15a/307, 20b/422, 20b/425, 20b/429, 21b/449, 22a/456, 22a/458, 22b/472, 25b/536, 25b/539, 26a/544, 26a/546, 26b/557, 40a/862
Mest: (Fars.) Kendinden geçmi, sarhoş.	
m. 21a/433	m. +(y)e 14b/295, 20b/421, 21b/448, 26a/543
Meşgûl: (Ar.) Bir şeyle uğraşan.	Mezîd: (Ar.) Artma, çoğalma.
m. 1b/5, 41a/889, 42a/908, 42b/914	m. 8a/147
Meşhûd: (ö.a.) Şahit olunan, Hz. Muhammed.	Mezkûr: (Ar.) Adı geçen, zikredilen.
m. 40b/878	m. 10b/208
Metâc': (Ar.) Satılacak, kazanç getirecek mal.	Mı - Mi: 1. Soru eki.
m. 22b/465	m. 26a/546(2),
Metâb: (Ar.) Tövbe, tövbe etmek.	2. Soru edatı.
m. 3a/34	m. 30a/634
Mevlid: (Ar.) Hz. Muhammed'in dünyaya gelişini ve onun hayatındaki peygamber olma, miraca çıkma gibi önemli olayları anlatan manzum eser.	Mışrî: (ö.a.) Mısır'dan gelen.
m. +in 2b/30	m. 36b/780
	Mihnet: (Ar.) Sıkıntı, zorluk.

m. 39b/849	m. +i 11a/211
Mihribān: (Fars.) Şefkatli, güler yüzlü.	Miṣl-i cinān: (Ar.) Cennetlerin eşi, benzeri, cennetler gibi.
m. 45b/948	
m. +um 18b/386	m. 1b/4
Mil: (Ar.) Uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi.	Misk: (Ar.) Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin karın derisi altında bulunan kese şeklindeki bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.
m. 22b/470	
Milk: (Ar.) 1. Memleket.	m. 8b/163, 18b/382, 34a/728, 37b/806
m. +inden 5b/98	Miskīn: (Ar.) Zavallı.
2. Mal.	m. +e 35a/743
m. 15a/300, 32b/694	Mīve: (Fars.) Meyve.
m. +i 29b/623, 37a/789, 40a/866	m. 1b/6
m. +im 31b/667	Mu'abbir: (Ar.) Rüya tabiri yapan kimse.
m. +imiz 33a/705	m. 9a/167, 42b/918
Minnet: (Ar.) İyilik, lütuf.	m. +e 8b/164
m. 5a/79, 6a/105, 7b/142, 14b/297, 29a/617	m. +lere 8b/159
m. +ile 30b/651	Mu'ayyen: (Ar.) Belli, belirli.
Miṣāl: (Ar.) Benzer. örnek.	m. 16a/322
m. 18b/376	Mucīb: (ö.a.) Allah.
Miskīn: (Ar.) Zavallı.	m. 27b/582
m. +e 35a/743	Mu'cize: (Ar.) Akılla açıklanması mümkün olmayan olağanüstü iş.
Miṣl: (Ar.) Benzer, eş.	

m. 43a/919	m. +i 12b/243
Mu ^c cizāt: (Ar.) Mucizeler.	m. +iñ 37a/790
m. 43a/922	Muḥammed Aḥmed: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. +ın 15b/318, 45a/944	m. 6a/104
Mu ^c cizāt-ı şān: (Ar.) Yüce mucizeler.	Muḥammed Emīn: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 42b/917	m. 8a/150, 24b/511
Muḥaḳḳaḳ: (Ar.) Doğru olduğu kesin olarak bilinen, doğruluğunda şüphe bulunmayan.	Muḥammed Muştafā: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 8b/155, 15b/319	m. 2a/10, 2a/18, 2a/19, 3b/49, 6a/109, 21a/434, 25b/534, 29a/611, 29a/618, 29b/641, 40a/867
m. +dur 20b/422	m. +dır 18a/370
Muḥāl: (Ar.) Olması, gerçekleşmesi, yapılması mümkün olmayan, imkansız.	Muḥammedü'l-Emīn: (ka.) Hz. Muhammed.
m. 35a/750, 36b/776	m. 31b/665
m. +dur 11a/212, 13b/266	Muḥammedün Emīn: (k.a.) Hz. Muhammed.
Muḥammed: (k.a.) Hz. Muhammed.	m. 31a/661
m. 2b/21, 3b/53, 4a/60, 5a/76, 6b/118, 9b/177, 10a/192, 10b/202, 13b/272, 13b/273, 14a/276, 14a/278(2), 14b/290, 18a/365, 19b/398, 20b/421, 21a/439, 23a/483, 23b/492, 24b/512, 25a/520, 26b/558, 33a/702, 33b/719, 34a/727, 34b/736, 35a/744, 38b/820, 38b/823, 38b/829, 42a/904, 42b/913, 42b/915, 44a/931, 44b/936, 45a/945	Muḥammedü'r-Resūl: (k.a.) Allah'ın resulü olan Hz. Muhammed. m. 25a/523 Muḥtaç: (Ar.) İhtiyaç duyan. m. 10a/198

Muhtasar: (Ar.) Kısa, öz, gösterişsiz.	m. +ı 16a/329, 38a/816(2), 38a/817
m. 30b/643	m. +ıñuz 8a/145, 34a/723
Muhteşem: (Ar.) Saygı ve hayranlık uyandıran, görkemli.	m. +um 8a/149
m. 37a/789	Murdâr: (Ar.) Pis, iğrenç.
Muhyî: (ö.a.) Can veren, Hz. Muhammed.	m. 19a/396
m. 29b/629	Musahhar: (Ar.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş.
Mu'în: (Ar.) 1. "Herkes yardım eden" anlamında olup Allah için kullanılır.	m. 21b/445, 37b/807
m. 37b/805	Muşavver: (Ar.) Bir şekle konulmuş.
2. Yardımcı.	m. 18b/381
m. 20a/417	Muşîbet: (Ar.) Kişinin başına aniden gelen bela, felaket, dert.
Muḳaffî: (ö.a.) Ardında toplanan, Hz. Muhammed.	m. +dir 21a/436
m. 20a/413	m. +ler 25b/538
Muḳtefî: (ö.a.) Örnek alan, ardı sıra giden, Hz. Muhammed.	Muştafâ: (k.a.) Hz. Muhammed.
m. 20a/413	m. 15a/304, 24a/506, 24b/513, 34b/732, 44a/935
Muntazır: (Ar.) Bekleyen, gözleyen.	m. +nuñ 2b/23, 2b/29, 2b/30, 3a/39, 25a/526
m. 33b/720, 40a/863	m. +(y)a 11a/214
Murâd: (Ar.) Dilek, istek.	m. +(y)ı 15b/316, 23a/484
m. +a 14b/292, 16a/328, 20a/409	Muştuluk: (Eski Türk.) Müjde.
m. +âtın 3a/36	m. 42b/915

Muṭahhar: (ö.a) Temizlenmiş, Muhammed'in adlarından biri. m. 13a/260	Hız. m. +(y)i 24b/509
Muṭī': (Ar.) Boyun eğen, itaat eden. m. 41b/893	Müjdele-: (Fars.) Sevindirici haber getirmek, müjde vermek. m. -di 24a/507
m. +dür 8a/152	m. -(y)e 22b/466
Mübârek: (Ar.) Hürmete layık, uğurlu. m. 3b/52, 8a/148, 14a/285, 29b/630, 38a/815, 38a/818	m. -(y)üb 24a/503
Mübeşşer: (Ar.) Müjdelenmiş. m. 9a/169	Mükerrer: (Ar.) Tekrarlanmış. m. 7b/141
Müddeşşir: (ö.a.) Örtüsüne bütünün, Hz. Muhammed. m. 23a/482	Mü' min: (Ar.) İman sahibi kimse. m. 43a/919
Müddeşirîñ Süresi: (ö.a.) Kur'an'ın 74. suresidir. m. +ni 41a/889	Mümkinât: (Ar.) Mümkün olan şeyler. m. +ı 2a/17, 2a/20, 9a/170, 19b/401
Mühr: (Fars.) Damga. m. 26a/545	Münâcât: (Ar.) Allah'a yalvarma, dua etme. m. 16a/326
m. +üni 9a/166	Münâdî: (Ar.) Bir haberi ilan eden kimse. m. +ler 7a/125, 36a/769
Müjdecî: (Fars.) Müjde veren, iyi ve sevindirici haber getiren. m. 22a/457, 22a/464, 23a/484, 24a/503	Müncî: (ö.a.) Kurtaran, kurtarıcı, Hz. Muhammed. m. 33a/709
	Münevver: (Ar.) Aydınlık, parlak. m. 8b/160, 39a/837
	Münker: (Ar.) Reddetme, kabul etmeme.

m. 39b/849, 41a/885	Müşkil - Müşkül: (Ar.) Zor.
Münzir: (ö.a.) Doğru yola sevk etmek için kötü yolda olanın başına gelecekleri haber veren, Hz. Muhammed.	m. 3a/37, 23b/490
m. 42b/912	m. +in 39a/836
Mürüvvet - Mürvet: (Ar.) Yiğitlik, iyilik ve ihsanda bulunma.	Müşkile: (Ar.) Zorlu.
m. 7a/131	m. 7a/130
m. +li 13b/268	Müştâk: (Ar.) Şiddetle arzu eden, hasretini çeken.
Müslümân - Müsülmân: (Ar.) İslam dinini benimsemiş olan, mümin.	m. 10b/201, 15b/317, 17a/347, 24a/501
m. 43a/919, 46a/954, 43a/922	m. +ı 27b/579
Müstaķīm: (Ar.) Doğru yolda olan, dürüst.	Müyesser: (Ar.) Kolaylıkla olan, nasip olan.
m. 31a/662	m. 4a/57, 11a/213, 12a/242, 17a/343, 19a/388
Müste'ân: (Ar.) Kendisinden yardım istenen, Allah.	Müzekkir: (ö.a.) Zikreden, ibadet eden, Hz. Muhammed.
m. 3a/41, 42b/915	m. 33a/709
Müsteħāk: (Ar.) Hak etmiş.	Müzeyyen: (Ar.) Süslenmiş, süslü.
m. +ına 35b/757	m. 12b/246
Müşābih: (Ar.) Benzeyen, benzer.	Müzzemil: (ö.a.) Örtünüp bürünen, Hz. Muhammed.
m. 11b/231	m. 23a/482
Müşerref: (Ar.) Şerefli.	N
m. 45a/942	Nāgāh: (Fars.) Zamansız.
	n. 26a/543

Nā' il: (Ar.) İstediği şeye erişen.

n. 40a/863

Nağare: (Ar.) Davul, tef.

n. +ler 13b/269

Naql: (Ar.) Bir yerden başka bir yere götürme, taşıma.

n. 30b/646

Nālān: (Fars.) İnleyen.

n. 27b/584

Nāle: (Fars.) İnleme.

n. 4b/73

Nām: (Fars.) Ad, şan.

n. +ı 3a/33, 16a/329, 41a/879

Namāz: (Ar.) İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

n. 44a/930, 45b/947

Nāme: (Fars.) Mektup.

n. 9a/166, 22a/459, 25a/528, 26a/544, 33b/712

n. +(y)i 9a/173, 22b/474, 23a/476, 24b/514, 24b/515, 25a/529, 26a/543, 33b/713

Nār: (Ar.) Ateş.

n. 2a/15

n. +ına 15a/305

Nās: (Ar.) Kesin ifade.

n. 26a/547

Naşīb: (Ar.) Allah'ın bir kimseye kısmet ettiği şey.

n. 6a/102, 9a/168, 27b/582, 29a/615

n. +i 37b/801

n. +indir 33a/706

Nāşir: (ö.a.) İmdada yetişen, Hz. Muhammed.

n. 33b/710

Na't: Bir şeyi överek anlatma, övme.

n. +ın 41a/884

Na't-ı şifāt: (Ar.) Sıfatının vasıfları, dış görünüş özellikleri.

n. +ı 11b/231

n. +ın 15b/318

Nażar: (Ar.) Bakma, bakış.

n. 18a/374

n. +ı 21b/442	Nebātāt: (Ar.) Bitkiler.
Ne: (Eski Türk.) 1. Soru zamiri.	n. +ı 1b/6
n. 6b/120, 8b/154, 11b/227, 16a/324, 22b/470, 27b/576, 28a/590, 28b/601, 29a/616, 31b/673, 31b/676, 36a/773, 38b/822, 38b/823(2), 40a/860, 43b/924	Nebī: (Ar.) 1. Peygamber. n. 10a/198 n. +ler 19b/400, 39b/853
n. +dür 8a/145, 27b/576, 32a/686, 34a/723(2), 39b/845	2. Hz. Muhammed. n. 16b/335
n. +(y)e 41a/881	Nebiyü'r-Raḥmete: (ö.a.) Hz. Muhammed.
n. +ler 3b/50, 22a/455, 38b/826	n. 37a/796
2. Soru sıfatı.	Nebiyü't-Tevbe: (ö.a.) Hz. Muhammed.
n. 7a/131, 13b/266, 15a/299, 16b/339, 19b/396, 21a/436, 21a/438, 22a/459, 23b/492, 25b/537, 27a/571, 34a/727, 36a/775, 41b/896, 44b/940	n. 37a/796 Neciyullāh: (ö.a.) Allah'ın kurtuluş verdiği, Hz. Muhammed. n. 26b/553
3. Önüne geldiği kelimeyi pekiştirerek zarf görevinde kullanılır.	Neden: (Eski Türk.) Ne sebepten?
n. 1b/5, 8a/144, 8a/152, 10a/188, 10a/191, 10a/194, 12b/253, 14a/286, 15a/302, 15a/307, 19a/393, 22a/463, 27b/575, 30a/640, 30b/647, 31a/655, 31b/670, 37a/790, 38a/817, 39b/846, 39b/847, 40a/861, 41b/893, 42b/916	n. +dir 14b/296 Nefy: (Ar.) Sürgün etme, uzaklaştırma. n. 31b/666 Nehār: (Ar.) Gün, gündüz. n. 1b/5
Nebāt: (Ar.) Bitki.	Nehy: (Ar.) Kötülük.
n. 28b/599	n. +i 39b/848

N'et-: (Eski Türk.) Ne eyler?

n. 32a/681

Nereye: (Eski Türk.) Hangi yere?

n. 17a/351, 18b/382

Nesil: (Ar.) Soy, sülale.

n. +i 9a/171, 11b/229

n. +idür 30a/642, 31a/662, 33a/702

n. +imizde 7b/134

Nesne: (Eski Türk.) Cansız varlık, şey.

n. 24a/504, 34a/726

n. +si 33a/703

Netice: (Ar.) Bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum.

n. 8b/158

Nevbet: (Ar.) Nöbet.

n. +le 24a/505

Nev-cüvân: (Fars.) Delikanlı, genç.

n. 34a/722, 45b/950

Nevha: (Ar.) Matemle feryat etme.

n. 45b/951

N'eydigin: (Eski Türk.) Ne yaptığın.

n. 8b/158

Neyle-: (Eski Türk.) Ne etmek, ne yapmak.

n. -(y)eceğim 30b/644

n. -(y)elüm 6b/120

Nezîr: (ö.a.) Doğru yola getirmek için Allah'ın vereceği cezaları bildirip korkutan, Hz. Muhammed.

n. 42a/911

Nice - Niçe: (Eski Türk.) 1. Pek çok.

n. 2b/30, 5b/97, 6b/120, 7b/136, 7b/141, 8a/147, 11b/221, 12a/236, 12b/244, 12b/245, 17b/363, 21b/446, 23b/490, 29b/621, 31b/667, 32b/698, 37b/798, 46a/954(3),

n. +ler 5b/96, 8a/151, 40b/873

n. +leri 43b/926

n. +nüñ 21a/435

2. Nasıl.

n. 9a/165, 10a/195, 11b/223, 15b/318, 21a/436, 22a/460, 24b/516, 25b/536, 31a/664, 37a/792, 40a/860, 42b/918, 44b/936, 44b/938

n. +si 20b/428, 22a/461, 22a/462, 22a/463, 42b/918

Niçün: (Eski Türk.) Bir şeyin sebebini ve amacını sormak maksadıyla kullanılan “neden, hangi sebeple, hangi sebepten ötürü?” anlamında soru zarfı.	Nitekim: (Eski Türk.) “Nasıl ki, hakikaten” anlamına gelir.
n. 32a/687, 38b/821, 38b/824(2)	n. 4b/66
Nidā: (Ar.) Seslenme, çağırma.	Niyāz: (Fars.) Yalvarma.
n. 7a/125, 36a/769	n. 32b/689
N’ider-: (Eski Türk.) Ne yapmak.	N’ola: (Eski Türk.) Ne ola.
n. -sin 15a/298	n. 8a/152, 9b/178, 17b/361, 27a/572, 32b/690, 33a/704
Nigār: (Fars.) Resim gibi güzel sevgili.	Nūr: (Ar.) 1. Gözle görülebilen veya kalp gözüyle hissedilen gönül açıcı aydınlık.
n. 25a/524	n. 2a/18, 8b/160, 9b/185, 10b/208, 13a/262, 18b/376, 34b/732, 37b/808
Ni‘ met: (Ar.) Allah’ın yarattıklarına verdiği her türlü yiyecek, içecek ve diğer tüm şeyler.	n. +a 28b/608
n. 7b/142, 13b/265, 19b/403, 19b/404	n. +ı 5b/88, 6a/107, 6b/117, 40a/857, 40a/867
Nişān: (Fars.) İşaret, belirti.	n. +ıla 1b/6
n. 32a/686, 34a/725	2. Hz. Muhammed
n. +ı 21a/441, 33b/717	n. 42b/912
n. +ın 21b/444	Nūr-ı ‘ayn: (Ar.) Gözümün nuru.
N’it-: (Eski Türk.) Ne etmek.	n. +um 34b/732
n. -di 38b/825	Nūr-ı ekber: (Ar.) Büyük nur.
Nıtesi: (Eski Türk.) Nasıl, ne şekilde.	n. 9a/169
n. 31a/663	Nübüvvet: (Ar.) Peygamberlik, nebilik.

n. 19b/407, 40a/857

n. +den 39a/835

Nüh: (Fars.) Dokuz.

n. 2a/14

Nüzül: (Ar.) Yukarıdan aşağıya inme.

n. 8b/161, 41a/889

O

O: (Eski Türk.) İşaret sıfatı.

o. 7a/129, 21b/452

Od: (Eski Türk.) Ateş.

o. +a 14b/293, 38a/809, 41a/885

o. +ı 21a/435, 21b/442

o. +lar 21a/432

Oğul: (Eski Türk.) Erkek evlat.

o. +anlarıñdan 5b/93

o. +ı 4b/72, 11b/228, 37b/799, 46a/954

o. +larına 4b/72

o. +um 6a/107

Oğka: (Ar.) 1,282 kilogram veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi.

o. 43b/928

Oğu-: (Eski Türk.) Bir metni seslendirmek.

o. 39b/848

o. -dan 3a/34

o. -dı 9a/166, 9a/173, 24b/514, 24b/515, 26a/544, 33b/713, 46a/953

o. -rdı 10a/191, 21a/434, 45b/948

o. -ur 44a/930

o. -(y)an 3a/34

o. -(y)anı 46a/961

o. -(y)anlar 46a/958

o. -(y)anuñ 46a/960

o. -(y)ayıdı 45b/950

o. -(y)ub 10b/201, 15b/315, 15b/317, 19a/392, 19a/393

o. -(y)uban 3a/38

Ol: (Eski Türk.) 1. İşaret sıfatı.

o. 1b/8, 2a/10, 2b/21, 2b/27, 3b/39, 4b/70, 4b/72, 5a/81, 5b/96, 6a/99, 6a/109, 7a/129, 7a/130, 7b/132, 8b/163, 9a/168, 9b/178, 9b/185, 10b/207, 11a/211, 13a/262, 14b/291, 15b/316, 16a/322, 16a/330, 16b/337, 16b/338, 16b/340, 17a/352, 17b/358, 18a/373, 18b/381, 19b/430, 21a/435, 21a/437, 21b/447(2), 21b/449, 22a/455, 22a/457, 22a/462, 22b/473,

23a/483(2), 23a/486, 23b/488, 24a/499,	Ol-: (Eski Türk.) 1. Meydana gelmek.
24a/506, 24b/517, 24b/518, 25a/524,	o. 27a/566
25a/529, 25b/532, 25b/534(2), 25b/540,	o. -a 2b/28(2), 3a/37(2), 3a/42, 3b/52,
27a/565, 27a/568, 27b/577, 28a/589,	7a/128, 7b/136, 8a/153, 9a/169, 9a/171(2),
28a/592, 28b/598, 28b/603, 29a/611,	9a/172, 9a/175(2), 9b/178, 10a/187,
29a/613, 29a/615, 29a/618, 29a/619,	12a/232(3), 12a/233, 12a/242, 13a/257,
29b/623, 32a/681, 32a/683, 33a/700,	13b/275, 16a/320, 16a/323, 23a/477,
33a/702, 34a/726, 34a/727, 34b/742,	26a/549, 27b/580, 28a/590, 28a/592(2),
35b/754, 36a/769, 36a/773, 36a/774,	29a/611, 29a/612, 29a/613(2), 29a/615,
36b/780, 39a/834, 39a/840, 40a/859,	29b/622, 31b/665(2), 31b/671, 31b/672,
41a/883, 41a/891, 41b/900, 42b/915,	33a/699, 33a/706, 35b/763, 36a/768,
43b/925, 43b/928, 44a/930, 44a/934,	37b/803, 39b/852, 42a/905
44b/937, 45b/948, 45b/951, 46a/952	
2. İşaret zamiri.	o. -alar 33b/718
o. 2a/10, 2a/19(2), 7b/142, 21b/444,	o. -am 28a/588, 29a/616
30b/650, 33b/720	o. -an 9b/186, 11b/231
3. Üçüncü tekil şahıs zamiri.	o. -anlar 32b/688, 41a/885
o. 2a/17, 3a/32, 6a/100, 7a/130, 8b/161,	o. -asın 5b/95, 8a/146(2), 9a/168, 12b/249,
9a/171, 9a/175, 10b/201(2), 11b/225,	13a/257, 13a/263, 41b/890, 42a/905,
12a/232(2), 14b/297, 16b/340, 18a/374,	42a/906(2), 42b/917, 44b/936
21b/443, 21b/446, 22b/471, 23a/486,	a. -avuz 6a/104
24b/512(2), 24b/515(2), 24b/518, 25a/522,	o. -acağı 35b/764
25a/523, 25b/532, 27a/566, 27a/570,	o. -dı 3b/50, 3b/51, 3b/52, 4b/70, 5a/86,
28a/593(2), 29a/612, 29a/614, 30a/640,	6a/102, 6b/118, 9a/166, 9a/173, 9b/185,
31a/656, 31b/668, 32a/680, 38a/814,	10a/192, 10b/203, 13a/262, 14a/279,
38a/816, 41a/888, 42a/901, 42a/908,	14b/290, 14b/291(2), 14b/292, 14b/293,
43b/926, 44b/939	

15b/319, 16b/337, 19a/388, 20a/415,	o. -madın 25b/531
20b/425, 20b/426, 21b/452, 24b/513,	o. -mak 18a/971, 35a/750, 46a/958
25a/529, 25b/532, 25b/539, 25b/540,	o. -mamışam 38b/830
28a/594, 28b/604, 28b/608(2), 30b/645,	o. -masa 2a/11
31a/658, 32a/685, 33b/711, 33b/719,	o. -masaydı 19b/402
35a/753, 35b/759, 36b/781, 37a/793(2),	o. -masun 33a/701
37b/798, 37b/799, 37b/801, 39b/855,	o. -maya 27a/572
41b/894, 42b/914, 43a/919, 43b/929,	o. -mayaydı 2a/12
44a/933(2), 45a/942, 45a/944, 45a/946,	o. -mayub 31a/663
46a/952, 46a/954	o. -maz 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258,
o. -dılar 13b/271, 15b/309, 18a/366,	16b/333, 18b/376, 19b/402, 20a/411,
26a/546, 26a/547, 26b/554, 27a/569,	23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/703,
31b/669, 31b/675(2), 36a/770, 43a/922	33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909,
o. -dığı 12b/251	46a/955
o. -dığın 33b/714	o. -mazsın 5a/85
o. -dığını 4b/65	o. -miş(muş) 10b/201, 13b/272, 15b/313,
o. -dığını 10b/202, 17b/358	15b/317, 22a/463, 25a/521, 28b/607,
o. -dukça 4b/66	38a/818, 38b/820, 38b/824, 40a/863,
o. -dum 4a/54, 4a/57, 34b/741, 40a/863,	43a/923
40b/868	o. -mişam 40b/874(2)
o. -duñ 4a/58	o. -mişduñ 4a/58
o. -duñsa 38b/827	o. -mişdu 22a/463, 36b/785
o. -ısar 3a/41, 10a/196, 10a/198(2)	o. -mişdur 1b/8, 17a/352, 19b/398, 22a/462,
o. -ıсарdur 9a/172, 41b/899	27a/571, 35b/758, 38b/832, 44a/931
o. -madı 4a/57	

o. -mıŝıñuz 38b/823	o. -urđı 10b/206, 38a/811, 38a/814, 38a/817, 39a/836, 39a/837, 42a/908
o. -sa 1b/4, 17a/345	o. -urlar 39b/850
o. -sun 2b/27, 4a/55, 5a/84, 8a/147(2), 9b/178, 12b/247, 12b/251, 12b/252, 19b/405, 20a/417, 28a/595, 28b/605, 32b/695, 33a/701, 34b/734, 34b/738, 34b/741, 35a/743, 35a/744, 39a/834, 40b/872, 42b/915	o. -ursiz 32b/696 2. Oturmak. o. -ursın 41b/896 Olar: (Eski Türk.) Onlar.
o. -ub 5b/95, 11a/216, 18b/375, 25b/535, 35b/755, 35b/760, 41a/889	o. 21a/432 Ol dem: (Eski Türk.) O an.
o. -uban 23a/477, 24b/512, 45a/941	o. 8b/158, 8b/161, 8b/164, 9a/167, 10a/189, 17b/358, 24a/506, 28b/608, 30b/646(2), 32a/679, 32b/692, 33a/700, 35b/755, 29b/855
o. -uñ 16a/322, 22b/475, 37a/788	o. +de 31b/669, 34b/719
o. -unca 33a/705	On: (s.a.) 10.
o. -undığı 33b/718	o. 34a/728(2), 34a/731, 34b/741, 34b/742, 35a/743
o. -unsa 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	Oñat: (Eski Türk.) Doğru, uygun.
o. -updur 2b/21	o. 12a/239, 12a/242
o. -ur 1b/4, 1b/5(2), 1b/7(2), 2a/9, 3a/33(2), 3a/34, 7b/136, 8b/154, 11b/222, 11b/223, 18b/380(2), 24a/508(2), 28b/604, 30b/648, 30b/649, 34a/721, 35b/754, 36a/766, 36a/767, 38b/827, 41b/893, 44b/940	Oradan: (Eski Türk.) O yerden. o. 30b/649 Orta: (Eski Türk.) İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.

o. +(y)a 14a/283, 28b/599

‘ Oşmân: (k.a.) Üçüncü halife.

‘ o. 2b/22, 43a/920, 45b/946

‘ o. +a 37b/802

Ota: (Eski Türk.) Büyük çadır, oda.

o. 10a/193

o. +lar 20a/418

o. +larına 21b/451

o. +(y)a 10a/190, 24b/509, 24b/510,
35a/749

Otur-: (Eski Türk.) Bir şeye yerleşmek.

o. 34a/726

o. -dı 10a/192, 11a/215, 14a/283

o. -miş 33b/720, 39a/839

o. -sa 4b/69

o. -ub 16b/341

o. -ur 34a/727

Otuz: (s.a.) 30.

o. 17a/344, 18b/386

Otuz üç: (s.a.) 39.

o. 43a/923

Ö

Öd: (Eski Türk.) Safra.

ö. +i 21a/435

Öde-: (Eski Türk.) Bir şeyin karşılığını
alacaklı olana vermek.

ö. -(y)iser 34b/737

Ögüt: (Eski Türk.) Nasihat.

ö. 30a/638

Öl: (Eski Türk.) Vefat etmek, yaşamın son
bulması.

ö. -ünce 6a/105

Öldür-: (Eski Türk.) Birinin hayatına son
vermek.

ö. -üb 43b/928

‘ Ömer: (k.a.) Adaleti ile bilinen ikinci
halife.

‘ ö. 2b/22, 43a/924, 43b/929, 44a/931,
44a/932, 44b/936, 44b/938, 44b/939,
45b/946

‘ ö. +e 44b/938

‘ ö. +iñ 44a/933

‘ Ömür: (Ar.) Hayat, yaşam süresi.

‘ ö. +i 3b/51, 4a/56, 23b/493, 40a/864

‘ ö. +üm 4b/66, 19a/387

‘ ö. +üñ 8a/147	Pāre: (Fars.) Parça.
Öñ: (Eski Türk.) Bir şeyin esas kabul edilen görünen yüzü.	p. 16a/323
ö. +den 24b/516, 29a/620	p. +sin 38b/826
ö. +e 26b/559	Pāyende: (Fars.) Kalıcı, daim.
ö. +ünce 35a/745	p. 8a/147, 26a/542
ö. +ünde 14a/280, 32b/696	Pāy-māl: (Fars.) Ayaklar altına alınmış.
Öp-: (Eski Türk.) Sevgi ve saygısını göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.	p. 33a/699
ö. -üb 10a/193, 18b/384	Pehlüvān: (Fars.) Cesur, güreşçi.
Öz: (Eski Türk.) Manevi varlık, kendisi.	p. 39a/834, 44a/930
ö. +i 36a/766	p. +ı 5a/81
ö. +lerin 30a/639	p. +laruñ 5a/83
ö. +üñde 5a/84	Pelīd: (Fars.) Pis, alçak.
Özge: (Eski Türk.) Başka, gayri.	p. +ler 21b/447
ö. 4b/68	Perde: (Fars.) Bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş.
P	p. 31a/658
Pādişāh: (Fars.) Büyük hükümdar, sultan.	Pes: (Fars.) Öyleyse, şu halde, bundan dolayı.
p. 25a/522, 45a/946	p. 1b/5, 1b/6, 2b/30, 6a/109, 16b/338, 4a/499, 25a/525, 25b/540, 25b/541, 26a/548, 26b/559, 26b/563, 27a/571,
p. +ı 38b/831	
p. +lar 38b/831	

28a/594, 28a/597, 28b/598, 30b/649,	Pişür-: (Eski Türk.) Isıda tutarak yenecek
31a/655, 31b/670, 32a/682, 33b/719,	duruma getirmek.
34a/727, 35a/744, 36a/769, 36a/772,	p. -di 17b/363
36b/781, 42b/916	
Peyğam-ber: (Fars.) Allah tarafından	Pür-ğam: (Fars., Ar.) Gam dolu.
emirlerini kullarına bildirmekle	p. 15a/308
görevlendirilmiş kimse.	Pür-şafā: (“Pür” Fars., “şafā” Ar.) Neşe,
p. 9a/175, 12a/232, 16a/321, 42b/917	sevinç dolu.
p. +e 10a/198, 12a/232	p. 24b/513, 25b/534, 29a/611, 34b/732
p. +i 9a/168, 29a/610, 43b/925	Pür-uşūl: (“Pür” Fars., “uşūl” Ar.) Yolu
p. +idür 19b/400	yöntemi belli olan.
p. +inüñ 41b/898	p. 24b/518, 25b/540, 32a/680
p. +lerden 29a/612	p. +i 6a/100
Peyk-i Celīl: (ö.a.) Allah’ın habercisi,	R
Cebrail.	Rabb: (ö.a.) Allah.
p. +em 39b/854	r. 23b/496, 44a/932
Peymān: (Fars.) Ant, yemin.	r. +üñ 41a/888
p. +iñuz 32b/691	Rabbenā: (Ar.) Allah’ım.
Pinhān: (Fars.) Gizli.	r. 2b/26
p. 13a/255, 17a/347, 27b/584, 44b/936	Rabb-i Celīl: (ö.a.) Azamet sahibi yüce
Pīr: (Fars.) Yaşlı, ihtiyar kimse.	Allah.
p. 4b/70, 4b/72, 16b/338	r. 31b/671, 37a/793
p. +i 6a/99	r. +üñ 9a/171

Rabb-i Kerīmī: (ö.a.) Lutuf ve ihsanı bol olan yüce Allah.	r. +ile 2b/25
r. 37b/805	r. +iñle 3a/39, 46a/961
Rağbet: (Ar.) İtibar.	r. +üñ 3b/43
r. 19b/398	Rāz: (Fars.) Sır.
Rāğīb: (Ar.) İstekli, arzulu.	r. +ımı 11a/220
r. 5a/86	r. +ın 27b/584
Rāhib: (Ar.) Hristiyan din adamı.	Rāzī: (Ar.) Kabul eden, rıza gösteren.
r. 15b/311, 16b/337	r. 2b/27, 4a/57, 9a/173, 30b/644, 31a/663, 33b/712, 33b/714
Raḥīm: (Ar.) Merhamet eden anlamındaki esma-i hüsnâ.	Recā: (Ar.) Dilek, istek.
r. 2b/27	r. 3a/35
Raḥīmā: (Ar.) Rahim olan Allah.	Ref: (Ar.) Yukarı kaldırma.
r. 40a/859	r. 31a/658
Raḥm: (Ar.) Yavrunun içinde oluştuğu ve geliştiği yer.	Reh-ber: (Fars.) Yol gösterici.
r. +inde 3b/49	r. 9a/175, 10a/198, 41b/890
Raḥmān: (Ar.) Merhamet eden.	Re ^ç is: (Ar.) Baş, başkan.
r. +ı 42a/903	r. +i 11b/226
Raḥmet: (Ar.) Allah'ın yarattıklarına karşı olan merhamet ve acıması.	Re ^ç is-i kārübān: (“Re ^ç is” Ar., “kārübān” Fars.) Kervanın başkanı.
r. 6a/104, 23b/497	r. 11b/224
r. +e 2b/25	Renk: (Fars.) Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.

r. 32a/681, 32a/684

r. +lidür 32b/691

Resm: (Ar.) Tasvir.

r. +e 38a/818

Resül: (Ar.) Peygamber.

r. 13a/261, 45b/949, 45b/950, 46a/952

r. +den 28a/592

r. +dür 44b/939

r. +ısın 44a/934

r. +i 6a/100, 16b/331

r. +iyem 39b/854

r. +üñ 4a/63, 4b/67, 37b/803

Resülu'llâh: (Ar.) Hz. Muhammed.

r. 39a/839, 39a/844, 44a/932, 46a/957

r. +ı 14a/284, 39b/856

Resül-ı Muştafâ: (k.a.) Mustafa peygamber.

r. 9b/180, 20a/412

Resülü'l-melâhim: (ö.a.) Hz. Muhammed, büyük din savaşlarında yer aldığı için bu isim ona uygun görülmüştür.

r. 20a/414

Resülü'r-raḥātī: (ö.a.) Rahat ettiren, Hz. Muhammed.

r. 20a/414

Resülür'r-raḥīm: (ö.a.) Merhametli, Hz. Muhammed.

r. 16b/335

Revā: (Fars.) Layık, uygun.

r. 22b/466, 38b/821

r. +dur 14b/297, 22b/467

Revān - Revāne: (Fars.) Yürüyen, giden.

r. 14a/279, 18a/366, 20a/415, 21b/452, 22b/475, 24b/519, 25a/529, 26a/548, 26b/554, 28a/594, 28b/607, 30b/645, 30b/649, 33b/713, 33b/719, 38b/824, 38b/832, 43b/929

r. +a 13b/271, 14b/291, 15b/309

Rıḍvānu'llāhi 'aleyhim ecma'ın: (Ar.) Allah'ın rızası üzerinize olsun!

r. 2b/27

Rıfık: (Ar.) Yumuşaklık.

r. +ile 27a/573

Rıḥlet: (Ar.) Göç, ölme.

r. 5b/98

Rızq: (Ar.) Allah tarafından verilen her türlü nimet.	Ruhbān: (Ar.) Rahip.
r. +ı 37a/792	r. 41a/879, 41b/896
Ri'āyet: (Ar.) İtaat etme, saygı duyma.	r. +a 41b/895
r. 7a/128	Rūḥ-ı revān: (Ar.) Güzel, sevgili.
Risālet: (Ar.) Peygamberlik.	r. 34b/736
r. 5b/96, 38a/817, 39a/841, 40a/858, 40a/859, 42b/915, 42b/916	r. +ı 5a/81
r. +i 42b/914	Rūḥ-ı şānī: (Ar.) İkinci ruh.
r. +ine 40a/864	r. 41a/882
Risālāt: (Ar.) Peygamberlik.	Ruḳıyye: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.
r. +uñā 4a/56	r. 37b/800, 37b/801
Riyāzet: (Ar.) Az yiyip içme, az uyuma, çok ibadet etme, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapma.	Rūşen: (Fars.) Parlak, aydınlık.
r. 15b/315	r. 1b/4, 8b/162
Rub'ı: (Fars.) Çeyrek.	Rūy-ı zemīn: (Fars.) Yeryüzü.
r. 13b/265	r. 28b/608, 31a/661
Rūḥ: (Ar.) Can.	S
r. +ı 3a/33, 3b/52, 38a/812	Sa'ādet: (Ar.) Mutluluk, talih.
r. +um 46a/959	s. +le 10a/189
Ruḥ: (Fars.) Yanak.	Sa'ādet-ḥāne: ("Sa'ādet" Ar., "ḥāne" Fars.)
r. +ı 18b/378	İçinde mutlu olunan veya mutlu kimseleri barındıran ev.
	s. +(y)e 25a/527, 28a/594, 28a/596

Sā'at: (Ar.) Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dörtte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.	ş. -ı 21a/431 ş. -ub 12a/236
s. 8b/163, 10b/207, 12b/251, 21a/435, 24b/519, 25a/520, 25a/521, 25b/540, 38a/810, 39a/840, 39a/843, 44a/933	Sa' d bin Vaḳḳāş: (k.a.) İslamiyeti ilk kabul eden ve cennetle müjdelenen 10 sahabeden biridir.
s. +de 23b/488, 24a/499	s. 43a/921
Şabāh: (Ar.) Günün başlangıcı.	Şad-hezārān: (Fars.) Yüz binlerce.
ş. 14b/292	ş. 15a/306, 35a/744
Şabır: (Ar.) Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.	Şādık: (Ar.) Sadakatli.
ş. 11b/222, 28a/590, 30a/640	ş. +sun 5a/84
ş. +um 38b/833	Şadr: (Ar.) Bir şeyin en yüksek yeri.
Şabī: (Ar.) Ergenliğe girmemiş erkek.	ş. +a 6a/106, 7b/141, 18a/366, 28b/598, 34a/727
ş. +lik 5a/76	ş. +ına 5b/91
Şābıḳa: (Ar.) Geçmişte olan olay.	Şafā: (Ar.) Gönül şenliği, rahat, huzur, eğlence.
ş. 28b/606	ş. 2a/10, 2a/18, 2b/31, 3b/46, 5b/109, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 34a/506, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
Şaç: (Eski Türk.) Başı kaplayan kıllar.	ş. +dır 18a/370
ş. +ı 30a/633	ş. +sına 40b/873
Şaç-: (Eski Türk.) Etrafa serpmek, dökmek.	ş. +(y)a 11a/217
ş. -arlar 21a/431	

ş. +(y)ı 5b/96	s. 27a/566, 31b/669, 46a/952
Şafıyullāh: (ö.a.) Temiz yürekli, Hz. Muhammed.	Şaqla-: (Eski Türk.) Kaybolmaması, zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak.
ş. 26b/553	ş. -dı 21b/449
Şağ: (Orta Türk.) Solun karşısı.	ş. -ya 23a/472
ş. 28b/607	Şal-: (Eski Türk.) 1. Koyvermek, serbest bırakmak.
Şağlık: (Eski Türk.) Hasta halde olmama.	ş. -dı 7b/133
ş. +ımızı 23a/477	2. Göndermek.
Şāhib-cemāl: (Ar.) Güzellik sahibi olan.	ş. -arlar 22a/457
ş. +dür 11a/212	Şalavāt: (Ar.) Hz. Muhammed'e saygı ve sevgi bildirmek için okunan dualar.
Şāhib-kemāl: (Ar.) Olgunluk sahibi olanlar, belli bir seviyeye ulamış olan kimseler.	ş. 3b/46, 6b/111, 9b/182, 13a/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/953, 46a/956
ş. +ler 2b/30	Şan: (Eski Türk.) Ün, şöhret.
Şahrā: (Ar.) Çöl.	ş. 44b/938
ş. 20a/410	ş. +ım 41b/897
ş. +sında 36a/775	Şan-: (Eski Türk.) Zannetmek.
ş. +(y)a 20b/427, 36a/768	ş. -asın 5b/89, 18b/381, 40a/857
Şā' im: (Ar.) Oruçlu.	ş. -ma 30a/636
ş. 15b/314, 38a/814	
Şağın-: (Eski Türk.) Korumak, gözetmek.	
ş. +uram 5a/85	
Sākin: (Ar.) Durgun, dingin.	

ş. -madı 23b/489	s. 35b/758
Saňa: (Eski Türk.) Sen zamirinin yönelme hali.	s. +a 11a/215
s. 5a/80, 19b/407, 23b/491, 23b/432, 23b/496, 25b/536, 25b/538, 33b/716, 34b/739(2), 40a/858, 41a/889, 42b/915, 43b/928	Şarıl-: (Eski Türk.) Etrafında yer almak, çevrelemek.
Şandık: (Ar.) İçine saklanması istenen şeyler konan, dört köşe büyük bir kutu şeklindeki kapaklı ev eşyası.	ş. -ub 4a/59
ş. +ından 12a/236	Şar-: (Eski Türk.) Çevrelemek, kuşatmak.
Şanem: (Ar.) Put.	ş. -insun 12b/245
ş. +leri 9b/176	ş. -iverdi 14b/287
Şāniyā: (ö.a.) “Sānī” kelimesinin kadını ifâde eden, kadın ismi olarak kullanılan veya tamlamalarda ortaya çıkan aynı anlamdaki müennes şekli.	Şat-: (Eski Türk.) Bir bedel karşılığında başkasına devretmek.
ş. 28a/595	ş. -mazam 34b/739
Şanki: (Fars.) Sözde, güya.	Şavma‘a: (Ar.) Çeşitli dinlere ait içinde ibadet edilen yer.
ş. 35b/758	ş. +dan 16b/339
Şarar-: (Eski Türk.) Rengi sarıya dönmek.	ş. +(y)a 17b/362, 19a/394
ş. 44a/933	Sa‘y: (Ar.) Çalışıp çabalama.
Sarāy: (Fars.) Önemli kişilerin oturduğu büyük ve gösterişli bina.	s. 31a/654
	Şay-: (Eski Türk.) Arka arkaya söylemek, sıralamak.
	ş. -dı 12b/250
	Şayd: (Ar.) Avlamak.
	ş. 43b/926
	Sāyebān: (Fars.) Gölgelek.

s. 44b/940	Seher: (Ar.) Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.
s. +ı 16a/323	
Sāyis: (Ar.) At bakıcısı, at süren.	
s. +ler 26b/559	s. +de 14a/283
Sebeb: (Ar.) Neden, bir şeyin gerçekleşmesine ön ayak olan olay veya durum.	s. +den 12b/243
s. 2a/12, 27a/571	Sehi: (Fars.) Doğru, düzgün.
s. +den 7a/132	s. 5a/83
Secde: (Ar.) Genellikle namaz kılariken alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.	Sehl: (Ar.) Kolay.
s. 21a/432	s. 25b/538
Şadef: (Ar.) Midye, istiridye gibi deniz hayvanlarının kabuklarının iç tarafında bulunan ve süslemelerde kullanılan beyaz, sert, parlak madde.	Segir-: (Eski Türk.) Atlamak, zıplamak.
ş. +den 16a/328	s. -düb 17a/350, 17b/355
Sefer: (Ar.) Kez, defa.	Sel: (Eski Türk.) Sürekli yağmur, karların süratle erimesi, akarsuların taşması gibi sebeplerle meydana gelen ve önüne geleni alıp götürecektir şiddette akan su.
s. +de 22a/461	s. +den 17a/344
Segirt-: (Eski Türk.) Hızlı hızlı yürümek.	Selām: (Ar.) Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için söylenen söz veya yapılan hareket.
s. -di 18a/374	s. 25b/541, 27a/574, 28b/600, 30b/647, 31a/655, 33b/716, 34a/724, 35a/748, 41a/888
s. -üb 7b/140	s. +ı 17b/359

s. +ın 25b/541, 31a/656, 35a/748, 41a/887	s. +sin 4b/65, 16a/326, 16a/327(2), 41b/890
Selâmet: (Ar.) Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma.	s. +üñ 4a/56, 6a/107, 39b/851, 39b/852
s. 11b/222, 21b/453, 22b/473	s. +üñle 12a/241
Semâ: (Ar.) Gökyüzü.	Şenâ: (Ar.) Övme.
s. +ya 4a/61	ş. 17b/363
Simât: (Ar.) Yemek, sofrâ.	ş. +lar 5b/97, 8b/156
s. 28b/599	Ser-gerdân: (Fars.) Şaşırılmış, şaşkın, ne yapacağını bilmeyen.
Sen: (Eski Türk.) İkinci tekil şahıs zamiri.	s. 24a/501, 27b/579
s. 5a/78, 5a/83, 5a/85, 5b/88, 5b/92, 5b/95, 11a/214, 12a/240, 12b/248, 15a/298, 16b/331, 17a/343, 19a/388, 23b/490, 23b/491, 27b/581, 34b/736, 34b/740, 38b/826, 42a/905, 44a/934, 44b/938, 46a/959	Serhoş: (Fars.) İçkiden sersemlemiş, kendinden geçmiş.
s. +den 4a/54, 5a/80, 19b/407, 39b/853	s. 21a/433, 32a/677, 32a/678, 32a/683
s. +i 4a/60, 4b/66, 6a/108, 12b/249, 23b/491, 29a/615, 32a/687, 32b/693, 34b/733, 38b/825	Server: (Fars.) Bir topluluğun önde geleni, başı.
s. +iñ 19a/387(2), 19a/390, 19a/392, 32b/697, 36a/765	s. 12a/232, 18b/382, 27b/577, 37b/806, 41b/890
s. +iñçündür 19a/393	s. +i 43b/928
s. +iñile 29a/615	s. +idür 19b/400
s. +iñdür 22b/465(2)	s. +inüñ 41b/898
	s. +üñ 18b/375
	Servi: (Fars.) Kışın koyu yeşil yapraklarını dökmeyen, daha çok mezarlıklara dikilen uzun ömürlü, ince uzun ağaç.

s. +dür 18b/381	s. 15a/303, 15a/304
Sev-: (Eski Türk.) Sevgi duymak.	s. +den 6a/108
s. -digim 4a/55	s. +dür 18a/371
s. -diler 45a/944	s. +si 21a/437
s. -enler 14b/292	Seyr: (Ar.) Yürüme, gezme.
s. -er 6b/114, 37b/805	s. 17a/345, 20b/430
s. -erdi 4b/68, 10b/204	Seyyid: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed'in adlarından biri.
s. -erem 6a/108	s. 13a/261
s. -esin 5b/93	2. Önder.
Şevāb: (Ar.) İyi ve güzel davranışlar karşılığında Allah tarafından verilen mükafat.	s. +üm 42b/917
ş. 3a/34	Seyyid-i 'ālem: (Ar.) Alemin efendisi, Hz. Muhammed.
ş. +ı 11b/227	s. 23a/483
Sevin-: (Eski Türk.) Sevinç duymak.	Şıçra-: (Eski Türk.) Ayaklarını hızla yere vurarak ileriye veya yukarıya doğru atılmak.
s. -di 5b/89, 9b/180(2), 11a/213, 11a/218, 14a/278, 14b/293, 42a/907, 44a/935	ş. -(y)ub 34a/722
s. -diginden 17b/353	Şiddik: (Ar.) Özü sözü bir olan.
s. -üb 5b/95, 8a/153, 8b/162, 11a/216, 20b/425, 44b/935	ş. 34a/727
s. -üben 34a/721, 35a/752	Şıdık: (Ar.) Doğruluk, gerçeklik.
s. -ürler 35b/760	ş. +ıla 30a/634, 43a/919, 44a/934
Sevgüli: (Eski Türk.) Sevilen.	

Şifât: (Ar.) Bir kişi veya nesnenin sahip olduğu nitelikler.	Sırdaş: (Ar.) Sır ortağı, birbirlerinin sırlarını başkalarına söylemeyip gizli tutan.
ř. +ı 2a/15, 9a/170, 10a/195, 11b/231	s. 28a/591
ř. +lu 11b/224	Sihir: (Ar.) Büyü, efsun.
ř. +uñ 41a/884	s. +le 43b/926
Şığ-: (Eski Türk.) Eliyle okşamak.	Silâh: (Ar.) Düşmanı öldürmek, imhâ etmek veya kendini savunmak maksadıyla kullanılan her türlü alet.
ř. -ar 46a/952	s. +ın 43b/929
Şığın-: (Eski Türk.) Güvenilir bir yer sokulmak.	s. +lı 7a/127
ř. -dım 23b/496	Sîm: (Fars.) Gümüş.
Şın-: (Eski Türk.) Korkudan hareket edemez duruma gelmek.	s. 7a/121, 8b/155, 12b/246, 12b/247, 32b/694, 33a/704, 33a/705, 36b/781, 36b/785
ř. -di 21a/435	Sîne-bend: (Fars.) At koşumunda eyerin geriye kaymaması için hayvanın göğsüne bağlanan enli kayış, işlemeli veya gümüşlü göğüslük.
Sırr: (Ar.) Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.	s. +i 12b/247
s. +a 37a/787	Sînek: (Eski Türk.) Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek gibi pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.
s. +dan 11b/221	s. 38a/809
s. +ı 11a/220, 43a/924	Siyâh: (Fars.) Siyah renk.
s. +ına 20b/424, 36b/782	
s. +ile 33b/712	
Şıra: (Eski Türk.) Dizi.	
ř. 12a/240	

s. 18b/379

Siyāhī: (Fars.) Siyah, siyah renkli.

s. 11a/210

Şofra: (Ar.) Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş yemek yenilen yer.

ş. 28b/599

Şoḥbet: (Ar.) İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma.

ş. 19b/404

Şol-: (Eski Türk.) Zayıflayıp cildi sarı beyaz arası bir renk almak, parlaklığını yitirmek.

ş. -masun 8a/148

ş. -muş 38a/818, 38b/824

Şoñ: (Eski Türk.) 1. İçinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman, en geride olan.

ş. 4a/62

ş. +unda 25a/525

2. Bitiş, bitiş vakti.

ş. +a 24b/516, 29a/620

ş. +ı 11b/223, 13b/275

Şoñra: (Eski Türk.) Anın daha ilerisindeki bir zamanda.

ş. 5b/95, 10a/196, 32b/696, 33b/717, 34b/737, 36a/772, 41a/886, 44b/937, 45a/943, 45b/950

Şor-: (Eski Türk.) Soru yönelterek bilgi isteme.

ş. -dı 24b/519, 38a/819, 41b/895

ş. -muş 8b/159

ş. -ub 4b/71

ş. -uñ 25b/538

ş. -uşdılar 26b/561

Söyle-: (Eski Türk.) Sözle bildirmek, ortaya koymak.

s. 27a/573, 38b/828, 39b/847

s. -di 30b/647

s. -digün 15a/307, 27a/573

s. -diler 7b/139

s. -diñüz 20b/422

s. -em 2b/29, 2b/31

s. -im 30a/636

s. -mege 19a/396

s. -meyüb 31b/669

s. -miş 2b/30	33b/711, 33b/714, 36a/766, 37b/804,
s. -mişdür 41a/884,	38b/829, 39a/834, 43b/929
s. -ñ 8a/145	s. +ile 19b/403
s. -nüb 31a/658	s. +ime 30a/635, 37a/788
s. -r 3a/32, 43b/924	s. +ine 5a/86, 32b/698, 41b/893
s. -rsin 30a/634	s. +ini 31a/659, 32a/678
s. -se 10b/209	s. +iñiz 33a/701
s. -(y)eler 30a/639	s. +iñize 30a/634
s. -(y)erek 33a/706	s. +ler 22b/468
s. -(y)esiz 31b/666	s. +leri 12b/252, 15a/299, 15a/305, 15a/306,
Söyün-: (Eski Türk.) Sönmek.	21b/447, 25b/539, 29b/630, 29b/631,
s. -di 21a/435, 21b/442	30a/634, 30b/646, 31a/663, 31b/672
Söz: (Eski Türk.) Ağızdan çıkan, bir veya	s. +lerin 30a/639
daha çok heceden meydana gelen kelime	s. +üm 14a/285, 18a/369
veya kelime dizisi.	s. +üñ 5a/84, 19a/396, 22b/469, 27a/573
s. 6b/116, 6b/117, 8a/144, 22a/464,	s. +üñüz 15a/299
24a/498, 28a/591, 28b/600, 30b/643,	Şu: (Eski Türk.) Mecazi anlamda hatır.
31a/658, 36a/765	ş. +ına 2b/21, 10a/197, 19b/401, 39b/851
s. +de 6b/116	Su'âl: (Ar.) Soru.
s. +i 5b/89, 6a/101, 8b/158, 10a/189,	s. +i 38b/822
18a/372, 18b/378, 19a/397, 27a/573,	Şubh: (Ar.) Sabah vakti.
28b/603, 30a/636, 30b/643, 30b/650,	
31a/664, 31b/666, 31b/676, 32b/692,	

ş. 3b/45, 6b/111, 16b/333, 27b/584, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955	Sübhân: (Ar.) Her türlü kusurdan ve zaaftan uzak olma anlamına gelen Allah'ın isimlerindedir.
ş. +a 15b/314, 19a/389, 22b/475, 32a/680	s. 3b/50
Şubh-ı şâdıq: (Fars.) Tan yerinin kalıcı olarak aydınlanması.	Sükker: (Ar.) Şeker. s. 18b/378, 37b/804
ş. 25b/531	Sükkerî: (Ar.) Şekerli, tatlı.
Şuç: (Eski Türk.) Yapılması yasak olan bir şeyi yapmak.	s. 7b/143, 13b/265
ş. +larına 23b/495	Sünnet: (Ar.) Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.
ş. +umuzu 3a/40	s. +iñ 45a/941
Sultân: (Ar.) Hükümdar.	Sür-: (Eski Türk.) Yönetip ilerletmek, dokunmak.
s. 23b/491	s. -di 6a/109, 18b/384, 19b/406
s. +ım 32b/695	s. -elim 17b/361
s. +ısın 27b/581	s. -er 17b/357
Sultân-ı cihân: ("Sultân" Ar., "cihân" Fars.) Dünyanın sultanı, Hz. Muhammed.	s. -erlerdi 32a/684
s. 42b/914	s. -esin 27a/574
Şun-: (Eski Türk.) Takdim etmek.	s. -eyim 3b/53, 5a/82, 30b/652
ş. -dı 25b/543	s. -üb 13a/254
Sûre-i Tâhâ: (ö.a.) Taha suresi.	s. -üldi 8a/143
s. 44a/930	Sürûr: (Ar.) Sevinç.

s. 2a/9	ş. 13a/264
Süvār: (Fars.) Ata binmiş kimse, binici.	Şāh-ı cihān: (Fars.) Dünyanın padişahı, Hz. Muhammed.
s. 14b/290, 17a/346, 25a/521	ş. 1b/8, 29b/631, 31a/659
Ş	Şāhid: (Ar.) 1. Tanıdık.
Şād - Şāz: (Fars.) Sevinçli, memnun.	ş. 37a/788
ş. 3a/33, 5b/95, 8a/153, 8b/162, 11a/216, 12b/249, 17b/362, 21a/433, 22a/454, 23a/477, 24a/504, 24a/508, 24b/512, 24b/513, 25b/532, 25b/535, 26a/546, 30b/648, 31b/675, 34a/721, 35a/753, 35b/760, 37a/793, 39b/856, 41a/888	2. Hz. Muhammed. ş. 40b/877
Şādān: (Fars.) Sevinçli.	Şakı-: (Eski Türk.) Parlamak, bağırarak.
ş. 38a/811	ş. -dı 32b/692
Şādumān: (Fars.) Sevinçli.	Şām: (ö.a.) Suriye'nin başkenti.
ş. 24a/507, 25b/533, 26b/554, 26b/557, 30b/649, 33b/711, 35a/745, 35b/761, 44b/935	ş. +a 7a/124, 7a/126, 9b/176, 20a/416, 22a/459, 41b/892 ş. +dan 42a/908
Şāh: (Fars.) Padişah, hükümdar.	Şām: (Fars.) Akşam.
ş. 5a/87, 13a/264, 20b/423, 26a/543	ş. 3b/45, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 24a/505, 26a/550, 27b/584, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955
ş. +a 7a/129	Şāmī: (ö.a.) Şam'dan gelen.
ş. +ım 30a/633	ş. 36b/780
ş. +lar 8a/147, 31b/667	Şarq: (Ar.) Doğu.
Şāh-ı 'ālem: ("Şāh" Fars., "'ālem" Ar.) Alemin şahı.	ş. +a 41a/879, 41b/899

Şaşır-: (Eski Türk.) Ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememek.	ş. +inde 10b/200
ş. -maya 22b/473	ş. +ine 26b/555
Şefâ'at: (Ar.) Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.	Şehîr: (ö.a.) Ün kazanmış, Hz. Muhammed.
ş. 10a/196, 39b/852, 39b/853, 40b/871	ş. 40b/877
ş. +iñle 19b/408	Şekk: (Ar.) Şüphe, zan.
Şehâdet: (Ar.) 1. İslam'ı kabul etmek.	ş. 35a/751
ş. 24b/516, 40a/861, 40a/862	ş. +m 25a/522
2. Bir şeyin doğruluğunu onaylama.	Şems: (Ar.) Güneş.
ş. 19b/399	ş. +ile 35b/755
Şehîd: (ö.a.) Bilen ve adaletli olan, Hz. Muhammed.	Şer: (Ar.) Kötülük, fenalık.
ş. 40b/878	ş. 31b/670
Şehinşâh: (Fars.) Padişahlar padişahı.	Şer' : (Ar.) Şeriat.
ş. 12b/253	ş. +inde 15b/313
Şehir - Şehr: (Fars.) 1. İnsanların toplu olarak yaşadığı yerleşim yerlerinden, idari ve mülki bakımdan köy ve kasabadan sonra en büyük olanı.	Şerh: (Ar.) 1. Açıklama, yorumlama.
ş. +den 20b/426	ş. 2b/29, 2b/30, 19a/391, 36b/776, 41b/895, 42b/916, 43b/927
ş. +i 10b/203, 16a/322, 41b/900	2. Açık açık anlatma.
ş. +idür 41b/897	ş. 29b/631, 30b/647
	Şerî'at: (Ar.) Allah'ın kulları için peygamberleri aracılığıyla koymuş olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü.
	ş. +ile 29a/610

Şer' -i dīn: (Ar.) İslam şeriatı.	faydalanarak etkili bir şekilde anlatma sanatı ve bu sanat yoluyla verilen eser.
ş. 45a/942	
Şerīf: (Ar.) Soyu temiz, kutsal.	ş. +i 19a/393
ş. +ler 30a/642	Şīrīn-dehān: (Fars.) Tatlı dilli.
Şevk: (Ar.) Şiddetli arzu, istek.	ş. 46a/953
ş. +iñle 19a/387	Şuġl: (Ar.) İş.
Şeytān: (Ar.) Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan varlık.	ş. +i 27a/570
ş. 23a/485	Şu'le: (Ar.) Alev, ışık.
Şifālīk: (Ar.) Hastalıktan kurtulma.	ş. 40a/857
ş. +lar 4b/71	Şükür: (Ar.) Verdiği nimetler için Allah'a duyulan minnet.
Şimdengerü: (Eski Türk.) Bundan sonra, bundan böyle.	ş. 6a/103, 24b/514, 6b/56030b/650
ş. 30a/637	ş. +ler 12b/244, 20a/409, 24b/515, 30b/648, 35b/760
Şimdi: (Eski Türk.) İçinde bulunduğumuz an.	Şükür-i Yezdān: (Ar.) Allah'ın şükürü, Allah'a duyulan şükür, minnet.
ş. 27a/567, 27a/568, 40a/863, 43b/927	ş. 40a/860
ş. +den 41b/890	Şübhe: (Ar.) Doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt.
ş. +(y)e 33a/700	ş. 44b/939
Şi'r: (Ar.) Duygu ve heyecanları, güzellikleri, seslerin uyumundan	ş. +m 44a/934

Şol: (Eski Türk.) Şu, o.	Ş. +üm 4b/65, 24b/517
ş. 36b/776, 36b/781	Tābi'īn: (Ar.) Hz. Muhammed'i görmüş olanları gören ve onlardan hadis dinleyenler.
Şöyle: Şu şekilde.	t. 45a/944
ş. 2a/11, 2a/20, 2b/24, 4a/54, 15a/302, 20a/419, 23b/493, 24a/501, 27b/579, 33b/716, 43a/920	Ta'bir: (Ar.) Yorumlama, düş yorumu.
T	t. 29a/609, 41b/895
Tā: (Fars.) Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri ya da zamanı anlatır.	t. +i 41b/895
t. 28a/588, 30a/632, 32a/684, 36a/768, 37b/803	Ṭabl: (Ar.) Davul.
Ṭa'ām: (Ar.) Yemek.	t. +lar 13b/269
ṭ. 6a/106, 11a/217, 17b/360, 25a/525, 31a/657, 31b/675, 36a/769, 36a/771	Tācdār: (Fars.) Hükümdar, padişah.
ṭ. +dan 36a/772	t. 31b/668
ṭ. +ı 4b/69, 18a/367	Tācirān: (Ar.) Ticaretle uğraşan kimseler.
Ṭā'at: (Ar.) Allah'ın emirlerine uyma, ibadet.	t. 25b/533
ṭ. 38a/810, 38a/813	Ṭağ: (Eski Türk.) Dağ.
Ṭabaq: (Ar.) İçine yiyecek konan yayvan kap.	ṭ. 20a/410, 39a/837, 39a/838
ṭ. 34a/728(2)	ṭ. +da 38a/816
Ṭabīb: (Ar.) Doktor.	ṭ. +ına 38a/814
	ṭ. +ında 39a/837, 39a/839, 39a/843, 41a/881, 42b/916
	Ṭağıl-: (Eski Türk.) Parçalara ayrılmak.
	ṭ. -dı 19b/404

Ṭaġla-: (Eski Türk.) Büyük üzüntü duymak.	ṭ. +i 44a/933
ṭ. -dıġım 4b/75	Taḳḏīm: (Ar.) Sunma, birini tanıtmak.
Ṭaha: (ö.a.) Temiz, Hz. Muhammed.	t. 19a/395
ṭ. 9b/183	Taḳḏīr: (Ar.) Beġenme, beġendiġini belirtme.
Taḥfīf: (Ar.) Hafifletme.	t. 16b/338
t. 15a/298	Ṭaḳın-: (Eski Türk.) Kendine takmak.
Ṭāhir: (ö.a.) 1. Hz. Muhammed'in evlatlarından birinin ismi.	ṭ. -dı 14b/288
ṭ. 37b/799	Taḳrīr: (Ar.) Tekrar etme.
2. "Günahlardan uzak" anlamına gelir ve peygamberimizin isimlerinden biridir.	t. 9a/165, 22a/463, 30b/650
ṭ. 9b/184	Ṭal'at: (Ar.) Yüz, çehre.
Taḥḳīk: (Ar.) Muhakkak, şüphesiz.	ṭ. 26a/542
t. 17a/352, 21b/444	Ṭālib: (Ar.) İsteyen, talep eden.
Taḥsīn: (Ar.) Takdir etme, övme.	ṭ. 38a/818, 40b/874
t. 15a/306	Ta' līm: (Ar.) Öğretme, ders verme.
Taḥt: (Fars.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk.	t. 39b/846, 39b/848, 40a/860, 40a/861
t. +ı 40a/866	Tamām: (Ar.) Bütünlüğü bozacak herhangi bir eksiġi olmayan, tam.
Ṭaḳ: (Eski Türk.) Tükenme.	t. 2a/20, 3b/45, 3b/51, 6b/110, 9b/181, 13a/258, 14a/277, 16b/333, 20a/411, 23a/479, 26a/550, 26b/555, 29b/626, 33a/707, 37a/794, 40b/875, 42a/909, 46a/955
ṭ. 44a/933	
Ṭāḳat: (Ar.) Güç, derman.	

t. +ı 18a/367, 20a/418, 22a/460

Tamāmet: (Ar.) Tam olma.

t. 8b/160, 15b/317, 16a/325

Ṭañ: (Eski Türk.) Şaşırma.

ṭ. +a 14b/290, 24b/514, 35a/744

Ṭa' n: (Ar.) Ayıp, küçümseme.

ṭ. 25b/535, 32b/698, 35b/762

ṭ. +ından 25b/539

Ṭa' nlı: (Ar.) Ayıplayıcı, küçültücü.

ṭ. 22b/468

Tañrı: (Eski Türk.) Yaratıcı, Allah.

t. 30a/635, 42b/916

Ṭapu: (Eski Türk.) Hizmet, itaat.

ṭ. 14a/280

Ṭaş: (Eski Türk.) Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, değişik renkte ve değişik birleşimdeki sert cisim.

ṭ. 34a/731, 36b/778, 38a/815

ṭ. +ları 19a/389

Ṭaşra: (Eski Türk.) Dışarı çıkmak, taşınmak.

ṭ. 20b/426

Tatlu: (Eski Türk.) Cana yakın.

t. 6a/101

Ṭavar: (Eski Türk.) İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.

ṭ. 37a/790

Ṭayr: (Ar.) Kuş.

ṭ. 2a/14

Ṭayyib: (ö.a.) Temiz olan.

ṭ. 13a/260

Tazarru' : (Ar.) Yalvarma, yakarma.

t. +lar 19a/390, 20a/410

Ta' zīm: (Ar.) Hürmet etme, saygı gösterme.

t. 14b/291, 24b/516, 28a/597, 31a/655, 35a/747

t. +ile 7b/141, 24b/510

Tebdīl-i mekân: (Ar.) Mekan değişikliği.

t. 31b/669

Tecellī: (Ar.) Görünme, belirme.

t. 4b/67, 10b/208

Tedārik: (Ar.) Hazırlık, hazırlıklı olma.

t. +ler 8a/145

Tedbīr: (Ar.) Hazırlık, önlem.

t. 6b/120, 13b/269, 30b/650

Teķāzā: (Ar.) Zorlayarak isteme.

t. 27a/572

Tekbīr: (Ar.) İslam dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allāhu ekber" sözü.

t. 44b/935

Tekebbür: (Ar.) Kibirlenme, büyüklük.

t. 30a/639

Tekrār: (Ar.) Bir olayın, urumun birden fazla kez meydana gelmesi.

t. 19b/406, 40b/862

Tekrīr: (Ar.) Tekrar etme.

t. 9a/165, 30b/650

Ten: (Fars.) Cilt, insan vücudunun dış yüzü.

t. 28b/605

t. +im 32b/695, 34b/738

Tenef: (Eski Türk.) Kurulmuş çadır eteği.

t. +ler 20b/427

Ter: (Fars.) Taze.

t. +dür 18b/377

Terk: (Ar.) Bırakma.

t. 23a/476, 34b/742

Tesellī: (Ar.) Avutma, avuntu.

t. 4b/97

t. +sin 42a/907

Teşvīş: (Ar.) İnsanın zihnini bulandıran şey.

t. +imi 29a/609

Tevbe: (Ar.) İşlediği bir hatadan, suç veya günahdan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme.

t. 23b/495

Teveccüh: (Ar.) Bir tarafa doğru yönelme.

t. 10a/189

Tevfīk: (Ar.) Allah'ın yardımı, yardımcı.

t. 28a/592

Tevrāt: (ö.a.) Hz. Musa'ya indirilen kutsal kitap.

t. 10a/194, 11b/230, 15b/316, 41a/883, 42a/903

t. +da 9a/170, 10b/208, 11b/231, 25a/523, 29a/618

t. +daki 11b/230

t. +ı 10a/193

Ṭınmak-: (Eski Türk.) Söz söylemek.

<p>. -(y)ub 30a/640, 30b/644</p> <p>Ticret: (Ar.) Kazan elde etmek iin yapılan mal ve rn alım satımı.</p> <p>t. 7a/125, 14a/280, 41b/892</p> <p>t. +de 41b/891</p> <p>t. +den 8a/153</p> <p>t. +e 11b/225, 17a/345, 20b/423</p> <p>Tz: (Fars.) Hemen, abuk.</p> <p>t. 6a/106, 7b/139, 19b/403, 21b/451(2), 22a/459, 23a/484, 24b/509, 25a/524, 29b/625, 30b/651, 31a/657</p> <p>Tzrek: (Fars.) Hemen.</p> <p>t. 12b/250</p> <p>o: (Eski Trk.) Domak.</p> <p>. -ıcaız 1b/5</p> <p>. -ısar 16a/322</p> <p>. -mu 41a/883</p> <p>. -sa 1b/4, 2a/9</p> <p>. -uncaya 21b/452</p> <p>orı: (Eski Trk.) Doru, aynı dorultuda devam eden.</p> <p>. 15a/307, 19a/394, 23b/487, 23b/490, 24a/498</p>	<p>oun-: (Eski Trk.) Dokunmak.</p> <p>. +a 27a/573</p> <p>ol-: (Eski Trk.) Dolu hale gelmek.</p> <p>. -a 29a/610, 41b/899</p> <p>. -ardı 20a/410</p> <p>. -dı 4b/72, 29b/630</p> <p>. -ısar 41a/885</p> <p>. -mu 15b/312, 41a/879</p> <p>olu: (Eski Trk.) Bo yeri bulunmayan.</p> <p>. 32a/677</p> <p>olunsa: (Eski Trk.) Bir eyin etrafında dnmek.</p> <p>. 1b/7</p> <p>on: (Eski Trk.) Elbise, pantolon.</p> <p>. 12a/237, 12b/244, 35a/743</p> <p>. +lar 36b/780</p> <p>onan-: (Eski Trk.) Toplanmak.</p> <p>. -dı 20b/427</p> <p>oprak: (Eski Trk.) Yer kabuunun, zerini kaplayan rm organik maddelerden ve ktle kırıntılarından oluan canlıların yaamasına elverili kısmı.</p> <p>. +a 17b/357</p>
--	---

<p> oyla-: (Eski Trk.) Ziyafet vermek, doyurmak, doldurmak. . -dı 2b/25, 31a/657 . -ndı 36a/771 . -yasın 19b/408 Tufe: (Ar.) Ei benzeri olmayan, grlmemi. t. 34a/730 ur-: (Eski Trk.) Hareketsiz kalmak. . -dı 6a/109, 13a/262, 19b/403, 36a/781 t. -dığı 18a/373 . -ı 12b/243, 13a/254, 19b/405 . -maz 32b/697, 38a/813 . -mi 33b/720 . -sa 4b/69 . -sun 36a/772 . -ub 19b/406, 22b/471, 39b/855, 41b/895 . -ur 18a/373, 43b/929 ut-: (Eski Trk.) Elde bulundurmak, oyalamak, gerekletirmek. . 13b/275, 30b/651 . -a 21b/445 </p>	<p> . -ar 39b/849 . -arsa 45a/941 . -dı 40a/861 . -dılar 20a/418 . -mi 17b/356 . -ub 32a/678 utu-: (Eski Trk.) Yanmaya balamak. . -dı 15a/305 U U: (Bağ.) Ve bağlacı. u. 1b/3, 2a/14(2), 2a/15, 3b/45, 6b/110, 8a/153, 8b/157, 9a/173, 9b/176, 9b/181, 9b/186(2), 10a/195, 10b/199(2), 12b/244, 13a/258, 15a/300, 15b/319(2), 16a/329, 16b/333, 17b/359, 17b/362, 17b/363, 18b/380, 19a/389, 19a/391, 20a/410, 20a/411, 20a/416, 20a/418, 21a/433, 22a/455, 22a/460, 23a/479, 23b/495, 24a/505, 24b/510, 24b/513, 25b/541, 26a/550, 26b/555, 26b/556, 27b/575, 28b/599, 29b/626, 30a/636, 31b/670, 32b/688, 32b/694, 32b/695, 33a/707, 34b/732, 34b/738, 35b/759, 36a/771, 36b/778, 36b/779, 36b/780, 37a/790, 37a/794, 39a/842, 40a/866(2), 40b/875, </p>
--	--

41a/879, 41a/888, 41b/893, 41b/897,	u. +larına 37a/788
41b/899, 42a/902, 42a/909, 44b/938,	u. +larını 30a/637, 30b/651, 35b/754,
45a/941(2), 45b/951(3), 46a/955	36a/767
Uç: (Eski Türk.) Bir şeyin baş veya son	u. +muz 14b/295
noktası.	u. +sı 21a/437, 33a/703
u. +ı 4a/62	‘Ulûfe: (Ar.) Üç ayda bir verilen maaş.
Uçmak: (Eski Türk.) Cennet.	‘u. 7a/126, 7a/128
u. 15b/319	‘u. +sin 8b/154, 26b/563, 27a/564
Uğra-: (Eski Türk.) bir yere kısa bir süre	Ur-: (Eski Türk.) Vurmak, hızla çarpmak.
kalmak üzere gitmek veya yanından	u. -dılar 35b/756
geçmek.	u. -ub 12a/236
u. -sa 18b/382, 37b/806	u. -ur 2a/9, 18b/376
Ulaştır-: (Eski Türk.) Ulaşmasını sağlamak.	u. -urlar 32b/698
u. 5a/78	Um-: (Eski Türk.) Ümit etmek, bulmak.
Ulı - Ulu: (Eski Türk.) Büyük, yüce.	u. -a 39b/853
u. 3b/50, 10b/204, 20b/427, 29a/612,	u. -ar 29b/622
36a/768	u. -aram 9a/175
u. +dur 15a/303, 18a/371, 42a/901	u. -aridüm 4a/56
u. +lar 11b/222, 18a/366, 22a/464, 32b/689,	u. -arlar 26b/562
32b/696, 33a/702	Unut-: (Eski Türk.) Aklında kalmamak,
u. +ları 4b/70, 20b/429, 22a/456	hatırından çıkmak.
u. +larıdur 11b/229	u. -dı 18b/375
u. +ların 31b/673	

u. -ma 46a/959	Uyku - Uyhu: (Eski Türk.) Organizmanın,
u. -muşdur 27a/570	dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere
Uslı: (Eski Türk.) Söz dinleyen, edepli.	vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları
u. +dur 31a/662	fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi
Uy-: (Eski Türk.) Uyuşmak, uygun olmak.	durumu.
u. -anlar 12a/233	u. 23a/485, 27b/578
u. -duñ 44b/938	u. +yı 23a/476
u. -uñ 43b/925	Uyu-: (Eski Türk.) Uyku durumunda olmak.
Uyan: (Eski Türk.) Dizgin.	u. -r 23b/489
u. +ı 12b/247	u. -rdı 38a/810
Uyan-: (Eski Türk.) Uyku durumunda	u. -rken 23b/490
çıkılmak.	u. -lardı 24a/505
u. -dı 8b/163, 20b/427	‘Uzlet: (Ar.) Bir köşeye çekilip toplumdan,
u. -madı 23b/489	insanlardan uzak, yalnız başına yaşama.
u. -ub 25b/533, 41b/894	‘u. 17a/348, 38a/812
Uyanık: (Eski Türk.) Uykudan uyanmış	Ü
olan.	Ü: (Bağ.) Ve bağlacı.
u. 24a/507	ü. 2a/11, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 7a/121,
Uyar-: (Eski Türk.) İkaz etmek.	8b/155, 8b/163, 10a/197, 10b/209, 12b/246,
u. -dı 14a/284	12b/247, 13a/264, 13b/266, 14b/296,
u. -ı 12b/243	18b/382, 21b/445, 24b/517, 28a/597(2),
	29a/614, 29a/618, 31a/655, 31a/662,
	32b/694, 33a/704, 33a/705, 36a/770,
	36b/778, 36b/779, 36b/781, 36b/785,

37b/806, 38a/81, 39b/848, 41b/890, 45a/942,	Ümmü Gülşüm: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.
Üç: (Eski Türk.) 3.	ü. 37b/800, 37b/801
ü. 4b/72, 22a/455, 25a/520, 25a/521, 26a/548, 36b/783, 37b/806, 38a/815	Üstüne: (Eski Türk.) Üzerine.
ü. +er 34a/730	ü. 12a/236, 37b/798, 45b/950
ü. +üncü 12a/242, 14a/282	Üzre: (Eski Türk.) Üstüne, üstünde, üzerinde.
Üç yüz: (s.a.) 300.	ü. 17a/344, 36b/776, 36b/780, 44b/940
ü. 36b/783	V
Ümî: (Fars.) Arzu edilen.	Vaḥîd: (Ar.) Eşi ve benzeri olmayan, Hz. Muhammed.
ü. +im 5a/80, 22b/472	v. 6b/112
Ümmet: (Ar.) Bir peygambere iman edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.	Vaḥş: (Ar.) İnsandan kaçan, yabani.
ü. 41b/899, 45a/941	v. 2a/14
ü. +i 41a/885, 45a/942	Vaḥy: (Ar.) Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygambere bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahi haber.
ü. +in 39b/851	v. 41a/886, 41b/891
ü. +inden 16b/332, 19b/408, 23b/493	Vakit: (Ar.) Zaman.
ü. +ini 29a/619	v. 13b/274, 45b/947
ü. +lerinüñ 40b/870	v. +i 6b/118, 7a/125, 10b/202, 29a/614, 41b/900
ü. +üni 23b/492	v. +in 16b/339
Ümmî: (Ar.) Okuma yazma bilmeyen.	
ü. +(y)em 39b/845	

Vâlih: (Ar.) Şaşkın.	v. -a 22b/475
v. 18b/380	v. -acağımı 25b/537
Va'llâh: (Ar.) Allah'a yemin olsun!	v. -alum 7a/122, 17b/361, 20b/428
v. 22b/472	v. -alar 20b/430
Var: (Eski Türk.) 1. Düşüncede bulunan, mevcut olan, mevcut bulunmak.	v. -am 7a/129
v. 1b/2, 1b/5, 2a/15, 2a/17, 4a/54, 6a/101, 6b/114, 8a/146, 8a/150, 10a/191, 11b/224, 15a/299, 15b/311, 19a/393, 19a/396, 20a/419, 21a/437, 29a/616, 31b/665, 34a/729, 36a/765(2), 36b/777, 37a/790, 41a/879, 43b/927	v. -asın 5b/91, 27a/572, 29b/625
v. +dı 13a/255, 17b/355, 18a/374, 19b/406, 39b/856, 41b/895, 42a/924	v. -asız 10a/188
v. +dılar 24b/510	v. -ayın 27a/565
v. +dırır 10a/191, 10a/194	v. -ayım 27a/571, 30b/652, 34b/735
v. +dur 7b/136, 33a/705, 34b/737	v. -ılıcak 40b/869
v. +ısa 39b/847	v. -ın 2b/509, 24b/517, 30a/637
v. +larını 18a/384	v. -ınca 12a/241
v. +ma 27a/568	v. -mışam 40b/869
v. +maz 8a/149	v. -sun 13b/267, 26b/558
2. Ulaşmak, gitmek.	v. -ub 6b/119, 12b/248, 12b/249, 13a/256, 17a/349, 17b/361, 19b/403, 20a/418, 22a/459, 22b/466, 24b/519, 25a/528, 34b/734, 38a/819, 45a/943
v. 33b/715, 35b/164, 39b/847	v. -uban 15b/309, 26a/549
	v. -urdu 39a/837
	Varça: (k.a.) Hz. Hatice'nin amcasının oğlu.
	v. 41a/879, 41a/882

Vaşf: (Ar.) Hal, sıfat, nitelik.	v. 5a/85
v. 11a/212, 13b/266, 14b/288	Velîkin: (Fars.) Ama, lakin.
v. +ı 15b/312	v. 6b/116, 6b/119, 8a/149, 8b/155, 15a/302, 15a/304, 17a/347
Vâşıl: (Ar.) Ulaşmak, erişmek.	Veşayyet: (Ar.) Vasi olma, vasilik.
v. 3b/52, 9a/166, 40b/874	v. 5b/90
Vatân: (Ar.) Bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer.	Veẕîr: (Ar.) Vezirlik rütbesine sahip olan.
v. +da 6a/109	v. 45a/946
Vay: (Ünl.) Kızgınlık, şaşkınlık, sevgi, acıma gibi durumlarda anlamı kuvvetlendirmek için kullanılır.	v. +i 42a/905
v. 3a/41, 32a/687	Vir-: (Eski Türk.) İletmek, eriştirmek.
Ve: (Bağ.) İki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar.	v. 3b/46, 5a/78, 5a/81, 6b/111, 9b/182, 12a/240, 13b/259, 16b/334, 20a/412, 23a/480, 26a/551, 27a/571, 29b/627, 33a/708, 37a/795, 40b/876, 42a/910, 46a/956
v. 6b/118, 19b/402, 19b/403, 34a/723, 36b/785, 37b/807, 39b/853	v. -di 2a/18, 4a/61, 14a/284, 17b/359, 17b/363, 22b/474, 25b/541, 35a/748, 40a/859
Vech: (Ar.) Yol, yöntem.	v. -digim 28a/587
v. +ile 14b/294, 35b/761, 35b/762	v. -diler 5b/89, 25a/526, 25a/529, 31b/670
Velî: (Ar.) Allah'a yakınlık kurmuş olan seçkin kul.	v. -diñüz 32a/687
v. 10a/198, 34b/742	v. -düm 32b/690
v. +ler 39b/853	v. -e 3a/36, 4b/71, 26b/563, 29a/620
Velî: (Fars.) Ama, lakin.	

v. -em 27b/586, 43b/928
v. -en 2a/10
v. -ensin 16a/328
v. -esin 8b/154, 23a/476, 27a/572
v. -esiñiz 34a/725
v. -esiz 30a/638, 31a/660
v. -eyim 5a/82, 31b/667
v. -ildi 37b/802
v. -ilmiş 40a/858
v. -iserdür 5b/96
v. -me 27a/568, 43b/928, 45a/945
v. -megi 12b/249
v. -mesün 28a/589
v. -mezem 32b/693
v. -miş 16a/325, 40a/857
v. -mişdi 13b/267
v. -mişdür 42b/915
v. -mişem 40a/866
v. -mişler 6a/103
v. -se 7a/131
v. -sün 33b/716
v. -üb 13a/256, 24a/504, 31a/655

v. -ür 35a/752
v. -ürse 28b/601
v. -ürsin 34b/736
v. -ürüz 33b/717
Vuşlat: (Ar.) Kavuşma.
v. 38a/812
Vü: (Bağ.) Ve bağlacı.
v. 1b/6, 2a/15, 5a/84, 5b/98, 10b/199,
11a/217, 12b/247, 15b/315, 19b/404(2),
22b/466, 24b/514, 26a/542, 26b/563,
31b/673, 39a/842, 42a/907, 45a/946,
Vücüt: (Ar.) Beden.
v. +a 10b/200, 10b/202
Y
Ya: (Ünl.) 1. Tasdik bildirir, peki.
y. 7a/122
2. Diğer bir ihtimali bildirir.
y. 17a/345
3. Şaşkınlık ve hayret bildirir.
y. 25b/536
Yâ: (Ünl.) 1. Ey.
y. 2b/26, 3a/41, 3b/44, 3b/47(2), 3b/48(2),
3b/53, 4a/60, 6b/112(2), 6b/113(2),

9b/183(2), 9b/184(2), 10a/187, 11a/214,	y. 12a/237
11b/227, 13a/260(2), 13a/261(2), 14b/289,	y. +ı 14b/288
15a/299, 15a/307, 16b/335(2), 16b/336(2),	Yāḥūd: (Fars.) Veya.
19b/407, 20a/413(2), 20a/414(2),	y. 33a/700
23a/481(2), 23a/482(2), 23b/492, 23b/496,	Yağ-: (Eski Türk.) Yanmasını sağlamak.
25a/522, 25a/530, 25b/536, 26a/552(2),	y. -amadılar 21a/436
26b/553(2), 27b/580, 27b/582, 29b/628(2),	y. -ılam 28a/588
29b/629(2), 33a/709(2), 33b/710(2),	y. -ub 21a/432
37a/796(2), 37a/797(2), 38b/823, 39a/840,	Yağın: (Eski Türk.) Arada az mesafe
39b/851, 40a/858, 40a/859, 40a/864,	bulunan.
40b/877(2), 40b/878(2), 42a/911(2),	y. 17a/345, 21b/442, 22a/455
42b/912(2), 44a/931, 44a/932, 44b/936,	Yağın: (Ar.) Bir şeyi şüphesiz olarak tam ve
44b/938, 45a/945, 45b/949, 46a/957(2),	doğru şekilde bilme, kesin bilgi.
46a/961	y. 16a/322, 32a/685
2. Soru anlamı taşıyan cümlelerde ihtimal	Yāqūt: (Ar.) Değerli bir süs taşı.
bildirir.	y. 36b/778
y. 25a/527, 36a/765, 44b/938	Yāqūt-ı aḥmer: (Ar.) Kırmızı yakut.
Yābān: (Fars.) Issız yer.	y. 18b/378
y. +a 9b/176	Yalān: (Eski Türk.) Asılsız, uydurma,
Yād: (Fars.) Hatır, anma, hatırlama.	gerçek olmama.
y. 3a/33	y. 33a/701, 43b/926
Yādigār: (Fars.) Bir olaydan veya kimseden	Yalāncı: (Eski Türk.) Yalan söylemeyi huy
kalan şey, hatıra.	edinmiş kimse.
y. 46a/958	
Yağlıq: (Eski Türk.) Büyük mendil.	

y. 32b/697	y. +ı 18b/377
Yalvar-: (Eski Türk.) Birinden bir şey isterken yumuşak ve acındırıcı bir tavır takınmak.	Yañıl-: (Eski Türk.) Aldanmak, hata yapmak.
y. -alum 7a/122	y. -ur 22b/470
Yan-: (Eski Türk.) Tutuşmak, alev almak.	Ya' nî: (Ar.) Anlatılmak istenen şu anlamına gelen söz.
y. -a 41a/885	y. 23a/485, 23b/496, 26b/563, 27b/586, 37a/792
y. -ar 27b/583	Yapış-: (Eski Türk.) Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.
y. -dı 14b/293	y. -ub 23a/486
y. -maz 38a/809	Yâr: (Fars.) Sevgili, dost.
y. -ub 28a/588	y. 4a/54, 6b/115(2), 8a/144, 8a/146, 8a/150, 19a/393, 20b/430, 22a/457, 25a/521, 25a/524, 25b/531, 27b/577, 32a/682, 33b/715, 34a/723, 34b/739, 36a/774(2), 36b/779, 37b/800, 42a/906
y. -uban 15a/305	y. +ı 45a/946
Yan: (Eski Türk.) Bir kısma göre sağ veya solda kalan taraf.	y. +ıdur 2b/23
y. +ımdan 28b/607	y. +uñ 39a/834
y. +ıñ 12a/240	Yarağ: (Eski Türk.) Hazırlık, malzeme.
y. +ına 36b/781	y. 12b/251
y. +ımdan 4b/68, 4b/69	Yarar: (Eski Türk.) Faydalı.
Yaña: (Eski Türk.) Tarafa, yöne.	y. 7a/127, 36b/784
y. 17a/350, 18a/372, 25a/530, 27b/576	
Yañak: (Eski Türk.) Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri.	

Yaraş-: (Eski Türk.) Uymak, uygun olmak. y. -maz 9a/174 y. -ur 9a/174	Yarlığa-: (Eski Türk.) Birinin suçunu bağışlamak. y. 3a/39 y. -mazsañ 3a/40 y. -ğıl 46a/961
Yaraşık: (Eski Türk.) Yakışır, uygun. y. 38b/827	Yaşdıq: (Eski Türk.) Baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder. y. 36b/779
Yarat-: (Eski Türk.) Yoktan var etmek. y. -dı 2a/19 y. -ıbdur 10b/199, 42a/902 y. -ılmış 10a/197 y. -mış 18b/381	Yaş: (Eski Türk.) 1. Doğumdan itibaren her geçen yıl üzerinden ölçülen ömür süresi. y. +ı 37b/803 y. +ım 38b/832 y. +ına 3b/51
Yarım: (Eski Türk.) Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri. y. 22b/470	2. Göz yaşı. y. 13b/274, 24a/502 y. +ı 17a/344, 27b/583, 38a/813, 38b/824
Yarın: (Eski Türk.) İçinde bulunulan günden sonra gelen gün, gelecek zaman. y. 6a/104, 19b/408, 40b/869, 40b/871	y. +ıla 4b/73, 17a/342, 29b/630 y. +ın 7b/133
Yār-ı vefā: (Fars.) Vefa gösteren sevgili. y. +(y)a 11a/217	y. +ımı 18b/386
Yār-ı vefā-dar: (Fars.) Vefalı sevgili. y. 7a/123, 38b/830, 42a/906	
Yarıl-: (Eski Türk.) Ortadan ayrılmak. y. -ub 45b/951	

Yat-: (Eski Türk.) Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.	y. -dıranı 46a/961
y. -dı 32a/680(2)	y. -ılalar 7a/126
y. -dılar 14a/282	y. -ıldı 11b/228
Yatır-: (Eski Türk.) Birini veya bir şeyi uyuması için yatağa götürmek.	y. -ılmışdı 10a/195
y. -dılar 32a/679	y. -ılmışdur 9a/170
Yatlu: (Eski Türk.) Kötü.	y. -mağičün 32b/691
y. 13a/257	y. -mak 15b/315
Yavı: (Eski Türk.) Gizlenmiş, saklanmış.	y. -sunlar 25a/528
y. 11a/218	y. -ub 9a/165, 42a/903
Yay-: (Eski Türk.) Bir şeyi açıp sermek.	Ye-, Yi-: (Eski Türk.) Ağızda çiğneyerek yutmak.
y. -dılar 36a/775	y. -di 11a/217
Yayıł-: (Eski Türk.) Etrafa serilmek.	y. -diler 25a/525
y. -dı 28b/599	y. -dürdi 6a/106
Yaz-: (Orta Türk.) Bir işaret veya harflerle bir yere geçirmek.	y. -mese 23b/494
y. -an 46a/960	y. -mez 27a/566, 38a/814, 38b/820
y. -anı 46a/961	y. -mezdi 4b/69
y. -arlarısa 19a/391	y. -nildi 19b/404
y. -dı 8b/164, 22a/459, 22a/463, 25a/529, 33b/712	y. -nilüb 8a/143, 28b/599
y. -dım 46a/958	y. -nmedi 13b/265
	y. -r 38a/815
	y. -sün 12a/241

y. -(y)e 22a/454	y. +lere 13a/254, 19b/406
y. -(y)ene 7b/142	Yerindir-: (Eski Türk.) Gücendirmek, üzme.
y. -(y)esiz 17b/360	y. -mem 4b/66
y. -(y)üb 21a/431, 21a/433, 36a/771	Yerine: (Eski Türk.) Bir şey veya kimsenin yerini tutmak üzere.
y. -(y)üben 31b/675	y. 12a/237
Yed-: (Eski Türk.) Kılavuzluk yapmak.	Yeryüzü: (Eski Türk.) Üzerinde yaşanan yer küresi.
y. -enler 7a/126	y. +ne 8b/161
Yedi: (s.a) 7.	Yet-, Yit-: (Eski Türk.) Yetiyecek miktarda olmak.
y. 3b/51, 34a/729	y. -ürdiler 35b/757
Yedici: (Eski Türk.) Kılavuz, hayvan güden kişi.	y. -ecek 7a/131
y. 8a/151	y. -er 33a/705
Yer - Yir: (Eski Türk.) Yer, zemin, dünya, yüzey.	y. -ürelim 28b/601
y. 2a/15, 21b/453, 22a/455	Yetim: (Ar.) Babası ölmüş çocuk.
y. +de 41b/896	y. 3b/50, 4a/58(2), 4b/65, 5a/76
y. +e 4a/62, 18a/364, 22a/457, 23a/486, 25b/537, 35b/759, 37b/808, 44b/940	y. +dür 5b/94
y. +i 1b/2	y. +iken 23b/491
y. +iñ 18a/373, 32a/682	Yetmiş: (s.a.) 70.
y. +inde 18a/373	y. 23b/493
y. +inden 13a/262, 17b/353	Yevm: (Ar.) Gün.

y. 15b/314	y. 7b/135, 11a/219, 16b/341, 17a/342,
Yevmü'l-kıyâmet: (Ar.) Kıyamet günü.	18b/383, 19b/406, 20a/415, 24a/498(2),
y. 39b/852	27a/569(2), 27b/585, 32a/684, 46a/953
Yevm-i maḥşer: (Ar.) Maḥşer günü.	Yoğ: (Eski Türk.) Mevcut bulunmayan.
y. 2a/12	y. 2a/15
Yıl: (Eski Türk.) Sene.	y. +ısa 33a/704
y. 7a/124, 17a/343, 23b/493	y. +iken 2a/17
y. +a 17a/342	Yoḥsa: (Eski Türk.) Acaba.
y. +da 11b/225	y. 30a/632
y. +dan 17a/344, 18b/386	Yoğ: (Eski Türk.) Mevcut bulunmayan.
Yıldız: (Eski Türk.) Işıklı ve sabit bir nokta	y. 6b/119(2), 7a/121, 7b/34, 8b/155,
hâlinde görülen gök cisimlerinden her biri.	20b/420, 37a/792
y. 35b/759	y. +dur 3b/43, 5a/80, 11a/211, 18a/368,
Yigit: (Eski Türk.) Gözü pek, yürekli.	22b/469, 32b/694, 38b/833, 44b/939(2)
y. 6b/118, 8a/150, 18a/369	y. +sa 33a/703, 33a/705
Yigitlik: (Eski Türk.) Yürekli olmak.	Yol: (Eski Türk.) Bir yere varmak amacıyla
y. +likde 38b/827	üzerinden gidilen yer.
Yigid-ber: (Eski Türk., Fars.) Yürekli.	y. 7a/130, 25b/537, 29a/612
y. 21b/453	y. +a 12a/240, 12b/251, 13a/256, 14a/276,
Yine: (Eski Türk.) Tekrar, bir daha.	14a/279, 15b/309, 20a/415, 22b/471,
	22b/475, 23b/487, 23b/490, 37b/806
	y. +da 23a/478
	y. +dan 23a/486, 23b/489, 25b/537

y. +ı 22b/470(2), 26a/548	Yön: (Eski Türk.) Taraf.
y. +ına 5a/82, 22b/474, 23b/488, 24a/498, 33a/701, 34b/734, 40a/866	y. +ünü 17b/356
y. +ını 18b/385	Yu-: (Eski Türk.) Yıkamak.
y. +larda 16a/324	y. -(y)ub 6a/99
y. +ları 28a/593	Yular: (Eski Türk.) Hayvanı çekmek veya bağlamak için başına takılan ipten dizgin.
y. +uña 4a/55, 28b/605, 30b/645, 32b/695, 34b/738	y. +ına 23a/486
y. +unca 7a/128	Yük: (Eski Türk.) Bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü.
y. +undan 22b/473	y. +i 17b/360
Yoldaş: (Eski Türk.) Dost, yol arkadaşı.	y. +lerini 18a/364, 25b/533
y. 3a/37	y. +ün 13b/271
Yor-: (Eski Türk.) Yorumlamak.	Yükle-: (Eski Türk.) Taşıma işini yapacak taşıta yerleştirmek.
y. -dı 29a/609	y. -dirler 25b/533
Yordur-: (Eski Türk.) Yorumlatmak.	y. -düb 13b/271
y. -muşam 28b/606	Yüri-: (Eski Türk.) Adım atarak ilerlemek.
Yorğan: (Eski Türk.) Yatarken örtülen, içi pamuk, yün ile doldurularak dikilmiş örtü.	y. 22b/475, 33b/715, 39a/841
y. 36b/779	y. -di 14b/291, 35a/745
Yorul-: (Eski Türk.) Yorgun duruma gelmek.	y. -diler 22a/454
y. -masun 26b/558	y. -(y)üb 18a/366
	Yüz: (Eski Türk.) 1. Surat, çehre.

y. 27a/574	Za' ferānī: (Ar.) Safran sarısı renkte olan.
y. +e 8a/143	z. 32a/682
y. +i 2b/21, 4a/60, 7a/129, 9b/185, 10a/197, 11a/215, 18b/377, 19b/401, 24a/506, 24a/508, 28b/603, 30a/633, 37b/804, 38b/829	Žāhir: (Ar.) Meydanda olan, görünen, açık, kesin. ž. 17a/352, 27a/570, 39a/836
y. +in 10b/207, 13a/254, 17b/357, 18a/370, 18b/384, 19b/406	ž. +e 44b/936 Ža' īfe: (Ar.) Güçsüz, kuvvetsiz.
y. +ine 18b/384, 32b/698	ž. +(y)i 27b/582
y. +ini 16b/338, 17a/348, 18b/375	Zamān: (Ar.) Vakit.
y. +ler 5a/82, 17b/361	z. 19b/400, 25a/529, 26b/562, 28b/598, 29a/610, 32b/692, 35b/761, 40a/863, 41b/898, 43b/925, 44a/934
y. +ümi 3b/53, 30b/652	z. +a 9a/168, 16a/330
y. +ün 5a/84, 8a/148, 15a/308, 39b/851	z. +da 16a/320, 21a/440, 32a/683, 41b/891
y. +üñe 3b/53, 27b/578	z. +ı 21a/441
2. (s.a) 100.	z. +um 19a/387
y. 24b/515, 36a/774, 36b/783(2), 43b/928(2)	Zār: (Fars.) Ağlama, inleme.
Yüz biñ: (s.a.) 100.000.	z. 38b/830
y. 24b/515	z. +ım 19a/391
y. +de 3a/40	Zāri: (Fars.) Ağlama, inleme.
Z	z. 4a/59, 4b/74
Žabṭ: (Ar.) Yönetimi altına alma.	Zāt: (Ar.) Öz varlık, kişinin kendisi.
ž. 11b/225	

z. +ı 10a/195	Zeyneb: (k.a.) Hz. Muhammed'in kızı.
Zebān: (Fars.) Dil.	z. 37b/800
z. +ı 10b/209	Z̄ikir - Z̄ikr: (Ar.) Allah'ın isimlerini söyleyerek yapılan ibadet.
z. +um 8a/149	z. 38a/813
Zehr: (Ar.) Izdırap.	z. +ile 38a/810
z. +iñ 40b/873	Zinhār: (Fars.) Asla, aman.
Zemīn: (Fars.) Yeryüzü.	z. 27a/568, 27a/572
z. 45a/942	Zīrā - Zīre: (Fars.) Çünkü, bundan dolayı.
Zer: (Fars.) Altın.	z. 13b/272, 16b/340, 21a/440, 27a/570, 32b/693, 33a/702, 37b/808, 41a/883, 45a/944
z. 7a/121, 8b/155, 32b/694, 33a/704, 33a/705, 36b/781	Z̄ī-sa' ādet: (Ar.) Mutluluk.
z. +den 12b/247, 36b/785	z. 6a/102, 6a/103
z. +le 12b/246	Z̄iyāfet: (Ar.) Yedirip içirme, şölen.
Zerrece: (Ar.) Çok küçük parçacık.	z. 19b/398
z. 3b/43, 19b/398	Ziyāret: (Ar.) Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitmek.
Zerrīn: (Fars.) Altından yapılmış.	z. 4b/71
z. 14b/289, 36b/778, 36b/779	Zübeyr: (k.a.) Hz. Muhammed'in halasının oğlu ve cennetle müjdelenen on sahabelerden biridir.
Zeyd: (k.a.) Hz. Muhammed'in azat edilmiş kölesi ve evlatlığı.	z. 43a/920
z. +ile 43a/920	
Zeyn: (Ar.) Süs, süslemek.	
z. 35b/758	

Zülâl: (Ar.) İçilmesi güzel, tatlı su.

z. 1b/6

Zuhûr: (Ar.) Açığa çıkma, görünme.

z. 29a/614

Zulmet: (Ar.) Karanlık.

z. 1b/7, 2a/12

SONUÇ

Türklerin İslâm medeniyeti ile tanışmaları sonucunda ortaya çıkan ve edebiyatımızda çeşitli örneklerine rastlanan eserlerin başında Hz. Muhammed ve onun hayatını kaleme alan eserler gelmektedir. Neredeyse hayatının her yönüyle eserlerde sıklıkla anılan Hz. Muhammed gerek İslâm medeniyeti gerekse özel olarak Eski Türk Edebiyatı için önemli bir şahsiyettir. Genelden özele doğru inildiğinde Hz. Muhammed ve onunla örnek bir evliliğe sahip olan Hz. Hatice de eserlerde sıklıkla işlenmiştir. Yaşamları, evlilikleri ve kişilikleri şairler tarafından okuruna örnek olmak ve yol göstermek amacıyla kaleme alınmıştır. Örnek bir evliliği okura sunmak haricinde şairler Hz. Muhammed'i anmak, onun şefaatine ulaşmak ve bu vesile ile kendi adlarını yaşatmayı da amaçlamışlardır.

Çalışmaya konu olan ve Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin evliliği etrafında şekillenen bu eserin toplam 13 adet nüshası olduğu tespit edilmiştir. Bu 13 adet nüshanın beş tanesi Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunmaktadır. Bu beş nüshadan ilki MK₁ olarak adlandırılan 06 Mil Yz A 4789 yer numaralı nüshadır. Desenli kâğıt kaplı mukavva bir ciltle kaplı olan nüsha suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi belli olmamakla birlikte müstensihisi Üsküdârî İsmail Nakşibendi'dir. Eserin istinsah tarihi 1767 yılını göstermektedir.

MK₂ olarak adlandırılan ikinci nüsha, 06 Mil Yz A 3817 yer numarasındadır. Siyah deri bir cildi bulunan nüsha MK₂ gibi suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifine dair herhangi bir bilgi yoktur. Nüshadaki bilgilere göre istinsah tarihi 1778 ve müstensihisi Seyyid Hafız'dır. Bu nüsha Mevlid adıyla Ahmedî'ye ait olduğu düşünülen eserin 96a ve 182a varakları arasında bulunmaktadır.

MK₃ nüshası 06 Mil Yz A 1174 yer numarasındadır. Cildi bulunmayan nüshada yer yer dağınıklar ve saydamlaşmalar vardır. Diğer iki nüsha gibi bu nüsha da suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Müellifi belli olmayan nüshanın istinsah tarihi 1845 ve müstensihisi İbrahim Edhem'dir. Diğer nüshalarda belli aralıklarla tekrar eden nakarat beyitleri bu nüshada bulunmamaktadır.

06 Mil Yz A 8670 yer numarasında bulunan MK₄ nüshası miklebli ebrun kaplı mukavva bir cilde sahiptir. Kedi filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi, müstensihisi ve istinsah tarihi belli değildir.

Milli Kütüphane’de bulunan son nüsha olan MK₅ nüshası 06 Mil Yz A 4858 yer numarasındadır. Eserin cildi ebru kâğıt kaplı ince kartondandır. Harf filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmış olan nüshanın istinsah tarihi 1911 olmakla birlikte müellif ve müstensihine dair bir bilgi bulunmamaktadır. MK₅ nüshasında nakarat beyitleri oluşturan salavat beyitlerine yer verilmemiştir.

Atatürk Kitaplığı 778 arşiv numarasında kayıtlı olan AK₁ nüshası taş baskı şeklinde basılmıştır. Cildi ebru kaplı kalın mukavva kartondan olan nüshanın basım tarihi 1862’dir. Nüsha, İstanbul’da Aşir Efendi Litoğrafya Destgahı’nda basılmıştır. Nüshada eserin müellifine dair bilgi bulunmamaktadır.

Atatürk Kitaplığı’nda bulunan ve 849 arşiv numarasında kayıtlı olan bir diğer nüsha AK₂ nüshasıdır. Şemseli ve meşin bir cildi olan nüsha, suyolu filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın müellifi, müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

M olarak adlandırılan bir diğer nüsha Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde 17066 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Sarı renkli karton bir cildi olan nüshanın istinsah tarihi 1888’dir. Nüshanın müellifi ve müstensihi bilinmemektedir.

K olarak adlandırılan nüsha, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi’nde 40 Kon 2061 yer numarasındadır. Ebru kaplı mukavva ve sırtı düşmüş bir cildi vardır. Harekeli nesih ile yazılan nüshanın müellifi ve müstensihi bilinmemektedir. Nüshada nakarat kısımlarının ilk iki beyti bulunmamaktadır.

İAE nüshası, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü’nde 3CSR0000212-01 arşiv numarasında kayıtlıdır. Kırmızı deri bir cildi bulunan nüsha filigranlı kâğıt üzerine harekeli nesih ile yazılmıştır. Nüshanın istinsah tarihi 1859 olmakla birlikte müellifi ve müstensihine dair bir bilgi yoktur. Nakarat beyitlerindeki ilk iki beyit bu nüshada bulunmamaktadır.

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi’nde 6040 yer numarası ile kayıtlı olan B nüshasının cildi koyu kahverengi pandozit bez mukavvadır. Nüsha harekeli nesih ile yazılmış olup istinsah tarihi 1838’dir. Nüshanın müellifi ve müstensihi belli değildir.

Paris Bibliotheque Nationale Kütüphanesi'nde Supplement turc 1515 yer numarasında kayıtlı olan P nüshasının istinsah tarihi 1830'dur. Harekeli nesih ile yazılan nüshanın müellif ve müstensihine dair bir bilgi yoktur.

Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan AÜ nüshası taş baskıdır. Nüshada müellife dair bir bilgi yoktur. AÜ nüshası İstanbul'da Tabhane-i Amire Taş Desgahı'nda Mehmet Recai tarafından 1861 yılında basılmıştır.

Elde edilen bu 13 nüshadan bazıları hakkında daha önce yüksek lisans ve doktora tezi hazırlanıldığı görülmüştür. Eser ile ilgili ilk tez çalışması bir yüksek lisans tezi olup Emine Tursun tarafından hazırlanmıştır. 2010 yılında hazırlanan bu tez çalışmasında Tursun metin incelemesinin yanında dil özelliklerinin üzerinde durmuştur. Tursun'un çalışmasının ardından 2016 yılında Necdet Öztürk "Yazarı Belli Olmayan Hz. Hatice Manzumesi" başlığını verdiği bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Hazırlamış olduğu bu çalışmada Öztürk, tıpkı Emine Tursun gibi dil incelemesi yapmıştır. Tursun ve Öztürk'ün ardından 2016 yılında Rahim Erarslan da bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Tursun, Öztürk ve Erarslan'ın hazırladıkları tez çalışmalarını ortak özelliği hepsinin Milli Kütüphane'de bulunan "06 Mil Yz A 8670" yer numaralı nüshayı kullanmış olmasıdır. Diğer bir tez çalışması 2018 yılında Zekiye Gizem Dereli tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Dereli, çalışmasında Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki "42 Kon 2061" yer numaralı nüshayı incelemiştir. 2017 yılında Bosna Gazi Hersek Kütüphanesi'nde bulunan nüsha ile ilgili Büşra Bulut da bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Nüshalar ile ilgili son tez çalışması 2022 yılında Selahattin Topbaş tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Topbaş, bahsi geçen ve daha önce çalışılan nüshaları karşılaştırarak bir tenkitli metin hazırlamıştır. Yapılan tez çalışmaları haricinde Abdulkadir Karahan da Paris Bibliotheque'da bulunan nüsha ile şahsi kütüphanesindeki bir nüshayı karşılaştırarak bir makale hazırlamıştır.

İncelenen nüshalar ve çalışmalar sonucunda şu ana kadar Gulâmî adlı bir şaire ait olduğu düşünülen metnin aslında bahsi geçen şaire ait olmadığı tespit edilmiştir. Metin tenkidi hazırlanırken esas olarak alınan MK₁ nüshasının Gulâmî'nin eserinden önce yazıldığı belirlenmiştir. Bu yüzden metnin müellifi belli olmamakla birlikte eser Gulâmî'ye de ait değildir.

“Akd-i Fahr-i Kâinât min Hadîceti’l-Kübra” adlı mesnevi, mesnevî nazım şekli ile kaleme alınmıştır. 961 beyitten oluşan bu eserin, mesnevîlerin düzenlenişi de göz önüne alındığında giriş, konunun işlendiği ana bölüm ve sonuç bölümlerinden oluştuğu görülür. Eserin giriş bölümünü oluşturan beyitlerde şair metne besmele ile başlar. Ardından âlemin yaratılışı, Allah, Hz. Muhammed ve dört halifeye övgü şeklinde eserine devam eder. Giriş bölümünün sonunda ise dua ve sebep-i telif kısımları yer almaktadır. Giriş bölümünün bitişi ile metinde olaylar kronolojik bir biçimde anlatılmaya başlanmaktadır. Hz. Muhammed’in yetim olması ve bunun ardından annesinin de vefat etmesi ana bölümün başlangıcıdır. Hz. Muhammed’in annesinin kaybı ve bunun üzerine önce dedesinin ardından amcası Ebu Talib’in yanında kalması, halası Atike’nin aracılığıyla Hz. Hatice’nin kervanına katılarak ticarete gitmesi, Hz. Hatice ile evlendirilmesi ve evliliklerinden sonra yaşanan olaylar metnin asıl olaylarının işlendiği bölümde yer almaktadır. Şair, ana konunun işlendiği kısmın sonuna yaklaşırken Hz. Muhammed’e peygamberliğin gelişinden ve peygamberliğin gelişi ile beraberinde yaşanan olaylardan bahsederek bu kısmı sonlandırır. Sonuç bölümünde şair eseri yazma sebebinden bahseder ve okurlarından dua beklediğini belirterek eserini sonuçlandırır.

Mesnevîlerde konuya derinlik katmak ya da okurda heyecan yaratmak amacıyla gerektiği yerde araya çeşitli nazım şekillerinde şiirler katıldığı bilinen bir özelliktir. Metinde de bu özellik uygulanmış; iki adet gazel ve bir adet kasideye yer verilmiştir. Gazellerde ve kaside de şairin kimliğini gösteren herhangi bir mahlasa yer verilmemiştir.

Metin boyunca üç tane farklı aruz vezni kullanılmıştır. Kullanılan bu üç farklı vezin, remel bahrinden “fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâilün” ve fâ’ilâtün/fâ’ilâtün/fâilün” ile hezec bahrinden “mefâ’ilün/mefâ’ilün/fe’ülün” vezinleridir. Bu vezinlerin kullanıldığı beyitler dışında kullanılan kelimelerden dolayı veznin bozulduğu beyitler de bulunmaktadır. Vezin dışında ahengi sağlayan diğer unsurlar redif ve kafiyelerdir. Beyitlerde kimi zaman iç içe geçmiş kelimelerle veya yakın seslerle de kafiye kullanımına önem verilmiştir. Aynı şekilde ahengi sağlamak amacıyla rediflerden de sıkça faydalanılmıştır. Redif ve kafiye kullanımına önem verilmiş olsa bile kimi beyitlerde ne redif ne de kafiye kullanılmamıştır.

Konusu bakımından dinî mesnevîlere dahil edilebilecek metin yazılış amacı olarak topluma faydalı olmayı gaye edinmiştir. Faydalı olma amacı güttüğünden dolayı metinde sanatlı söyleyişlerden ziyade halk deyişleri, deyimler, ikilemeler ve kısa cümleler

kullanılarak anlatım olabildiğince sade tutulmuştur. Olayların gidişatına bağlı olarak sade anlatım yer yer kendisini sanatlı anlatıma bırakmıştır. Özellikle metinde geçen kişilerin tasvirlerinde bu sanatlı ifadelerle karşılaşmıştır.

Metinde kullanılan kelimelerin birçoğu Türkçedir. Bazı kısımlarda Arapça ve Farsça ibarelere rastlansa da bunlar okuyanın rahatlıkla anlayabileceği türdendir. Tamamen Arapça kelimelerden oluşan salavat beyitler bu kelimelerle en çok karşılaşılan beyitlerdir. Tamlama açısından bakıldığında en çok kullanılan tamlamalar Türkçe kelimelerle oluşturulanlardır. Bu tamlamalarda bazı beyitlerde veznin gereği olarak tamlayan ve tamlanan yer değiştirmiş, bazı beyitlerde ise tamlayan ve tamlananın arasına farklı kelimeler girmiştir. Bu özelliklerin yanında bazı beyitlerde tamlayan ve tamlanan ekinin düştüğü de görülmüştür.

Metnin geneli itibariyle şair, kısa cümleleri ve beyit içerisinde kendini tamamlayan cümleleri tercih etmiştir. Bu kısa ve basit yapıları olarak adlandırılacak cümleler metnin okuyucusuna ve dinleyicisine eseri rahatlıkla anlatabilmek için kullanılmıştır. Bu tür cümlelerin dışında kimi beyitlere anlatımı sıradanlıktan kurtarmak amacıyla olumsuz cümle, soru ya da ünlem cümlelerinin de kullanıldığı görülmüştür. Bu tür cümlelere özellikle vurgu yapılması gereken yerlerde rastlanmıştır.

Metin okuyucusuna faydalı olmak amacı taşıdığından metinde edebî sanatlar kullanılsa da bunlar sınırlıdır. Metinde ana kahramanı Hz. Muhammed başta olmak üzere diğer kahramanların betimlenmesinde teşbih kullanılmıştır. Hz. Muhammed'in yüzünün güle, yanağının kırmızı yakuta, dişinin inciye benzetildiği beyitlerde teşbihin örnekleri bulunmaktadır. Kahramanların betimlenmesi dışında bazı beyitlerde olaylar ifade edilirken de teşbihe başvurulmuştur. Güneşi doğduğu anda dünyanın cennete, Hz. Muhammed'e peygamberliğin verildiği anda yüzündeki parlaklığın aya benzetilmesi bu kullanıma örnektir. Teşbihin dışında en sık kullanılan sanat nida sanatıdır. Birçok beyitte "ey, yâ" ünlemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Allah'a ya da kahramanlar tarafından övülen ve takdir edilen kişilere seslenildiğinde "ey" ünleminin kullanıldığı; Ebu Leheb ya da Ebu Cehil gibi kişilere seslenildiğinde ise "yâ" ünleminin kullanıldığı dikkati çeken bir özelliktir. Nida sanatını kullanımı ile okuyucunun dikkatini ve heyecanını diri tutmak amaçlanılmıştır. Hz. Muhammed'in Buhra'nın mekanına geldiğinde başının üzerinde bir beyaz bulutun olması yine Hz. Muhammed Medine'de minberde hutbe okurken direğin feryatlarla ikiye yarılması ve sonra eski haline dönmesi hem mübalağa hem de teşhis

sanatına örnek oluşturmaktadır. Hz. Muhammed'in güneşe, aya ve inciye benzetildiği beyitlerde adının geçmemesi ile birlikte istiare sanatına da yer verildiği görülmektedir.

Metin, dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Her iki dönemin özelliklerini taşımasından dolayı metinde ikili kullanımlar sıklıkla kullanılmaktadır. Ses bilgisi olarak bakıldığında EAT döneminde özelliği gereğince yuvarlak ünlüler ile yazılan bazı eklerin Osmanlı Türkçesinin etkisiyle dar ünlülerle yazıldığı görülmektedir. "+duk/+dük" isim fiil eki, "-dur/-dür/-ur/-ür" fiilden fiil yapım eki ile "-sun/-sün" emir ekinin metinde hem yuvarlak ünlülü biçimi hem de dar ünlülü biçiminin kullanılması da bu ikili dil özelliklerine örnektir. İkili kullanımlara sadece ses özelliklerinde değil ayrıca kelimelerin kullanımında da rastlanmaktadır. Kelimelerin ikili kullanımı eskicil öğelerin etkisiyle metne yansımaktadır. EAT döneminin tipik özelliklerinden olan kelimelerin ikili kullanımları metnin dil özelliklerine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Metin, eklerin kalınlık-incelik uyumu açısından incelendiğinde özellikle "ile" ve "i-"nin yazımı açısından iki dönem özelliğini de göstermektedir. Bir diğer ayırt edici ve dikkati çeken dil özelliği EAT döneminin belirgin özelliklerinden olan bildirme eki "-dur/-dür"ün metinde durur şeklinde kullanılmasıdır. "-dur/-dür" ekinin yuvarlak ünlülü biçiminin yanı sıra dar ünlülü biçimde kullanımı da dikkati çekmektedir.

Metnin dil olarak belirleyici özelliklerinden bir diğeri EAT döneminde gelecek zaman eki olarak kullanılan "-ısar/-iser" ekinin kullanılmasının yanında özellikle 15. asırdan sonra sıkça karşılaşılan "-ecek/-acak" ekinin de kullanılmasıdır. Ayrıca yine EAT döneminin özelliklerinden olan "-ıp" zarf-fiil ekinin "-uban/-üben" olarak kullanılması da metnin dil özelliklerindedir.

EAT döneminde şimdiki zaman eki olarak kullanılan "-yürür" eki ile birlikte Osmanlı Türkçesinde kullanılan "-yor" ekinin de kullanıldığı görülmektedir. Ayırt edici özelliklerden bir diğeri ise birinci çoğul kişi eki olarak "-vuz/-vüz" ekinin de metinde kullanılmasıdır.

EAT döneminin özelliklerinden biri olan "ki" ve "ile"nin uyumu dışına çıkması da metindeki ikili kullanımlara örnektir.

Bütün bu özellikler dışında metinde kelimelerin yazımı esnasında uzun okunması gereken hecelerde elif, vav ve ye harflerinin kullanımının yanında harekelerin de kullanılması hem kelimelerin okunması hem de dil özelliği açısından önemlidir.

Metin, içerik bakımından olay örgüsü ve kişi kadrosu üzerinden şekillendirilmiştir. Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan eserde konunun işlendiği ana bölümden önce annesinin hamileyken Muhammed'in babasının öldüğü, yedi yaşına geldiğinde ise annesinin öldüğü, bu olaydan sonra sırasıyla dedesi Abdülmuttalib ve amcası Ebû Talib'in yanında kaldığı belirtilmiştir. Amcasının yanında büyüyen Muhammed'in evlenmesi gerektiğini ilk olarak Atike ifade etmiştir. Hz. Hatice'nin kervanının Şam'a gidecek olması Atike'nin dikkatini çeker ve Muhammed'i evlendirmek için gerekli olan parayı kazanması için onun kervana yazılması gerektiğini söyleyerek Hatice ile konuşmaya gitmiştir. Metinde asıl olaylar Muhammed'in kervana katılması ve Şam'a ticaret yapmak için gitmesi ile başlar. Kervan yolculuğu boyunca gerek kervanın reisi olan Meysere'den gerekse kervandaki diğer kişilerden saygı görür. Bu saygı görme durumu Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Muhammed'i sevmeyen insanların dikkatini çeker ve Muhammed'e karşı durmalarına sebep olur. İçerikte dikkati çeken bir diğer olay Buhra adlı rahibin bulunduğu yere ulaştıklarında onun Muhammed'e karşı gösterdiği saygıdır. Hristiyan inancına mensup olan Buhra, İncil ve Tevrat'ta okudukları ile ahir zamana gelecek olan peygamberin yolunu gözler. Gelecek olan peygamberin işaretlerini bilen Buhra, Muhammed ve kervan şehirden içeri girdiği an peygamberin o kervanda olduğunu anlar. Kervanın yanına giderek onları yemeğe davet eder ve Muhammed'i gördüğü an ona bir şiir okur. Yemekler yenildikten sonra Muhammed'in yanına gelerek kendisini de ümmetine kabul etmesini, şefaata göstererek korumasını diledikten sonra vefat eder.

Buhra'nın vefatının ardından o yerden ayrılan kervan Şam'da bir yere gelir. Şam'a vardıklarında o günün Cühudların yani Yahudi inancını benimseyen kişilerin bayramı olduğunu görürler. Bayramın kutlanıldığı alanda bir ateş yanmaktadır ve bunu gören Muhammed ateşe karşı dua okur. Duasının ardından ateş söner. Yahudi halkının başındaki kişi bunun gelecek olan peygamberin işareti olduğunu söyler ve orada bulunan halk Muhammed'i aramaya başlar. Bu durumun üzerine Ebu Bekir Muhammed'i cübbesinin altına saklar ve tehlike geçtiği an yola koyulurlar. Dinlenmek için durdukları yerden Mekke'ye ve Hatice'ye bir haberci göndermek için Meysere Muhammed'i seçer. Gece yola çıkan Muhammed üç saat içinde Mekke'ye gelerek Meysere tarafından yazılan

mektubu Hatice'ye teslim eder ve bir mektup daha alarak geri döner. Geri dönüp kervanın olduğu yere vardığında kervan halkı bu duruma oldukça şaşırır. Hatta Ebu Leheb ile Ebu Cehil bunun cadılık olduğunu iddia eder.

Kervanın Mekke'ye geri dönüşünün ardından uzunca bir süre Muhammed'in ulufesinin verilmesi beklenir fakat beklenen para bir türlü ulaşmaz. Bu durum karşısında Atike ağabeyi Ebu Talib'in de izniyle Hatice'nin evine gider. Atike'nin gelmesini fırsat bilen Hatice, Atike'yi kendine sırdaş ederek Muhammed ile evlenme talebini iletir. Atike, Hatice'nin yanından ayrılarak sevinçle bu olayı Ebu Talib'e anlatır. Mekke'nin ileri gelenlerini bir araya toplayan Ebu Talib, Hatice'yi babası Hüveylid'den istemeye gider. Babası Hüveylid tarafından geri çevrilen Ebu Talib bu olayı Hatice'ye bildirir. Bunun üzerine Hatice babasını sarhoş etmelerini ister. Babasının sarhoş olmasıyla Hatice babasına bir oyun oynayarak onu bu evliliğe razı eder. Ardından Muhammed ile Hatice'nin nikahı kıyılır. Etraftaki kişilerin Muhammed için fakir demesi üzerine ise Hatice bütün malını Muhammed'e bağışlar.

Hatice ile evliliğinden altı tane çocuğu olur. Zaman hızlıca geçerken Muhammed'in yaşı kırka gelir. Günlerini Hira dağında bir mağarada geçiren Muhammed'e günlerden bir gün Cebrail gelir ve böylece ilk vahiy inmiş olur. Cebrail'in gözden kaybolması ile evine gelen Muhammed bu durumu hemen eşi Hatice'ye anlatır. Eşinin alnındaki parlaklıktan ona peygamberliğin verildiğini anlayan Hatice ve Hatice'nin ardından da Meysere şehadet getirerek İslam dinini kabul ederler. İlk vahyin ardından uzun bir süre boyunca Cebrail görünmez. Daha sonra Allah'ın selamı ile tekrar yeryüzüne inerek Muhammed'e Müddessir Suresi'ni indirir.

Metinde tıpkı Hatice gibi rüya görerek Muhammed'in peygamber olacağını gören bir diğer isim Ebu Bekir'dir. Peygamberliğin gelişi esnasında Şam'da ticarete olan Ebu Bekir orada bir rüya görür ve bu rüyasını yorumlatarak Muhammed'in peygamber olacağını öğrenir. Ebu Bekir Mekke'ye vardığında İslam dinini kabul eder. Onun ardından Ali, Zeyd, Zübeyr, Osman, Abdurrahman Talha, Sa'd bin Vakkas ile Fahhas da dine girerler. Hemen onların ardından Hamza da şehadet getirir. Hamza'nın da iman getirmesi ile dokuz kişi olan müslümanlar bir mağarada gizlice ibadet ederdi. Ebu Cehil bu durumu öğrenir ve Ömer'e giderek gerçek peygamberin kendisi olduğunu ve gidip Muhammed'i öldürmesini söyler. Ebu Cehil'in sözüne kanan Ömer, ibadetlerin yapıldığı

mağaraya gelir. Bunun üzerine Taha Suresi'ni okuyan Hz. Muhammed, Ömer'in de İslam dinini kabul etmesini sağlar.

Ömer'in dine girmesi ile Hz. Muhammed müslümanlığı açıkça yaymaya başlayarak Medine'ye gider. Medine halkı tarafından oldukça sevilir. Hz. Muhammed bir cuma vakti minber üzerine çıkarak hutbe okumaya başlar. Bunun üzerine oradaki direk ahlarla ikiye ayırılır. Hz. Muhammed'in direği sıvazlaması ile eski haline gelen direği görenler ve bu olayı işitenler müslümanlığı kabul eder.

Atike'nin aracılığıyla bir evlilikte birleşen Hz. Muhammed ve Hz. Hatice'nin yaşadıkları metnin genel şemasını oluşturmakta ve bu olaylar zinciri onları eserin iki ana kahramanı yapmaktadır. Metinde Hz. Muhammed ve Hz. Hatice haricinde olaylara dahil olan veya sadece isimleri zikredilen kişiler de yer almaktadır. Olay örgüsüne dahil olan kişilerin başında Atike ve Ebu Talib gelmektedir. Onların ardından metinde en çok bahsi geçen kişiler Ebu Cehil ve Buhra'dır. Zeyd, Zübeyr ve Hz. Muhammed ile Hz. Hatice'nin çocukları ise sadece isim olarak geçmekte metnin olay örgüsüne dahil olmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A. C. (1966). *Hazret-i Hatice*. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Akıncı, A. C. (2015). *Hz. Hatice: radiyallahu anha*. İstanbul: Muallim Neşriyat.
- Akgül, M. (1999). Hz. Peygamber'in Evlilikleri Üzerine Bir İnceleme. *EKEV Akademi Dergisi.*, 1 (1), 93-112.
- Aksu, A. (2015). Vefa, sadakat ve fedakârlık örneği Hz. Hatice. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s. 17-37.
- Apak, A. (2019). *Hz. Hatice: peygamberimizin izinde 40 sahabi 12*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Asımgil, S. (2000). *Hazreti Hatice*. İstanbul: İpek Yayınevi.
- Avşar, Z. (2008). Tenkitli metin neşrinde imla sorunu üzerine yeni düşünce ve öneriler. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3 (6), 59-95.
- Aydemir, Y., Çeltik H. (2012). *Kafiyenin şiiri şiirin kafiyesi -divan şiirinde kafiye hünerleri-*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.
- Belenkuyu, B. (2015). Edebiyatımızda esmâ-i nebî-peygamberimiz (s.a.v.)'in isimleri ve esmâ-i nebî metinleri. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (4), 167-196.
- Boz, E., Gülsevin G. (2004). *Eski anadolu türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bulut, B. (2017). *Âşık Paşa'nın mevlidi inceleme-metin*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyükkavas Kuran, Ş. (2006). Mesneviden romana uzanan sebep-i telif yolu üst kurmacaya mı çıkar?. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1 (2), 172-201.
- Çeltik, H., Kurnaz C. (2011). *Divan şiiri şekil bilgisi*. İstanbul: H Yayınları.
- Çorak, R. (2018). Türk edebiyatında Hz. Hatice metinleri. *İslam Te'lif Geleneğinde Biyografi Yazıcılığı Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, (s. 424-436).

- Debreli, Z. G. (2018). *Destân-ı Hadîce (inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demircan, A. (2007). Hz. Peygamber'in evlilikleri üzerine bazı düşünceler. *İslami İlimler Dergisi*, 1 (2), 235-250.
- Devellioğlu, F. (2016). *Osmanlıca-türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle türk şiir bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dilçin, C. (2018). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Donuk, S. (2021). İmlası problemlili nüshalar üzerinden tenkitli metin kurma hakkında değerlendirmeler: kühü'l-ahbâr II örneği, *Littera Turca*, 7 (2), 325-346.
- Ece, S. (2002). Mesnevilerde öyküleme özellikleri ve üslup. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 20, 11-21.
- Erarslan, R. (2016). *Manzûme-i Hatîcetü'l-Kübra (metin-inceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, S. (2010). Edebî tür olarak mevlitler- şekil özelliklerine dair bazı değerlendirmeler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 125-142.
- Garip, S. (2010). *Gulâmî'nin dasitân-ı Hadîcetü'l-Kübrâ adlı eseri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzel, A. (2012). Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le Evliliği, Çocukları ve Aile Hayatı Üzerine Bir Değerlendirme. *İstem Dergisi*, 10 (19), 57-100.
- Kalkan, A. (2019). *Menkıbe-i fahr-i kâinât/hikâyet-i Hadîce (inceleme, metin ve dil içi çeviri)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kara Tursun, E. (2010). *Hazâ Kitâb-ı Hadîcetü'l-Kübrâ (giriş-inceleme-metin-sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kartal, A. (2013). *Doğu'nun uzun hikâyesi türk edebiyatında mesnevi*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Kartal, A., Şentürk A.A. (2017). *Eski Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kazan, T. (2020). Hz. Hatice'nin evliliği ve ilgili rivayetlerin değerlendirilmesi. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), 307-337.
- Kazancı, A. L. (2019). *Hazret-i Hatice El-Kübra*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kızıldaş, M. (2020). Gulâmi'nin dâsitân-ı Hadîcetü'l-übrâ adlı eserinin bilinmeyen iki nüshası ve diğer nüshalarına dair. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24). 95-114.
- Kiraz, S. & Bilgin, E. (2022). Nesirden nazma aktarma geleneği ve Abdî'nin Hz. Peygamber ile Hz. Hatice'nin evlenmelerini anlatan mesnevisi: Hikâyet-i Tezvîc-i Sultân-ı Enbiyâ. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (25), 501-534 .
- Köse, F. (2017). Hilye geleneğine bir katkı: eski anadolu türkçesi dönemine ait iki mesnevide Hz. Hatice (R.A.) tasvirleri. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (11), 473-495.
- Köse, F. (2017). *Yazarı bilinmeyen bir Hz. Hatice hikâyesi (tenkitli Metin-inceleme)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Macit, M. (2016). *Divan şiirinde âhenk unsurları*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Macit, M., Soldan, U. (2016). *Edebiyat bilgi ve teoriler el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Mengi, M. (2007). *Eski türk edebiyatı tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Nazik, S. (2021). “Manzum Siyer-i Nebî” bağlamında Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan muhabbeti. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 31-50.
- Öztürk, N. (2016). *Yazarı belli olmayan Hazret-i Hatice manzumesi metin-dil incelemesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Öğüt, S. (2013). *Hz. Peygamber döneminde islam'ın yayılmasında kadınların rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sabuncu, Ö. (2009) Hz. Peygamber'in ilk hanımı Hz. Hatice'nin hayatı ve kişiliği. *Diyanet İlmi Dergisi*, 45 (2), 49-72.
- Sabuncu, Ö. (2015). *Son peygambere ilk inanan insan müminlerin annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Serencam Yayınları.
- Saraç, M.Y. (2009). *Eski türk edebiyatına giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Süer, F. R. (2015). Türkiye'de Hz. Hatice çalışmaları. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s.137-143.
- Taşkaynatan, M. (2020). *Vefa abidesi Hazreti Hatice*. Gaziantep: Mir Yayınları.
- Tekin, A. (2013). *Kur'an'da kadın ve Hz. Muhammed'in hanımları*. İstanbul: Berfin Yayınları.
- Temiz, A. E. (2017). *Hz. Hatice*. İstanbul: Cihan Yayınları.
- Topbaş, S., Selçuk, B. (2019). Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile evliliğine dair bir hikâye: tezevvüçü'r-resûl. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature* , 5 (4) , 752-780.
- Topbaş, S. (2022). Türk edebiyatında Hazret-i Hatice kıssaları (metin-inceleme), Doktora Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, H. (1998). *Hazreti Hatice*. İstanbul: Denge Yayınları.
- Uysal, M. (2010). *Nikâh-nâme (inceleme-metin)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünver, İ. (1993). *Çeviriyazıda yazı birliği üzerine öneriler*. *Türkoloji Dergisi*, 9 (1), 51-89
- Yardım, M. N. (2000). *Hz. Hatice*. İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Yavuz, S. (1992). *Çöl / Hz. Hatice*. İstanbul: Beyan Yayınları.

- Yıldırım, H. (2010). *Kadın şahsiyetler ve hanım sahabeler*. İstanbul: Mercan Kitap.
- Yıldırım, M. E. (2012). *Risalet davasının annesi Hz. Hatice*. İstanbul: Siyer Yayınları.
- Yıldız, A. (2015). Türk-islam edebiyatında Hz. Hatice. *Hazreti Hatice Sempozyumu Bildirileri*. Sivas: Sivas Belediyesi Yayınları, s. 89-105.
- Yıldız, E. (2019). *Divanlarda küçük mesneviler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yunisiyan, A. A., & Duhayyil, M. A. (2015). *Ehlibeyt'in anneleri*. İstanbul: Revak Kitabevi.
- Zengin, A. (2014). *Haticetü'l-Kübra (r.a.)*. İstanbul: Semere Yayınları.

Merhum Besim Atalay
Bağış
2. Şubat 1966

ملکاً منہ منہ کائنات اللہ لہ رالاعلم بحقیقہ
عشق کلام کلام قدیم
ای عدم مدن عالمی وارانہ
ظلمہ کجاہ خلق بدو زانی
هرچین طوغغ کوش اولان
پس کوش طوغغ کوش اولان
قوسونو قونانای کلام
هرچین صولت کوش اولان
اینگا انجوه اولتکاهان

همنون

هرچین طوغغ کوش اولان
اول حبیب الله محفل صطفى
شونایه ناکم اولتکاهان
اولیا بدی یوم محشر تب
اکجورن دیر اول کالی
انس و حین و حسن طیارم مالک
پهرو کولک نادر و جنت بوغید
جمله دن اولتکاهان
دیلام کوش قدتک انهار ایله
اولان نور و حسن و صفتنا
طوبه کولک کوش اولان
عالم انجوه برشا اولان
اولدور نام برترتکاهان
بروج انجوه کوش اولان
طلک انجوه انس و حین
اکجوه هانک کوش اولان
عزیز کوش ای کوش اولان
انجه اسماء و صفاتی اولان
کوش اولان و اول الله اولان
نمکله ای بوغید اولان
خلق بدو و صفا کوش اولان
ای کوش اولان جمله کوش اولان

اول محمد بوزي سويته هفتا
خلاق اوليد حمله خلاق اول
هم بونكر وعصر وعثمان وطي
حقي نعماليناك بونكر مقبول اول
داخي بونكر مصطفاناك ياريد
جمله اصحابك دعي اول ياريد
هر بونكر اول بونكر بعض ايدي
شونلو بونكر انك ايمان كيد
حق بونكر دختيه مكنون اول
هر بونكر دختيه عرف اول اول
خونسته اول اولك يارينا
اول بونكر دونه مكنون اول
راصي اولسون جمله نند اول
دنيا اول اولك يارينا اول
دنيا اول اولك يارينا اول
مصطفاناك خونجه خال اول
حاجه كجه كجه نون اول
بوس خجه صابن كال اول
بوس خجه صابن كال اول
بوس خجه صابن كال اول

بچكه سونلو موقول خورسل
حسره دكلو ناي انك ايان اول
داخي مديح اولودون اول
قبولوم بنداخي بونكر دونا
دبلا اولك حق اول اول بونكر
جمله مشكل اول اول اول
بونكر خجوه اول اول اول
مصطفاناك خونجه اول اول
بونكر بونكر بونكر بونكر
واي بونكر خال اول اول
فصل اول اول اول اول

کرسند تا از تو کوی جز آنی باز
بغایت شستند اولدم شوکله هم
چشم سوزد یک جامه ستانم
فلا اولسون سکار ورج رویم
اوماریدیم سندان لطفان کور
رسنا لشکه عمران کوریدیر
میلور اولدی ای حکم بیه
بغایت زاجنی اولدم الحله
انادونیم اولدی بیلک ای جا
اناد قاجنی بتم اولدک الان
صا ریلوی نوبت جور اولدک
کوز انک کندی الکاف الحله
میدیکم یا حله ای بوزی ماه
سبحی اصمردنم اللهه مرطاه
بونی بوزیه دیورن بوزی چله
سمایه جهیدی قومینک قنقله
در بلوی بوزی جوق آقایدنر
صونک اوچی دفرایدنوب کوز
کرجتیا الملی صندی رسولک
الین لینه الوت غنجه کوزک
کوزدی او سنه خوجما بانی
قیلا بیدی کاکا د کوز خوجما

وحتک دریا سینه بوقدر عدت
دوره جه اندن زه آله مدد
بالهی دبلار و جمله مزب
عاقبت ایمانله کوزدر برز
کوزوا اولغور سنه مسخ و نام
ملح اولفنه حشره دال اولد
کوزا لکن اولدی ای حله
میر و خوجما
الصلوة والسلام علیک یا محمد
الصلوة والسلام علیک یا محمد
الصلوة والسلام علیک یا محمد
الصلوة والسلام علیک یا محمد
محمد مصطفی اولماه انا ان
انا و خوجمه ایکی بال ای جان
بالا دن بیکه اولدی خوجما
نه آقیزلور کوزک و زک اولغور
بیدی ناشینه کرجله خوجما
اناسی صبری دخی اولدی نما
سارالنجینی انک اولدی حشره
دبله دی رومی راضیل اولد
براز بوزی بوزی که سوزوم
دبلیکم یا محمد کل کوزه بیسم
اطلسون

بکنم اولد بیکه اغلا بچیم
 رسته کیم عمنه اولدیم بل خان
 رسول اغلا بیکه قیلدی سبلی
 قوم نهی احمدی کیم زانیندن
 او نورسه طوزسه ناسندن
 مکر کیم کوزن اولدی بوسه
 سورب خاطر زانین اولدیز
 کیم اوج اولد ندی بکه نظر
 هما ندم کوزری نایشه طوق
 کوزب جمله سبی انی ناله قیلد
 دبدی بیکه اغلا بچیم
 کیم سنسین سناو سناو سناو
 کیم حفظا بیدوب بیدوب سبی
 قبله سناو کادیدا زانیندن
 سوردی ای کیم اولد کیم
 طعما می بخی انسن کیم بوزدی
 اشیدوب بیکه اولداری کاد
 شفا القار ویره الله دبدیز
 دوزوب اوغلا بیکه بقدا اولد
 دروندان ایدوب ناله قیلد
 قورنک اننا ایناری کیم
 فرا بیکه بیکه اغلا بچیم
 عله

محله کیم بیکه فالشدی ای بیکه
 کیم بیکه بیکه بیکه بیکه
 ابوبک دبدیم سناو بیکه
 کالجه کاد خدات بیکه
 ددی سنسند بیکه بوقد بیکه
 ددی حیره بیکه بیکه بیکه
 انک خدات بیکه بیکه بیکه
 ددی سناو بیکه بیکه بیکه
 کیم اولسون بیکه بیکه بیکه
 محله بیکه بیکه بیکه بیکه
 بایسنک سوزینه اولد بیکه

بوتیا اولیو قریه قویله
الهی صائب الوت کلدی سوز
واریدی خاقونی فایله اولو
ددی امله کم دی سغای
اویکه کوره سنک دی نغای
مخلی احمده دایه اوله وز
الهی جامزه منت بله لومر
الوت ابینی نیر سنده کوردی
دیلیم آتی کورده نوبی محمد
شهی از تق سوره سوز عیله
مخلی صفتنا ایش صوره دی
الکون خلق عالو اغلام یلر
اوتیه کورون اول پورسون
سنان صفت اولیدی سوز
تصیبا اولدی نوز کم بوکرلر
شکریم بره ویرمشور اعلای
بار بن تحمزه هم رحمت بوله
اولیغی نراک عترت قبالو
طعام کوروب بیددی ایبری
کرا وعلم ایشی علی سنک احمد
دیمی خایندنا از تق سوز عیله
حضور بوله صفا سوز دی

دیدی کورونم نوری نغای
بوسوز آری ایشیدوب سوز
ابوطالبه ددی کم نابا سی
مخلی الوت اوه واده نین
الکدن کل کجه اگه خدنت
قمو اوغلا نکل کده نغوش نغای
الهی کیز نابا سوز قویله
انک قدیری سن سنک و نغای
مخلی اگاز سالت ویر سوز
اکا کوره عجه دد لونت کرا
اکا صغره دی و کدی کجه
مخلی بجا اصغر له احسن
صغای نین اگاز ویر بلیغی
وصیت ایلر دیر انا سی
اولک سغدر نه ای کورون
بوله سنک حق قیده سنک
دیلا رینک بوله سنک دد
کخور لبوب ایشیدوب نغای
سوز بوشا ادا اولوب سنک
عجه اول صغای کور سوز
ابو طابان ابدی کور نغای
فانک کندن بقایه سنک ایلر
بوسوز

ابي طالب بيدكم اليومه سبهم ودر يوق حصه ديدند
 به لجه استينو كجه وارا لوم كجه سبون اكون يلواره وور
 خانكه بيدى اى ناروقادان كيرن زرفكر قديم وكنه اى يار
 حديجه خانوقنكم كار باين بلورسك شامه كيند قرييل
 سخافت وفتى كدى وكنه اى نما جديدا قبادى فراوان
 كلوت ياز يلا كرشامه كينلر علومه ايله ات دوه يدنلر
 تراز اقل يلا على تر حوانلر كلون كار باين بخله كنر
 علومه ايله حالى خانقه رعابت اوله مركه بولمجه
 ديلا درين دى وارده اوشا كه عوصحال ايلم اولدورنى
 بخله قويدر زخده ته اول بولا واول سبندن بخله
 مروت كلانق اهل كرميدر يتاجك وكلونال يورسه تم
 عليه

الصلوة والصلوة عمدا باليد الصلوة والصلوة عمدا باليد
 الصلوة والصلوة عمدا باليد الصلوة والصلوة عمدا باليد
 خانكه اذكوقننا بنى واريد ابي طالب اى غايت سورى
 حنكاه خاله بنى ايدى اى ياز ابي طالب اوت كده اى ياز
 كير سوز كده اى اثناء كلامه وليكى دى سوزده كوكله
 ديدنكم اى كوزده نوزى قونلا سوزه برسوز ياز ايله فاش
 محمد بيودى ورك اولك الك اولمده سلك وفتى كدى
 وليكى الومرزه ماليز بونف واردي فرود بخله جانيز بونف
 اكا وكر ليون تنديز يده لور ترفيلون سلكه كوچيده كو

محمد بيودى

قولا زكوا فلو قد سبوا
 انا و زمانك نسرت محقق
 ابي طالب سرت قياور دعا
 و ديدم لطف خست ان لطف
 اسيد و بوسوسه چو نيك عمل
 مكر خديجه زهوش كوزيد
 كوز كوز كن منوز بدع
 نوز اول ابد و بلك اول نوز
 الكاه روتن اولور جمله عالم
 خديجه خرابندان اولسان
 قلم الوب اليه باذني اوله
 اكا ده نه اولوز اخنا الله
 وليكن دنيتوره بيم ودد
 ابد ذكاه كاه كاه هم شكاز
 بود ديمزه دزمان ايسوز
 جو بلدي نديكي اولم نجه
 معتزله انصو مشيد
 تمامت نوز ابد و بلك ايل
 نوز اولدم خديجه نك نيز
 سويوب شادا اولور نيز
 صفادن مسيك عباره نوب
 معيره همان كوز دجيم
 دور بنين

دور بنين خديجه كوز كوز نيز
 ابريشدي چونكه نامه واصل
 قلم الوب معبر اولم اليه
 ديدم ببعيتي اخر زمانه
 كله مكدن هم اول نور كوز
 كه نوز ننده لار لطف رسيد
 حبي نسلي اوله انرا هم نيلك
 اولسر زانك نسبي محمد
 كه نامه خديجه چونكه بلدي
 بر اشق كا ديبه كز كز اح
 اوماره نيز اني بغير اوله
 يادب كاغده اني قلدي تغير
 كوز نده هورني اوقودي باد
 كوزدي الله ايبي ديبه
 نصيب اوله سن اولور نيز
 جهنان نوكه اوله مبد
 الكون خلق ايد و بد نيز
 حبي اوله اول ريسيلك
 نيزدي حتمود اوله بري احد
 نكايه بان و دلدن الطي
 بر اشق اله كنان دن حراج
 بوخلو فاته قولا اول بكر اوله

دخی حکم آلیه شام و عراق صغری قروب داخی برام
 دیدی کوند ز محمد بونده کلین کریمی بلوریزانی بیستون
 یکه آوستون بونه اول کازانیا اوله اکلیهماک خلقی بینه
 که کلستون بونده ای بزکونه اکالاتی مصالغ بزکونه لور
 ایشندی غایکه ای سونیک ایمازت و له دی جویکه سونیک
 که یوا لوظی دهره صغری **منع اولسه حشره ناک اوله**
 که بلایک اوله مال صفا **دیو صلوات اوله سلطان**
 الصلوة و السلام علیک یا ابا **صلوة و السلام علیک یا اهل**
 الصلوة و السلام علیک یا ابا **صلوة و السلام علیک یا اهل**
 غایکه تاونه جوا و لده سونیک ای طایله ابردی اول بوری
 اکلیا ریدی جمله قبل و قال خدیجه ابله اولن حسب خالی
 دیو اوله

ای طایب دیو بکم یا محمد خدیجه ان شاء الله اوله مستند
 بیوریش سزکری نده و آینه مصالغ نه ایسه انده کونه سز
 ایشندی بوسوزی جوی غور **سعاد تاه توحه قادی اوله**
 خدیجه خانه سسته جویکه اید که تعلیم اید بلور اوله کور
 ایمازت اولدی جوی بکدی **محمد کلدی بکن خدیجه کورده**
 که تورا ای بو بونا ایسه **اوله دیو لایک قرینه کلدی**
 مکر تورات ایخنده کورده **نه دکلو وادوزانی سلورده**
 باولیشدی محمد کصفاتی **حقیقت یخمه ایسه مددانی**
 میخاند مسکه کلیمس **شفاعت اهل اولیستر محمد**
 انک بوردی صوبینه جمله **بر اولیشدوز هم چین و آدم**
 قور بعبودوز بزا اولیستر **ولی بیی کلا محتاج اولیستر**

دستی که بگریز آهسته آهسته
جنون باند کوز نوری گاهی
کوز را بی که اول محبوب خندان
انگه که ز خندانند و مثل بوقند
بپوزان که بر رضا خراج بنالد
کنسته انی وصف اتمال صفا
بپوزانی بدیدیم بوی که کس
دیلا ز تن که مینتر آید معبود
دعای ناله مستن قبول آیت
حسینک صفت طفا به بنی قول
عده که کله ای او نوردی سالی
بوزی که کوشش آیدی بدرباره
سوی سوب شانا او نوب کلای
که جاشنی بر کزینه آفر قلد
طعا و کله ای او یار و قابه
یدی و ایجدی بر شیدی صفا
عده که انی کوز و بون سوند
کان کند و سینی یا و قلد
بند حضرت ابی و بون عقیقی ند
که کندی کند سینه و کز آید
او نوب سویی که سبزه بوز ستم
بوی کوز از ای طفا آید ستم

انگه که بار بد صد حق چیمان
که عرش کزین و حور سندان
وجوده مکه شهزاده کاه اول
قو خلقی پنه دعوت قله اول
بوی خطی حورن و قبول بیاید
دروندان کا کاشع اول و کد
انگه که بکی وقت اولدینو
صفا هم وجوده کله بکین
چون مکه ایچنده شهزادان
کولش کبی صبا اولد او حور
بیون کوز جان اولو کبی بالی
سوزدی جمله بی شرح بالی
محمدی آبین دیزدی کا
قو خلاق قنده کلا خا
انگه که زدی خدیجه بلوری
کیجه کوزند رسالنده اولو
دیوانه لوکیه بوزن کوزدی
بیم اول ساعست حبیب الله
بجلی آملش الله که نور
کوزدی ای ایم نوزنده مند
بچیک سوزیکه محبوب زینا
آزدی و کله نیک جسم و طرا
در

اسید نلر قوسوی د کلایه کر
 دیشلر اولور کوسه بر سن لافن
 کراچی دیبشیدی کوندلر
 واریدی بر قوس میسره اولور
 قوسمالی و منالی اول سنبلدی
 رقیبسی ایدی جنه کاربالک
 ویدی یامیسره ایبت جوی
 کمر عبدالمطلب اول علی محمد
 قریش اولدیلر د رتسلی لکن
 ابنی بن کوز مشتم قوز راه ایچنده
 کمر نوزانده اولور نیت میقت
 مسکا نهدر قوسمالده سنبل

اوله

اوله نوزونکر بیغیر اوله اول
 دخی جبار اول سوب کله قران
 اکاکوره اکا عزت کر کدر
 املک بر نند سوز انشا الله
 آل اورب مستبد یغندن نجه
 اهی کونلک کجی غافل کجی
 اهی خور نیاس هم کجی بلبد
 قیوب نجه بیدبی بونلک
 کجی بک سق جمله خدیویر
 اهی کجی قوناعه وار نجه هسه
 اولنجی قونق اوله بونلدر
 قوسنیغاره سوز اوله اول
 اکا او سنلر اوله اهل پناث
 کالنجه اکا حرمت کر کدر
 اوبزه خدمت املک خاشق
 جعفرودی هم صحوب اول سنبله
 ایلک بر نند اشفله سنلر اولور
 کور نلر دپسه کرا قونق سنبلد
 او کات قبل بواغی ایلک اولور
 امانند زانک حوره بولک کدر
 یسونا بوسون قوسنیغاره
 او کات قبل بواغی ایلک اولور

یورین برزکوه سوروب طوبی کلنه
 دخی بوچی ددی فلیک علی
 ویروب انوبی اکا دیک علی
 کید جان کون اوله نونه کله
 ای ناموزیز مسکه اولسون
 هم الی انوبی الیه الی
 حلال قیه واده ای جان
 واروب حاضر اوله اوله
 ای ناموزیز مسکه اولسون
 الصلوة والسلام علینا
 الصلوة والسلام علینا
 الصلوة والسلام علینا
 الصلوة والسلام علینا
 ای طاب قیه ابره اولون
 هیش نه ناما سوروب اوله
 اوله کلور فلیک عزت اولون

محمدی اویار طور ای آردن
 کیر نیجه طوبی و کونماله چیر
 دخی بو نیجه دلبندی صاریون
 دخی عزت ای کاکیز کله
 اکری اویانی وسینه بند
 واروب کلکجه اکا عزت آیه
 واروب کلکجه سنی قلم آراد
 چیر دخی صیدی نیرالی اولون
 برک الشون بوله هم خالی اولون
 بوسور کیری کیم کیمس
 دخی اوزوق قیلایم ان شام الله
 دخی اوزوق قیلایم ان شام الله
 دخی اوزوق قیلایم ان شام الله

بوی

امارت محمد يوله كيردك
 تمام ميسره حاضره ايشيدك
 محمد كلد وكن كوردى سوندك
 اكبديه بوله اولدى روانه
 عجات اغيل هب قوسى كلدك
 ابو عجل ابولهب ابوسفيان
 ابريشدى اوغچى قوناقم جو
 شخره ميسره قاقوبيا وكنو
 رسول الله ميسره اويادى
 ديدى دكلاه سوزم اى باغافو
 خديجه دن تكم ايشيدى بلدك

شوكلا وسكرى نوت خلك
 اليز كيمسه وصف انا نعل
 دى همير ميشيدى الى التورن
 طايكه ابوطالب وكدليلر
 كيركون عيمكه تدبير عيلدك
 خديجه نك قوم وورق بيلدك
 بون بوكلدن اولديروزانه
 محمد اباي حاضره اولمشيدك
 طايكه ابي طالب وكدليلر
 بر زمان كوزدن دن وكدليلر
 محمدى محمد طوبوت كوندرانو
 انما وكنو

شوق کا غنیمت آلبور تبت کر کندی کند و بی تخفیف آید
بوسوز آری ایستد بی پیشون دیدم که نه شوزیک و ارا مامون
بوقصومال و مالک جملہ آید ملک خلد بجه داخی انکند
یلورسک بز داخی انک قولیم که آقہ سبک انیش قولیم
تہم حکم آید بہ بنای قیلور ولکن بنی داخی شونہ بلور
قو مخلو قدنا اولید محمد حقل سو کلی قولید محمد
حقل سو کلی قولید محمد ولکن ہضطی محبوب خلد
قود و سمن بوسوز آیشید حسد نارینہ یا نون طویش
ابوکر بوسوز آری مرادان اشید و بخصب ان آید مرادان
و دی نامتیرہ بہ خوش دیدم تعانت خوب طغوی سوبلاکو
یوز لفاق آوزنای مرید خانہ کہ قلندک دشمنک بمرچہ بریم

خبر اطلک فاشکری کورجی دخی دلبندی ہم صار وورد
دخی بقیبخی ہم جزب دستمال طیفندی وصفی ایستد
دخی قدرین کر کور بر آت کورجی دیدی کلین با محمد
سوار اولدی محمد جوی کر کا بویبخی کور و دستہ فالہ بی کا
یوز بیدی کار بان اولدی زور کہ تقیلم اولدی اول غریب
صباح اولدی ای کورجی کور کور مرادہ ابردی چورنای سوزلر
ابوکر ای کور و برین سوزدی حسود اولدی انکر ہم بربک
یوز بخصبہ سو کف لار کور ابو کعبا بوجھلیہ مامون
و دی بلر تیسرہ یای اولور مر ای جانور دن بوسوز کلور
تد ندر کور کا بولہ مر و سوز دخی بواصل بالاسن ہم جزب
رواد اولسیرہ آلبک تبت یلہ خلد سکرک با بنہ مینت

کولہ

کلاه بکن دخی اختر زمانده
 قسوه بیعبر انک عزت پنه
 ملوطه سوه که شهره ایچوه اول
 که قده یکده دینسه یککلانی
 دخی کار تار یاده هم یکده بکن
 تمامت علم ایچنده کوره سبید
 مشا خا تا یلیوب دیند علی
 جمعی فولک کله عبور کشتین
 و کندن کله سندن فلندند برون
 بولکه قورلک اولد مرادی
 دبلره اولر زمانه لور کوره بین

اوله بو خلق صا لور اکر سنده
 کیره لویختن انک حرمتیه
 یقین قالدی معیان اولور اکا
 اوله زبانه بولور نیایش
 بولور لدره نه فیلوب بندکن
 ایچون اکا کوکل و بولر سبید
 که سن سبید جمله خلق قانک
 قسوه عا لدره مخصوص کشتین
 قسوه خلق مراده لور کور سبید
 ایتور که لطف یلوب بولور اک
 انک مجبور بجا لور کور سبید

بوله اولدی لور اندن جور دوانه
 که اندن کله لور کور و بولور
 اولد بولر ایچنده ز راهیب وایک
 قسوه خلق ایچنده و بولر سبید
 عیادت لور بیدی سنکینه
 بولور کورم اخشامه دلاصنام
 انک ایچی که علیه سبید
 مکر تورتان ایچنده مصلحتا
 تمامت اوقیوب هم طریب
 یجه لیدر کور قوت صغیر
 یجه تاناکور و اولدی محقق

وارور قور بولور خوب کلام
 که ایچلر دیرینه ابر سبید بولور
 اکا تجاری لوب دیر لور
 انک صغیر جهانه مکر سبید
 که قانم اولسیدی صغیر
 کجه اویخته دکور فایب
 اوقیوب یازمق و خلق سبید
 دخی ایچنده هم اولد بولور
 دروندن کله سبید اولور
 دخی انک کورده معجزان
 دخی حور و قسوه و سبید اولور

طریب

الحی ستن بی آندا میزومه
بجی بانه هم انک امشدن

رسولی کوز میخه جام الله
جسدا ایلمه آخر هیتنک

الصلاة والسلام علیک یا
الصلاة والسلام علیک یا
چون اولد اهب طله اوله
یس الله تعالی قلبی تعبه
نه ورفیق کله کار باف
بغورن کوره مزهی اول بلور
بینه کورن علوبینه او تور

الصلاة والسلام علیک یا رسول
الصلاة والسلام علیک یا
دعای حی حق قیدنه مقول اولد
عجل ک یوز بی کوره اولد
جیورن سوسمردن کورن
دیوانک استا ارقا اولد
کابلون قیدنه هم کورن
رسول

بینه بزیله دل عاشق سیران
که بر سبیل بونی بونه آلدی
بوحال و زوزه که او تور ملدن
که هر کس بقین کله اورد
ایر لر بی دوق سندن ایشک
قورخلون کاستنا ایدی ایشک
که علفدن ایشا ایددی کورن
کم بر دی لنده مکه کار باف
سکره ب سوسمردن ایشک
کوز زوز آرق بلون ک کار باف
بلور تحقیق ک کلش ذرا اولد
دور کوزی کوز کوزدن ایشک
الحی ستن بلسر قیل بیره بیک
اقوری کوز بی باشی سئلان
کید اولسنه بخارنر یاسنیه
سوز کوز بی صومعه قیدن
ولیک ک کند ورن فی اولد
کوره مزه کجه کوز بی
وارن بلور د بلور بخاره ایش
اولکل کار باف دن ایشک
نزه به کتفه بکله کندن ایش
کوننده ظاهر اولش ز صعد

سیوندیکند زانکه عقلی کید
 حقیق استی کوردی بیله
 سکره کازانه و شوره
 قوسنی آنلندنا نیشیا
 کی سورز یوزین مکترا تا
 کوردل اولمیز کلدوکی
 کلوب بونله چونه مردی
 یوکی بونله قونیه کله
 دیدلرای عزیز نوله وارا نوله
 کیم اصلو میعه دوندی اندی
 چمه قران کسور ایشار بونور

له ۱۸

هماندم اندی روزین یوک کربی
 قاشق کلکله قودیلاندر
 یورسور اولدیلر انداندر
 کیم اصل حاضر ایشیدی طعنا
 ابوجهل دی هب کلان بونله
 ابوجک دودیک ای عزیز
 ادی اندی کلک صفتقا در
 قومز دنانک اصل اولد
 ایشدی بوسوروی بونله
 کورزا اول اولت ووزدن
 همنه فرالی بون سیکرتی

که انده کوردی بر و ز کوردی
 کوردی بر و ز کوردی
 بگامی عجبی کلدان دانی زرد
 دیشی در زردی یا قوی
 سبباً آبرو زوری و نیش کانه
 کوردی عیبی اول و زواله
 صفا نضیر و در اول قید بالا
 زویه او غزایه ایدی او سر
 بر زدن عیبی باشنه دردی
 دیدی ای نام آرسوا نلد بکم
 او قور بیلد که بری ستر نیا بشی

سنان

سَنَك عَشَقِي كَلَه كَمَشْتِي
 بِمَالِ اللَّهِ مَبْتَرِ اَوْلَدِي الْخَيْرِ
 كَيْفَ اَوْسَجَهْ دَكَلُو حَسْرَتِكَا
 فَضْرَ غَزَا قَبْلُ اَوْبِ دَكَا وَ حَقَا
 اَكْرَبَا دَر زَارِسْتَه آه وَ زَارِ
 كَلَا بَلَدَه اَوْ قَبُوبِ طَبِيخِه
 بُو سَمِيرِي اَوْ قَبُوبِ دِيدِي كَا
 مُحَمَّدِيك اَلْبَنِ اَلْبَنِ اَلدِي
 قَوْنَكَا وَ زَارِسْتَه قَلْبِي قَبِي
 دِي سَمْرَا كَا كَم سَوْرَا كَا
 حَلَا بَا دِي وَ بِي دِي كَلَا بُو

۱۲۱

شکر آن ایوب دیکر آن ماه
 قضا آنده طوری طاعت
 الصلوة والسلام علیک یا نبی
 الصلوة والسلام علیک یا رسول
 جو نو که کار آن اولی و آن
 خدای بر شوی خمله خاص و عام
 بگو که نکرده زکون آن بر شای
 خدای بر شوی خمله خاص و عام
 چه خون آن اهل شام قرشوی بکند
 سوره الله معین و سوزیدید
 و آن ناله قونیدار قاه
 او طه که طو بند که قرب خاص
 شو که کوفانده اندیکه بولر
 کیمسه که کوزید شید و شوی نام

محمد آن خون و نشتند نصیب
 بر آن کوزید سوره دزه جه رفت
 دخی بن بونله ایدر دم سها
 محمدند در اصل اهل شای
 بلك آن خر زمان بیغیر بدر
 دخی جمله بیلر سوزوریدر
 بونک بوزی صویسه کلا شای
 خدا خلقا یلیک در مکار
 آکون اولسه ایدی اولرند
 جهما نه جن و آدم کلریدر
 بوسوزی بونله دبیدی و طر
 واروب بو خلقه نزنم کوز
 بیلدی و ایلدی در نونوت
 دعا فایندی و ملا غله می
 طوری کلونیا حانته و لیکر
 همیشه هفتک اولسوزیدر
 صوبه محمدی کوندی و آن
 نمد کوز بوزن زکوه سوز
 بود رستند و لاکو بال محمد
 چکنم سناک ایریشوز بوز
 بخرده ایتند آن لیکه سن
 بارین شفا عیالکاه سلولت لیز

سوز

کورد که قوسونجا بجز که کوندا او سنه صابجی صحر
اولا و از بقور بجه اند که بونلار دانه مجوسنی دیرلر
قوسنی سوب اجوب شادلا کیست کیمی سرخوش کیمی صبر
عقله مسطقی چون بونی کورد که بز کونلره فارسوا و قور
قونلار اول ساعت سوسونلغا یجه نك خورخوشندند نیند
یجه کم جهلاید یقانا یلر بدو بونه مصیبتاید دیرلر
اولا نلرک و ایدنی نلر قونلک اختیاری سونکلسی
دیرلر بونه بلد بونه حالند بواشته جمله فرهب بجا
دیریم نکه قومی بولور محل بونلر کله در سلوک
کله جکد زبیراخر زمانده کله هم کاربان قومیه بوله
محلک کله جکی رمانف ایریشیدر بوردنلک ریشل

دیرلر کم کلور بورد بورد بورد کونله فایده اندیکر بورد
بویکر ددی بستر ای جان محله خله نیند بورد احسان
دیدی بستره کونل سولار محققان کیم سوز دیرلر
کوننی یلاند بری آی شاه یجازنه کلور بورد بورد
کونوله فایده کورمش کلم بواشته کیم ارمش کونلر
خدیجه نك حساست و اولک سوسون بستره بولک کال
جهود لاند کون بولر کلام شهودن قولاری بولر
بولر اولو صخریه طونانک ننگلر قوریلر قندیل اولاند
دیرلر کلور کونله وارا نوم یجه بی بولر ایدر کور اولو
بولر کاله مینس بوسقیان کیمکه اولیلادی جمله اعلا
مخدی بوله الیلر ای یاز وارا رستور بولر اول کیم بولر
کورد کیم

نظری از دی جو بنیاده بیند
 سوزیدی اودی قادیلاوه بین
 پهلو کو که جهانه اول کلبه
 قهو د سوزی هت باطل فلبه
 بنسازن دیو بودی زری از انک
 دودی اول بونه دزد چینی
 انک منکی ملو جمله جهانه
 مسخر آینه کون و مکان
 که منسک جمع اید بیچ منک
 یخه باشا کسوف قالدوز
 بوسوز کر می بنید می جو نواز
 آراد می که قومی لبید لوز
 بنات منسره فور دود و
 آونکره دخی خوفی بر شاد
 الموب منسره اول غنجهان
 که جبهه التیه سفلا دی
 بقای خنده اید بولایا بکر
 که قنده اید و کز سکه مایه
 او کجه کار با اولدی و کون
 کوشن ملو غنجه ده کون
 بول قطع اید لوز قونان
 سلافت فور نوز کون اید
 بیکند

دود بود

بوردیلر قومی قون کوجا
 جمیعاً شاد و خندان بیجا
 یقین قانشدی که اویج قون
 ناز قیولوز کوزک اول کلبه
 قهو منک اول لاری در لک
 که جمله منسره قایینه کلدی
 چنک اول بیره کلته لاری باز
 سکل لوز نوره دن نوره چو
 که منسره قلم ایدی کلبه
 کوزدی الله ایمنی دلبسته
 خدیجه خاقون بیز نامه باده
 تم کون وارن ایزه کوی نامه
 دخی خراج کالان تمام
 یخه قونقلا دین خاص علم
 بوسفرده دخی هم کار باک
 یخه سی فایده اید و کون انک
 دخی هم اول صو ذر نکریند
 ددی غنجه سی اول شند الله
 یخه سی اول شندی ای غلدی بوز
 تم اول شندی ای غلدی بوز
 ددی هم ای اول شندی ای غلدی بوز
 ددی هم ای اول شندی ای غلدی بوز

22

همان از خوبی ز لایب کینه
 نامت خدیجه بر ایمنه سخن
 یلوز صاغان بیوزی اولون
 اوله هم قلبی لک عمدانان
 کبر و مکتوب الویزه کلان
 که بولده نزه فارش کورده سخن
 الصلوة والاسلام علیک یا کمال
 الصلوة والاسلام علیک یا کمال
 الصلوة والاسلام علیک یا کمال
 الصلوة والاسلام علیک یا کمال
 عزم مکه فلدی کیدی اولیجه
 مصطفی بی مزده جی کوندوز
 یعنی کم غفلت کما و مستوی
 بولندان اراق بیرو الذوال
 دوه تلف بولایه یا بیستوب کی

در اوله صلاحتی
 در اوله صلاحتی
 در اوله صلاحتی
 در اوله صلاحتی

دید بکرم از زمانه ستم کند
 اصل مال و ستاع کزبان سکند
 دیدیم بن و کورده فرخند
 واروب نزهه لیه و کیک خلت
 قوسندان محله و کادز
 که اولاد غیل مصطفی خاند
 ابوجهال بولکبایستدی
 اکبیکه ملینلی سوز لاند
 دید بلور سوز لهج اصل بو
 جلا سکار و حسن کالجه جو
 دید کور کچی بولی به بلور
 یار و میل کمدن بولی لایکیز
 اول اصل کچی انا بدنی
 کجه المه طوب یوله کیکیز
 ایستبی میسره دم کجه والله
 امیدم بود در صفتیه الله
 خدا سنان ز به بولند نانی
 ستلا سنان لک اوله فرجهاد
 کوردی و رودی نامه الیه
 خدا از ستال اید مکر بولیه
 ایدوب حقه ای اوله بولله
 که بدی صیحه کیک بوزی و

و
 و
 و

حق تعالی را بیدار کند و آنرا
 اول ساعتی اندی چو بیل بود
 چو ز او بوی بدی هم در جای او
 سن او روزی صغیری بود که گویند
 سن بیست و نه سال است آن ایام
 است و کتب کتابت است او
 است که در سوره که در کتب است
 چنانکه در کتب است او
 عاقبت چنانکه در کتب است او
 دین است که در کتب است او
 چو در کتب است او

در ظاهر

بزرگ که در سوره است او
 حق تعالی را بیدار کند و آنرا
 خدیجه که در کتب است او
 شون که در کتب است او
 کوز که در کتب است او
 در کتب است او
 بنی که در کتب است او
 صبح که در کتب است او
 چو در کتب است او
 ای که در کتب است او
 چو در کتب است او

دیر محمدکم بویجه کلشنه
 ددی خادم بویجه بنایان
 ددیلم فالمدی شکم بالیه
 بودد نور زینت و اینه اول
 چشمن کزیره بیورکا اول کلا
 بس کمام جخلدی آندینه
 زراغز قنالی قنسان بویور
 دیدی کیدر بسلک اول غایب
 ددیلم کن کا زانه کیدر
 نامه یار دی عیدجه اولد
 کلا با اندن لاکه چون غور اولد
 ساعف کچدی کیم خرم زینتم
 اوج ساعف چکدی کیم خرم زینتم
 بودد اول ایجه نامه بالیه
 خاتم النبی محمد رسول
 بیز کمام خلاص اولد ساق یار
 صوکنده آله الله دیدیلم
 مصطفی نلی کینه کیدیلم
 کلا زانه با سعاد غایب
 نامه یار سونلار اولد خرم زینتم
 بیزد بیلر حله اولدی روان
 ددیلم بویجه بویجه بالیه ددی

۱۰۹۴

۱۰۹۵

آرزیدر خادم مکرینه بنورازان
 فوسوسب خادم بویجه اولد
 کوز دیرکم کلکن مهندین
 چون محمد کلدر و کن ایشین اول
 چون خدیجه کوزدی کلا
 خادم الدی نامه ایشدی کلا
 نامه چونکم و قیدی بلدی
 بیجه تعلیم آیدکن بجز اکا
 دیدی وار لک اید و کرم
 کلا با اندن قنلی کوز اید اول
 اول حسیب اول طلبیم احمد
 اول با اندن قنلی کوز کوز کلا
 کلا با اندن قنلی کوز کوز کلا

۱۰۹۵

و پرده بم افغانه کلین آله کر انی کند و لره محروم بقده کر
 بن ملک دبلاز ندل محروم اولو نالبد بود زده باونیا اولم
 حق نکا اول کولدی کونستور انزولبعی کمنسه کره و پرسون
 بوایسته بن صبرله به به اوله کیم تله کر خاکه بو ننده کله
 سوزاجون انی سر د ایش اینه کز لو فکرنی کاکا فاش اینه
 حق عیانت آتیه توفیق اوله اولد سولند د دومه ذوق
 کوز لوبدی فاما بولادی اوله قنقی کون کله عجب دیر ایدی
 خاکه د اخی تان اولد هکان پس سعاد تخانه ابردی اولد
 دیدی بو ایلر خدیجه آندیه دولتک بانده اولسون نانا
 خاکه کادی سعاد تخانه دستور اینه فولتیم خدیجه
 پس خدیجه قوشو کله بی کلدن عزت و تعظیم و کرامت و ایلد

هم نه کیم احسان ایدیب الله از سوزق بد سوزی الوت کله
 بو نکا کلر خدیجه خالسه دکله ایدی فکری نه در قال
 ضحله و کبری خیال بار ایله کولن ایلر ایدی اول سر و اوله
 کیمه کولدا او قو کلر کوز نه کوز باشی ایشو دردی بوز نه
 چشم مستی لاجرو کولر ایدی شو تله کیم مستان کوز اولد
 دیر ایدیم یا لاله العاکلین محرم اوله محل امیر
 بن ضعیفه اکل کاصیب ولنی جاربیه کاکا با محیب
 یاز ایدی بیلر سید کچر کوز لری باشی اوز د ز با کچ
 کجه آغا ضحله نالا ایلدی لاکم سهر دیر و نه ایلر
 خلقه ایلما ایلر آخور ایلر کدی بیلورینه کندی مالخ
 دیر اکر نلقه انون کوندور یعنی کیم محمل حق بوزیم

بوزیم

عبداللہ بن ابی بکر بن ابی بکر بن ابی بکر بن ابی بکر
دیرکلا پیغمبری خوزستان
اولد اسمی محمد مستطی
جمله پیغمبروں کا اول اول
وقتی گلشن دکن اولد اسمی
حق بدستور دسبسی کا نصیب
دیر خاندانہ خانکہ خرمہ وار
بترده بنی قلاب کوز قبول
اول حبیب الله محمد مستطی
کله ساجم کا پیغمبر اولد اسمی
دیلور الله ویره ابی بکر

الذی ابی البت اولد زمان
اوزنا به بلدی صفوه وسط
دیر خانک شوز جنوب الطیار
نه ویرزسته دیر پیغمبر
انجمله ابی اولد سیدره وزیر
چوندا شندی بوسوزی اولد
قرادوب اولدی کز لاندک
دیر خانک به ایجان جهان
دیر بیک بن شاهان و شوز کوزم
کوکله کی سید اولد اولدی
نوره خوز اولدی جهان اولد

بیر

کویچه نو سوز دایخی نر زنده
 لاشاه الله انی زامنی فی اورو
 بونی شندی خاک کجوزدهما
 اولده ابردی بو طایفه
 دیر خدیجه سنله ایدر زنده
 آو طایب ایشید چک شان اولو
 بسن هما ندیم اوردانا اولورده
 جمله سوز لری کاکمیز ایدر
 نیرطونامدی مکر اولور لری
 بن دخی انزلله یله واده یسه
 حاضر و بن کیشی ایدر کیز

قوس

آویکی ایله بو سقیقانی بیکله
 نر ایسه عقلم و کرام و دلباز
 الدی بونلار ک سلاف اولور
 چمن کیرک انقارنا ایلدی
 سوز ایلدی سوز کوز بیلدی
 دبدیلر ای شاه ایشا و کلر کوز
 دبلر نیر کوز خدی و زاده
 انکاسی دز محم قدا امین
 هم امین و سقیق هم اولدی
 چون بوسوز لری ایشی ایلدی
 دبدیلر ای محم کوز سوز
 کلدی کوز سخی ایله انکر سله
 بسن سلاخ بوزوب و غار ایلدی
 صدقه کوزردی بولادی نالما
 نیرطونام کلدی بولادی بولادی
 برده رفع اولدی اکلدی بو
 جمله نر سوز بی اکلر کوز
 ویره نیر محله خدی حجه
 انکله خدی ایدر و دی دبان
 دایخی اراهم خلیل کنبلید
 راضی اولوبوب بیدکی نیه
 نجه دیر سوز کوز کوزده برده

که محمدی لامین کردار اوله
 کرم هم فریزه اکا محسن اوله
 برده می گرسوینتم بوسوز
 نغی بدده زودادان بکولید
 کم بلوز سزیمه شاخلانند
 مال و کم و بریم کلسونید
 هرز می حکم یعنی بدی نایند
 کهنه اوله ابلدای اجینان
 سو نیکیوب ستاکی اولدیرنما
 فلیدیل اوله مده بدیل کلان
 پس اوسطاله ورده بلورنار
 هر نه کم استیند بلورنار
 ابی طائب خانکه اولدی بیل
 دیبلر فادده زدرت بیل
 چون خدیجه ایله بوسوز
 اولدی محزون اعلیون کوزل
 عاقله و کاسله کوزنه ایدر
 مکران اولور کوزنه عوزن ایدر
 ابوسیفان کلدی کوزنه ایله
 ابوطالب ابوجکرله بکه
 ابوطالب خدیجه کوزنه مده
 مکر بوسوز بی اعلیون ایدر
 کوزنه

ابایی غایبده سوزوش ایدیکور
 سوزوش بوسوز اکا ایچود بکور
 اولدم ابی الون کوزنه بکور
 خدیجه اوله نایندی بکور
 خدیجه اوله نایندی بکور
 اولدی آنده صبحه کلور فای
 ابابستان کورنل ایدر
 انکینان قاروش برین بویار
 فریجی عهمل آلمسته بهوسوز
 تاکد و نیمه عهدند بکور
 کوزدی انکینه کور بکور
 نه در ایشوا انکینه کور بکور
 بچون و بریدیکور عهمل بکور

الصلوة والسلام على ابي محمد
 چون خديجه سوزي شيندي
 نامه يازدي خاكره سيز له
 طايكه نامه او فودي همان
 قلدي ابوطالبه سوزي با
 دبر ابوطالب محله آي ياد
 شوته كيم ريد سلام آي كا
 شكوه اكاز بهاسن ووز
 همدني كند و بنی خاوندان
 بس محله شد وب اولك روان
 اوله نجي كانه او ورتي
 الصلوة والسلام على ابي محمد
 غايقه كوكل اولدي شادان
 در با ابي داضي اولدم حكا
 ابوطالب فائده اودي روان
 با اسنان ادمي اولدي اخط
 ابوك خصر نه بودي كان
 ز اعزها لوزو برسون سكا
 خديجه ايجون يتاي كوزه
 صورت اولدي ايجي منه كانه
 كلدي ابوكزه اولدمه حله
 بو خصوصه منتظر طوري باش
 بو خصوصه منتظر طوري باش

در
 با
 ابي
 داضي
 اولدم
 حكا

فارشودن محمدی کوزی کلوز
 صخر ابونیا بندی کاندان
 دبدی نخی اراغای کوزنه
 دبدی کم غم سنه سلا فونو
 ورتی کوز سوزی ز قیبل سز
 دبدی که لطف آناه کل اوور
 بس محله سدا کوز با اوور
 اولن سبوق النور یله دانی
 دانی کوز آنا اجمی هم آنی اجمی
 هر یو اجمی کیم او سوز کوزنه
 خاص اجمی دانی اولنا خاص
 بی معایت سوزینون غیا اولد
 دبدی کم خوش کل کوز آنی اجمی
 هم مراب کوزو فالیکوزنه
 دبدی کوز سوزون دخی عالین
 خدیجه ایشانا اید ورت
 اید لور اول استنم آند کله
 کوز اول سبوق کوز آنی اجمی
 اولن سبوق سبوق فالین اجمی
 دبدی بو دانی واریدی اجمی
 بوله سغه نخی کوز کوزنه
 دانی رفایع دانه هم حقی اجمی

379

افریدار ولسونانک صدقہ
 بس محمد کور ورن علیہ عب
 کور ولسونان غامد خان
 خدیجہ ملک قورسته اربیل
 قستورون بابائسته اربیل
 بولک و وردی ابوبکر ستاره
 ابوبکر ای وطیہ قوندرد بلر
 چول خدیجہ کور دی بوغله
 تنک دکلد ریلوم ای غیل
 سوسون کندی مالنی بولر
 الی استابی بولر قادی قیل
 طون کور دی حاجی محمد اسکک
 صدقہ از ان قور ولسونان
 کندی اوغجه بوریدی شلما
 قوجیلو حاجی ان کور دی بلر
 مزده ایدوب کر تعظیم قیلر
 الی کجمله سلاون شامان
 کل استابان اچور کور دیکر
 دیدی بو محمدان اولو محمدان
 دبر ابوبکر کور کور کور
 خدی غالو بولسته قدا قیلر
 دوسنکری شادا اولک شاد

دیدیم ای نور عیتم مصطفی
 بوغجه اقواب کور کور کور
 جمله بی عیب بولسته اولک
 امر کورله بن قول کور کور
 دبر محمد کور ایا روح روان
 ابی بو زینب کورین وازدی
 دبر ابوبکر اکادوسم بستم
 صانقور بن بولر سکا ال ای
 سن قدم بصلد بولر کور کور
 محمد یه جو کور اولدم بولر
 ترابا بدون بوغجه اقواب الی
 ایتم خان و محمدان بر صفا
 حاضران شیدم کله دیوسنی
 بن وادوب بوغجه بی قیلر ادا
 ان شامان الله بو ایتم بولر
 بوغجه استابی بویرتور سن
 صکره بولر کور کور کور
 بولر کور اولسون فلک اسان
 جمله سنی سکا قالیم کور
 کم حکایت ابردی تم بولر
 اول قور اولسون کور کور
 اول قور اول قور اول قور

کورینا

بوزخونن با ابله و درك و بلكه
 خديجه دنم ايكي اوغلي اولك
 رقيه ام كلثوم و زينب انما باز
 علي بن فاطمه اولدي بصيبي
 و برلدي عثمان ايكيسي ايك
 رسول تاخي بردي بخونك و فر
 كزدي كا به ساخن كاوي اخر
 معين بلدي كا رب كرتي
 بجز بر يوكه اوغلي اوستر و
 نعايت خون بلدي حسني و حنفى
 اناك كوكسى دوشتر ابدى بزه

عج

صبحي و ريشه هم اووه ياغريد
 ابدردى در انا و كركه باه علات
 كه غمگين اولور كه كلامه شيدا
 كجى نلوزنا بيدون باغيدن
 عينا دت و كرامت دتم ارحي
 چيخانه يما اولور طالع بايم
 كجى اوج كور اناك و اناك
 كز استر ابدى طالع مزه
 و سناك كلك بزه و ريشه بلاك
 شور سده حقه طالت اوليك
 كور بخره اناك ابن خوراك
 سكلت نيسينه اصلا قور بوزيد
 كجى اناق او يوزدى اكي شدا
 كجى عرسنه كنوزدى كا شدا
 بولوزدى روجى نالته هم و
 كجى قوردي طينه كوروزدى باه
 بوز اكي كور او وودى صيا
 مبادله اهرتبه اناك و اناك
 مزادى اول ابدى الله شدا
 مزادى به ايت صانم اولور
 مبادله كجى كل و ش صون
 واروز عا كجى بوز خال صون

فلانکه در بدین ایام قیامت
 بخون دوزندی آنک قتل گشته
 محمد در آن ملک دیدی سوزی
 دیدیم با محمد سالک کورگه
 شوکل بخون سوزی همانا
 اگر چه سینه بخونی ایست
 در وقت کما است بر کوره سوز
 دیدی عیبی که باز و فاداز
 بجاکاز اندی عشق ایوی
 اندیشی ایله دوزنم خزانه
 که هرگز نوبند الله خنیا
 محفل همز اولش آنک و اش
 همان کل کوری دوزنم
 سزه ایدو بر زده ایسه حال
 هلال اولش کورگه
 بخون اولش کورگه
 دیو و تو کا ای تندی ایسه
 فولاخنه ایدم من با بون
 کین اولک ایتمخ بر کورگه
 کیم اولدز یاد شه کورگه
 انکون ایتم اولکند زور
 دوزنم قالدی صبر زور
 و
 و

ایشدی بوسوی اول کورگه
 کورگه ایدی اندن کورگه
 ایدر حق مشکل دوزنم
 حرام غنده وار دوزنم
 ایدر طاع اوز دوزنم
 رسول الله کورگه
 بوزدی اول سنک الله
 بوزی اوز کور حیمه رشت
 دینه دعوت ایدون خانی
 حنک امری ایله جور ایل
 رسول الله ایدر کورگه
 دیدیم نازک اول کورگه
 بوزدی حون بوند قالد
 همین غنای کورگه اولد
 اولدردی طاع الله کورگه
 که غنای بویه ایدر کورگه
 حرام غنده اوز کورگه
 دیدی حور ایله کم باصدا
 دخی قرابه قیل کورگه
 عیان ایشون حرام کورگه
 همان سناعت حرام غنده
 بقایت حور ایدر کورگه
 و
 و

بیت خودی الله بلورن صائسای ددکیم سغایر
خدیجه دیدی اکا احمد کیکوزدناک وریش رشا
ددیم یاخدیجه حق کاشا رشا آت وری کالوا
ایشید وریغی قلک نیکر نیا نه دیم کاکا علیم آت فراوا
شهادت کلمه بنی علیم ای کیم بوندی ایسه ان بلورن
میلکوره ایشیدی اکا افراد شهادت ابد وین ابدی کرا
که منتظر اولتک بویجه زنا بلورن نامل اولدم بخدمی لاد
دکاییم یا الهی ن کور مجی رشا الفه ضم او کور مجی
ددیم کوزنم الحمد لله بویجه کوزمش الحمد لله
قومنا جی وحق و مال نیکی بولسته بویجه الحمد لله
محمد صطقی نور علیک دینیه کورسته الحمد لله

ددی افرادیلم قرآت کیم قرآن سببی تعلیم آت
ددی واز خلق دینه دعوت ایلله
اوقی قرانی مروی بیلدر کیم تعلیم ایلله علمه حتی بیلدر
اوکیم افرک طوز حنف ایلدر شوکیم منکر ایلدر محمد ایلدر
سنک بوز انصوبیه با محمد بولسته زوق ایت محمد
قویا حنف لایع بویوم القیامه سنک اولدم و خانقه سنک
بیلدره و بیلدر خلقی خالو شفاعت اولدم سنک بویجه
کیم بخاره کیم بیلر جلیلم حنف رسولیم جبرائیلیم
همین اولدم جبرائیلیم الله حبیب الله طوز اوبنه کلا
خدیجه کورنی ان فرسوراد بقای سنک رسول الهی کور
موز

كَيْدِ زُهْرِيَّانِ فَاذْكُرْهُمُ
 حَتَّى يَجِيءَ دِيْدِي اَكَا شَيْطَانًا
 حَرَامًا خَضَعَتْهُ نِيَّةُ اِبْرَاهِيْمَ
 اِسْمِيْدُ وَوَبِ رَزَقِي وَرَبِّي
 وَدِي الْحَمْدُ لِلّٰهِ طَوْعًا
 قَسْرًا وَتَقِيًّا صِيْقَاتِكُ يَوْمَ يَكْفُرُ
 اَنْفَا مَتِي طَوْعًا لِيْسِي حَتَّى مَاتَ
 كَيْدِ مَشْكُورَةٍ خِيْلَ اَكْتَدِي بِهِي
 كَيْدِي كَوْنِي جِدِي رِيْلَ اَللّٰهِ سَلَامًا
 وَدِي رَبِّي سَلَامًا اِيْذِكُ خِيْلَ
 سَكَا مَدِيْرَةَ اِسْمُوْرَةٍ سِيْخِي رِيْلَ

جَهَنَّمَ اَنْفَا مَتِي خَوْرًا اِيْذِيْكُمْ
 يَا رِيْنَ وَ اِيْرِيْجِيْنَ جِيْنًا مَدِيْهَةً
 قَسْرًا اَمْتَا رِيْلَ اَنْفَا مَتِي سَتِيْمًا
 يَا رِيْنَ مَحْمُودَةً هَمَّ اَوْلَادِيْكُمْ
 حَمْدًا وَاَسْمُوْرًا خِيْلَ اِيْرِيْ
 رِيْجِيْهَةً اَزْهَرِيْ اِيْرِيْجِيْ رِيْوَدِيْ
 كَيْدِ طَالِيْنِ اَوْلِيْمِيْهِمْ قَدْ اَبْرِيْكُمْ

اَصَلُوْرَةُ وَاَسْمُوْرَةُ طَالِيْنِ اِيْرِيْجِيْهِ
 اَصَلُوْرَةُ وَاَسْمُوْرَةُ طَالِيْنِ اِيْرِيْجِيْهِ
 اَصَلُوْرَةُ وَاَسْمُوْرَةُ طَالِيْنِ اِيْرِيْجِيْهِ

كل

اوله شش شهید نکر و کور سوز
 ابوبکر تکرم اول زمانه
 بخارشا بکچن نشانم رود
 ایترای و گشتن قوریزینه
 لیا سن کیدی کشتی ابدله
 صلورب غیرنخون زمانه اولاد
 دودی زهانان کافکن کلون
 دود کور مکه شهر بیدر کلام
 دودی ایچ حاکم زورینک
 اولیستر ذر انا دی محمد
 قویستر مکه شهر پیغمبر اول
 قوسق

جمعی خلق قینه اول اولود
 الگورن یار دبد زحق چهمان
 یاروب تور او ایچنه انی الله
 دیشد زکم محل نامن قولد
 دخی هم آهل انلاده آینه
 ایچ غانده اوله شش اگابار
 ابوبکر ایشدی و ستونده
 دونوب شانم کنونم
 حاک فایده غایت سوز کور
 دخی خوری قصوری بیچن
 قسوعا لک ز حمانی الله
 حیدر ز صایت سوز کلدر
 وزیر ای اولاشن شش انشا
 همبته اوله شش یاروفان
 تنلی سوز بولوب کور و دور
 اولور دوی بوسنک فکر سده
 الصلوة والسلام علیک اینه
 السلام والسلام علیک اینه

چون بویکراشید و بگوروی آندان خجری
 صدقه آید ایمان کوروی اولدی مؤمنینک
 انک از نجه علی کله بی ایمانه شو مک پیل
 بی زیدیه زید عثمان کورده بک ایمان
 عبد الرحمن صلحه هم سعید بن قاض کلدیلر
 بری قاض صدقه آید ایمان کورده بک ایمان
 هرزری بر خجرات کورده سلمان اولدی
 هودجی ایمانه کله حرمه صلحه قران
 آیل ایمان جمله بی او نور طغوز اولمشک
 کز اولدی کوروی عبادت ز غار کاهه همان
 بو سرتی وارده بی بو جمل دیدی سورتی

الصلوة والسلام علینا نبتدی الصلوة والسلام علیک یا نور
 محمدی ابرشیدی چونیکه رسالتی الی خان
 دعوتی ایتمکله مستغول اولدی سلطان جهان
 آوی کوروی محمد مستغول اولمشور سکا
 بلکه وزیر سید در رسالت کطف ابد و باط
 پس خراجا غنده ما وقع نه ایسه شیخ ایدو
 بکا کورده دی رسالت کبری حقیر ایمان
 چون بویکراشید و بدمدی کانتینه
 چونیکه بیغیر اوله شیخ قبی خجرات غسان
 دمیدی زویا سین بویکراشید هی کورده کین
 هو معبر الی بیخه تغیر ایدو کونک انک بیان

محمد

کوردی کیم مقاراده بونلر نماز قیلر قسوی
سوره طه او قینور دکله دی اول مهلوان
دیدیلمکتمو یا محل حاضر اولمشد ر عمر
بودرز قصدی انک کیم کسه باشکوردی

فالد رووب سینین دعا فلدی رسول الله پین
دیدی یارب عمره یله آله دینی جا و کوان
هفتاساعت فرود دی عیون کالی ایامی
طایقی طاق اولدی صبر و کجری کوانا خرا

دیدی کج قالدی شینه تم سنن سول حق نون
صدقه ایله ایمان کوردی بینه کجری اولدینا
دینه کونجک کوردی غایت سونلدی

حضر پتیمبر الحون کورنه سولار اولقلستان
دیو ایش آتوردی قران بکلی جبریل امین
بکلا اولوک بتم اولد بجهبری ایزر زمان
سخر له دونلردی بجه سینین دینلدا اول

خلق صیدانمک ایچون دوزمشد زرفین لایان
شمده ای انک دینینه کورن کیمی فالد ر عین
هر بری شرح دیدی ایدوب فلان بن
بن سکا یوزدوره و بروداجی نوز او ق کوشن

اولد ووب اول سوردی رطلده اکا و زرمه
بوشوروی عمر ایشدوب فایور بظور دین
آتد بندن ای سنا لحن الوون اولدی دوان

کوردی

مهرک امش اولون کاطلور ترسته ستنیک
بی کان اینک بچوندند حور غلام چستان

چونیکه کوندن کونه ازیدی ایتی هم شیخ
انس و جن اولدی سرف هم زبند و اشقا

چکمدی کفاره قلع دؤن کمدی کرده فان
صنکوره مدینه به وادوی ایلدی انده مکان

شودیکه اهل بدینته اولدی حاکم نابین
مخچران زباله اشک لوری نالک اینجکان

دیدی عیبیر نال محمد مهرک ایمان طبعین
دعوت امله کبریز سیه قتل ابدوب و زهره ایمان

خیرخان اولد شاه اولدی فودر قتل و زور

داخی اصحاب سو سو یوب نکر ایدر کاشا

دیدی عمر با محمد بیجه بنه مان اولد سن
ظاهره جوش دینه دعوت امله بولون هلا

چیمقدی اندنصکره دینی اشکاره ایلدی
لطفله دعوت ایدر خیر و افاضلستان

دیر ابو جهل عمره قالی غیرت باعتر
با بیجه اولد کاسن قنی یوجده آدوان

دیر ابو جهل عمره کونوشته بوقد کیم
اولد سن اولد خیر خالدر کاسن بوقد کلد

ایندک کوز مرز سنیک راق بلوت نام ایلک
تریدره کید زسته اولوز باجی وزره میان

مژگه

آنندی مشهورند رسول صیفا رالیله ابنی

ساکر اولدی اول درک اولدی کی محمدان
جماله اصحاب کوردند کنگر صلوات الیه

خطبه مشرقه اوقوه ی بنده شپورده

ابن شیبده و ب پنجه کافور اولدی مسلمان

داخی پنجه مغزات کورد پنجه بان اولدی بان

کرتو عالی خلیق دیرسته صبح و شام

مدح اولنست هخشره ذک اولدند

کرتو کز اینتاک بوله جاهاک مسلمان

ویر صلوات بر رسول صطفانا

اوقیان باران و کلایه بن و حنکله ایاغ ایاغ ایاغی

یری اویک عمر عثمان علی کامران

آنده سنجدلنا یونین قلدی وقت نماز
جبرئیل کلای بیوردی کم جلال الیه اولد

جمعه کون خطبه ده اوقوردی دایند

داغ اوله عادتا دین شیبده اولدی

دیدی اصحاب بار رسول منبر پیا پیوسته

خطبه کی ایشیددی کی شتر ای جان

صکره ز منبر پیلدی چینه ی اولد

خطبه با شادی اوقوردی بوز

کورد بوزیم سنجلا بجز فویدی قزید این

اولدورک بار بلوب ایدی بوجه و آه غفان

لاری